

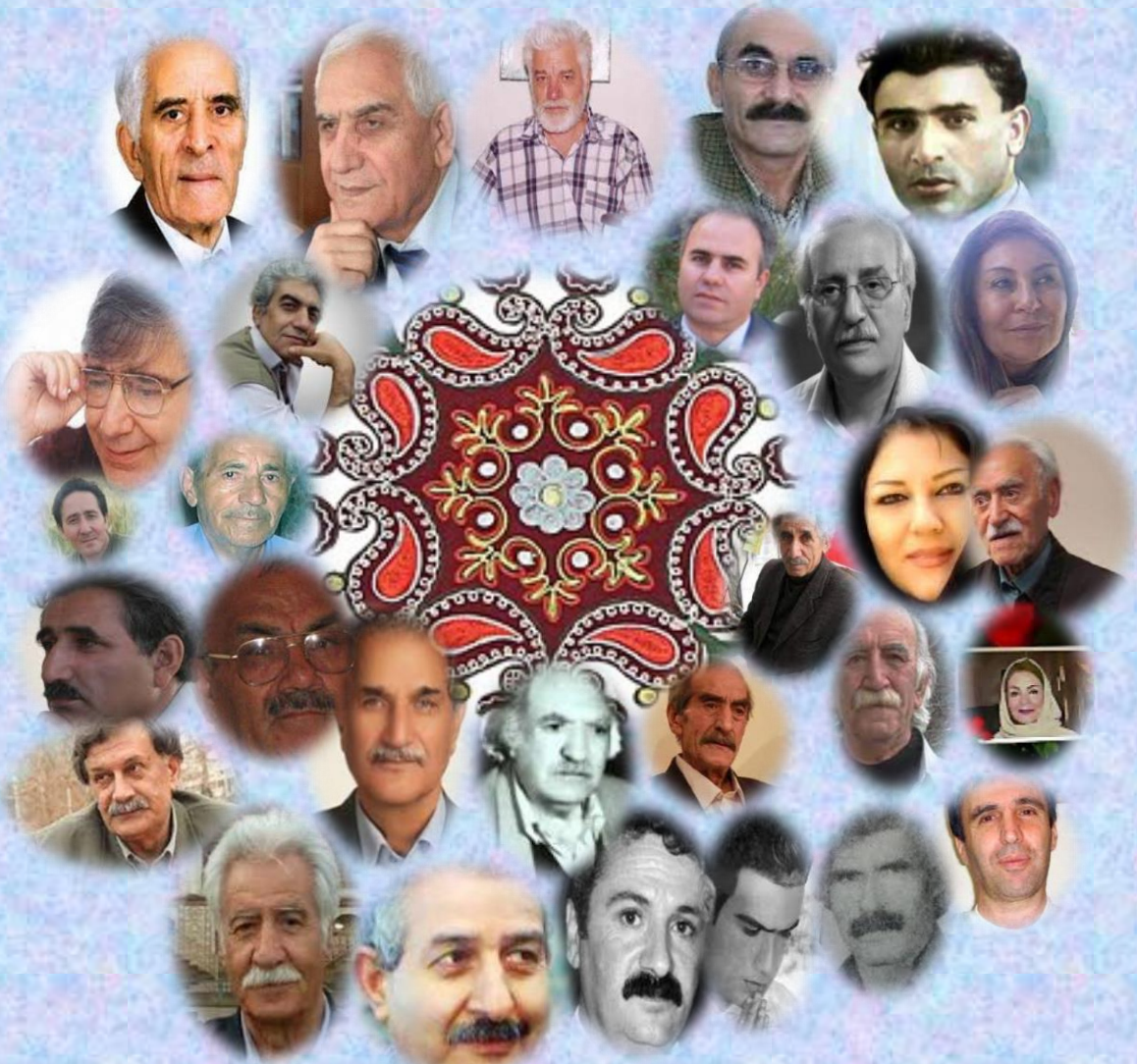
خدا آفرین

توزیجہ - فارسی

فرہنگی ، اجتماعی ، علمی

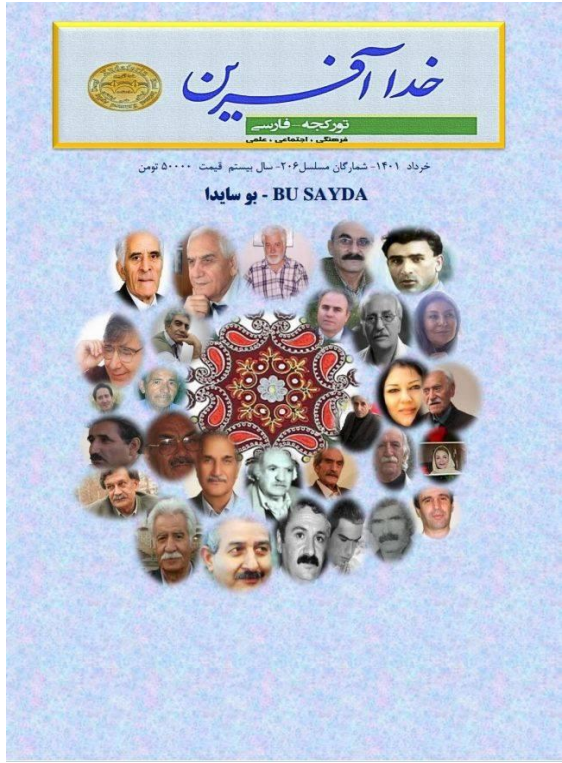
خرداد ۱۴۰۱ - شمارگان مسلسل ۲۰۶ - سال بیستم قیمت ۵۰۰۰۰ تومن

BU SAYDA - بو سایدا

الله

خدا آفرین 206

شماره مسلسل ۲۰۶ - خرداد ماه - سال ۱۴۰۱ - ۱۰۸ صفحه

مدیر مسئول سردبیر و صاحب امتیاز:

دکتر حسین شرقی دره جک سوی تورک

خبرنگاران: علی محمدنیا

تانای شرقی دره جک

ویراستار: سمیه ستاری فر

مدیر سایت: مهندس فرید ستاری فر

زمینه مجله:

فرهنگی، مسایل اجتماعی، معلومات عمومی، طنز و سرگرمی سالم

روش مجله:

آموزشی، تحلیلی، خبری، اطلاع رسانی، پژوهشی

گستره توزیع: آذربایجانهای شرقی غربی؛ اردبیل؛ تهران

آدرس چاپخانه: تهران راه خانقاه پاساژ گوهری نسب چاپ ارساران پ ۳

نشانی مجله تهران خیابان وصال شیرازی پلاک ۷ طبقه سوم واحد ۵

تلفن: ۰۹۱۹۲۲۸۱۹۱۶ / ۶۶۴۶۰۸۹۵ فاکس: ۶۶۴۹۳۰۸۴

نحوه ارسال مقاله:

تایپ شده بصورت wrd به ایمیل یا آدرس ماهنامه به زبانهای ترکی و فارسی جهت معرفی آثار دو نسخه همراه با توضیح مناسب ارسال نمایید.

اشتراک ماهنامه: شش ماه ۳۵۰۰۰۰ و یکساله ۶۵۰۰۰۰ هزار تومان

به شماره کارت بانک تجارت ۰۷۳۸۸۷۰۷۳۳۰۱۰۳۳۳۳۳۳۳۳ به نام حسین

شرقی دره جک واریز نمایید.

KHUDAFARIN

Cultural and scial mnthly magazin managing Directr cncessiner
and chief Editr: Dr. HÜSEYN
ŞARQİDƏRƏCƏK (SOYTÜRK)

XUDAFƏRİN

Aylıq Elmi, İctimai, mədəni Dərgi
Təsisçi və Baş Redaktor: Dr. HÜSEYN

ŞƏRQİDƏRƏCƏK (SOYTÜRK)

say 206 Haziran 2022, Tehran

tiraj: 3000

www.khudafarin.ir

Telegram: <https://t.me/xudafarindergisi>

khudafarin@yahoo.com

ایچینده کیلر:

- ۲- یاشاماق چوخ چتین دیر
- ۴- ایبلرین قانادیندا
- اورمیه و اطرافیندا اثرمنی و آسوری لارین فعالیتلری (۱۹۱۷-۱۹۱۸)
- ۴۷- جیلولوق فاجیعه سی
- آذربایجان دیلی نین دونیا دیبللری ایچریسینده یئری، اینکیشاف امکاملاری و
- ۵۴- قلوبالاشما پروستسی نین طلبلرینه رناکسییالاری.
- ۶۵- نریمان حسن زاده نین آفوریزملری
- ۶۹- مولانا جلال الدین رومی
- ۷۸- حاصارا هورولن آداملار
- ۹۸- شعریمیز شاعیریمیز

دیرلی اوخوجولار یئینلن

خدا فرین سایتیندا اوز

درگینیزی اوخویا بیلر سیز...

www.khudafarin.ir

ياشاماڭ چوخ چتندير

Yaşamaq çox çətindir

اوده ميش اولدو. ائله بيل بير يوك دور ادامين بوينوندا . مجبوراً اونو يئرینه يئتيرمه ليسن. اولسون بونا كيمسه اعتراض ائتمير. آنجاق اوروجلوڭدا آج قالماق ثاواب اولسادا ايندى آرتيق يئمە مك گونه ساييلير. يولومو محله ميزين سوپر ماركتينه توشلاديم كي ، ائوه بير شئي لر آليم. گيرن كيمي ايچرينين چوخ شولوڭ اولدوغونو گوردوم. بايرامين گونو گوره سن بو ماركت نيه بو قدر قالاباليقدير. اوزو – اوزومنى سوروشدوم .

بير آز قاباغا گئتديم گوردوم ماکارونى صفى دى. ائله ماركتين گيريشيندن ده گوروررسن كي دئمك اولاركي ماركت بوش دور. ايلك گيريشده بيسكويت و چورك محصوللارى سونرا ايسه گازلى و سو كيمي ايچه جك محصوللارى واردير. آنجاق ايچريه دوغرو دئمك اولار كي ماركت بوش وضعيت ده دير. بير آز هيند و تایلند دويوسو

مدیر مسئول : دکتر حسین شرقی دره جک سوی تورک
Sorumlu müdür : Dr. Hüseyin Şərqidərəcək Soytürk

اوروجلوڭ آيى بو گون قورتاردى . مجازى دونيا دا هامى بير – بيرينى تبريك ائدرک معنوى بورجونو

گوروم بونلاری من آلیم یا بو وطنداش. جوان اوغلان ایدی. نیگران حال دا منه و ماکارونی لره باخیردی.

سوروشدوم کی، سیزه نئچه پاکت لازیم دی. باخدی اوزومه گولومسه دی و دئدی ک: اویرنجیم اوللر یومورتا آلیب ییردیک ایندی او باهالشیب یالنیز اومید ماکارونیه قالمیشدی کی دئییرلر بو گوندن ایکی یوز دفعه باهالاشاجاق. هامیسین سیز آلین او منه دئدی.

دئدیم یوخ منه بیر پاکت یئتر اوچو سنین بیر ی منیم اولسون.

سونرا اونون اوست طرفینده یئرلی دویو ده مایوس - مایوس مشتریله باخیر. چونکو اونو آماغا کیمسه نین مادی گوجو یئتمیر. هره بیر اوف چکیب ایره ليله ییر. یان طرفده برک و دورو یاغلار پوز وئره وئره آداما باخیر. ائله بیل ایندی آتیلیب گیره جک گوزوو. قیمتلی او قدر باهادیر کی هیچ کس اونلارا باخمیر.

سول طرفده تمیزلیک کاغیذلاری و یویاجاق مایع لری وار اونلاردا مشتریله ایری - ایری باخیرلار. کیمسه اونلارین ترس و باهالی باخیشی اوجوباتیندان یاخین دوشمور اونلارا.

بیر آز تعرف دن سونرا من دئین کیمی اولدو. سونرا طلبه منه دئدی هیچ بیلرسیز مارکتلرده ماکارونی یوخدور؟ یوخ دئدیم بو مسئله دن خبریم یوخدور. اولماسینا اولاجاق اما بیز داها اونودا دویو، ات، نوخود، لوبیا، مرجیمک، و سوت قاتیق کیمی آلا بیلمه بیه جییک. ایکیمیزده نیگران باخیشلارلا بیر - بیریمیزدن آیریلدیق. گورشمسک ده عین درد ده اولدوغوموز محقق عینی ایدی.

هاما بیر استقامت ده گئدیر. سول یانادا ات و سوت اورونلری واردیر. ات او قدر باهادیر کی گرک گوزونو یوموب اونون یانیندان اوتنه سن کی، مبادا قیمتترین شاواغی گوزلرینه زیان وئرمه سین. نهایت گئدیب چاتیق اساس مسئله یه یعنی ماکارونی و حبوبات اورونلرینه. لوبیا و مرجیمک آداما ترس باخیردی. نوخود ایسه آز قالا گوزو چیخاردیردی. خرما دا کی اوز کیفینده ایدی. هامی جوموشدو ماکارونین اوستونه. منه چاتاندا دورد پاکت قالمیشدی. باخدیم آرخاما

ایندیکی خصوصیتلری نین قباریق سیماسی اونون ایگرمینجی عصرین اوخوجولارینا وئره بیلدیگی یئنی یاشایش تفکرلریندن قیدالانان مضمونلار و آزاد احوال روحیه نین بوتون بُعدلرده طلب ائندیگی کیمی ریتیمیک و آزاد قالیلر و فورمالار دیر. دنیا شاعرلری چاپ و مطبوعات واسطه سیله اؤز اؤلکه لریندن آشیب اوزاق اولکه لرده اوخوندوقلاری بیردؤورده، یاریم عصردن آرتیق یاساقلیقدا هوپ توتوموش آذربایجان شعر، مبارک ۲۲ بهمن انقلابی نین اورتایا چیخاردیغی آزادلیقلار نتیجه سینده بیرداهایئنی لیک ماهییتینه مالک اولدوغو شرطیلرله ایله انکشاف دؤورنو باشلایا بیلدی. اوزون ایللر بویر شعرلرینی مطبوعاتیمیزدا و شعرکیتابلاریندا اورتایا چیخاران شاعرلریمیزین محتوالی اثرلرینده اولان جذبهر باره سینده، اونلارین فردی ایفاده طرز، یارادیجیلیق قابلیتی و شاعرانه گؤروش لرینه دایر دوشونجه لریمی تقدیمات کیمی حاضیرلادیغیم آز حجملی مقاله لر، محتشم تبریز شهرینده چاپ اولان ارک هفته نامه سینده درج اولونوبدور. ایکی ایله یاخین مدته آردیجیل سربالارلا «ایللرین قانادیندا» باشلیقلی چاپ اولان مقاله لریم حاقیندا قاباقچادان «ارک» هفته نامه سینین محترم امکداشلاریندان ائله جه ده، تشویقچیم اولان حؤرمتملی جبرئیل سیف هریس و جنابلاریندان تشکرلریمی بیلدیرمک ایسته ییرم. «ایللرین قانادیندا» ادلی مقاله لریمی توپلایب کیتاب کیمی بیریئرده اوخوجولارا چاتدرماق ایسته میشم سه، مونوگرافلاردا سؤزو گئدن شاعرلریمیز حاقیندا گنیش فیکیر مبادله سی نین امکانسیزلیغینا گؤره، یقین کی منی عفو ائده جکسنیز.

احتراملارلا: تهران - ائل اوغلو قیش - ۱۳۷۷

ایللرین قانادیندا

صدیار وظیفه ائل اوغلو

اون سوز

زامانلا آياقلاشماق استقامتینده اولان بوگونکو شعریمیز معاصر عومرونون انکشاف دؤورونو یاشاماقدادیر. ائله جه ده شعریمیزین قدیم دؤورلریندن باشلایب بوگونکو عومرونه ده ک بیراؤته ری باخیشدا اونون ایره لیله ییشده و قباریقلیقدا یاشادیغینی باشادوشه بیلیریک. معاصرلیک شعر فورمالاریمیزین آغیر آدیملارلا آدیملادیغی آغیر عصیرلرین جان کؤینگی کیمی گؤرونن کلاسیک قابیقلاریندان چیخیب، اؤلچو، موضوع، و محتوالارین چاغداش روحوموزا اویغون و گره کلی اولدوغونو اویغونلاشدیرماقدیر دئییه بیلیریک سه، بوگونکو شعریمیز معاصرلشمکده دیر. بونو شاعرلریمیزین مضمونجا تکرارچلیقدان یاخاقورتاریب معاصر ژانرلاردا یازدیقلاری شعرلردن باشادوشوروک. آذربایجان شعرین

آغیارلی ۱۳۳۶

اوغورسوز گونلر شاعر حیاتیندا عومور - گون حسابیندا
دئیل! یئنی یئتمه‌لیک ایللری هر بیر شاعر و یارادیجی
اوچون فورمالاشمانین ایلك بینوره سی‌دیر دئسه‌ک،
اولیلرین حرارتینی، ایستک و آرزولارینی شاعرین اثر
لرینده‌تا بلیریک:

سانکی گونش دوغدو
خوروزلارین بان سسی ایله
بولبول‌لرین نغمه سیله
اؤز یوخومدان او یاندیم من
یئنی شعر هوسیه...

دائم اوخوجوسو اولان بیر اثر اؤز عومرونون
سونونو گۆرمه‌یه‌ن بیر اثر اولابیلیر، یانیب قورتارماماق
داها دا گۆزل دیر، یانا - یانا قالمق سئودانین سونا
چاتمازلیغینی گۆستر مکدیر. ایلدیرملار چاخیرلار، بیر گۆز
قیریمیندا آلیشیب سؤنورلر، بیر آنین ایچینده یانقیلاری
کوله دؤنور، قورتاریر، سونو اولمور. آنجاق گونش؟! سؤنمور،
یانا - یانا قالیر ائله جه انسان اوره‌یینده سونولمز اولان
سئوگی ده سونسوز اولور، همیشه لیک اولابیلیر، داها
دوغرو سو سؤنمز اولور. شاعیرخیاله‌ن دانیشدیردیغی
مخاطبینی یانارلیغا چاغیریر، یارانمیشلاری بیر ییرینه
سئوملی، گره‌کلی ایسته ییر. شاعیردونیاسی آرزیلار
دونیاسی دیر دئسه‌ک «آغیارلی» آرزیلاری گئنیش، و
مقدّس دیر او ائل اوچون، وطن اوچون و انسانلار اوچون
فرحلی و معنالی حیات ایسته ییر. بی‌زیسه شاعیریمیزه داها
دا اوغورلو گونلر آرزیلاییریق.

یانا - یانا

بیر شمع اولوب اریئیدیم
دوست باغیندا یانا - یانا
سوینج اولوب یئرئیدیم
یاناغیندا، یانا - یانا
بیر دومان سیز داغ اولایدیم
یاشیل - یاشیل باغ اولایدیم
نه اولاردی، باغ اولایدیم
چیراغیندا یانا - یانا

گۆزه‌للیکلر یوردو، قوچاقلیقلار بئشیگی اولان مقدس
تورپاغیمیز آذربایجان، ائله‌جه‌ده هنر و ادبیات اوچاغی
اولموشدور. اینجه خیاللی، درین دوشونجه‌لی و عموم
بشریت اوچون سعادت آرزیلی شاعرلر بئجرمیشدیر. قیرخ
ایل بوندان قاباق «قارداغ» دا یئرلشمیش اولان هر یس
خانمورد ماحالی‌نین شیخ اسحق خانقاهی تُربه‌سی‌نین
آدینی داشیان «خه‌نه‌یه» (خانقاه) کندینده دونیایا گلن
بیر کورپه‌نین آدینی حسین سسله‌دیله. سئحر اندیجی
طبیعتی اولان خه‌نه‌یه کندینده بویا باشا چاتمقدا اولان
حسین، یئنی یئتمه لیک ایللریندن بری حیاتلا طبیعتین
گۆزه‌للیکلرینی بیر یئرده دو یار و حیس اندردی. اکین
یئرلرینده امکله آنا طبیعتین ثمره‌سی بیریکیکه بار
وئرکن، اوشاقلیق عالمی‌نین ایستکلرینه او یغون اولاراق
نهلر دوشونوردوسه، ائله او ایللرین کپنک سیمالی گونلری
نین یوموشاق قانادلاریندا قالدی. او کویره‌ک قانادلاردا
چیرپیلیب تۆکوله‌ن بیر اوچ کپنک اونو کیمی آغ آپباغ
خاطره لر و او ایللره عاید اولان آغ گونلر اولدو. گنج حسین
سونرالار شعر یازدی، هنر و ادبیاتا مارق گۆستردی. دوغما
کندی‌نین یایلاقلاریندا «آغ یار» آدلانان بیر داغ جیغازین
عنوانینی اوزونه شعر آدی گۆتوردو، حسین «آغیارلی»
تخلو - صوایله شعرلر یازدی. دئمک اینجه‌صنعت دونیا
سیندان اؤز پایینی آلابیلن «آغیارلی» اوچون، حیات
اوغورلو اولدو. پاک آد، نجابت و صمیمیت لرله
یوغرولموش طالع اونون حیاتدان آلابیلدیگی پای اولدو.
اؤتن ایللر عرضینده تهران، تبریز و سایر شهرلریمیزده بورا
خیلان نشریاتی‌میزدا احساسلی و دو یغولو شعرلری ایله
چیخیش ائدن حسین آغیارلی بوگونلر قیرخ یاشینی
آرخادا قویدو. قیرخ ایل دئدیگین بیر عومورون آزیاریسی
دیر. ایللر بیر-بیری نین آرخاسینجا اوچوشورلار. بیز ایسه
اونلارین قانادلاری ایله گله جکلره دوغرو چیرپینیریق،
اوچوروق. ایللر بیر-بیرینه قوغوشور، کدرلی، سونجلی،
ایستکلی ایللر، اوغورلو، بعضاً ده اوغورسوز ایللر اولورلار.
اوغورلو گونلر بیر شاعر اوچون اونون، یارادیجیلیق دؤورنده
اولان گونلری و ایللری دیر. بیر شاعرین یارادیجیلیقلا اؤتن
گونلری اونون اصیل عؤمرو - گونو ساییلار. دئمک

ائليمدن اوبامدان آيري دوشه لي
 شعرايله كوئلومو بزهرم آنا
 باغيندا گول آچيب باغيندا سوللام،
 وصلينه گول كي مي قونچايا دوللام
 سنين گوروشونه منتظر اوللام
 حسرتلي فرقته دوزهرم آنا
 سنسيز اوره گيمي چن - دومان آلي
 آيرليقدان قليم اولوب يارالي
 ايستي قوجاغيندان دوشدوم آرالي
 اودورغربت ائله گزهرم آنا

سن اولماسان مجتليم كيم اولار؟
 غم چكه نيم صداقتليم كيم اولار؟
 سندن باشقاخوش نيتليم كيم اولار؟
 سنسيز بوحياتدان بتزهرم آنا
 «آغيارلي» يام يئنه دوشدوم هيجرانا
 دونيالار بير ياناسنده بير يانا
 عشقين اوره گيمده دونوب عمانا
 جوشغون دنيزلرده اوزههرم آنا

آي آراز

سيلدير يملار دا يانيبدير اونومه
 آچمالي يام اوره ييمي من سنه
 دردلي اولسان يانا جاقسان درديمه
 داغ دوشونده بير داغچيام آي آراز

سوگورمه ميش بير باغچيام آي آراز
 گونلري مي بوايزلره وئرميشم
 اوره ييمي دنيزلره وئرميشم
 شمشكلره، اولدوزلارا وئرميشم

سار سيلميان ائل اولايديم
 ائله، قيزيل گول اولايديم
 بيردانشان ديل اولايديم
 دوداغيندا يانا — يانا
 آل قان اولوب بله نئيديم
 ايشيق اولوب اله نئيديم
 وطن دئيه چيله نئيديم
 قوجاغيندا، يانا — يانا
 «آغيارلي» يام گلديم جانا
 نئجه قالديم يانا — يانا
 بير شمع اولوب چاتام سونا
 اوتاقيندا، يانا — يانا
 يادينامي؟!

دانشيرديق سحردهك
 ايناملارلا، ايستكلرله!...
 گوله - گوله آرزيلاري
 يايلايرديق اورهك، اورهك
 ايندي نيه؟

اورهكلرين كوزو سونور؟
 سئوگيلرين كوزباشينا غم يويونور؟
 گل، ايندي ده
 كونول لرین آيناسي نين پاسين سيلهك
 اولسون هامی گوی اولدوزلو،
 يئرايشيقلی
 يارانشلار بير - بيرينه ياراشيقلی
 هميشه ليك آيدينلاشسين
 ايكي كونول، ايكي اورهك
 بير - بيريله پاريل، پاريل آينالارتك!
 بيرده اولسون ياشايشلار معناسيندا
 عومور گويچك،
 حيات گويچك ...

آنا

درد اليندن گوزلريمين ياشيني
 آجي هيجرانيندا سوزههرم آنا

تېسّم قونور اوخوجونو حيرتلنديرير او اوزون ايللر بويو صابر، معجز و هم يئرلىسى «هجري» نين قويوب كنتديگى طنز يوللارنى نين دوامچى سيدير. «ساپلاق» اوست - اوسته بو گونكو «قارداغ» شاعير لر نين، ائله جده اذربايجانيميزين، گوركلمى و آغ ساقال شاعير لر يندندير. بو گونكو ساتيريك شعريميزده «ساپلاق» اولمايان يترده شعر يو خودور. ساير اولكه لرده ده تانينميش شاعير يميز «ساپلاق» ين اثر لرى و آدى حورمتله اوخونور. دئمك «هريس» ولايتينده ايشيقلى دونيايا اللى ايكي ايل بوندان قاباق گؤز آچان شاعير يميز بوگون و صاباحيميزين ادبى گنجينه لر يندن بيرى دير. يقين كى، اونون گله جكه چاپ اولان اثر لر ينى ده گله جك نسل يميز سئوه - سئوه اوخويلاق. «ساپلاق» بير اجتماعى شاعير كيمي لحظه لره و گونلره يازمايدير، بلكه ائله يازميش كى ابدية ته قوشماغا قابليتى اولسون، قالايلسين. قالارگى اثر لر يازيب يارادان خيراله حق ييگى «ساپلاق» ين شعر لرى نين تحليل لرى كيچيك صحيفه لره سيغماز. يقين كى ادبيات عالم لر يميز اونون اثر لرى حاقيندا علمى ايشلر يازمالى و اونون ياراديجيلىق دونياسيني جمعيت يميز اوچون هر طرفلى آچيقلا مالارى ايله آراشدير ماليدير لار. اولسون كى بو ايشى ادبيات سئور لر يميز گله جكه رغبت له گؤره جكلر. گنجليك ايل لر يندن برى ادبيات سئور لر ين و ادبيلر يميز ين ائله جه ده اوخوجو كوتله لر ي نين ماراغي نى قازانان شاعيميز ين اثر لر يندن اورنكلر وئريريك. قوى هميشه اوره كلره سئوينج، دوداقلارا گولوش گتير سين.

فلسفه و سفسطه

سئوداميز ين قانا - قانا سيرير ينى
سفسطه يه ساتمايان كيم ساتان كيم
سيناق واختى گوج گلنده عزابلار
ايلقار ينى آتمايان كيم آتان كيم
تولكولويون گؤلگه سيني بوشلا گل
اصلان ليغى كيشى ليگى خوشلا گل
آيدين آچيق علوى يولو توشلا گل
دالداردا ياتمايان كيم ياتان كيم
اوزوم اوسته يولوموزلا سوروننم
زيروه لر ين دومانينا بوروننم
نادانلارا توز تور باقلى گوروننم.

دردالينده اوراقچا يام آي آراز
سوگورمه ميش بير باغچا يام آي آراز
بولبولويم بوداغيمين، گولومون
ياراسى يام اوزاوبامين، انليمين
تالانى يام امگيمين، آليمين
بؤلوك - بؤلوك بير باغچا يام آي آراز
سوگورمه ميش بير باغچا يام آي آراز
«آغيارلى» يام سيرداشيمدان آل خبر
گؤزه - گؤزه گؤز ياشيمدان آل خبر
گوروشمه سهك باش داشيمدان آل خبر
وطنيمدن بير پارچا يام آي آراز
سوگورمه ميش بير باغچا يام آي آراز

ساپلاق

۱۳۸۸-۱۳۲۲

اوتوزبئش ايله ياخين اذربايجان ادبياتيندا قلم چالان قدرتلى شاعير «ساپلاق» بوتون شعر سئوه لر يميزه تانيشدير. جدى و ساتيريك شعر ليله ايندى يه ده ك ايكي جيليد دولغون اثر چاپا يئتيرن «ساپلاق» ين شعر لر ينى اوخوياندا دائم بير شاعير قدرت ينى اويره نير و باشا دوشوروك. باشقالارى كيمي اقتدار ينى كئچميش استاد شاعير لر يمزدن ارث آپارميش و اؤز دونيا گوروشونو فيكيير درينليگيله بيرليكه اوخوجولارينا يئتيره ن شاعير يميز، دئمك ادبيات گؤيلرينده قوشا قانادلى اوچور. اونون بير قانادى جدى شعير لرى بير قانادى ايسه ساتيريك شعر لرى اولموشدور. بونولا بئله «ساپلاق» ين آدى گلنده دوداقلارا

«قارا داغ»، عیبی ندیر وارطانا پشککش چکیلیر
یئنی نظمین بالاجا توخمدرور اوردا اکیلیر
اینجیمه عیبایلهمز باش کسلیلیر قان تۆکلور
وارلی نین قسمتی بو اورتادا داش - قاش اولاجاق
آشی دور بور جودالیم دونیا ناناş - ناش اولاجاق.

هریسلی ۱۳۳۷

گوللو، چیچکلی یایلاقلار، دورناگۆزلو بولاقلار، گئنیش
چمنلیکلر، بوز بولودلار یاتاغی اولان «اۆکوز داغی» نین
اتکلرینده یئرلشن «هریس» ماحالیندا ایندییهدهک
کلاسیک و معاصر دؤورلرده سیناقدان گئچمیش
واستادلیق مقامینا چاتابیلهن شاعرلریمیز، هئچده از
اولماییدیر. کلاسیک شخصیتلریندن

توپچی هریسلی، شیخ اسحق خانقاهی، هجری هریسلی شیخ
سلیم هریسلی، و سایره لری آد آپارماق اولار. بوگونکو
دۆرهدده او ماحالین چاغداش شاعرلری اؤزونه مخصوص
یئر توتور. بو ولایتده بویا - باشا چاتان و شعرلری ایله
حؤمتر قازانان شاعرلردن: «سایلاق، ایلدیریم، بهرام نژاد،
حاج موسی هریس نژاد و حسین آغیارلی» نی آد آپارا
بیله ریک. همین نسلین یوکسک سویهده شعر یازان
شاعرلری نین بییری ده، زین الدین هریس نژاد دیر.
«هریسلی» تخلصو ایله شعر یازان بو اسلوبلو شاعیریمیز
گنج یاشلاریندان اؤز هنر و استعدادینی ادبی محفل لرده
ثبوتلا، یئتمیشدیر، واختی ایله دوری مطبوعاتدا آرا -
سیرا اونون اوخوجوسو اولدوق. موزون شعرلری ایله
اجتماعی حیاتی میزا یاناشان «هریسلی» کوتله نین
ماراغینی قازانان مسئله لره دایر اثرلر یارادیر، اونون
شعرلرینده درین فلسفه، حیاتی ن گۆزهل لیکلرینه لازم
اولان دویغولار و دوشونجه لر یاتیر.

«هریسلی» نین کتاب شکلینده اثرلرینی اوخوماق آرزوسیه
«اوتوزدوققوز یاشیندا» اؤز آنا تورباغیندان آیرلا بیلیمه یهن
شاعیریمیزه اوزون عومور، ادبیات یوللاریندا اوغورلو
آدیدملار دیله یره ک، هریس ماحالیندا اولان گنج شاعیر و
یازیچیلاریمیز، اونلارین آراسیندا بؤیوک شهرلرین آلی -
گوللو بر-بزه گینه آلدانمیان یورد سنور، خالق سنور
شاعیریمیز «هریسلی» بیر بؤیوک نعمت دیر دنمگیمیزه
داها آرتیق امین اولابیلیریک. آتاسی حاج موسی شاعیر

یول توزونا باتمایان کیم باتان کیم
قیغیلجمام بیر کهرین نالینا
یاتمالیام کۆهله نیمین یالینا
انسانلیغین شرافتین یولونا
غیرتیه چاتمایان کیم چاتان کیم
اوجانمیرسان قانادینی قیناما
سن «سایلاق» ی فلسفه ایله سیناما
سۆز وئرمیشم یولوم آدلی آناما
بو سئودادا اودوزان کیم اودان کیم
آشی دور بور جودالیم. دونیا ناناş ناش اولاجاق
عموسام هرنه دئسه هامیسی بیر باش اولاجاق.
«جاز» هواسیله بریک اوینا یاجاق قوردلا، قویون
هله بوندان

سورا دیر چالها چالین، سویها سویون
دنیا دا حاکم اولور تازه نظام، تازه اویون
بو اویوندا نئجه گۆر پیرداش - پیرداش اولاجاق
آشی دور بور جودالیم، دنیا ناناş - ناش اولاجاق.

تازه بیر نظمه دوشور گردش دوران آبالام
آچیلیر پولوللارا بیریننی دوران آبالام
یوخسولابخش اولونور درد و غم ارزان آبالام
وار لیلار یوخسولونان لاپ بئله قارداش اولاجاق
آشی دور بور جودالیم دونیا ناناş - ناش اولاجاق

بؤیله بیرنظمده یوخدور داها شیطانین الی
ائيله تنظیم ائدیلبیر سرما یادارلیق تملی
آغ سارای دان هامیا، بیربالا پورسوق دئیه لی؟
دام - دوواردان یوخاری دیرماشا دیرماش اولاجاق
اشی دور بور جودالیم دونیا ناناş - ناش اولاجاق

گرچه هریرده حقیقت دئیه ن ائلر تالانیر
امن آمانلیق یئرینه قان بئشیگی بیرغالانیر
هاردا زحمت چکن انسان گۆرورسن آج دولانیر
«آغ سارای دان» هله چوخ یئرلره گۆز قاش اولاجاق
آشی دور بور جودالیم دونیا ناناş - ناش اولاجاق.

چوئه، باييرا جالانديق؛
 چوخ چكيشدى، دورولموشدوق؛
 تئز بولانديق،
 تئز بولانديق،
 بيرجه پارچا موندان لئشه حسرت قالان -
 كافتارلارين، تولكوله رين گونو دوغدو
 زينه سودان، بولانيقدان
 قارينلارين باليقلارلا
 دويوردولار.
 موندان لئشه تامارزي لار
 تازا باليق بويوردولار...
 بير چاي ايديق؛
 گور چاي ايديق.
 پارچالانديق زينه - زينه
 قووشوروق بير چاي اولاق، آما، يئنه،
 قارشيريق گور چاي اولاق آما، يئنه
 تاكي آخاق
 نسيل لردن نسيل لره؛
 عصيرلردهن عصيرلره
 بيرله شهر يك يئنه ده بيز؛
 يولوموزا گؤز تيكيبدي ماوي ده نيز.
 بيرله شهر يك يئنه ده بيز.

آذربايجان

اودلار يوردو
 مكانيميز، مسكنيميز؛
 دؤغولموشوق آلودان بيز؛
 قوپولموشوق بيز، آتش دن؛
 سؤنوكمه يهن اودوق آنجاق؛
 ايشيغيميز سالخيم - سالخيم،
 حرارتی پايلاييريق قوجاق - قوجاق
 بيزه هر كيم ياخينلاشسا
 دوست اولار سا، قيزينا جاق؛
 دوشمان اولسا، يانا جاقدير؛
 «آذربايجان» واژه سي نين -
 معناسيني قانا جاقدير.

اولدوقدا ادبيات اوجاغی اولان بير عائله ده حیات سورهن
 «هريسلی» اوز دوشونجه ايشيغيني بوتون كؤنول لره
 چيله يه جه ك دئمه گه امينم... ايندي ليكده اونون سون
 زامان لاردا يازديغي شعرلری نين اوخوجوسو اولماقلا موفق
 شاعريميزه جان ساغليغي آرزىلايق.

«يانيق كرمی»

يورغون خيالىمى يئنه بير كره
 نغمه قانادينا ميندير كرمی
 دولاندير داغ با داغ، دره به دره
 «اصلى» ديارينا اندير كرمی
 آرزيم دوستاق اولوب بدن ايچينده
 قورخورام چورويه كفن ايچينده
 سرحد اسيريم وطن ايچينده
 شيغي سرحدلری سيندير كرمی
 هاراي، هاراي چكديم هاياكلهن يوخ
 آغلاديم گؤزومون ياشين سيلهن يوخ
 سئودالى كؤنلومون ديلين بيله ن يوخ
 ديندير اوره ييمى، ديندير كرمی
 منه پای وئربيدير وطن، غيرتى
 بو يولدا خوشلارام هرمصيبتي
 آجيني، آغرينى، دردى، حسرتى
 سيزلاجانيميزا، سيندير كرمی
 عشقين آتئينه من وورولموشام
 يانارام اودونا، هر سحر آخشام
 سنين اوجايندا يانماقلا خوشام
 ياندير «هريسلى» نى ياندير كرمی

بير چاي

بير چاي ايديق،
 گور چاي ايديق.
 شاققيلدارديق دره لردن، دوزه ن لره؛
 دوزه ن لردن ده نيز لره.
 يوللار بويو،
 داشدان داشا وورولموشدوق؛
 گؤز ياشى تك دورولموشدوق.
 بير بوغاناق، بير فير تانا قوپاركن، بيز -
 شيريم - شيريم پارچالانديق؛

شاعیرلردندیر. داها دوغروسو اینجه خیال و درین دوغولار شاعیری دیر. شعرلرینده اولان پویتیکلیکه بیرگه دیل، خیال و مضمونلار چوخ گوجلودور. یقین کی، «حسن ایلدیریم» بو اقتداری یالنیز سارسیلماز اراده و مطالعه ایله اله گنجیره بیلیدیر. بیز اونون شعرلرینی آرا-آ-سیرا مطبوعاتدا اوخویارکن درین لیکلره جوموروق، دئییه بیله ره، گوزگولر درینلیگینده اولان بیر درینلیکلره. بیز اونون فلسفه سینده همیشه انسانا قایغی، حیاتا سئوگی و یاشاماغا یانقی تاپیریق. شعرینده خیال عنصرلری گوجلودورسه، او خیال بیزی اوغولارا اویدورمور، بلکه ذهنیمیزده سئوال یارادیر، بیزی دوشونجه یه چاغیریر؛ بیزی مدرن شعریتین گتیردیگی اوستونلوکلره تانیس ائدیر. ایسته ردیم «حسن ایلدیریم» ین یئنی اثرلرینی اوخوماقلا، سؤزو شاعیره وئره ک، باجاریقلی شاعیر و تنقید چیمیزه یئنی - یئنی باشارلار و اوغورلو آدیملار دیله یه ک...

ساری لیق آزاری

ساری ابلیس ین یامان دووتووتوب!

ابلیس اووسونلاییب بویالاری

یاشیللیق لاری

ماوی لیکلری اودوب

ساری لاییب رؤبالاری!

ساری ابلیس ین دؤورونده:

گؤنش دوغار -

ساچاقلاری ساری

آی باتار -

شافاق لاری ساری

ساری آزارلی عالمین:

گوندوزو ساری

گنجه سی ساری

ساری ابلیس ساری لیق آزارینا سالیب آداملاری:

گؤزلرین باخیشی ساری

چاغیریشلار ساری

گوروش لر ساری

ساری قیزدیرمالی اوره کلرین:

حسن ایلدیریم

۱۴۰۰-۱۳۳۷

شوش قایالاری ده لی بولودلارلا چولغانمیش داغلارین آراسیندا یئرله شه ن گوللو - چیچکلی گوی چمنلیکلر بئشیگی اولان «هریس» محالی نین اینجه خیاللی شاعیرلریندن بیری ده چاغداش شاعیریمیز «حسن ایلدیریم» دیر. ادبیاتیمیزین پارلاق سیمالاریندان اولان «ایلدیریم» اوزون ایللر بویو توکنمز مارق و سئوگی ایله شعر، نثر و سایر هنر عالم لرینی اطرافلی مطالعه ائله دیگینه گؤره، بوگون آذربایجانیمیزین اقتداری شاعیرلریندندیر. داها دوغروسو «ایلدیریم» دنیاسی چوخ گئنیش دیر، اونو آراشدیرماغا سوییه لی دانیشیق گره کله نیر. او بوتون کلاسیک و معاصرلریمیزله برابر دنیانین آدلیم شاعیر و یازچلارینی آراییب آراشدیریر و بو باره ده سیستم لی مطالعه نتیجه سینده بوگون شعر و صنعت دنیامیزدا یوکسک سویه ده نظر صاحب لریندن اولموش و احتراملارا لایق باجاریقلار اله گتیرمیشدیر.

«ایلدیریم» ایندی لر اؤز تواضع کارلیقلارینا

گؤره رسمی دانیشیق سالونلاریندا چیخیش ائتمیرسه ده یقین کی، بیر گون ادبیاتیمیزین چوخ ساحه لرده آغیر یوکونو چیینلرینده ساخلایانلاردان اولاجاق. او گولو شعر تنقید چیلر لریندندیر.

«ایلدیریم» آراشدیریرجیلایغیندا همیشه

فیکیرلردن اوزاق قالابیلن نقطه لره راست گلیریک. او بوتون جان یانقیسی لیکه هنر و ادبیات میدانیندا تلاشدادیر. اؤز عالی تحصیلاتینی طب رشته سینده اوخوسادا استاد

بولودلو خياليم

خيالى بولوتلار

چالخالانير ده نيز كيمي.

دالغالارى باخيش - باخيش؛

ماياقلارى اولدوز - اولدوز.

يئر - گوى آراسى دنيز

اوره ييم قيزيل گمي

دويغولاريم يئلکه نيم.

گممه غم قالانير

قيزيل گمي ييرقالانير؛

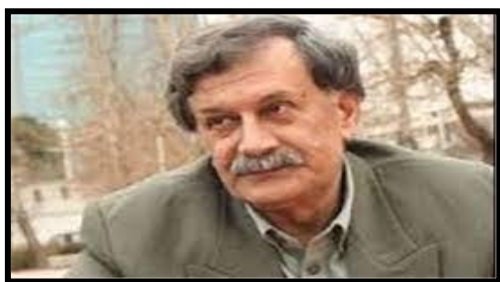
ماياقلار سؤنور، يانير؛

دنيز هئي دالغالانير.

دنيز هئي دالغالانير.

عمران صلاحى

۱۳۲۵-۱۳۸۵

تهراندا دونيايا گلن شاعيرلريميزين اقتدارلى سيمالاريندان بيرى ده «عمران صلاحى» دير. عمرانين آتاسى زنجان اطرافيندا «شام اسبى» كندينده اولوب، اوزوايسه تهراندا دونيايا گوز آچيب، فارس ديللى جماعات آراسيندا ياشاديغينا باخمايلاق، ديليميزى ائو آراسيندا اويرنميش و گوزهل شعرلر يارادميشدير. - گنجليك چاغلاريندان برى آذربايجان ادبياتيني اويرنمگه باشلاميشدير. مطبوعاتميزدا سوييهلى اثرلى ايله چيخيش انده ركن اوخوجو گروپلارى نين ماراغيني قازانا بيلميشدير.

سئودالارى سارى

سئوگى لرى سارى

....

آمان، آمان الله

هاراميز وار

هارا گنده ك؟

نئجه قورويلاق

نه انده ك؟

اوره كلريمزده گيز له ن قيزيل گوللو باهارى!؟

اولدوزلار - باخيشلار

گنجه بولود ايچيندن

اولدوزلار چيخير، باتير،

خياليمداكى گوزلر

اويانير... باخير... باخير

ايشيقلار گويده سوزور

باخيشلار خياليمدا

سيس قونموش گوزلريمده

بولودلار خياللاشير،

خياليم بولودلاشير.

اولدوزلار دؤنور گوزه؛

باخيشلارلا اولدوزلار اوره ييمه داراشير.

گوى اوزو چيچك - چيچك؛

چيچكلردن قان دامير.

خياليمداكى گوزلر

چيچكلره بويلانير.

حسرت ناخيشلى گوزلر

پاييزلى، قيشلى گوزلر

ساريلير اولدوزلارا.

شيمشك چاخيشلى گوزلر،

قارتال باخيشلى گوزلر

ساريلير اولدوزلارا.

کۆهنه صانديقلاردا، کۆهنه کيتابلا
 کۆهنه کيتابلا، کۆهنه ناغيل لار
 کۆهنه ناغيل لاردا قديمكى اوره ك
 «آي كيمي باتدى گئشدى»

بوسسين ساحيلينده

بوسسين ساحيلينده
 قىپ - قيرمىزى گوللر
 آغ - آپياغ صدفلر

بوسسين ساحيلينده
 اوزون ساچلى دالغالار
 دالغالاردا سىنيق - سىنيق گمى لر

بوسسين ساحيلينده
 گۆزل باغلار، باغلاردا
 شيرين - شيرين ميوه لر

بوسسين ساحيلينده
 بىرى منى گۆزله بىر
 يئلكن لريم دو مانلاردا آچيلير

ايكى دامجى

دئديم: يارباقلارا باخ!
 باخدى، آمما دانىشمادى
 دئديم: بوداقلارا باخ!
 باخدى، آمما دانىشمادى

خياوانلارى دولاندىق
 كوچه لرى دولاندىق
 دانىشمادى
 بىر ساعاتدان سونرا دئديم:

- ايكى كلمه دانىش منله
 باخدى منه، ايكى دامجى دانىشدى!

ايكى ديلده (فارسى - توركو) كسگين قلم صاحى دىر.
 اونون نثر اثرلرى نىن اوخوجولارى داها دوغروسو کوتله لر
 اولوبدور.

دوداقلاريندا هميشه تبسوم اولان «عمران صلاحى» نى
 گۆرنده سانيرسان كى، ائله اينديجه بو تبسوملر آراسيندان،
 شكردن شيرين سۆزلر سوزوله جك! دوغروندان، اوشيرين
 تبسوملر، اونون دوداقلارينا اوره كدن قوپوب گلن حرارت
 نمونه سى دىر. ايلك دفعه آذربايجان ديلينده «پنجره دن
 داش گلير» آدىلى شعر كتابينى انقلابين ايلك گونلرينده
 چاپايتتىردى. اونون اثرلر نى ساير مجموعه لر و مطبوعاتدا
 اوخويوروق. او، يئنى لىك سئوردىر، يئنى فكر لرله دولو
 اولان شعر لر يازار. شعرلرينده اولان شيرينلىك ائله اونون
 اۆزونه مخصوصدور. گوجلو قلم صاحى اولان عمران
 صلاحى فارس ديلينده (طنز آوران ايران، قطارى در مه
 و...) كيتابلارى نىن مؤلفى دىر. اونون شعرلرينده تصوير لر
 سنى دينديري، اىماژلار سنى اۆزيله چكىب شاعرين
 ايسته ديگى نقطه يه آپارىر. بىز اونون اثرلرينده هميشه
 انسانا محبت و حياتا قايعى تاپيري. او اۆز شيرينلىك لر نى
 مصراعلارا بوكوب، اوخوجولارينا وئرىر، اوخو جوايله
 هميشه لىك تانىش اولور.

شعرلرى ائله جهده نثر اثرلرى اديب لريمىز و ائليمىز
 طرفيندن تقديره لايىق بيلين «عمران صلاحى» يه اوزون
 عومور ديله يه ره ك، اثرلرينده ن اۆرنكلر اوخويوروق

بىر جيبينده فشنگ

بىر جيبينده نوغول

بىر گۆزونده زهر، بىر گۆزونده بال

«بوردان بىر آتلى گئشدى»

ميدان چىخىب دىر آيا

آي اينبىد ير ميدانا

توزلو آيين ايشيغيندا

«آتين اويناتدى گئشدى»

گولله سسى خوروزلارى اوياتدى

بىر اوجا باغير تى گۆيده داغىلدى

قان دا ياندى ايواندا

«گون كيمي شفق سالىدى»

«داغلی» شعرینی احتوا ائدن موضوعلار بو گونکو اجتماعیمیزین ایستکلری و قایغی لاری دیر. او گنج نسلیمیزین یئنی لیکره دوغرو یۆنه لن شاعیرلریندن دیر. منه ائله گلیرکی گنج یاشدا اولان شاعیرلریمیز یاخین گله جکده ادبیاتیمیزی دونیا ادبیاتینین سوییه سینه یاخینلاشدیرا جاقلار. بونلار دونلریمیزین اوزه رینه یاتمیش غم توزونو سیله جک و غم فزاسیندا اویان ذهنیتیمیزه شادلیقلار چیله به رک قلبیمیزی سؤیندیره جکلر. سایر قارداغ شعرلری کیمی «داغلی» نین شعر دلیلی منی ایناندیریرکی، شعریتیمیزه هر جهت لی باخانلار و اهمیت وئرلر آز دئیل و گله جک اونلارین دیر، آخی زمانلا ایره لیله سک یالنیز بئله اولمالی دیر. او فرانسیز دلیلنده عالی تحصیل گؤرموش، ادبیات یوللاریندا همیشه آختاریشدا اولان شاعر دیر. گنج شاعیریمیزه هنر یوللاریندا اوغورلار دیله به رک شعرلرینی بیرلیکده اوخویاق.

آینا کیمی

آینا کیمی

پارچالاندیق، سینمادیق!

داش آتالار بیلمه دیلر، پارچالانمیش آینادا

بیر آیدان مین آی چیخار

بیر گونشدن مین گونش

بیر اولدوز دان مین اولدوز

پارچالاندیق آینا کیمی

چوخالاریق

چوخالاریق اییشیغی

لام آخ!

هامی بیزه آغلا بیردی
 هامییا آغلا یان سن
 آغلامادین
 منه گوره
 بولود کیمی پور تموش من،
 آغلامادیم
 سنه گوره
 بیر آزادا دؤز... قارا دؤهول سسی گلیر
 دوز دور، داملا یاخشی ایتر دنیزده
 یئنه گؤزله جوشما یاسان!
 بیلیر سنمی؟ بیزی اونودما یا جاقلار
 کشفیاتچیلارا بنزه ر:
 رسام گؤزلر
 نامحرم گؤزلر،
 موندار گؤزلر
 جوشماها!...
 لام آخ.

سلمان صفری (داغلی)

۱۳۴۷

اطرافینی آلی - گوللو یایلاقلار، چوپورلوقلاریندا تیا دومانلار گیزلنه نن قایالقلار بوروموش «پیقان» کندینده دونیا یا گلن سلمان صفریان «داغلی» تخلصوایله شعرلر یازیر. کلیر ماحالیندان اولان گنج یاشلی شاعیریمیزین، یئنی لیک روحوایله دولو اولان شعرلری ایله تانیسیق. اونون شعرلرینه دیقیت یئتیردیگیمیز واختدا، او ماحالین اهالی سینده اولان کؤیره کلک، استقامت، صداقت و انسان سئورلیکلر گؤز اؤنونده جانلانیر. شاعیر خالقین لکه سیز گوزگوسودور دئیرلرسه، تام معنا دا باشا دوشولور. «داغلی» گنج شاعیرلریمیزدن اولسادا، ایلهاملی قلمی، آیدین دونیا گؤروشو واردیر. بوگونکو شعریمیز هانسی سویه ده اولمالی دیر دئییه، ایشیقلی گله جگنیه ایز آچان بیر شاعیر دیر. او کلاسیک فورمالار ییمیزدان اوزاقلاشدیقجا یئنی شعرلر فورماسینی منیمسه ییر، دئمک لازم دیرکی، کلاسیکلریمیزین یازدیقلاری فورمالاردا یازماماق اونلاری رد ائتمک معنا سیندا دئییلر، بلکه، حیاتین آهنگی ایله تۆرهنن اولچو - بیچی لر بیزی اؤزوا یله هماهنگ ائدیر. مجبوراً بوگونکو یاشمین ایستکلرینه اویغون شعر فورمالاری یارانیر.

توی

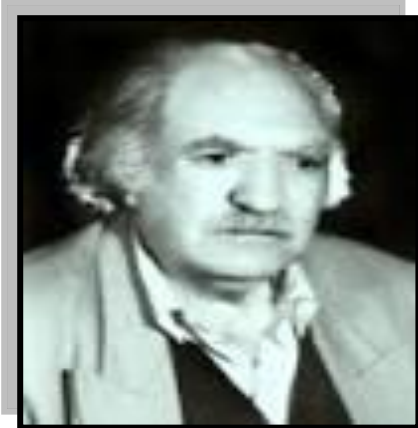
آرزویاریمین باشیندان آدیغیم آلما
قیسمت اولمازدی دنیز اوغرولارینا
قارا بولودقارا گونده
یازیق - یازیق یازیلما سایدی
یاندیردی باخت ائوین
قاچمامیش بوزوشن دوداقلار.
سؤزلنمه دی دیلکلر.
بیزیمکی قالدی
خزه لرین خور گورو هو اوخویانا
یومارام اوناده ک اللریمین خیناس ی ن
اینانمیشام، اینانیرام،
بیرده آلما آتاجامام .

فلکین کیل اوراخچاسی

بیچه بیلیمیر جیغیرلارین یوخوسوندان قارانلیغی
فلکین کیل اوراخچاسی.
آهیم اودو، چاشقین قالیب
یول تاپانمیر
یوکسلنمیر اوراخچانی سووارماغا
جرگه لرده
باششاقچی قیز
یارالارین سایابیلیمیر

قافلانسی

۱۳۹۲-۱۳۱۲

مقدس اولکه میز آذربایجانین میانا بؤلگه سینده یئرله شه ن
«چاراویماق» ماحالی نین «حیدرآباد» کندینده ایشیقلی
دونیا یا گؤز آجیب، گنجلیک ایلیرینی او کندین سحر
اندیجی طبیعتی نین قوجاغیندا سورن «مراد علی
قریشی» (قافلانسی) آلتیمیش بئش یاشینا
یاخینلاشماقدادیر.

یاریم عصره یاخین دوغما یوردوندان اوزاق دوشوب
میلیونلارلا سویداشلاری کیمی تهراندا مسکن سالمیشدیر.
اوتوز ایله یاخین آنا دیلینده شعرلر یازان «قافلانسی»
ادبیات سئوه لریمیزله اؤز کتابلاری و مطبوعات
وسیله سی ایله تانیشدیر.

او، چئوره سینده یاشایان انسانلارین آغری - آجیلاری،
ایستک و هیجانلارینی ساده و صمیمی مصراعلاری ایله

سوسوز

بوتون سؤیله نیلمیش سؤیلر
سو کوت بؤیو کلو کده
بیر آلقیش بور جلودور سنه.
گونشی ده اوتاندریر
سنین اسره ک باخیشلارین.
من کیمه م؟

یالیز بیر سوسوز.

کاش تاپایدیم سنی.

کاش ایتهدیم سنله.

کاش باتایدیم سنله

سو کوت بوشلوغونا

باش قاتماقدان اؤتور

سؤزلرله اویناماق

هاچانا قده ر؟!

بوز بولوتلار كۆلگه سالىر
 ايللر اۆتور تكجه قالير
 دۆزوم داغلارا، داغلارا
 فصيل، فصيل كولك اولور
 ياماجلارين رنگي سولور
 باخا - باخا ياشلا دولور
 گۆزوم داغلارا، داغلارا
 «قافلانتي» يام ايلدن - ايله
 گۆزله بيرم باهار گله
 دئيلمه ميش قالير هله
 سۆزوم داغلار، داغلار.

آيلار ايللر گۆزه ليم گۆزله بيرم سن گله سن
 ايلقاريم، ايلقارينا سؤيله يه احسن گله سن
 اويماديم هر گۆزه لين نازينا بير آندا اينان
 نقدر وارنفسيم سسله بيرم سن گله سن
 فرقتين ائتدى منيم با غريمي شان - شان گۆزليم
 عشقه جانيمدا گنده، سؤيله يره م سن گله سن
 ياريليبدير، ياريلار، دان يئرى ظلمت گئجه ده
 سحرين زمزمه سين دينله بيرم سن گله سن
 پوزماييب آنديني ايلقاريني «قافلانتي» دۆزور
 دردنين چاره سي بو دهرده سن سن گله سن

هيجران

اودونا يانيرام قارا هيجرانين
 آيريليب ائليمدن ياشيل باش صونا
 سارسيلديب هجراني سالارام يولا
 سالسادا اؤزونو گونده بيردونا

قورسالار يولومدا ياغيلر تله
 سيرريمي آچارام هر يئته ن بيله
 گۆزله رم نازنين نگاريم گله
 ازلدن باغلي دير ايلقاريم اونا

اوخوجولارينا چاتديرير. كۆيرك قىلبى شاعير قافلانتي، اۆز
 تخلوصونو قافلانتي داغيندان (قافلانكوه) گۆتوروبدور. او
 ايستى قانلى يوموشاق احوال - روحيه لى بير انسان ديرسا
 شعرلرينده عييجرليكلره قارشى سرتليك وار، قباريqliق
 وار، انيلمزليك و مبارزليك روحو واردير. شاعير
 قافلانتي نين آلتيميش بئش ايل ثمره لى عمومرو ادبياتيميز
 اوچون داهادا اوغورلو اولوبدور. ايندييه ده ك
 «سئچيملىش اثرلر» او احساسلى شاعريميزين (كنديميزين
 بير ايل ليك تاريخى)، «شعر مجموعه سي» و «عموم
 آيناسى» عنوانلارلا كتابلارى چاپدان بوراخيليب دير،
 قافلانتي ياراديجيلىغيندا موضوع جغرافياسى گئنيش،
 تخيل عنصرى ايسه وسعتلى و شيرين دير. اونون خيال
 دونياسى مصراعلارلا چئوريلنده پوئتيك اثرلر و پؤيئملار
 يارانير، اوخوجولارين احتراميني قازانان قافلانتي مختلف
 ژانرلاردا اثرلر يارادميشدير. او بوتون كلاسيك فورملاردا
 استعداديني ثبوت يئتيرميش بير شاعيردير. قوجامان
 شاعيريميز بوتون اثرلرينى چاپا يئترسه ايستكلى
 اوخوجولاريميزلا فيكير مبادلهميز داها گئنيش، داها
 فاكئىلى اولاجاقدير. قافلانتي ياراديجيلىغيني آراشديرماق
 بوكيمي آز حجم لى مقاله لرله ممكن دئيل. اونون
 باره سينده داهادا آرتيق فيكير مبادلهمسى ائتمك اوچون
 اۆتن ايلرده تانينميش شاعير و ادبياتچيميز «حسن
 ايلديريم» ين، قافلانتي نين «عموم آيناسى» آدلى كيتابينا
 يازديقى اؤن سۆزه مراجعئيميز گره كلى گؤرونور
 شاعيرمميزين يئنى يازديغى اثرلرينى اوخوماقلا، سيزين له
 بيرليكه ادبيات يوللاريندا «قافلانتي» يا اوغورلار
 ايسته بيرم.

«داغلارا، داغلارا»

ساتاشاندا گويه نيره م
 اؤزوم داغلارا، داغلارا
 اوره ك دئيير شيرين نغمه
 دوزوم داغلارا، داغلارا
 گونش گؤيدن اؤگنى باخير
 دولو دوشور، شيمشك چاخير
 ايلديملار سونكو تاخير
 بيزيم داغلارا، داغلارا
 ذبروه لرى دومان آليير

«واحدی» یه اوغورلو یوللار قوجاق آچمیش و اونا آیدین گله جکلر گؤستریر. گله جکده موفق شاعیرلریمیزدن اولاجاقدیر، اونون شعر دیلی تمیز و آیدین دیر. خیال دونیاسی ایسه وسعتلی دیر. یئنی لیک حیسی، انسانی نیتلر و حیاتا پاک عشق اونون شعرلرینین و صنعت دونیاسینین ایلك مایاسی دیر. او، ایندی لیکده آنادیلیمیزین اؤزونه مخصوص سویه سینده چوخ شاعیرلریمیز کیمی مختلف موضوعلاردا شعرلر یازیر آنجاق فورمالاشماغا باشلامیشدیر. گله جکده اؤزو آچدیغی ایزلرله ادبیات یولوندا یورولماز ققدملر گؤتوره جک اولدوغونو یوکسک استعدادی ایله بیزه ایندی دن بللندیریر. جوان شاعیریمیز «واحدی» میانداوب شهرینین آذربایجان دیلینده یازان شاعیرلریندن دیر. «الیاس واحدی» یه شن حیات آرزولاماقلا گنج عومرونون اوتوز اینجی باهارینی یئنیجه آرخادا قویموش جوان شاعیریمیزه حیات یوللاریندا، علم و ادبیات عالمینده نائلیتلر آرزولاییرام، قلمی الهاملی، یولو ایشیقلی اولسون. اونون یارادیجیلیق دونیاسیندان اؤرنکلر اوخویوروق.

«داغ بابا»

هاچانساکی سنی یادا سالمیشیق
آغ گونلری دئییه - دئییه قالمیشیق
گون وئرلیب وئرلمه ییبیدیر ایشیق
قورخو - قارا، اوره کلسه آغ بابا
دردلریمیز دیکه لیبیدیر داغ بابا
بو یانقینلیق هاردان اسدی چؤلره
بار دئینده وار گلمه ییر دیلره
قوراقلیقدیر، آغلایان یوخ گولره
یوخودادا گورمه بیریک باغ بابا
دردلریمیز دیکه لیبیدیر داغ بابا
دولغون یئلر، بیزه ساری بیراسین
بو قورداقلار سؤروب یئرین شیره سین
کیم یخاجاق سوسوز لوغون بره سین
هامی لیقجا اولوشگه میش تاغ بابا
دردلریمیز دیکه لیبیدیر داغ بابا
گؤزدن آخان قانلی یاشدیر سیلیریک
قانیمیزا گولدورورلر، گولوروک

سئویملی دلبری سئودیم اوره کدن
دؤنمه یب، دؤنمه رم نازلی ملکدن
قورخما یب قورخمارام قاردان کولکدن
بوراندا - بوسقودا اللریم دونا

تیکیلیب یوللارا آختاریر گؤزوم
اونا اوره گیمی وئر میسیم اؤزوم
دؤزه رم هیجرینه گرکدیر دؤزوم
قویمارام اوزومه غم توزو قونا

داربخما «قافلانتي» گزیب آرارام
تاپیب او گؤزه لین ساچین دارارام
قارانلیق گئجه نین باغرین یارارام
یئتیرره م هجر نین حیاتین سونا

الیاس واحدی

۱۳۴۷

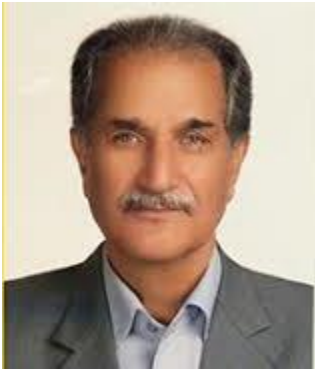

ادبیاتیمیزی سئولرین سایي کیمتجه معلوم اولمادیغی کیمی شاعیرلریمیزین ده کیمیتی کیمسه یه آچیق - آشکار دئیل. آذربایجان دیلینده یازیب یارادانلارین بیر - بیر ایله سیخ علاقه لری اولمادیغینا و اونلاری بیر - بیر ایله علاقه لشدیره بیله ن مرکز لری یوخلوقو، شاعیر و یارادیجیلاریمیزی غریب لیکده یا شادمیشدیر. ائلیمیزین، اوبامیزین احساسلی جوانلاریندان بیر ده مختلف ژانلاردا پوئتیک شعرلر یازان «الیاس واحدی» دیر. ادبیاتیمیزا درین سئوگی و توکنمز ماراقلا قدم قویان شاعیر

داریخیر غریبسه میش گوی لر
 غرورلا یاشاییر دار آغاجلاری
 کیشی لر دیلریندن آسیلان چاغدیر
 قادینلار یئرئیکله ییر، بیر آغیز سؤزه
 اوشاقلار دوغور، دیلسیز - آغیز سیز
 ساچلاریندان آلوو ساچیر
 باشی شیطان، گووده ییی حیوان بو اوشاقلار
 سئویریک، سئویلیریک
 سئوگی آدینا آچیلیر گؤز لر
 نه ایسه گوناہ یاغیر باخیشلاردان
 سئوگی بورادا ایکی هئجا غریبلیک دیر
 و بیز تولکو سسی ایله یاشاییرق هئجا - هئجا
 قاپانیب یاغیش قاپیلاری
 اوز چئوریب تانری بیزدن
 بو نه سویوقدور اسیر ایچیمیزدن

حبیب فرشباف

۱۳۲۳

زامانلا آددیملایان شاعرلریمیزین بیریدیه، حبیب فرشباف دیر. او چاغداش شعریمیزین یوکسک پلله لرینده یئرتوتان انسان سئور شاعیرلریمیزدندیر. صاف اوره کلی، تمیز وجدانلی شاعیر انسان دیر. ادبیاتیمیز، ائلیمیز و بؤیوک آمالیمیز اوغروندا وطنداشلیق بورجونو باجاریقلا اؤدیهن شاعیر «حبیب فرشباف» رئال اجتماعی حیاتیمیزی اونودولماز مصراعلاری ایله متصوراندن بیر الی قلملی دیر. اوقاباقچیل ادبیاتیمیزدا اؤن سیرادا ایره لیله یه نلردندیر. بو

بو گولمه لی یاشاییشا اؤلوروک
 یاشام - اؤلوم، نئجه اولوب لاغ بابا
 درد لریمیز دیکه لیب دیر داغ بابا
 اووچو وورور بیزسه باشی قاردا بیق
 یووا هاردا بیز اؤزوموز هاردا بیق
 مین بیر یئرہ بؤلونه چک بیر پاییق
 دونیا اولوب یامان بیر اوولاغ بابا
 درد لریمیز دیکه لیب دیر داغ بابا
 اللر اوسته گئدیر اومان آرزیلار
 سویوق تورپاق نه دن بیزی آرزیلار
 ایچیمیزده یئنه ده چوخ آرزو وار
 بو غملردن باشین اولسون ساغ بابا
 درد لریمیز دیکه لیب دیر داغ بابا
 بوغازلاردا دویونله نیر بو سسلر
 گؤزلریمیز ایسلانماغی هوسلر
 قانلار جوشسون بیزسه تۆکک قانلی تر
 گؤزه لرین یوخوسونا یاغ بابا
 درد لریمیز دیکه لیب دیر داغ بابا

«اووچو و اوو»

بیر اووچ داری
 بیر دسته قوش
 هامیسی آزقوش
 گؤیده له لک اییی وار
 یئرده آجلیق قوخویور
 اووچولار بوسقودا
 سس سبزیلگه دالیب گورولتولو گولوشلری
 یاشاماغا یوخ
 یالنیز اؤلمه یه گلیب لر بو کور قوشلار
 گؤزوموزده قارتال قفسی
 ایچیمیزده اؤتمک هوسی
 کؤکسوموز اوزه رینه چؤکوب
 اووچولارین قارا نفسی اوولانیر
 ایشیق قاناد سس ده
 اذن سیز چیخان نفس ده

انسان

هاوا قیرخ درجه سو بودو بیردهن؛
 انسان یاشادی
 هاوا قیرخ درجه قیزیشدی یئنه؛
 انسان سارسیلمادی؛
 انسان یاشادی
 تکجه یارپاق اولدو کئچینه جه یی؛
 انسان یاشادی
 قارا تورپاق اولدو یورغان - دۆشه یی؛
 انسان یاشادی
 هر چتین بیرگونه، پیس شرایطه
 او آلیشاییلیدی، او دۆزه بیلیدی
 تکجه کلمه بویدا عدالتسیزلییه
 نه آلیشا بیلیدی. نه دۆزه بیلیدی
 آخی او، انسان کیمی یاشاییردی؛
 آخی او، انسان آدی داشییردی

سفر

سفرده یم گوندهن گونه
 آیدان آیا
 ایلدهن ایله
 سفرده یم
 کوره گیم ده یاشایشین آغیرلیغی
 اوره بیلمده قانیم کیمی اومید
 گۆزلریمده هیجران بویدا کدر
 تۆوشه مه دیم هئچ سفرده
 فیکیرلردن فیکیرلره
 سفریم قدر
 ماوی لیک
 باخیشین ماوی دیر،
 گۆزلرین دهنیز

آیدین دوغوللو، اینجه خیاللی شاعریمیزین ایندییه دهک
 یکی جیلید چاپ اولموش اؤنملی شعر توپلوسونون
 اوخوجوسو اولموشوق (قاراداغ کندیلیری - دان یئری)
 اونون اثر لرینده حریت و انسان سئورلیگه حقیقی حؤرم
 گؤروروک، فاغیر و مظلوم انسانلارا قایغی گؤروروک. اوشاق
 ادبیاتیمیزا، اوشاق شعریمیزه دهیرلی شعرلر آرتیران
 شاعریمیز «حبيب فرشباغ» اثرلرینده سعادت یوللارینی
 آختارمادادیر. او، همیشه اؤز
 اوخوجو کوتله سینی فیکیرلشمه گه چاغیرمادادیر. او،
 انسانلارین گله جگینه همیشه اومیدله، نیک بین لیکله
 یاناشیر.

کلاسیک و سربست فورمالاریندا شعرلر یازان حبيب
 فرشباغ اللی اوچ ایل بوندان قاباق ادبیات اوچاغی اولان
 تبریز شهرینده ایشیقلی دنیا یا گؤز آچیب همان شهرده
 بو یا - باشا چاتیبدیر.

ایسته ردیم تبریزده آنادان اولوب. آذربایجانیمیزین باش
 اوچالیغینی - اوره بنده یئرلشدیرن و بوتون انسانلارا قایغی
 گؤسترهن شاعریمیزه قاراداغ کندلی لری طرفیندن ده،
 اوزون عومور و سعادتلی گله جکلر آرزولادیغیمی
 بیلدیرمیش اولام. استاد شاعریمیزین اثرلرینی بیر لیکده
 اوخویاق.

...

تجربه تسبئحین اله آلماعا
 گونلری، گونلره دوزه سن گرهک
 دوستونو دوشماندان آیرماق اوچون
 زمان سؤز گچیندن سوزه سن گرهک
 ازلدن دوزلره آخماز صاف سولار
 داشدان - داشا دئیب گلیب دورولار
 شیپ - شیرین اولسادا اولو آرزولار
 آجییا - آغرییا دۆزه سن گرهک
 گئنیش بیر عماندیر غوغالی حیات
 داغ تک قاسیرغالار گلیر قات باقات
 دیزین قوجاقلایب اوتورما هیهات
 نجات ساحلینه اوزه سن گرهک

بیلمه یهن شاعیر، بو کیمی لیریک حیسرله بیزی اوز
روحایله یوغرولموش میصرع لاریندان بیرى ده بئله دیر:

سنی دردیم دووارلاردان
یتیشمیش نارکیمی سن پارچالاندین
وارلیقین بارلی بوداغیندان
کۆزهردین سیننه داغیندان

دئلمی، شاعیر او شاعیرانه لحظه لری و شعرین حضورونو،
ال آتیب وارلیغین بارلی، بهره لی بوداغیندان درمیش و
شعر ایسه قیپ قیرمیزی نارکیمی یتیشرهک
پارچالانمیش اولور. «یتیشمیش» دئدیکه، شعر همیشه
یازمالی اولمور دئدیگی دیر، ایلهام همیشه ال چاتاردا دئیل،
دئدیگی دیر. آنجاق او، بارلی بوداقدان دربله ن شعر ایسه نار
رنگینده دیر. اورهک «قانی رنگینده دیر» دئییه جیگینی
گۆستر مک ایسته ییر.

بو کیمی یئنی لیک لرله شعر دونیامیزا یئنی لیک گتیره ن
شاعیره «نگار خیای» گۆستریرکی فورمالاشماق بیر
شاعیرین ایلك یارادیجیلیق ایلیرینده مهم اولورموش. بو
مسئله اۆزگه لره اوخشاماق ایسته مه ینلرین اراده سیندن
آسیلی دیر. وطنیمیزین اردملی شاعیر قیزی نگار خیای
اوتوز سگگیزایل اۆنجه آذربایجانیمیزین خیای شهرینده
(مشکین شهر) آنادان اولموش و اۆز مقدس یوردوندا بو یا -
باشا چاتمیشدیر.

ایندیدهک اونون چاپ اولموش اثرلریندن ایکی جیلد
«منیم شعریم» و «کۆگله ده کی سی» آدلی کیتابلاری ایله
تانیش اولدوق. اونون اثرلری، انقلابدان سونرا چاپ اولان
شعر کیتابلاریمیزین ده یه رلی لریندن دیر. ایلك اثرلرینده
موفقیت لرله ادبیات عالمینه آباق قویان «نگار خیای» یه
اوغورلو ایلیر. دیله مکله سویه لی اثرلری، و کیتابلاری نین
اوخوجوسو اولماق آرزوسیه شاعیره میزین شعرلریندن
بیرلیکده اوخویاق.

سۆکی یوواسی

الریمیزی توخودوق

یووامیز دیکلدی

ایچینده یووالانان جوجه لر

جیویله شیر

نگار خیای

۱۳۳۹

«منیم شعریم،

منیم دردیمله درمانیم.

منیم غربت آداخلی در بدر عومروم.»

یوخاریدا گلن میصرع لردا، شاعیر اۆز مۇناسبتینی، اۆز
یارادیجیلیق دونیاسینا بیلدیریر. دئمک بورادا،
شاعیریمیزین هم دردی، همده درمانی اولان شعرلری دیر.
بو هانسی درد دیرکی، درد اولدوقدا درمان دا اولابیلیر. بیر
آز دقت یتتیرنده باشا دوشوروک کی، چۆره میزده و
حیاتدا اولان - عیجریلر، بیر الی قلملی اوچون
دوغروداندا درد دیر، اورهک آغریسی دیر. در حال
درماندیرسا، اورهک آغریلارینی میصرع لارا بوکوب خالقا
تقدیم ائتدیکه، توپلوم آراسیندا، دوشونجه سینه،

آرزو و آمالارینا اورتاق اولانلاری شعرلری نین واسطه سیله
تاپماغی دیر، اونلارلا میصرع لاری وسیله سیله تانیش
اولماغی دیر. دوغروداندا، اوخوجولارلا فیکیر مبادلہ سی
ائتمک بیر شاعیر اوچون اورهک آغریسینا درمان ائتمک دیر.

«منیم غربت آداخلی در بدر عومروم.»

بو میصرع اۆز عالمیله صمیمی یاشایان و اۆز ایچریسینده
باش وئره ن فیرتانالاردا یاشایشین معناسینی هیجالایان بیر
اوره گین چیرپینتیسیدیر. بو غربت آداخلیسی اولان
عومور، دئمک ائله شعرین اۆزوندن باشقا سی دئیل. بس
شاعیرله شعرین بیر - بیر ایله قوغوشدوغو عومور، غربته
دوشه ن آنلار و لحظه لر دیر، بو غربتین مسافرلری ایسه
شاعیرله شعرلری دیر. دئمک اۆزونو شعریندن آیرا

اونودولماز شخصیتلر بئجرهن قاراداغ ماحالی، آذربایجانیمیزین شعر و موسیقی اوجاقلاریندان اولدوغو هامییا بللی دیر. بوگون اورتاق ادبی دیلیمیزه یاخین و اونون مهم قاینای قاراداغ دیالوگودور. قاراداغ، بولگه سینین عادی جامعاتی آراسیندا گندن دیالوگون ایزینی ادبی دیلیمیزده تاپا بیلیریک. اونا گوره، قاراداغ شاعرلری جاذبه لی اثرلری ایله یاناشی ادبی دیلیمیزین تمثیلچی لریندن ساییلیرلار. بؤیوک و مقدس تورپاغیمیز آذربایجاندا جور به جور بؤلگه لیکلرین دئییم طرزى اولدوغونا باخماپاراق سون اؤتن ایگیمی ایله اورتاق ادبی دیلیمیز ادبیلریمیز آراسیندا فورمالاشمادادیر، بوفورمالاشمانین قدرتلی قولو قره داغ شاعیر و یازیچیلارینین ادبی دیل قایدا و اولسو بلارینا عایدیر. قاراداغ بولگه سینده اؤزونه مرکزیت حقوقو قازانیب، او ماحالین مرکزی اولان اهر شهرینده ایشیقلی دنیا یا گؤز آچان شاعیر «داوود اهری» گنج شاعرلریمیزدندیر. «قارانقوش» امضاء سیله شعرلر یازان «داوود اهری» یئنی باخیشلی شاعیردیر.

اونون ایلك تجربه سی اولان «بیر گون پاییزدا» آدلی کیتابی نین اوخوجوسو اولدوق. اونون ایلك شعرلر توپلوسوندان بئله باشادوشمک اولورکی، «داود اهری» قاراداغ کلاسیک شعرینین چئشیدلی فورمالاریندان اوزاقلانیش، سربست و آغ شعر فورمالارینا دوغرو یؤنه لیب. اونون ایلك آدیمی اولان بیر «گون پاییزدا» اثرینده مضمونجا گؤزهل شعرلر و مینیاتور اثرلرله راستلاشیریق. او بیزی شاعیرانه لحظه لری ایله تانیس ائده بیلمیشدیر. «داود اهری» نین شعرلرینده جانا سینهر لیریزم واردیر. اونون اثرلرینی اوخویار کن، اوندا اولان گیزلی و شیرین رومان تیزمه ال تاپماق ممکن اولور. اونون یوموشاق شعر دیلی واردیر. بلکه ده بو کؤیره کلیک و یوموشاقلیق اونون شخصی رفتارلاریندان توره نیبیدیر. اونون شعرلرینده خیال عنصری شاعیرانه بیر تخیلون رومانیتکجه سینه فورمالاشماسینی گؤسته ریر. ایلك آدیملاریندا ادبیاتیمیز اوچون آردیجیل اولاراق. ایره لیله ییش گوردوگوموز «داود اهری» یه ادبیات اوغوروندا اوغورلو یوللاردا جان ساغلیغی و آیدین گله جک آرزوسیندا یام. اورنک اوچون اونون شعرلریندن اوخویاق.

قوندوم سؤیودون باش بوداغینا
سنه کوره کلندیم
چکمه کوره یینی
سئوگیمیز چؤگر

بوتون یالقیزلارین دریسیندن
آدیملاریمایا آیققابی تیکیب لر
سارسیلماز، دایانماز
بوتون یالقیزلارین شیره سیننی چکیب
سوسامیش گؤز لریمه ایچدی ریلر
سس سیز، سمیر سیز
وبوتون یالقیزلارین دوشونجه سی
یالقیز اوتاقیمین گئنیس هاواسیندا
بوغولا، بوغولا
باغریما سیغینیب لار

* * *

آه، بوراخ، بوراخ سؤز سوسله مگی،
قوی دردلی - دردلی اوغوناق
دئینیب - دئینیب،
گولمکدن قیر یلاق
بودا بیر جور کئفنن دیغلاما قادی،
بودا یاشامین او بیر یسی دی.

داود اهری

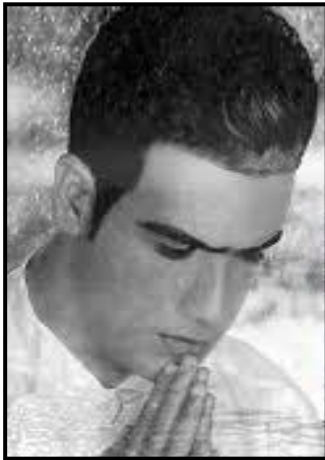
۱۳۳۸

آرزىلى گۆزوم،
سۆيلىه بو درده
نئجه دۆزوم؟!
دئيبير:
قالميشام بو ايشه مات
هله اۆزوم ...!
كدرلى اۆلوم!

ياديندامى دونن
دولوخدو گۆزلىرىن
دئدين:
- باخ!
يول لاردا كولك اسير...
دئديم:
- اينانما قيشا
داها ياز گلير!
ايندى
گۆزلىرىن آيدىن،
ساريشين ساچلارين اليمده گزير ...

آذر پويا ۱۳۳۵

مىن ايللىك مکتوب ادبياتيميرين بئشىگى اولان آنا تبريز
اديبلىرى و ادبياتچىلاريميز اوغروندا هلهده اۆز آنالىق مقامىنى
ايتيرمه ميشدير. اولو «خاقانى» يه آنا سايبلان تبريز،

آلقيش

قارانقوشلارى
سورگونلرده سالديرديق
يارپاقلارى يانديردىق
الريميزى
گۆيلرده قالديرديق!
هله پاييزدان قالميش
گۆيلردن قار ياغديردىق
داها دئيميرم
اينكلىرى اوزگه لره ساغديردىق
اكين يئرلرينده
سويزق قىبىرلر قازدير دىق
ايناندىق، اينانمايانلارى قانديردىق!
كىمسه يه قولاق وئرمه دن
قويروغو كسيلميش
قارا آتلاريميزى
چاپديردىق.
سئوينديك سويزق اللرى
بىر - بىرينه چالديردىق...!

اۆلوم

دئيبير: «فرشته سيز اۆلوم
الله سيز شيطان سيز اۆلوم،
جهنم سيز
جنت سيز اۆلوم،
بىر باشقا دونيادان دونياسيز اۆلوم!
دئيبيرم:
- دئيبيرسن
بس من نئجه اۆلوم،
بلکه بىر گون سنى
بىر دؤنه گۆروم?!
قاليبدير سنده

بو آز جملی مقاله ایله گۆسترتمک نیتینده اولماد یغیمی قاباقدان دئملی ایدیم.

اونون ترجمه لری باره سینده اطرافلی بحثلر آریا چیخارتماق اولار. یارادیجیلیغینین آغیر حیصه سیننی غزل ژانری احاطه ائدیر. چاغداشلیغین تام معناسیندا ایره لیلله نیلریمیزدندیر. اقتدارلی ترجمه چی شاعیریمیزه جان ساغلیغی آرزولایراق ادبیات اوغروندا استقامتلی آددیملارینین آرزوسیندا یام. آذربویا جنابلارینین اثرلریندن اورنکلره، یئنه بیرلیکده مراجعه ائده ک.

دشمن کلمه سیننی باشادوشمورم
آیریلیق آتینامیندیریر منی
ازه لی دوستلاریم؛ انسان و تورپاق
محبت گؤلونده چیمدیریر منی

آیریلیق، اؤزگه لیک، نفر تله یادام
آیین لیق، شایین لیق، عشق له شادام
جنتی بونلارا ساتیب دیر آتام
بونلاردیر هر دن بیر دیندیریر منی

سنله بیر گۆیلره قالماق ایستهرم
گویلردن یئرلره باخماق ایستهرم
ایلدیریملار کیمی ساخماق ایستهرم
یاغیش وار، تورپاغا ائندیریر منی

نوروز بایرامی

گۆزله بیردیم سنی
باهارین بیراینجی گونونده
نوروز گونونده
قارا بولوت یوخ، بوگون ده
آغ بولودلار، بیر - بیرینه سیخیلمیشدی
دئدیم سن گلرکن، سینار بولودلار، آچیلارهاوا
گلمه دین، گۆز یاشلاریم قاینادی، بخار اولدو
قاریشدی دومانا یاغیش یاغدی اونداکی من
آنامینان گوروشدوم، اؤپوشدوم، بیردفعه ده سن

ایندیسسه چاغداش شاعیرلریمیزین میصراعلاریندا ایستی قوجاقلی، کؤیره ک اوره کلی، دوغما آنا کیمی اؤزونو عکس ائندیریر. تبریز ده بويا - باشا چاتان ادیبلریمیز همیشه خارق العاده ایشلرین مؤلیفی اولموشلار. شرق عالمینده اؤن سیرادا ایره لیلله یه ن تفکر صاحب لری آراسیندا تبریز ضیالیلاری همیشه اؤزلرینه پلله لر اله گئچیریلر. یئری گلدیکده دئمک ایسته بیرم کی، تبریزین اوره گی همیشه زامانین نبضی ایله دؤیونمکه اولوبدور.

تبریز همیشه داهیانه تفکرلر قاینای، اقتدارلی انسانلار بئشیگی، بیلک و مدنیت اوچاغی اولماقلا، آذربایجانیمیزین مرکزیتینه چئوریلیدیر. بو مرکزیتته سبب تبریزده یارانان ادبیات دیر، اینجه صنعت دیر، دائم انکشاف و یوکسه لیشده اولان علم و مدنیت دیر.

ایندی ایسه، ائلیمیزین داهادا اردملی شاعیر و یازچی ائولادلاری او شهرده یاشاییرلار. تبریز همیشه یئنی یئتمه جوانلاریمیز، ادبیات و اینجه صنعت هوسکارلاریمیز، قیدا منبعی اولوب، نسیل - نسیل ادیبلریمیز و عالیملریمیزی قیدالاندیر ییدیر.

حادثه لر و دوشونجه لر قاینای اولان تبریزده ایشیقلی دنیا یا گۆز آچیب، او محتشم شهرده بويا - باشا چاتان ادیبلریمیزین بیر ده «محمد نقی ناصرالفقرا» دیر.

«آذربویا» تخلصو ایله مطبوعاتدا تانینمیش «ناصرالفقرا»، اؤلکه میزین ایستی قانلی، درین دوشونجه لی ضیالیلارینداندیر.

شاعیر اوره کلی «آذربویا» استاد شهریارین اوغورلو اثری «حیدر بابا یا سلام» کیتابینی آنا دیلیمیزدن فارسجا یا ترجمه ائدیب دیر. «سیمرغ و قاف» آدلی بو محتشم ترجمه اثری، اونون بویوک استعدادینی، اوخوجو کوتله لرینه گؤستره بیلدی. او «حیدر بابا» نین تاییسز ترجمه سیله گوستردی کی، قابلیتلی بیر ترجمه چی دیر. او مختلف فورمالاردا شعرلر یازیر. «آذربویا» شیرازلی خواجه حافظین غزلریندن آنا دیلیمزه ائدیگی ترجمه لری ایله کوستریکی، چتین ایشلرین عهده سیندن گله بیله نلردندیر او یئنی لیکلر عاشقی دیر. اؤزو یاراتدیقی اسلوبلا ترجمه اثرلرینه بارزلیک وئیر، خصوصی بیر سیما وئیر. یئنی باخیشلارلا کلاسیک ادبیات خزینه سیندن ائدیگی ترجمه لره گۆره تقدیره لایق ایشلر گۆره ن «آذربویا» نین ترجمه چی لیک اقتدارینی، تقدیمات کیمی حاضرلادیقیم

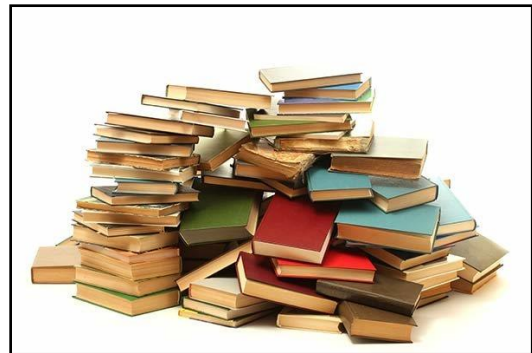
شعرده تنقیده لایق اولابیلن بیر نقطه هئج واخت اونون ایتی باخیشلاریندان یانماق امکانی تاپابیلمز. صلابتلی مصراعلاریندا ایسه اوخارلانمیش ایتیلیگی یاتیبدیر. کلاسیک و سربست فورمالاردا و داها آرتیق غزل ژانریندا شعرلر یازان اوستاد میثمی نین شعرلر توپلوسونون چاپ اولونماسی شککسیز اولارق ادبیات خزینه میزه یئنی لیکلر آرتیراجاقدیر. قیرخ آلتی ایل بوندان قاباق امپریالیزمین اوچونجو دنیا آدلانان ملتله قارشی حربه - زوربالارینا و او زامان اوچونجو دنیا ساواشی نین سکسکه سیندن آسیلی اولارق یازدیغی صلح شعری واختیله ایران اولکده سینده اولان صلح سئوهرلر طرفیندن آلقیشلارلا قارشیلانیر، صلح پرستشکارلاری طرفیندن یغینجاقلار و میتینگلرده صلح مارشی کیمی اوخونور. عادتاً حیاتدا اولان شاعیرلرین حاقیندا سؤز گئده رسه، اونلارین سون شعرلریندن اورنگ اوچون اوخوجولارلا تقدیم ائده لر، آنجاق الینیزده اولان تقدیمات کیمی حاضرلادیقیم مقاله نی یازدیغیم چاغدا، یئنه امپریالیستلرین میلیتار قوه لری فارس کؤرفه زینه هوجوم چکمیش کیمی آخیندادیرلار. او قارا قوه لر اؤز لری قونداردیقلاری «عراق بحرانی» نی بهانه ائله میمش، فاغیر عراق جاماعاتینی داها دا قره گونلره چؤکدورمگه گلیرلر. گؤرونورکی امپریالیستلر طرفیندن، ایندی ده صلح مسئله سی تهلکه لر آلتیندادیر. ایسته ردیم یئنه اوستاد «میثمی» نین قیرخ آلتی ایل اؤنجه یازدیقی صلح شعری نین بیرده او خوجوسو اولاق. اونون سایر اثرلری ده بئله دیر. هاچان اوخوماق ایسته سن تاپ-تازادیر. اونون اوره یینده بیر یاشیل باهار همیشه گؤیرمکده دیر. اوستاد شاعیریمیزین آرزو چیچکلری سولماسین دئییه، انسان سئور شاعیریمیز اوستاد میثمی حضرتلرینه شانلی عمومور سعادتلی گونلر آرزولاییرام. قوی دنیا میزدا باریش، دوستلوق، امن امانلیق حؤکوم سورسون. بیرداها اونون اثرلرینه مراجعت ائدیریک.

صلحون نغمه سی

قوی آغ گؤبرچینلر اوچسون گؤیلرده
قوی صلحه سس وئرسین ائللر هر یئرده
قوی حقیقین اوزوندن آچیلسین پرده
چالینسین ائللرین شن ترانه سی

گئچن یول آغ گئیندین آخی یاغیش قارا دؤندو
دئدیم سن سئوردین آغ دونو، بلکه گلرسن
کولک اولدو، گؤزلر دولدو، گلمه دین
ایندی گؤزله بیرم سنی
گلن بایرامدا

میثمی ۱۳۰۲

معاصر ادبیات تاریخیمیزین یازیسیز قالان آغ وراقلاری، اونون یازیلی صحیفه لریندن نئچه قات آرتیق دیر. چوخ ساید اولان شاعیر و یارادیجیلاریمیز هله ده اؤز اثرلرینی چاپا یئتیره بیلمه دیکلرینه دایر، عموم کوتله آراسیندا تانینا بیلمه میشلر. یئتمیش بئش ایل اؤنجه محتشم تبریز شهرینده، اصیل بیر تبریزی عائیلده سینده دنیا یا گؤز آچان شاعیریمیز اوستاد علی میثمی فارس و تورک دیلینده اونودولماز اثرلر یارادان. قدرتلی شاعیرلریمیزدندیر. یاریم عصردن آرتیق دیر کی هر ایکی دیلده گوجلو شعرلر یازیر. شعرلری صنعت ذیره لریندن قوپان رایحه لره بنزه بیر. پوئتیکی اثرلرین شاعیری دیر. اؤز اثرلرینده همیشه یاشاما، توپلوما و بوتون بشریت اوچون قایغی سینی گؤسته ریر. او حیاتدا سئوه - سئوه یاشایب دیر، یانماق اوچون یاشایان بیر حقیقی شاعیر انسان دیر. اونون شعرلرینده اولان یانقی ایله او یانار لیقدان توره ن احساسلی مصراعلار دیر. شعر حاقیندا کسگین نظر صاحب لریندندیر.

شرطی عشق

من سنی سئویره م نازلی دلبریم
گل سنده بوائلی بو وطنی سئو
سون منی عشقینده امتحانا چک
دوزگون عاشق اولسام، سنده منی سئو

سئوگیلیم، عاشقم گول یاناغینا
شکر سؤزلرینه بال دوداغینا
قوی قدم شوقیلن آرزوی باغینا
من بیرشیدا بلبل، سن چمنی سئو
بوائلی بودیلی بو وطنی سئو
من سنی سئویره م، سنده منی سئو

میانالی علیرضا

۱۳۳۵

باهار طراوتلی شاعیریمیز میانالی علیرضا میانا شهرینده
آنادان اولدو. او گنجلیک ایللرینین ایلك چاغلاریندان
شعیریمیزله ائله جهده ادبیاتیمیزلا تانیش اولموش بیر
یارادیجی شاعر دیر. اون یئتدی ایل بوندان ایره لی، تبریز ده
یارانان شاعرلر و یازیچی لار جمعیتینده، ایلك دفعه
گۆردوگوم میانالی علیرضا، ائله او ایللردن بری سارسیلماز
اراده ایله آنا دیلیمیز، شعیریمیز و نثریمیزین انکشاف
تاپماسینا، انتشار تاپماسینا جدی تالاشلار گۆستره ن
شاعیر دیر.

هیتر مکتببندن درس آلانلارین
ووروشما اودونو یاندیرانلارین
اوغورسوز بايقوش تک بانلیانلارین
بوتون اولکه لردن کسپلسین سسی

پارلا سین هر یترده صلحون اولکری
آچیلسین ائللرین آیدین سحری
قالماسین ظلمتین، جهلین اثری
اوجال سین گو یلره صلحون نغمه سی

صلحه سس وئریلسین بوتون جاهاندا
بئشیکلر بومبادان قالسین آماندا
قیزیل گوللر آچسین آذربایجاندا
بزه نسین امکن حیات صحنه سی

سئوگیلیمه...

من سنین عشقینی ائتدیم اختیار
بوتون گوزه للرین حوسنو سنده وار
لاله تک قلبیمی ائدیر داغدار
لاله یه بنره یه ن یاناغین سنین

سالدی منی مین آزارا گۆزلرین
قلبیمه چوخ ووردو یارا گۆزلرین
آغ گونومو ائتدی قارا گۆزلرین
سینه می داغلادی فراقین سنین

وفالی عاشقم ائل بیلیر، هامی
شعیریم محبتدن آلیر الهامی
قارانلیق بورویه ر فیکیر دونیامی
قلبیمده یانماسا چراغین سنین

وفالی عاشقیم ائلر عاشقی
حقیقتدن دئیهن دیلر عاشقی
بیر بولبولم قیزیل گوللر عاشقی
اوچوپ قونان یتریم بوداغین سنین

اوخویاندا بولبولر،
 سن یادیم دوشور سن
 چیچک آچاندا گولر
 سن یادیم دوشور سن
 باھاریم سن، یازیم سن؛
 گولمه رهم سن گولمه سن
 سن سیز هر آن بیلیر سن
 سن یادیم دوشور سن
 قیزلار ساچین هوره نده
 اوغلان سالیر کمنده
 من اونلاری گوره نده
 سن یادیم دوشور سن
 قویما قلام یازی تهک؛
 یاشایم تامارزی تهک
 ایکی همدمی گورجهک
 سن یادیم دوشور سن

بیر چیخیش یولونون تامارزی سی یام؛
 هاچاندر یول چکیر اوره بییم، گوزوم
 داها توکنیدیر دیر دوزوموم منیم؛
 چوخداندر گزیرهم دوزومه دوزوم
 گیلٹی - گوزار یئری هئچ یوخدور منه؛
 اوزوم ائیله میشم، نه ائیله میشمه
 هه ردهن سوروشورام اوزومدن - اوزوم
 گوناھیم نه اولوب، من نئیله میشمه؟!
 هیچ نه گنتمیر آخی اوز قایداسیلا؛
 هار داسا عیب وار، نقصان وار یقین
 هامی باش قاچیریر ائله دیبیدن؛
 بیر من
 عیبیمین تاپمیرام بیرین
 بئله گنتسه هه له به تهرلشه چک؛
 دوشه چک بیرداها دویونه - دویون
 دئییرهم:
 ایندی کی بئله گلیبیدیر
 اوره بییم، سن بیر آز گوناھلا اویون
 گوناھین واردیسا چیخیش یولو وار

چوخ سایدا کیتاب و مقاله لرین مؤلیفی میانالی علیرضا
 اینجه خیالی شاعیردیر. یاشیدلاری آراسیندا، اوز شعر
 فورماسینی هامی دان تنز یئیه له نیبیدیر. شعر صنعتینده
 هامی دان تنز فورمالانان علیرضا، بوگون ادبی دیلیمیزله
 دوزگون اسلوبدا شعرلر یازان شاعیرلریمیزدندیر. اونون
 شعرلرینده محبت موضوعسو، وطن عشقی و انسان
 سئوه رلیک سایر مؤضوعلاردان آرتیق یئر توتور. اونون
 شعرلرینی اوخویارکن بیر انسان تفکرونده اولان اینجه
 لیکلره ال آپارا بیلیریک. او اینجه لیکلر و سئوگی لرله
 یوغرولموش تالاشلار شاعیری دیر. اونون یارادجیلیق یولو
 (آذربایجان شعرینده) اوز حیاتی دؤرونده زیروه یه قالخیب،
 ذیره له شه جک ادبیاتیمیزین کؤکسوند ایزی ایتمه ز
 یوللاردان اولاجاقدیر. میانالی علیرضا محتوالی شعرلر
 یازماقلا بیرگه، بیر شعر تفسیرچی سی کیمی ده تانینیر.
 اونون ادبی باخیشلاری همیشه اهمیتی و قیمتی
 اولوبدور. شعریمیزین کلاسیک و سربست فورمالاریندا،
 ائله جه ده مدرن شعر ساحه سینده اوز اقتدارینی
 اوخوجولارینا آیدینلاشدیران «میانالی علیرضا» اوچون بیر
 قلمداش کیمی همیشه اوغورلو یوللار، نائیلیت لرله دولو
 اولان اوزون عومور دیله بییرم. ایسته ردیم شعر دنیا میزین
 ذیره یه یوللاریندا اولان شاعیریمیزین «یوللار» شعرینی
 وسایر شعرلریندن اؤرنکلر اوخویاق. اونون شعرلری همیشه
 تازا و گؤزه لدیر.

یوللار، یوللار، یوللار،

فیکیر ایشله دیکجه، گوزا ایشله دیکجه
 نه قدهر گئدیر سن، قور تارمیر اونلار
 یول وارکی انسانی ساپاند داشی تک
 او جا ذیره لر دن دره یه توللار
 یول دا وار، انسانی درین دره دن
 سعادت قوشوتک ذیره یه یوللار
 یوللار، یوللار، یوللار
 انسان وار الیندن، دوشونجه سیندن
 یول آلار،

یارانار

یاشایار اونلار...؟

ایلك اوونو عراق - ایران ساواشیندا شهید وئرمیش بیر آنا، قید ائتدیگیم باياتی، هله خام تورپاغی یاپریق میان بیر مزارین اوستونه سریلدیکده، اوره ک آغریدیجی اینیلتی لرله آغی دئییب سیزلاییردی. ایگید اوغولونون عزاسیندا، بو احساسلارلا دولو اولان مصراعلاری آغی لایان او قاراداغلی آنا، مزارلیغا توپلاشانلارین سوموکلرینی گیزیلدتدی.

ساجلارینا دن دوشمه یه ن او آنا، تیتره ک سسله، دوداقلاریندا سون مصراع نین، سون هیجاسینی دوداقلایب قورتار مامیشدیرکی، گلنلرین گوزلریندن قور الهندی، کؤکسولرینده اوجاق چاتیلدی، مزار باشینا یغیلانلار آلولو بولوتلار کیمی گورولتولو آغلاشدیلار. همین مصراعلاردا اولان احساسلار اونلاری چاخناشدیردی، ده ییندیردی.

او گوندن بری باياتی یا اولان سئوگیم داهادا چوخالیدی. حقیقتاً شعریمیزین آنا فورماسی اولان باياتی یا احترامیم بیر داهایا آرتدی. باياتیلار دقت یئتیرسه ک، اونلارین اجتماعی حیاتیمیزدا تجروبه اولونموش حاللاردان تۆرندیگینی باشا دوشه بیلهریک. باياتیلار بیزیم حیات لوحه لریمیز، یاشایش منظومه لریمیزدیرلر. اؤز یارادیجیلیق ایللرینده آردیجیل اولاراق باياتی یازان شاعرلریمیزین سایه، همیشه آز اولوبدور. اؤتن ایللر عرضینده تبریزده نشر اولان روزنامه لرده بیر باياتی شاعیری نین آدی ایله تئز-تئز راستلاشیریق. او احساسلارینی باياتیلاری ایله بیزه چاتدیران، درین دوشونجه لی، پاک احساسلی و حقیقتاً شاعیر اوره کلی، «جمشید شیبانی» دیر.

یئتمیش ایل بوندان ایره لی تبریز شهری نین ضیالی، مدنی و اصیل بیر عائله سی اولان «شیبانی» عائله سینده دونیایا گؤز آچدی. تبریزین مشهور راستا کوچه سی نین «ملا احمد مسئله دان» دربندینده ایشیقلی دونیایا گوز آچان جمشید شیبانی نین آتاسی مهدی شیبانی، او ایللر تبریز شهرنن «مدارس نوین» آدلانان مدرسه لری نین باش مدیری و مؤسس لریندن اولوبدور. آتاسی مرحوم «مهدی شیبانی» معارف ادره سی نین خدمتینده اولدوغونا، سایر شهرلرده ده یاشاییدیر. قارداشی «فرهاد شیبانی» ایسه چاغداش دؤروموزده یئنی شعرلر اسلوبو ایله گؤزه ل اثرلر یازیدیر. «جمشید شیبانی» اؤز باياتیلاری ایله پوئتیک دوشونجه لرینی، اوخوجولارینا چاتدیرا بیلیدیر. آنجاق

یوخسا نه آختاریب، نه یی گزیرم

گوناهکارام بلی،

گوناهکارام من

تسلیم واردی کی بئله دؤزورم

سن ده گل اوخوجوم، قینامامنی؛

سن ده گوناهکارسان، والله گوناهکار

آلساق بوینوموزا نقصانیمیزی

دونیاننی دوز یولا قایتارماق اولار

یوخسا نه آختاریب، نه یی گزیریک؟...

ائله اولسا بیر آز امید یئری وار.

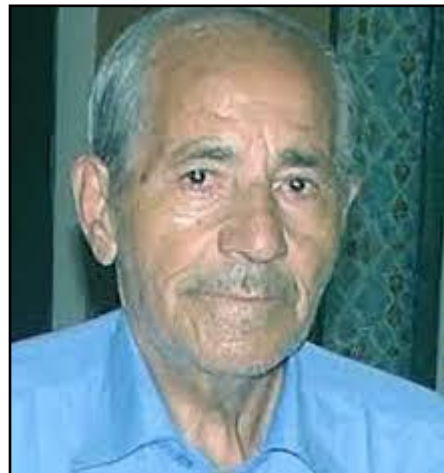
سن منی، من سنی قینامایاق چوخ!

سندده گوناهکار سان،

مندده گوناهکار

جمشید شیبانی

۱۳۹۱-۱۳۰۶

«داوا آپاردی نئیلیم

قلبیم قوپاردی نئیلیم

اوغول-اوغول دئمکدن

دیلم قاپاردی نئیلیم»

(اثل)

یوخاریدا گلن یئدی هیجالی مصراعلاری، بیرینجی دفعه اولاراق ائشیددیگیمدن اون دؤرد ایل کئچیر. گؤزونون

گۆرورسن آلا داغی
 آلبیدیر لالا داغی
 داغ-داشی چاپماق اولار
 چاپیلماز بالا داغی

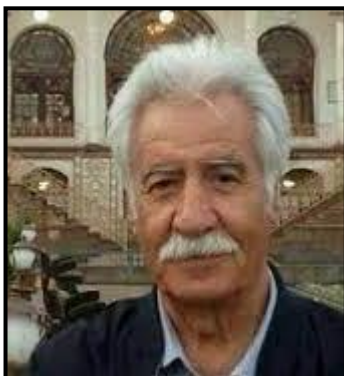
گئدیرم گۆی چیمنه
 گوی دهریب گویچو منه
 گۆزونون یاشین تۆکور
 آغ بولود، گۆی چیمنه

گۆرهسن هاچان گلر
 گۆنلومو آچان گلر
 بولاق اوسته ن ائومیزه
 گۆزومدن قاچان گلر

تۆکولون هایا گلین
 چیمنه-چایا گلین
 یارسودا آیا باخیر
 آی باخیر، آیا گلین

باقر رشادتی

۱۳۲۵

قارداغ ماحالی نین مرکزی ساییلان اهر شهرینده دونیا یا
 گلن «باقر رشادتی» ایللردیرگی تبریزده یاییلان درگی لر و
 نشریه لر واسطه سیله، قیسا میصراعلی و آز جملی

دئمک اولارکی بو رومان تیزمین و لیریزمین قاینای
 شاعیرین حیاتیندا اوز وئرمیش حادثه لر دن آسیلی اولور.
 خرمشهرین آزاد ائدیلمه سینده، ۱۳۶۱ اینجی گونش ایلی
 (خرمشهر آزاد اولان گون) قهرمان اوغلو شهید «خسرو
 شیبانی» نی شهید وئرنندن سونرا، اونون اوره ینده
 همیشه لیک یانارلیقدا اولان بیر اوجاق آلوولانیر.

یانقلی احساسلارین اوجاغی اولان بیر اوره ک او گوندن
 بری داها دا آرتیق آلیشیر، سؤنولمز اولور. عومرونون چوخ
 یاری سینی باشا ووردوقدان سونرا، ایگید اوغونو دؤیوش
 میدانیندا شهید وئریر، داها دا بایاتی یازماق اونون بویونا
 بیچیلیر. دئمک، بایاتی □ دا اولان یانقی «جمشید
 شیبانی» نی تاپیر. اونون چاخماغی او حادثه دن سونرا،
 چاخیلیر. او اؤز جوانلیق ایللرینده سایر شعر قالیبلریمیزده
 تجربه لر، ائدیرمیش سده آنجاق بایاتی اونون اساس
 یارادیجیلیق چرچیوه سیننی تشکیل ائدیر.

بیز اونو بیر احساسلی بایاتی شاعیری کیمی تانییریق. او
 چاغداش دؤرو موزون ده گرلی بایاتیلارینی یازماقلا،
 ادبیاتیمیز اوغروندا اؤز بورجونو اؤده یه بیلیدیر. او اوره گی
 سئوگی لرله دولو انسان سئوه ر بیر شاعیردیر. صمیمی
 انسان، زحمت کش آدامدیر. «جمشید شیبانی» حضرتلرینه
 اوزون عومور دیله بیرهم. اوره گی سئوگی سیز، الی قلم سیز
 اولماسین، بایاتیلاریندان اوخویاق.

شهادت تو یون اولدو

روزگار او یون اولدو

منیم یارالی سینهم

غمله قول بو یون اولدو

«خسرو» آ، گۆز لر آغلار

کۆزه رمیش کۆز لر آغلار

ائوی بیخیلان جانیم

اؤلونجه گۆز لر آغلار

داغلار، داغلار، آ داغلار

بولوددان اوجا داغلار

اونودولماز دردیمه

تانیش آغلار، یاد آغلار

فلک چرخى فيرلانا جاق،
سن اولساندا، اولماساندا
چاليش گيلن:
ياشاييشى چيچك لندير،
انسانليغي يوكسك لندير
دولانيشلار،
سنسيزكى يوخ
سنلى اولسون
بیرگون اگرسن اولماسان،
زامان دورسون،
ساغروقورسون!

اۆتن لر قارا

دئو ایدی گۆزده!
بوگونلر هرتازا تاپینتی
بشرژنینده
خیال دیکسینتی سی
تۆره دیر بیزده!
ظنیمجه،

بوسایاق کئچرسه حیات
باشیللیق آرزوسو
دؤنه جک داشا
ده یه جک باشا!

صباحلار اقاپی

حسنونون ایشیغی تک
اؤره بیمله بیله بیمله،
دیله بیمله
هیملشمیشم، بیرلشمیشم
بودنیادا قارانلیغی هر نه وارسا ایشیقلا دام
صباحلار،
قاپی آچام.

شعرلری ایله چیخیش اندیر. قاراداغ شعرینین
ریتیمیک و اویناق خصوصیتیندن اوزاقلایب. داهادا
مُدرن شعر چرچیوه لرینه سیغماق ایسته یه
رشادتی اۆتن اون ایل عرضینده فعال
شاعیرلریمیزدندیر. اونون اۆزونه، خاص بیر فورماسی
وار. اۆزو اولماق ایسته ییر (فورمادا)، آنجاق درین
دوشونجه لرینی ائله او قیساجا و آز حجملی
شعرلرینده اوخوجوسونا چاتدیریر. ایستی قانلی
پاک اوره کلی انسان سنوهر، یوردسنوهر بیر
شاعیردیر. اونون قوشما، بایاتی، گرایلی، دوردلوک
فورمالاریندا شعرلری وارسا، داهای آرتیق آغ شعرلر
یازیر. تبریز-تهران- زنجان شهرلرینده یاییلان
نشریاتیمیزدا اونون فولکلوروموزا عاید توپلادیقی
موضوعلارینین اوخوجوسو اولموشوق. چاپا
حاضیرلادیقی شعرلر توپلوسو واردیر. اۆز شعرلری
اوچون یاراتدیقی سیما «رشادتی» نی ادیبلر
آراسیندا تانیتدیریر. قلمی ایلهاملی. یولو اوغورلو
اولسون، شعرلریندن نمونه اولراق تقدیم اندیریک.

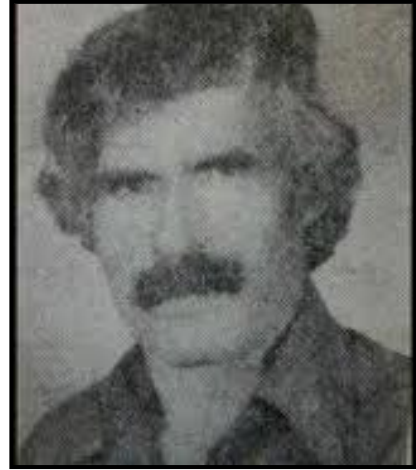
باهار پایی

بیر اورمان سولغونلوق
- پاییز نشانی
بورویوب عومرومون
یاز گۆرونجه گین
قوپوزلو آغ آتلی
گنجیکیب سه ده
سازى نین سسینی
ائشیدیره م من!
تله سین - تله سین
خبر وئره ک
باهاری ائلیمه
پای گتیره جه م.

سنلی اولسون

بختیار نصرت

۱۳۸۵-۱۳۱۳

اینجه خیاللی، شیرین دوغولو شاعریمیز «بختیار نصرت» آذربایجانیمیزین سراب بؤلگه سینده یاشیل یاماجلی، سرین قوزئیلی «باقتان» کندینده بیر اکینچی عائله سینده ایشیقی دنیامیزا گۆز آچیدیر. ائل - اوبامیزین قایغی سیندا اولان اوره گی ته پهرلی شاعریمیز «بختیار نصرت» ایندی عومرونون آلتیمیش دؤرد اینجی باهارینی یاشاییر. تهراندا ساکن اولموش و ماهر ایشچی مقامیندا تقاعد ایلرینی سورمکده دیر. ایلك یارادیجیلیق ایلرینده یازیب توپلادیغی «قیزیل قان» ادلی کیتابینی اون آلتی ایل اؤنجه چاپا یئتیرمیشدیر. داها سونرالار یازدیغی شعرلی ایلك شعر مجموعه سیندن فرقلی دیر. وطن سئوه و هومانست روحلو شاعیر بابادیر. داها آرتیق سمبولیک شعرلر یازان «بختیار نصرت» اؤز شعرلرینده محیطینین گۆزه للیکلرینی، عیجریکلرینی قلمه آلیر. اونون لیریک اثرلرینی اوخویاندا همیشه سئودالی بیر اوره گین حرارتینی مصراعلاردا حیس ائده بیلیریک. شعردیلی سلیس و آخچی دیر. مختلف فورمالارین شاعیری دیر. او همیشه خیالین یوموشاق و ایلهاملی قانادلاری ایله انسان عومرونده اولان ائیشلی - یوخوشلو یوللاری، شعرلرینده عکس ائتدیریر. حیاتا بیر شاعیرکیمی باخیر. اونو سئویر، اونا آجیلانیر. حؤزمتلی «بختیار نصرت» اوچون اوغورلو عؤمور، ایستی اوره ک، شیرین چاغلار آرزوسیندایم. اونون ایپک دوغولاریندان سوزولوب کؤیره ک میصراعلارا چئوریلن شعرلریندن بیرنئجه سینی بیرلیکده اوخویاق.

شبمنین تنلرینده!

باهار یوخوسو گؤروردوم،
بو گئچن گئجه
اولدوزلار آلیشیردی
شبمنین تنلرینده
من ایسه
قناری دلیجه دانیشیردیم
باهار یوخوسو گؤروردوم
بو گئچن گئجه
شالاه برج نین آلتیندا
چوبان قوشو،
او خوبور
گؤی قورشاغینین آلتیندا
سحر نامازیمی او خوبوردوم

وطنیم

وطنیم،
اؤنده دایانیب دوغما بیر ارهن
آلتیندا قیریش
کوره بینده
شله
ندنسه
کوسگوندور قیزقین اوره گین
نه اوچون؟
افوقلرین گولمز!
اولدوزلارین یانماز
اولمییا کؤهله ن آتلارین بودره ییب
قار تالارین زنجیرده دیر
وطنیم
هر سحر یوخودان دوراندا
سنی تاپیرام
دیزلریمین قووه سینده
اورگیمین آغریسندا
آغاران ساچلاریمدا
آغاران ساچلاریمدا.

گونش ایلی آنادان اولوب. او ساده خالق دیلینده یازدیغی شعرلرینده اولکهنین و دوغولدوغو ولایتین گۆزه للیکلریندن سۆز آچیر. اوره گئی ائل اوچون، چیرپینان بیر شاعیردیر. کلاسیک آشیقلا ریمیزین، قدیم ادبیاتیمیزدا سون نسیلره قویوب گئتدیکلری قالبلرین عمومیتینده گۆزل قوشمالار یارادیبیر. آشیق پوئزیاسی نین ایستگینه او یغون اولان موضوعلاردان و مضمونلاردان فایدالانیب. معاصر بیر شاعیر آشیقین یارادا بیلدیگی شعرلرین شاعیری دیر.

او، شعرلرینده انسانلاری دوستلوغا، قارداشلیغا و محبت یوللارینا چاغیریر. اونون سایره لرله دئییشمه لری قدیم دؤورلردن بری آشیقلا ریمیز آراسیندا سیناق میدان کی می گؤرون هنر زیروه سیننه قالخان بیر ایزدیر. دئمک هر یئتن دئییشمه لردن یاخا قورتارا بیلمز.

آنجا ق شکیبی نین قوشمالار، گرایلی لار و مخمس لرینین دینله ییجی سی اولموشوق. سازینین پرده لرینده شادلیقلار گولله نسین، عومرو اوزون، یوللاری اوغورلو اولسون.

قالا – قالا

نانجیبه کؤنول وئرمه

سالار سنی قالا – قالا

مرد اودونا اوره گینی

چالیش کی هی قالا – قالا

مرد دونیادا شهرت آلیب

دؤیوشلرده توفان سالیب

مرد کیشی دن نشان قالیب

«کلیبر» ده قالا – قالا

«شکیبی» نین حق نداسی

ائله چاتار سر صداسی

تولکو اولماز شیر بالاسی

دنیا دا یوز قالا – قالا

ازلیندن یار دردینی یار چکر

گل سنه اؤیره نیب آی اوزوم – اوزوم

گل سه نم ازل کی پاک عشقیمی زین

هله

باهار هله یول اوسته دیر

سس اوجالیر دره لردن

باشین اییر یاشیل بوداق

بیزیم ائوه پنجره دن

گونه باخان دیوار اوستن

قونشوموزا دؤنوب باخیر

سارماشیغین داماریندان

شقایقین نورو آخیر

گوچینلر او یغودایکن

شنلیک قورور ایوانیمیز

بؤیله چیچک ایندیبه دک

آچمامیشدیر ایوانیمیز

آی شاققی چکیلمه دن

باغچامیزین یاناقیندان

دان اولدوزو سلاملا ییر

نیلوفرین بوداقیندان

شبنم گزیر یارپاق اوسته

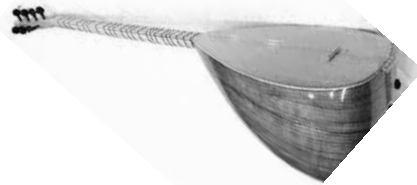
او افسونلو گؤزلر کی می

غنچه یاریر دوداقلارین

کؤکسومده کی سؤزلر کی می

شکیبی

۱۳۳۴

تبریزده یاشایان آشیقلا ریمیز، ساز و سؤز اوستاسی اولان «یداله شکیبی» نی یاخشی تانییرلار. او بیر ایفاچی شاعیر آشیق دیر، گؤزل ساز باغلا ییر. قارداغ ماحالی نین کلیبر منطقه سیندن اولان «شوخانا» کندینده ۱۳۳۴ ینجی

بشری دوشونجهلر و اینسانی آرزولاری بوتون مصراعلاردا
تایماق ممکن اولار.

احساسلی شاعیریمیز «سؤنمز» اؤز برکتلی یارادیجیلیق
ایلرینده گنج شاعیرلریمیز اوچون ایلهاملی اثرلرین
مؤلیفی اولوبدور. بیز اونون اثرلری ایله آنا دیلیمیزده چاپ
اولان نشریهلر و مجموعهلر واسطه سیله تانیش اولموشوق.
«سؤنمز» ین، «آغیر ایلر»، «عیسانین سون شامی، شئح
موجوغو» و «آمان داغلار» آدلی شعر مجموعهلری
ایندیه دک چاپ اولوب و استقباللارلا قارشیلانیبدیر. اوستاد
«شهریار» ین «حیدربابا یا سلام» اثرینی آنا دیلیمیزدن
فارس دیلینه ترجمه ائتمیش «سونمز» هر ایکی دیلده
مهارت و باجار یغینی اوخوجولارینا گؤسته ره بیلیبدیر.

او، گولر اوزلو، پاک قلبلی، تمیز وجدانلی شاعیر دیر.
شعیریمیزین بوتون قالیبلرینده، خصوصیه، جناس شعرلر
فورماسیندا ادبیاتچی لاریمیز آراسیندا لایقلى آد قازانمیش
بیر شاعیر دیر. سؤنمز یارادیجیلیغی رنگارنگ دیر،
چئشیدلی دیر. حیاتدا اولان چتینلیکلره، اوغورلارا،
اوغورسوزلوقلارا دایر موضوعلار اونون مضمونلو شعرلرینی
تشکیل اندیر. بیز اونون اثرلرینی اوخویاندا شاعیرین فیکیر
دونیاسیلا راضیلاشا بیلیریک، اونون خیال، دوغوغو و
دوشونجهلرینده انسانا و حیاتا اولان قایغی اوچون،
«سؤنمز» شعرینی بیر داها دا آرتیق سئویریک. باجاریقلى
شاعیریمیز ایستکلی «سؤنمز» ین احساسلی اثرلرینین
اوخوجوسو کیمی اونا عومور و یارادیجیلیق یوللاریندا،
اوغورلار دیله بیرهم. قوی اونون ایلهاملی قلمیندن
آلدیغیمیز پایلاری اوخوجولارلا بیرگه بؤلوشه ک، هره اؤز
پایینی آلسین.

شاعر

شاعر دئدیگین آخماسا آل قان اوره گیندن
بیر گول دره بیلمز، او گولوستان اوره گیندن
قان اولماسا کؤنلو گئجهلر قانلی شفق تک
البته آچیلماز سحری دان اوره گیندن
بیردره چراغدیرکی یانار هر گئجه کوندوز
سورسان کی تۆکر یاغ اونا هاردان؟ اوره گیندن
توفاندا پناهسیزلار اوچون یئلکن آچانماز
هر دم کی اونون قوپماسا توفان اوره گیندن

یولوندا جانیمی آی اوزوم - اوزوم

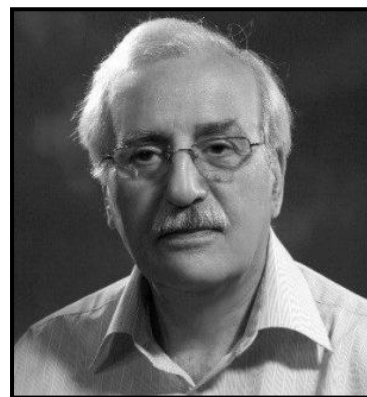
پرپر اولدوگو لریمیز، نه یازدی
آیریلیقدان یار مکتوبا، نه یازدی
مژگان اوخون باغیریم باشین، نه یازدی
ایستیرسن اییمی دای اوزوم - اوزوم

گؤز یاشیمدان بئزیکیدیر دریا
قیما گیلهن باخ آچیلیسن در، یادا
غرق اولموشام عشق آدیندا دریا
یئتیش امدادیم دای اوزوم - اوزوم

میسکین «شکیبی» یم ساغلار دردی
درد بیلمز جانانین جانینا دردی
یازدا، باغ بسله دیم پایزدا دردی
گل سنه ساخلادیم پای اوزوم - اوزوم

سؤنمز

۱۳۰۷

۱۳۰۷-جی ایلده، وطن گؤیلرینی قارا بولودلار
چولغالادیغی بیر حالدا محتشم تبریز شهرینده دونیا
گلن «کریم مشروطهچی» او گونلرین آغریلی - آجیلی
اولدوغونا گۆره، کۆیره ک اوره کلی شاعرلریمیزدن اولدو. او
ایندی مقدس تورباغیمیز آذربایجانین، احتراملارا لایق
شاعیرلریندندیر. «سؤنمز» تخلصو اندیر. اونون اثرلرینده،

سحر خانم

۱۳۳۱

ادبیات تاریخیمیزده شعریمیزین بایراقدارلاریندان اولان قادین شاعرلریمیزین سایى آزدا اولمايدير. او جمله‌دن، مهستی گنجوی، خورشید خانیم ناتوان، حیران خانیم، پروین اعتصامی و ... چاغداش ایللریمیزده ایسه، مدینه خانیم گلگون، حکیمه بلوری و «سحر» خانیم‌دان آد پارمالیق.

مقاله‌میزی اؤز یارادیجیلیغینا حصر ائدن «سیده حمیده رئیس زاده» (سحر) خانیم اردبیل شهرینده آنادان اولموش و او شهرده بويا - باشا چاتمیشدیر. ایندی ایسه اوزون ایللردیرکی تهراندا یاشاییر. عومرونون قیرخ آلتینچی باهارینی سورمکده دیر. شعر و صنعت باغینین آشیق‌لریندن اولان عارف شاعره‌میز «سحر» خانیم شعر دونیامیزدا یوکسک پیلله‌ده یئر توتان بیر شاعیره‌دیر. او خالقیمیزین مختلف طیف‌لرینی اؤز اوخوجو گروپونا چئویره بیلیمیشدیر. بو اؤزو، بیر شاعیر اوچون داهادا بؤیوک اوغوردور.

بئله اولدوقدا، شاعیر اوخوجو کوتله‌سی‌نین سورغو و ایستکلرینه شعر دلی ایله جوابده اولدوغونو و باجاریغینی بیلدیریر. منه ائله گلیرکی بؤیوک آذربایجانیمیزین ادبیات گوپلرینده ایکی پارلاق اولدوز هله‌ده اوره‌کلری اوخشاییر، هله‌ده اوره‌کلره حرارت، باخیشلارا نور چیله‌ییر. اونلار محتشم تبریز شهری‌نین شاعیر قیزی «پروین اعتصامی» و اردبیل شهری‌نین عظمتلی شاعره قیزی «سحر» خانیم دیر. آدلارینی یاناشی چکدیگییم شاعیره‌لرین هر ایکی‌سی اؤز استعدادلارینین نتیجه سینده ادبیات تاریخیمیزده اوزون عومور سوره جکلر. جرعتله دئمک اولارکی، اونودولماز شاعیرلریمزدن اولاجاقلار.

میلیون گوله قونمازسا چالیشقان آری‌لار تک
شهیدین دادیزانماز بیزه، شان - شان اوره گیندن

گؤز لر ایچینده

یوزگؤز اول، سن باخاسان یوزلر ایچینده
شهلا گؤزون، آی قیز! سئچیلیر گؤزلر ایچینده
دولموش اوخومار گؤزلری ساندیم کی، سحرده
شینمدی، پاریلدار تزه نرگیزلر ایچینده
او گول اوزه تمثیل اوچون اولدوز دئسم، آزدیر
اون د و رد گنجه‌لیک آی دیر اوزون، اوزلر ایچینده
پروانه‌دن اویره‌ن کی نئجه شمعه قووشد و
پاک عشق حلالدیر، دئمه‌لی، بیزلر ایچینده
دریاده اوزورسن یولونو ایزله‌یه بیلسم
آنجاک یازیلارکن، پوزولان ایزلر ایچینده
ال قویدو حکیم قلیمین اوسته ائله بیلدیم
ارسیندی، گزیر بو آلیشان کؤزلر ایچینده
مین حوسنونه حئیفیم گلیر او اگری قاشینلا
بیر اگری، خطادیر، گزه‌مین دوزلر ایچینده
بیر سؤزدی محبت سؤزو، عالم ده وطن تک
یوخ باشقا گؤزل سؤز بوقدهر سؤزلر ایچینده
وجدانینی کیم گؤزله‌سه اؤز یاخشی گونونده
وجدان‌دا، یامان گونده اونو گؤزلر ایچینده
هرگون کی سنیله گنچیره‌ر عومرونو «سؤنمز»
بیر عومره برابر دیر، او، گوندوزلر ایچینده

اڤلڊن - ائله قوی سريمی داستانهدئسینلر
سیغماز دیلگین یئلکنی یئلرده، قاناد چال
قوی دوشدو باشی عشقده طوفانه دئسینلر
دالمقاددی دالغالاری باعزیمما گل قوی
چکدی سحری عشق الی بیر یانه دئسینلر

دؤنرگه

منیم سؤزلریمده سئویم

سنین اللرینده اینام

اونون گؤزلرینده

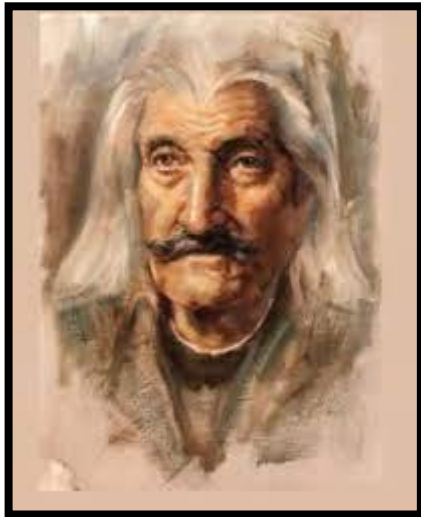
انکار پرده لری

اومنیم گنچمیشیم

سن منیم سونرام

عباس بارز

۱۲۹۸-۱۳۹۰

همیشه اقتدارلی شاعیرلر بشیگی اولان قارا داغیمیزین
سئویملی شاعیرلریندن بیرى ده اوستاد «بارز» دیر. یاریم
عصردن آرتیق دیرکی، آنا دېلیمیزده یوکسک سوپه لی
شعرلر یازیر. «بارز» تخلصو ایله احساسلی شعرلر یازان
«عباس اسلامی» ۱۲۹۸ گونش ایلی قارداغ ماحالی نین
مرکزی اولان اهر شهری نین شمال سمتینده یئرلشن

قادین شاعیرلریمیزدن سؤز گنڊیرسه، دئمهلیم کی،
یئنی شعرلری ایله اؤتن ایکی ایل عرضینده ادبیات
عالمینه قوشولان خیاولی شاعیره «نگار خیای» دا بؤیوک
اوغورلارلا ایره لیله یشده دیر.

آنچاق سؤز مۇحتشم شاعیره میز سحر خانیمدان گنڊیر. او
ایلک فورمالاشما دؤورونو «ماویلر» آدلی یایدیغی شعر
کیتابیندا گؤسته ردی، سونرا انکشافینی و اقتدارینی
«یاشیل ماهنی» و «ایلی باخیش» آدلانان شعر
کیتابلاریندا اوخوجولارینا گؤستره بیلدی. ادیب شاعیره میز
مین اوچ یوز یتیمیش آلتینجی گونش ایلی نین سون گونلرینده
کلاسیک ادبیاتیمیزین قدرتلی شاعیری «قوسی
تبریزی» نین شعر دیوانینی تدوین و تصحیح ائتمیش و
چاپدان بوراخمیش دیر.

او همیشه اوخوجولاری طرفیندن بیر موفق شاعیر کیمی
آلغیشلانیب دیر. شاعیره میز «سحر» خانیم چاپا یئتیردیگی
سونونجو شعر کیتابیندا «ایلی باخیش» عرفان شعرینین
جذبه لرینه ایلیشمیش کیمی، همان دایره ده وسعتینی
گنیشلندیرمیش دیر. او همیشه اوغورلو شعر دیلی ایله
تصویرلر، تشبیهلر و قالیبلرده موفق بیر شاعیر کیمی
چیخیش ائدیر.

«سحر» خانیم حاقیندا، اطرافلی باخیشلارین گرهلکی
اولدوغونو باشا دوشه رکن بو آز حجملی مقاله یه سیغماز
اولان بحثنی، باشقا آرخیانیلیقلاردا آچا بیلهریک دئییه،
اوغورلار شاعیری اولان شاعیره میز «سحر» خانیم اوچون
ساغلاملیق و باشاریلار دیله بیریم. یولو اوغورلو اولسون،
گلجگی آیدین.

گل عشقه اویاق، قوی بیزه دیوانه دئسینلر

ظلمت دیله ینلر، گونه بیگانه دئسینلر

آچ قوللارینی آل منی نیسگیل بوداغیندان

قوی قوینووا، قوی قوینون ایچین لانه دئسینلر

سئودالره سیغماز باشیمی آل دؤشون اوسته

گلمکده بو کافر قیزی ایمانه دئسینلر

ال سال ساچیمما، دویغو دوامیله تومارلا

ایلقار یوواسی جمع پریشانه دئسینلر

کئفلن گؤزومون عشقه اوزالمیش باخیشیندان

قوی گؤزلریمه خلق آرا میخانه دئسینلر

دیلدن - دیله سال گیزلی باخیشلارداکی شوقی

نادانلیغا و رذالتلره معترض اولدوغونون سببکاری دیر
دئسک، انسان اطرافیندا اولان طبیعتین اتندیگی تأثیره
اینانیریق. ثمره‌لی عومرونو شعرله، صنعتله سورن
شاعیریمیز اوستاد عباس بارز حضرتلرینه جان ساقلیغی،
اوزون عومور وشن حیات آرزولایراق، اونون اثرلرینه
مراجعتله سؤزه سون قویورام.

گنجهلر

تنگ اولور باشیما تک‌لیک ساری عالم گنجهلر
بیر نفر اولمادی من لن اولاهمدم گنجهلر
عشقه بیگانه اولانلار نه بیلیر کیم نه چکیر
چکمه‌سین من چکنی اهل جهنم گنجهلر
بیر منم، بیر بو قلم، بیرده‌بو ویرانه کؤنول
اوچوموزده گلیریک ناله‌یه باهم گنجهلر
کیمسه بیلمز اوره‌گیم سررینی دونیادا منیم
یاز قلم، دورماکی سنسن منه محرم گنجهلر
پرده‌لی قویدو سؤزون «بارز»ه فاش ائیلهمه‌دی
سررلر اؤر توگو، بوقورخولو مبهم گنجهلر.

خیال اولدوزو

زمان - زمان آدیم آتیر هر دن بیر
خیال سما سیندا، خیال اولدوزو
بیلیمیرم فیزلانیر هانسی مداردا
هالی اولدوزو تک او حال اولدوزو

مجهول تئوری تک قالیبیا سیغمیر
بیغلماز قویروغون اوزادیر بیغمیر
ضربه‌لر آلتیندا قالیر، چیغمیر
محال فرضیه‌نین محال اولدوزو

نه‌به‌بنزه دیر سن، بنزه میر اونا
دونندان ساییلیر اؤزگه بیر دونا
وارلیغین عومرو تک یئتیشمیر سونا
افسون - افسانه نین فینال اولدوزو

هوندور قایلیقلی «شیور» داغی‌نین اتکلرینده یئرلشن «آی
پیرزان» کندینده بیر روحانی عائله سینده دونیایا گؤز
آچدی.

اوستاد شاعیریمیزین آتاسی مرحوم میرزا جعفر
شیخ‌الاسلام اؤز حیاتی دورونده آچیق فیکیرلی بیر روحانی
ایمیش. مشروطه انقلابی‌نین طرفداری اولان شیخ‌الاسلام،
اؤز اوغلو عباسی تربیه ائدیپ، اونا آچیق فیکیر، بیلیک و
جسارت درسی اؤیره دیر. عباس بارز برکتلی عؤمرونون
باشا - باشینی قاراداغ ماحالیندا یاشاییر، و ایندی ایسه
دوغولدوغو کئنده حیاتی‌نین سورمکده دیر.

عباس بارز وطن سئوهر و انسان پرور بیر شاعیردیر.
لايقلی ائولادلار تربیه ائتمیش و اوغلو «ساحل» احساسلی
شاعیرلریمیزدندیر. قره داغ بؤلگه‌سی‌نین افتخارلی
شاعیری اوستاد «عباس بارز» محتشم شهریارین
«حیدر بابا یا سلام» فولکلوریک منظوم اثرینه استقبال
یازان ایلك شاعیردیر.

«اغل دایاغینا سلام» آدلانان همان کیتابدا بارزین دونیا
گؤروشو، پاک احساسلاری، پوئتیک و مضمونلو
میصراعلاری، اونو عموم کوتله آراسیندا سئودیره
بیلیمیشدیر. او کلاسیک شعر قالیبلرینده ماهر بیر رسام
کیمی پوئتیک اثرلرین مؤلیفی دیر. شعرلرینده اؤلکه‌میزین
کوتله‌وی دوشونجه‌لرینه داهادا آرتیق یئر وئرن «بارز»
ائلیمیزین، اوبامیزین دردلری ایله تانیپ بیر شاعیر دیر.

«آموزش و پرورش» اداره‌سینده تقائد مقامینا چاتمیش
اولان قوجامان شاعیریمیز «بارز» سئوگی‌لر شاعیری دیر،
محبت وورغونودور. او فارس دیلینده ماهرانه غزللر
یازیبیدیر.

قاراداغ شاعرلری‌نین اوغورلو شعر قالیبی اولان قوشما
ژانری عباس بارزین اینجه خیالینی اؤزونه سیغیندیرا بیلن
شعر فورمالاریمیزداندیر. آدی همیشه ادبی محفیللریمیزده
احتراملارلا چکیلن قدرتلی شاعیریمیز «بارز» همیشه
ذیروه‌لیکلی آغ جونالارا بورونموش، کؤکسو سیس
دومانلی اولان «شیور» داغی‌نین سرت قایالاری کیمی
سرت روحیه‌لی باریشمازلیق استقامتینده گؤرونن
شاعیردیر. ائیلیمزلیک، مبارزلیک، اینام و جسارت اونون
خالق دیلی ایله یازیلان منظوم اثرلرینین قاباریق
خصوصیتی دیر. شاعیرین یاشادیغی محیطی دؤوره‌لین
چوپور قایلیقلارین قاباریقلیغی اونون عدالت‌سزلیگه،

شعرلرینده اؤز ایستی قانلی لیغینی، اؤز عاطفه سینی آیدینجاسینا گؤستره بیلیر، ساده خالق دیلینده شعرلر یازیر. قارداغ شهرلری نین هئج بیرینده ایندییه دهک هئج بیر گونده لیگین و ادبی نشریه نین انتشار تاپماماسینا گؤره، بؤلگه نین اراضی سینده یازیب یارادان شاعیرلرین شعرلری یالیز قارداغ آشیقلا ری نین وسیله سیله اورادا یاشایان جامعات آراسیندا آیری قونشو بؤلگه لرده یاییلیر و بو گئدیش هله ده دوام آئدیر. شاعیر و ایفاچی آشیقلا ری میز تاریخ بو یو ادبیاتیمیزی ائلدن-ائله، ماحالدا ن - □ - □ ماحالا یامیش و اونون انکاشافیندا مهم رول اوینامیشدیر. «آهنی» نین شعرلری کلاسیک قالیلرده اولور، داها آرتیق قوشما، گرایلی و مخمسلیری واردیر. او اؤز شعرلرینده عادی کوتله نین، خصوصیه اؤز چوره سینده یاشایان انسانلارین یاشایش طرزیندن، ایستک و آرزولاریندان، حیات و معیشتلریندن سؤز آچیر. اونون شعرلرینده شیرین یاشایا و حیانا دیقت یئتیره ن بیر اولوسال انسانین دنیا گؤروشونو تاپماق ممکن اولور.

آشیقلا ری میز طرفیندن اوستاد نامه کیمی قبول اولونوب، توی - دویونلرده و شنلیک مراسملرینده اوخونان بیر شعر، اونون شعرلرینده اولان جذبه نین نشانه سی دیر. بیلدیگیمیز کیمی، اوستاد نامه لر، عاشق ادبیاتی و شیفاهی خلق ادبیاتیندا حیات درسلیکلی کیمی اولان محتوالی منظوم اثرلره دئیریک. شعرلری اوستاد نامه کیمی قبول اولان شاعیرلریمیز همیشه آز اولوب. «آهنی» یه شیرین حیات، اوزون عؤمور ایله مملی ایللر آرزولاییرام.

هئچزاد - هئچزاد

ده لی کؤنلوم ایچمه عشقین جامینی
بیر زمان دئیهرسن دای هئچزاد - هئچزاد
گؤزده ایشیق قالماز، بدنده طاقت
آه چکیب دئیهرسن، وای هئچزاد - هئچزاد
عزیز شیرینجه لر دؤور - برینده
دانیشیب گوله لر اؤز کئفلرینده
چاغیرسان هر بیرری دورار یئیرینده
وئرمز لر هایووا، های هئچزاد - هئچزاد

اینجه تفکورون پارلاق آیناسی
بیر دوندا گؤسته ریر توی ایله یاسی
فیزیک گیرناسیندا دارتان الماسی
قویماز ساچسین بیزه سئوال اولدوزو

قولاییم سسده دیر، گؤز انتظاردا
قالما دی آمانیم، نازلی نگاردا
قارانلیق ائولره بیزیم دیاردا
بس هاچان نور ساچار وصال اولدوزو

سالی نماز کؤنلومو سال سایا بارز
گونش باجاسیندان باخ آیا بارز
هاچان کی توش گلدی تایی - تایی بارز
افقدن باش وئره کمال اولدوزو

آهنی

۱۳۱۲

اورهک اوخشیایان آنا طبیعتین سئحر آندیجی
گؤزل لیکلرینی اؤزونده جمع لشدیرن قارداغ بؤلگه سینی،
مختلیف ماحاللار تشکیل آئدیر. او بؤلگه نی تشکیل ائدن
اون سگیز ماحالین بیریه ده «گرمه دوز» (گرمادوز)
ماحالی دیر. سؤز گئدن گرمه دوز ماحالی نین تانینمیش
شاعیرلریندن بیریه ده «الله وردی آهنی» دیر. «آهنی»
کلمه سینی اؤزونه شعر آدی گؤتورموش آغ ساققال
شاعیریمیز ائل آراسیندا درین حؤرمتلره مالیک بیر
انساندیر. گرمه دوز ماحالی نین مشهور کندلریندن اولموش
«موولان» اونون دوغولدوغو کندین آدی دیر. او عومرونو
باشدان - باشا همان کنده یاشامیش و یاشاماقدادیر. اؤز
ماحالیندا مدریک آتا کیمی حؤرمتلنه ن «آهنی»، یازدیقی

کیتابی نین اوخوجوسو اولموشوق. «چای اوغلو» همن اثرینده، اتلیمیزین، آرزولارینی خالق اوچون یازدیغی مصراعلا ریندا عکس ائتدیرمگه چالیشمیشدیر. آغیر دردلرین آغی چی سی کیمی گورونن «چای اوغلو» کلاسیک شعر فورمالاریمیزین سلیس و آخیجی قالبی اولان بایاتی اولچوسونده و سایر شعر قالیبلرینده اوره گه یاتان شعرلر یازیر.

او دردلرینی، قایغی لارینی، سئوگی و اینامینی چیلپاقجاسینا اوخوجولارینا چاتدیرماقدا اؤز یارادیجیلیق چرچیوه سینی معین لشدیرمیشدیر. بو خالق شعرینی داهادا صمیمی خصوصیتی اولابیلر، اوخوجوایله واسطه سیز قونوشور، اوخوجوایله اورتاق دانیشیق دیلی یارادیر، ادبی لشمیش دانیشیق دیلی. دئمک ایسته ییرم کی راحت جاسینا باشا دوشولهن مصراعلا ر یقین کی سونرالار ادبی لشمیش دانیشیق دیلیمیزه تأثیرلی اولاجاقدیر.

ادیبلر بئشیگی اولان آذربایجانیمیزدا آلتیمیش ایل اونجه آنادان اولوب، ایندی لیکده تهران دا ساکنلشمیش اولان شاعریمیز «چای اوغلو» جنابلارینا سعادتلی گونلر. اوغورلو آدیملار آرزولایراق، اونون چاپ اولمویان اثرلرینین ده اوخوجوسو اولاجاغمیز گونلرین تاشاسیندایام، ایسته ردیم شاعریمیزین شعرلری ایله قونوشاق!

...

هر بیر اولدوز آخان زامان
بیر انسان دنیادان کوچر
یورغانیمین دئشیگیندن،
گوره ردیم اولدوز آخیر،
آخیردا، اوره گیمی یاخیر
اولدوزومو آرایاردیم،
اونون پارلاق ساچلارینی
خیالیمدا دارایاردیم
اووجلاریم ایشیقینی
سپه لر دیم جانیم
زامان نه قدر اؤتوب کئچه
باشیما قار تۆکوب کئچه
ناغیل لارا من دالیرام
اونلاردان ایلهام الیرام
شعریمه ناغیل چالیرام

خزان اولار بولبوللرین یان گنچر
خیالیندان غم گنچر - افغان گنچر
گونلر - آیلا ر قاباغیندان سان گنچر
بیر گونو ساریسان، آی هئچزاد - هئچزاد

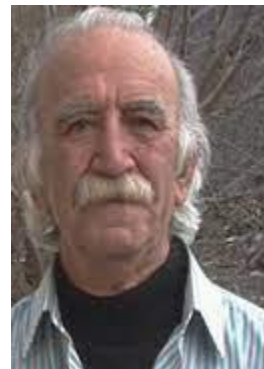
گورن دئییه ر جان - جان سنه جان اولماز
فایدا وئرمز خسته جانین جان اولماز
ورته لر بؤلوشنده مان اولماز
هئج سنه وئرمزلر پای، هئچزاد - هئچزاد

اولماسا گولشنده بیر بولبول هئچزاد
چمن هئچزاد، چیچک هئچزاد، گول هئچزاد
آیری دوشه ائلر سندن بیل هئچزاد
وئرمزلر هایووا، های هئچزاد - هئچزاد

یاخشی یامان بو دنیادا گئدندی
گورموشم دنیادا چوخ دردمندی
«آهنی» هئج بیلنمیر ندندی
هامی دئییر دنیا، وای، هئچزاد - هئچزاد

چای اوغلو

۱۳۹۹-۱۳۱۸

بهروز دولت آبادی «چای اوغلو» آنادیلیمزده ساده و صمیمی خالق دلبنده شعرلر یازان شاعیرلریمیزدندیر. اونون ایلك شعرلر توپلوسو اولان «بایاتی بایات اولماز»

بونا گوره -
 سارسیدانماز افق منی
 من انسانام،
 صباح تئزدن
 دان یئرینی چاپاچاغام
 من سحرم آچاچاغام
 من سحرم آچاچاغام

یالقیز

۱۳۸۹-۱۳۱۶

عصرلر بویو صنعت و ادبیات میدانیندا قوجا شرقین بایراقدارلی اولان، داهی شاعرلر و متفکرلر بئشیکلی تبریز شهرینده یارادیجیلیقلا مشغول اولان شاعرلریمیزین بیریده طنز شاعری «مجید صباغ ایران» «یالقیز» دیر. او تبریزلی لر آراسیندا بیر اسلوبلو شاعر کیمی آرتیق سئولیر. اونون طنز دیلی ایله اجتماعی مضمونلاری احتوا ائدهن شعرلرینه، تبریزلی سویداشلاریمیز توکنمز ماراقلا اهمییت وئریرلر. او بوگون ادبیاتچیلاریمیز طرفیندن آلقیشلانا بیلهن طنز شاعریمیز دیر. حقیقتاً دیقتلر شهری تانیان تبریز شهرینده بوقدر سئولمک و اوغورلو قارشیلانماق ها مینین ایشی دئیل. او بیراینجی نوبه ده «یالقیز» تخلصونو

سازیمدا ناغیل چالیرام
 دنیا وارکن سازیم ایلن
 سؤزوم ایلن
 بایاتی، آغی دئییه رکن

یاشاییرام...

انسانین ابدی ایشیغی
 نه قدر گئجه اوزون اولسا
 یئنه سحر آچیلماق
 نه قدر افق توتقون اولسا
 بیلیرم کی صباح تئزدن
 دان یئرینی سؤکه جکدیر
 گؤزل بیرگون
 ایله گون کی
 مئح توتانماز اونون اؤنون،
 ایشیغی صاف
 داها شفاف
 بیلیرم کی افق چاتیب کوره گینده
 گتیریری منه سحر،
 بوناگوره قینامیرام
 افقو من سینامیرام،

من انسانام

ابدی بیر دیله گیم وار،
 سحر مندن دوغاجاقدیر،
 قارانلیغی بوغاجاقدیر
 من چاتمیشام کوره گیمه گؤزل سحر
 آنجاق کی، دورمایاچاغام
 اوره گیمین ایشیغی ایله
 ایشیقلا دیب دهره لری
 قالخاچاغام اوچالاردان - اوچالارا
 کائناتا ایشیق ساچام
 مرادیمین آتین مینیب چیلپاق چاپام
 بیلیرم کی، اگر دورسام دوناجاغام
 ترپشمه سم
 لئشخورلارین، اللربنده قالخاچاغام

افطار گنچیب خلق گنجه گنتدی گوروشدو
 گوز تیکمیش ایدیک بایراما، بش گون اولا شنلیک
 شن لیک دندیلر اوچ ایله جه پیش فروشدو
 گلمیشدی گنجه شاعری عزرائیل آپارسین
 چکدیم بوغونون آلتینا ال چکدی سوووشدو
 بودفعه دندی من گندیره م «یالقیز» اوزون بیل
 گلسم بوسفر گنتمه لی سن، مرج قوروشدو
 یاندران چون اوزو یانماقدادی توودان دوشه جک
 سونه جک شعله سی یانديقجا، آلودان دوشه جک
 اوکی میدان گوتوروب خلقه ده هیچ دوو وئریمیر
 گوره جکلر نجه بیرگون اودا دوودان دوشه جک
 اژدها تک نفسیندن بئله کی پوسکورور اود
 نفسی گیزلنه جک آیناسی هوودان دوشه جک
 چوو سالیب هر یئر هه بیرباخ، آدی دیلدرده گزیر
 یاتاجاق سس صداسی آد - سانی چوودان دوشه جک
 سوزو کسگین دی قیلنج تک سسی خنجردن ایتی
 کوته لیب کسمه به جکدیر سوزو سوودان دوشه جک
 عرب امر ائبله بیر آذهب، دئیری تور کوده گنت
 فارسجا دستور «برو» هر اوچو، رودان دوشه جک
 یالقیزین جانی گیرودور یازیر ائل دردیندن
 اونداکي جام جانی سیندی گیروودان دوشه جک
 بختیم کوسوبدو مندن، اوز دؤنده رب آتیبیدیر
 بیلیم گندیب هایاندا یورغون دوشوب یاتیبیدیر
 خوش گنجه دی اومنله باش ساخالسین وطنده
 باشین گوتوردو قاچدی، جبراً منی آتیبیدیر
 بیچاره اللی - دیللی، ایتگین دوشوب دیدهرگین
 او گنتمه دیر گندیبیدیر، گوزدن ایتیب - باتیبیدیر
 توفانه راست گلیبیدیر، یاکي قارا دوشوبدور
 بیلیم اولوبدو، یاکي، سرمنزله چاتیبیدیر
 غربت ده ائل غمیله من تک گنچیردیر عومرون
 یاکي رقیبیم ایله، او جان - جانا قاتیبیدیر
 «یالقیز» گوره رسن آخیر، بیرگون تاپیلدی بختین
 گلدی وطنده گوردون سانما سنی ساتیبیدیر

اوزونه شعر آدی گوتورموشدورسه، اونون اصیل شعر آدینی
 خالقیمیز وئریدیر.

اونا محتشم شاعرلر یوردو - یاتاگی اولان آنا تبریزده خالق
 و ادیلر آراسیندا «طنز پیغمبری» دئییرلر. باخ بو
 اونودولماز بیرآد، پوزولماز ایلقاردیر. یاخشی بیلیریک کی
 همیشه خالق دئیهن اولوب، خالق وئردیگی عنوان
 ده گیشیلمز اولوب، اونودولماز اولوب. دئمک ایسته بیرم کی،
 «یالقیز» ائلمیزین و ادیلریمیزین بوکیمی کسکین
 رأی لرینی قازانا بیلیدیر. بو قازانج بیرشاعرین یارادیجلیق
 ایلرینده الهه ائده بیلدیگی شرف نشانه سی دیر. آلدیگی
 قیمت و ده گردیر. اؤتن ایلین سون یاری سیندا «یالقیز»
 یین ایلك شعر کیتابی چاپدان بوراخیلدی. «جیغان -
 ویغان» عنوانی ایله چاپا یئتیریلن او ساتریک اثر
 اوخوجولار و عالیملر طرفیندن رغبتلرله قاریشلاندی
 یالقیزین شعرلرینی اوخودوقدا تبریزلی لرین اوزونه
 مخصوص اولان بیرساتیرا ایله راستلاشیریک منجه اونون
 ساتریک شعرلری چاغداش دؤوروموزده تبریز شهرنین طنز
 مکتبی کیمی اورتایا چیخابیلهن بیر اسلو بدور. (بواره ده
 دانیشماغیمیزی، آیری واختلارا ساخلا مالی گوروره م)
 دئمک لازیمدیرکی اونون شاعرانه مضمونلاری همیشه
 گوزهل اولوبدور، مصراعلاری ایسه، بیزی گولدوره -
 گولدوره آغلادیر، آغلادا - آغلادا دا گولدوره بیلیر، بو
 بیرطنز شاعری نین اقتدارینی گوستریر. یالقیز ایندی
 عومرونون آلتیمیش بیراینجی یازینی یاشاییر. اونا اوزون
 عومور، گوله اوز ایلهاملی چاغلار آرزولاییرام. قوی ساتیرا
 لاری ایله بیزی همیشه گولدورسون، سوز اونوندور.

بایرام خان، اوروج خان ایله یئتمشیده دوروشدو
 بیرفیر تیناسالادی ایکی خان دوردو، ووروشدو
 بایرام خانی مغلوب ایله یب میرزا اوروج خان
 بایرام بو ووروشما قدا دالی اؤتدو، سوروشدو
 حاکم ائله کی اولدو اوروج خان مظفر
 ایشرلر دیونه دوشدو، بورولدوقجا بوروشدو
 تبلیغ ائله دی آنجاق اوزون سوزده عمل یوخ
 گور بیرنفرین حالینی بیر آیدا سوروشدو؟
 دورد یوز تومنه ات، نه جور آلسین بو رعیت
 خان بیلیمه دی ائل خوش گونه چوخاندی اوروجدو
 گوندوز چوخو هوپ توتدو، یئدی یاتدی ائوینده

شاعرین کلاسیک قالیبیریمیزده مهاریتینی گۆستهربیلیر. آدی چکیلن شعر کیتابیندا و تبریز نشریهلرینده چاپ اولان شعرلری، نشان وئیرکی او همیشه تالاشدایر. همیشه ایرهلیله مک آرزوسیندادیر.

هنر و ادبیات یوللاریندا، ایرهلیله بیلن شاعرلریمیز صاباحلارین اوغورلارینا دوغرو آتدیقیمیز آدایملاردا اؤز مثبت تأثیرلرینی گۆستهره جکلر. شاعر «عاطف»ین شعرلرینده انسانلارا حؤرم، گلهجگه اینام و بشریته سعادت آرزولارینی تاپاییلیریک.

بیز اونون اثرلرینی قاراداغ شعرینین چرچیوه سینده آراشدیردیقا، شاعریمیزین سوییه سینی داهادا اولدوغو کیمی باشا دوشه بیلیریک. شاعریمیزه جان ساغلیغی آرزولایب، الهاملی قلمیندن احساسلی شعرلر گۆزله ییریک. ایسته ردیم اونون احساسلی شعرلرینی بیرلیکده اوخوماقلا سؤزو شاعریمیزه تاپشیراق.

«حسرت»

بو فلک بیر کوینک توخویوب منه

سایاسی داغ-دوگون، ناخیشی حسرت

اوره گیم چیرپنیر دالغالی چای تک،

سکوتو غم، کدر، آخیشی حسرت

سونون گۆرمک اولمور اولو دونیانین

کۆزوندن چوخ اولور کولو دونیانین

سینه نی تنتیدیر، یولو دونیانین

ائیشی آه-زار، یوخوشو حسرت

زامان قوراسیندا سور تولور عومور

حسرت کوره سینده سو اولور ده میر

اوره ک آتشیندن اود آلیر کؤمور

یانیشی اود-آلو، یاخیشی حسرت

ترسینه فیرلانیر چرخین گردیشی

ظولمدن قیریلیر یایین کیریشی

«عاطف» بئله دیرسه دونیانین ایشی

آز ایشی سئوینجدیر، چوخ ایشی حسرت

عاطف

۱۳۲۴

بیز ۲۰-جی عصرین سون ایللرینده، هله ده اؤز میلی خصوصیتلریمیزی قورویوب ساخلادیغیمیزا گۆره خوشبخت ساییلان ملتلردن بیر اولابیلیریک. ائلیمیزین، اوبامیزین، وطنداشلاریمیزین پاک احساسلاری، دوم-دورو دویغولاری، هومانیست و ایستی قانلی لیغی بیزیم خالقین احتراملارا لایق گۆرونن خصوصیات ساییلیر.

بیز بو صمیمی خصوصیتی بوگون ایره لی گئده ن هنر و ادبیات یوللاریندا اولان یارادیجیلاریمیزین قلم و اثرلرینده گۆره بیلیریک، ائله جه ده بونولا یاناشی ائلیمیزده، اوبامیزدا اولابیلن نیسگیلری، چاتیشمامازلیقلاری، آغری - آجیلاری، ظفر و اوغورسوزلوقلاری چاغداش ادبیاتیمیزین عکس صداسی دئیلن صنعت نمونه لریندن آلابیلیریک. هله ده بیزیم شعریمیزین حقیقی نماینده لری عموم کوتله نین گرهلکی اولان موضوعلارینا دایر قلم چالان شاعرلریمیزدیرلر.

بیز آذربایجان شعرینده اؤزونه خصوصی یئر قازانان، قاباقچیل و کوتله وی کاراکتر داشیان «قاراداغ» شعرینه دیقت یئتیرنده، قاراداغ شعرینین، آنا طبیعتله قاینایب قاریشدیغینی، چئوره ده اولان احساسلارلا محیطده اولان گۆزل لیکلری احساسلی مصراعلارلا سیغیندیرا بیلدیگینی باشا دوشه بیلیریک. اللی اوچ ایل بوندان ایره لی هنر و ادبیات اوچاغی اولان قاراداغ بؤلگه سی نین کلیر ماحالیندا «کلان» آدلانان بیر کندلی عائله سینده ایشیقلی دنیا یا گۆز آچان شاعر «عاطف» او ماحالین احساسلی شاعرلریندن بیریدیر. بیز اونون ایلك شعر مجموعه سی نین اوخوجو سو اولدوق. «شعر گوزگوسو» اونون ایلك تجربه سی اولسادا

مفتون امینی

۱۳۰۶

معاصر ادبیات تاریخیمیزده باجاریقلی شاعیر کیمی اؤز اقتدارینی گون به گون زیروه‌لشدیرن هنر و ادبیات یوللاریندا اؤز دؤرونون اوخوجولارینا همیشه یئنی‌لیکلرله دولو اولان مضمونلو شعرلری ایله جوابده اولابیلن شاعیرلریمیزین بیریده «مفتون امینی» دیر.

۷۳ ایل اؤنجه گؤزه‌للیکلر بئشیگی اولان آذربایجانیمیزین اتکلریندن آخیب اورومو گؤلونه تۆکولن جیغاتی چایی‌نین ساحیللرینده اکیچی‌لیکه مشغول‌اولان بیر عائلده دونیایا گؤز آچمین مفتون ایلک جوانلیق ایلریندن بری شعر و ادبیات اوچاقلا ریندا احتراملارلا قارشیلانا بیلیدیر. اوزون مدت‌لر اورتا تحصیل دؤورونه شامل اولان درس‌لیک کیتابلاریندا اونون قهرمان تبریزین گؤز به‌به‌گی ساییلان ارک قالاسینا یازدیقی شعرینین اوخوجو اولان وطنداشلاریمیز، اوستاد شاعیرین درین احساسلارایلا ائله‌جده شعرقابلیتری ایله تانیشدیرلار

او همیشه قدرتلی بیر شاعیر کیمی باجاریغینی ثبوتاً یئتیریبیدیر. ایگیرمی ایل بوندان قاباق اونون «آشیقی کروان» ادلی آنادیلیمیزده یازدیغی شعر مجموعه‌سینین اوخوجوسو اولدوق. هومانست شاعیر «مفتون امینی» فارسی عروض اؤلچو سونده یازدیغی «آشیقی کروان» کیتابیندا درین دوشونجه‌لرینی بیرداها گئنیش اوخوجو کوتله‌لرینه چاتدیرا بیلدی. یاریم عصردن آرتیق کلاسیک و چاغداش شعرفورمالارینین بوتون نوعلرینده اونودولماز اثرلری اولان مفتون امینی ایند بوگونه‌دهک

تجنیس

نیسگیل اوره‌ینی قوی یاتاق ائدسین
سررین دئمه هر وفاسیز یارا، دان
نامرد ملحمینه بیتیشمه سیندن
مرد اوخونا، قان سوزوله یارادان

نیه‌گرهک انسان دؤزه ظولمه، تا
باسا اوزنگیسین مینه ظولم، آتا
دوستاخائین نامرد، دوشه ظولماتا
مرد اوزونه ایشیق ساچا یارا، دان

«عاطف» دوستو ازل باشدان سینا، سن
هرناکسه قالخان ائتمه سینه، سن
مرد یولوندا اؤلوب گئدسن سین نه‌سن
اوردا سنه امداد اولار یارادان

کؤنلوم کوسوب داهی سندن باریشماز
اوچولوبدور محبتین حاصاری
اوره‌گیمین صاپین چکیب قیربسان
دوزلمیرکی ها، چنگله، ها، ساری

معماریدیم زحمت چکدیم بو تاغا
باغوانیدم حسرت قالدیم بو تاغا
بولبولیدیم قونانمادیم بو تاغا
گول عشقیندن رنگیم اولودو ها، ساری

گل «عاطف» ین سینیق کؤنلون ساری‌سن
یؤن چؤویرمه یاد کیمسیه ساری سن
شوخی طرلانا غنیم ائتمه ساری سن
عومور بویو گل اوچاتماها، ساری

یانار ۱۳۴۷

اؤتن اییرمی ایل عرضینده هنر و ادبیات ساحه لرینده گئیش دگیشیکلرین شاهدی اولدوق. داها آرتیق شعر ساحه سینین اوغورلو ایللری نین شاهدی کیمی دئییه بیلیرم کی، بو دؤورده عرصه یه چاتمیش گنج شاعیرلریمیز بیرری - بیریندن گؤزله، دولغون و محتوالی اثرلرین شاعیرلری اولدولار. همین دؤورون موفق شاعیرلریندن بیرری ده گنج شاعیر «یانار» دیر.

اوتوز اوچ ایل بوندان ایره لی اردبیل شهرینده دونیا یا گلن عبدالله بهمنی «یانار» گنجلیک ایللری نین باؤلرینده لایقینجه آلقیشلارلا قارشیلانان شاعیرلریمیزدن اولدو. اونون احساسلارلا دولو اولان شعرلری بوتون ادبیات ستورلرین، شاعیرلرین و ادیبلرین ماراغینی قازانا بیلدی و ستویله - ستویله اثرلری اوخوندو. اونون پاک احساس و دوشونجه لری ایله شاعیرلیک قابلیتی اوخوجولارینی بعضاً حیرتلندیردی. کلاسیک فورمالاردا آذربایجان شعرینین باجاریقلی گنج شاعیری ساییلان «یانار» سونرا سربست شعر فورمالاریندا اؤز باجاریقلی نی سیناقدان اوغورلا گنجیره بیلدی. اونون اوره یینده اولان وطن ستوگی سی، ائل قایغیسی و انسانلار اوچون سعادت آرزوسو اؤز انعکاسینی «یانار» ین یارادیجیلیق دونیاسیندا عکس انده بیلیدیر. اونون شعر مجموعه لری نین اوخوجوسو اولماق آرزوسیندا یام. اوره گی ته پرلی. شعر ی ایلهاملی، عومورو نورلو اولسون؛ شعرینی اوخوباق.

یوخوشلاری سر تلیکده

هر بیر ی بیر قیادی

بیر چوخ کیتابلار و مقاله لرین مؤلیفی اولوبدور. او حقیقتاً زامانین طلب لرینه او یغون اولان موضوعلارین و فورمالارین موفق شاعیرلریندیر.

قباقجیل شاعیریمیز اوستاد مفتون امینی جنابلارینا اوزون عومور، شن حیات، شیرین ایلهاملار دیله بیرم.

رباعیلر

باهار یولدان گلیب دیر، گول چیچکلی

دوروب ایواندا، بیر قیرمیز اتکلی

شرابین رنگی فرق ائتمز عزیزیم

گره کدیر ساقی اولسون آغ اوره کلی

اوشاقلیق آغزی، ساققیزلار نه دادلی

بولاقدان چیخما یارپیزلار، نه دادلی

نه چوخ زاد وار کی داد وئرمز بوگونلر

او گونلر بئیه دادسیزلار، نه دادلی!

عزیزم چنلی بئلده داش بوران وار

دور آت دان نسله گلیمیش یوز قولان وار

منیم گونلوم ده، بوش بیر «چنلی بئل» دیر

کی اوندا تکجه بیر عاشق جنون وار

ایچک، بوجامی، اوزلر آغلیغی ایله

قیزارداق رنگی عشغین ساغلیغی ایله

سویوق دنیانی باسمشیدیر و لاکین

نه غم واردیر اوره کلر داغلیغی ایله

زامان چون بیر یامان قیزغین کوره ن دیر

اونو کیم ساخلایاندیر، کیم سوره ندیر

اوچور بئلر تکین، کنده، شهرده

دئبیر: کروان گئچن دیر، ایت هوره ن دیر

سالیب دیر خالچاسین ایواندا عمه

بئلین ده شال، الینده جزوه عمه

عزیزیم، بیر سؤزوم وار، یادگار لیق

آتا مینمه، ایهر مین سن، دا انمه

سنه باغليدير اوره ك
سن سيز نه كام نه ديله ك
اولارام بير آغ چيچك
سوللام سنين چون وطن

بنؤوشه و انسان!

بنؤوشه لر گول آچيرلار،
لاله كيمي،
نرگيز كيمي
بنؤوشه لر بزه نيرلر،
گلين كؤچهن بير قيز كيمي
دسته دسته
بنؤوشه نين بو بوسته
ظريف،
اينجه،
گؤزه لليگي اوره بينجه،
دؤزومو يوخ،
داوامي يوخ قيشا،
قارا
بنؤوشه لر قانادلانير

بنووشه

بو باهاردان او باهارا
بوي آتيرلار كول دييينده؛
اونلار خوشبخت عومور سورور
بنؤوشه لر كول ديييندن
يئري گؤرور،
گؤيو گؤرور
قولتوقلاردا ياشاسادا
گوللر اوچون بير مان دئيبيل
بو ايش ماندير منه، سنه
بنؤوشه كي
انسان دئيل

بو بول
بير گونشه دير
بو بول
پارلاق آبادير
نه ياخشى كي بو بولون گنديشى ائنيش دئيل
ديزلري بوكولنلر
اونو انيب گنده رلر
چيخيريقي يو خوشلاري
يوللار بورورلار بيزي
آنچاق بيخا بيلمه بير
يوللار اوميد يمیزی
يخيليريقي، دوروروق
اراده ميز بر كييب
ده ميره، داشا دؤنور
اياغيميز آلتيندا
يوللار عاجز گؤرونور
آتيريقي آدديملاري
سرت آدديملار اونونده
قورخولار چؤكور ديزه
اؤلوم باش ايير بيزه
آتيريقي آدديملاري
تا پدالانير غرورلار
سرت آدديملار اونونده
يوللاردا بورولورلار

سنين اوچون وطن

آغلارام، سيز يلدارام
گوللهم سنين چون وطن
لازيم گلسه مين دفعه
اوللهم سنين چون وطن
سنه ايري باخسا ياد
قوپار كؤكسومده فر ياد
جاندان كئچهن بير ائولاد
اوللام سنين چون وطن

ایستهبی وار

گونش سرب ساچلارینی
 آغاجلارین بوداغینا
 باهار فصلی بزهک وورور
 چیچکلرین یاناغینا
 شیدا بولبول شن - شن اؤتور
 یاشیل یارپاق بوداقلاردا
 قانیم کیمی قاینارلیق وار
 چشمه لرده، بولاقلاردا
 سینهم دولوب بوشالیدی
 یازین بوصاف هاواسیندان
 کؤنول دویمور گؤز اوخشویان
 یاییلاقلارین صفاسیندان
 بو بوساطلا یئر اوزونده
 ابدی قال سن ای باهار
 شاعیرینده اورهینده
 بئله آرزو ایستگی وار

سحر

آچدین گؤزله رینی بو دونیایه سهن
 بورانلی، شاختالی بیر قیش آخشامی
 کولکلر پایلادی بو خوش خبری؛
 آتان تک، آنان تک سئویندی هامی
 سئویندی ائل - اوبا، سئویندی وطن؛
 داغلار چال پایاغین یاناک قویدو
 بشرین حیاتی بئله دیر آنجاق
 بیر ائوده یاس اولسا، بیرینده تویدو؛
 کؤنول سئویندیره، دوداق گولدوره
 بو ائوده سن اولدون، سن اولاجاقسان
 قوروسان ناموسو، عاری آنان تک
 دان اولدوزو کیمی پارلایاجاقسان
 بویو گئت مکتبه، درس اوخو دوشون؛
 وطنین کئچمیشین، گله جگین قان
 دردینه شریک اول ائلین - اوبانین؛

سلیمان ثالث

۱۳۲۴

اوزون ایللر بویو تبریز شهرینده اؤز احساسلارینی قاراداغ
 شعرینین موفق قالیبی اولان قوشما قالیلرینده
 اوخوجولارینا چاتدیران شاعیر «سلیمان ثالث» اینجه
 خیالی شاعیرلریمیزین بیریدیر.

سلیمان ثالث الی آلتی ایل بوندان قاباق تبریزله قاراداغ
 بؤلگه لرینین بیر - بیرینه قوغوشدوغو نقطه ده یئرله شن
 «آرپادهرسی» آدلی کئنده آنادان اولوبدور. عومرونون
 الی بئش باهارینی آرخادا قویان شاعیریمیز سلیمان ثالث
 ایلك انقلاب ایلرینده چاپ اولان مطبوعاتدا احساسلی
 شعرلریله چیخیشلاریندا گؤستردی کی. ائلیمیزین -
 یوردوموزون قایغی کش، صفالی ائولاد لاریندان بیریدیر.

او، اوزو گوله ر شاعیر انساندیر.

«پالاز اولام یوخسول ائوه سالینام

اوندا شیرین اولار بو حیات منه»

مخمس شعری ایله اوزون ایللر بویو شعریمیزین خالق
 حیاتیندان غافل اولمادیغینی گؤستردی. او بیر چوخ
 قوشما، غزل، گرایلی و دوبیتلر شاعیری دیر. ایندییه ده ک
 شعر مجموعه سینی چاپا یئتیرمه میشدیرسه اونون تواضع
 کارلیغیندان آسیلیدیر؛ احساسلار لا بیرگه اونون شعرینده
 درین خیال، شیرین آرزولار و گؤزهل شعریت واردیر.

سلیمان ثالث اؤز باجاریغینی و استعدادینی تبریز
 نشریه لرینده درج اولونان شعرلی ایله ثبوتاً یئتیریبیدیر.
 اونا اوزون عومور، اوغورلو گله جک آرزولاییرام. قوی
 شاعیرین ایسته گی نی ده، اونون شعرینده گؤره ک.

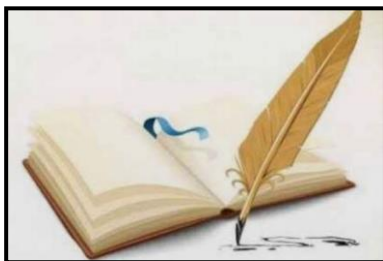
فرهاد کیمی چاپام اوجا داغلاری
 باهار اولام گوللن دیره م باغلاری
 بیرلشدیره م قارالاری آغلاری
 اوندا شیرین اولاربو حیات منه

آچار اولام قیغیل لانمیش دیلله
 مرهم اولام قاپار چالان اللره
 جانلا باشلا قوللوق ائده م ائللره
 اوندا شیرین اولاربو حیات منه

یولداش اولام آرزوسونا چاتانا
 اولوم اولام اوز یوردونو اتانا
 زندان اولام دوست آراسی قاتانا
 اوندا شیرین اولاربو حیات منه

قوناق گئده م اوزاق ائله اوبایا
 ائللر منی برکده بوشدا سینایا
 یاخشی اولسام پیس ده اولسام تانییا
 اوندا شیرین اولاربو حیات منه

بی تا ۱۳۴۶

سون ایللرده آنا تبریزین شعر و ادبیات اوجاقلاری چوخ
 سایلی شاعیر و یازیچی نین یغینجاقی اولوبدور. تک
 تبریزین یوخ بلکه بیر چوخ کند و شهرلریمیزین شاعیر
 بالالاری، یازیچی و ادبیاتچیلاری تبریزده اولان جذبه لره

سئوینه نده سئوین، لازم اولسا یان
 چالیش حیات بو یو ای عزیز بالا
 قویما شر قاتیشسین طبیعتینه
 قلبینده ائللره حورمت بسله سن؛
 امینم زوال یوخ سعاد تینه
 سه نین بو دونیا یه گه لیشین آنجاق
 سیلدی اوره کلردن غمی - کدری
 منیمده کؤنلومون آرزوسو بو دور
 اولاسان ائللرین خوشبخت سحری

وطن

باشدان باشا بو وطن
 بیزیمکی دیر اوشاقلار
 وطنسیزی همیشه
 یولدان اوئن آیاقلار
 بولاقلاری، چایلاری
 قانیمیز دیر، قانیمیز
 دینزلری، چؤللری
 اوره بیمیز، جانیمیز
 دشمن هجوم گتیرسه
 داغلارینا دایاننیق
 بیر آجی زهر اولوب
 خوره یینه جالاننیق
 حیات بو یو وطنسیز
 اولماسین بیر آنیمیز
 اونو عزیز سانماغا
 حکم ائدیر وجدانیمیز

مژده اولام ایستکلی سی ایتنه

چشمه اولام سوسوز یئرده بیتنه
 چیراق اولام ائشیک سالام وطنه
 اوندا شیرین اولاربو حیات منه

بیر اود اولام جهالتی یان دیرام
 قانمایانی دوشوندوره م قان دیرام
 یول هانسی دی ارکان نه دی آندیرام
 اوندا شیرین اولاربو حیات منه

وورغونلار كۆرپوسو
 باش ايمه كدير
 يالوارماقدير، يالوارماق
 زامان اوشاقلارينا
 قورشون ساتيرلار
 ايلغيم ساتيرلار
 زامان اوشاقلارى
 ليريك قوشماجالار دئيرلر
 بو چارشيدا ساغلامليق
 انسان ده بهرى ايله آلينير
 و حياتيميزى صنعى قمرلر
 محكمه يه اوتوروبلار
 و بو محكمه لرى بيلكى سايارلار ثبت ائديرلر
 گله جه يه

قورو آغاج

قارا قاباق، قارا بولود
 قيبها چكيب باغيريردى دنيزلره
 ايلان كيمي قيوريلاركن، آچيليردى
 آجليغيني چولغاديردى اوره ك لره
 قيشقيراركن داغى داشى شاللاقليردى
 آغاجلار اسولغون اولوب تيتره بيردى
 بيرمحتشم قورو آغاج

آنچاق اوردا يولاد كيمي دا ياناراق
 قيلينج تكي ايكي بؤلدوقارا يئلى
 بولودوندا باغرين ياردى
 گونش چيخيپ گولودو سحر
 دورنالارا فرح لندى سمالرده
 چايلار آخدى، گوللر آچدى
 قيزيل تئله عطير ساچدى
 شنليك عطرى سپه لندى
 هر بير يانا دولاناراق

گۆره اورايا توپلاشا بيليلر. داها آرتيق گنج ياشلى
 شاعيرلر يميز تيريزده ديرلر.
 تيريزده آنا ديليميزده احساسلى و شيرين شعرلر يازان
 شاعيرلر يميزين بيرى ده عومرونون اوتوز بيرينجى
 باهارينى سورمكده اولان محمد جعفرى (بى تا) دير.
 فارسجا تخلص ائدهن ايستكلى شاعير «بى تا» توركجه
 گۆزهل شعرلر يازير. اونون شعرلرينده شيرين حيات
 فلسفه سى و شاعيرانه دونيالار يئرلشيدير. اصيل تيريزلى
 عائله سينده دونيايا گلن «بى تا» نين شعرلرينده، بير
 شاعيره طبيعت آراسيندا اولان باغليلىغى باشا دوشه
 بيليريك. ايندى تيريز شهرينده ياشاييب ياراديجيلىقلا
 مشغول اولان «بى تا» شعريميزه اهميتله ياناشير. او
 شعرين گۆزهل ليكلرينه، محتواسينا، تكرار سيزليغينا ديقت
 يئتيرير. هله ده شعر مجموعه سيني چاپا يئتيرمه ييدير.
 گنج شاعير «بى تا» آنا طبيعتين چيلپا قليغيندان، اؤز
 مصراعلاريندا اولان دويغولارينا دون گئيديرير. اونون
 شعرلرينده يئنى ليك نشانه لرى گۆرونور. قوى هميشه
 قلمى ايله ماملى، يولو اوغورلو اولسون. يقين كى گله جك
 يئنى نسيللرين اولاجاق، سؤزو گنج شاعريميزه وئره ك:

اومود يولو

سئوگى گيله مين يول واردير
 مين بويادا
 هر يولوندا، سئوينج واردير
 ايستك واردير
 من گئدن يول
 يام ياشيللى، دويغولودور
 به ينديم يولون آدى
 اومود يولو
 بو يولو بير من تانيرام
 بير سئوگيليم
 چونكى بيزيم دؤرد گؤزوموز
 يام ياشيللى، دويغولودور
 سئوگى چم خمى
 منيم ديله ييم
 سئوگى ياساسى

اسیردی چیرپینان اودلو اؤرکدن
 کیشی داش دئیلدی
 کیشی آغلیردی
 دووالار داش ایدی
 داشلاردان دووار
 اوزاخدان دئدیله کیشی داش ایدی

آنا

اوشاقلار قاچیردی قاپییا ساری
 آخشام ایدی، آتاچؤلدن گلیردی!
 آتاین گؤزلی درین باخیردی
 دوداغی گوله‌نده - ایکی گؤزوندن
 مین خیال گئچیردی، تئزده ایتیردی!
 باخیشی، شنلیگی ائوه سپیردی
 اوشاقلارین اوزون، بیر - بیر اوپوردو
 قاپیدا، آتاین قالان دردلرین
 دینمه‌ز، سس‌سیز کوچه نئجه چکیردی!؟

قالی

قالینی کسه‌ن گون ائوه گلدیلر
 نه رنگلی، نه گؤزل اولوب دئدیله
 سارینی گونشدن، گؤیوده، گؤیدن،
 آلیب‌مئشه‌لردن یاشیل رنگینی
 قیرمیزلاری، یانار گوللردن آلیب
 گئجه‌لر توخونوب،
 قارانی اوندان،
 آما بوایشیقی، هارادان آلیب؟
 سوروشوب باخدیله‌رقیزین اوزونه
 بیلمه‌دیله قیزین داها گؤزلی
 ایشیقی سئجمه‌بیر قارا گئجه‌دن
 گؤزلرین باغلادی جواب وئرمه‌دن
 یارا بارماقلارین، الینده سیخدی
 آجینی یاواشجا بوغازدا اوتدو
 نئجه‌یه گئدره‌بو؟ بیر سوروشدو!

لیلا کحالی

۱۳۵۶

اوزون عصرلر بویو ادبیاتیمیزا گؤزهل اثرلر بخش ائدن
 شاعیره‌لریمیز، همیشه اؤز دویغولارینین ان پاک و
 احساسلی قیسملرینی صنعت قالیبلرینه سیغینا بیلن
 فورمالارلا بیزه چاتدیرمیشلار.

قادین شاعیره‌لریمیز کلاسیک دؤورلریمیزین ان حزین
 ناله‌لرینی، ان اوره‌ک آغریدیجی موضوعلارینی سون
 نسیللرینه یادگار قویوموشلار. ایندی‌لیکده آنا دیلیمیزده
 شعرلر یازان شاعیره‌لریمیز همان نسلین سلاله‌لری کیمی
 گؤرونورلر. قورتاراجاق آیلاریندا اولان عصریمیزین
 عرضینده بیر چوخ شاعیره‌لریمیز ادبیات سئورلریمیزین
 آلیشلاریلا قارشیلاندیلار. اونلار اؤز دؤرلرینین
 شاعیره‌لری و ادبیاتچیلاری کیمی قیمتلی اثرلر یازماقلا
 خالق طرفیندن دئیهرلرینی الده ائده بیلیدیلر. هئچ‌بیر
 صنعتکارین دئیهرینی خالق کیمی اؤده‌یهن اولماز، سون
 سؤز خالقین وئردیگی دئیهردیر.

گنج یاشلی شاعیره‌لریمیزین اثرلرینی آرا - سیرا
 مطبوعاتیمیزدا سیر ائده بیلیریک. همین گنج نسلین
 باجاریقلی شاعیره‌لرینین بیریده زنگان بؤلگه‌سیندن اولان
 گنج شاعره‌میز «لیلا کحالی» دیر. او، ایندی عالی تحصیل
 ایللرینی اوخوماقلا برابر فارس و تورک دیللرینده احساسلی
 و قابلیتلی شعرلر یازیر. یئنی نسلین شعر دیلی اونون
 اثرلرینده اولان بارز خصوصیتلرین بیریدیر. اونون اوغورلو
 گله‌جگینی زامان اؤزوايله‌گتیره‌جک دئییه موفق
 شاعیره‌میزین شعرلرینه مراجعت ائده‌ک.

دووارلار داش ایدی

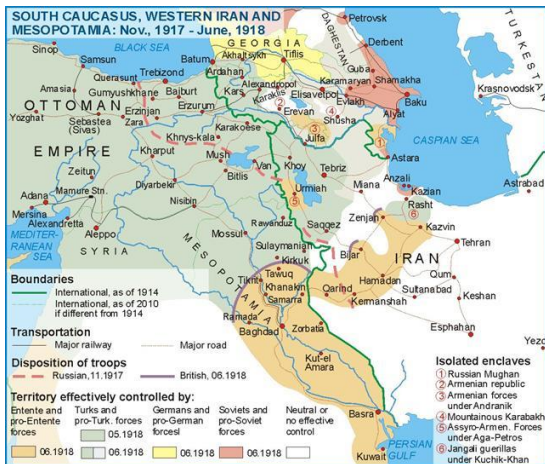
داشدان دووارلار

دووارین چینینده ایستی نفس‌لر

اورمیه و اطرافیندا ائرمینی و آسوری لارین فعالیتلری (۱۹۱۷-۱۹۱۸) (جیلولوق فاجیعه‌سی)

اولان کرنسکی حؤکومتینی چئوردیکدن سونرا موتحید دؤولت‌لری ایله ساواشا دوام ائتمه‌مه قراری آلدی و

دوکتور باریش متین
کؤچورن: عباس انلچین

اؤزت

اؤکتوبر ۱۹۱۷ بولشویک اینقیلابیندان سونرا روسیه ساواشدان کنارا چکیلدی. بو وضعیت بیرینجی دونیا ساواشی ایلرینده روسیه، اینگیلیس، عثمانلی و آلمان آراسیندا موختلیف موناقیشه‌لره، او جومله‌دن فاکتیکی ساواشا صحنه اولان ایراندا تورک و آلمان قووه‌لری اوچون اوستونلوق تأمین ائندی. سؤزو گئدن مودتده تورک قوشون‌لاری، ایران داخیلیندن قافقازلارا یؤنلمگه باشلارکن، اینگیلیس ده ایراندا روسیه‌نین بوشالتدیغی بؤلگه‌لری اله گئچیرمگه چالیشدی. اینگیلیس، تورک قووه‌لریندن اؤنجه ایرانین قوزئیینی ایشغال ائتمک ایستهمه‌سینه باخمایاراق بو ایش اوچون عسگری گوجونون یئترسیز اولماسی سببی ایله اورمیه و اطرافیندا توپلانماغا باشلایان ائرمینی و آسوری‌لارا دستک وئردی. ائرمینی و آسوری‌لار دا بو بؤلگه‌لرده کی تورک قووه‌لرینه و دینج موسلمان اهالی‌یه سالدیریب بیر چوخونو قتله یئتیردیلر.

آچار سؤزلر : ائرمینی، آسوری، اورمیه، اینگیلیس، روسیه، عثمانلی، جیلولوق
گیریش

روسیه‌ده اؤکتوبر ۱۹۱۷ بولشویک اینقیلابی‌نین گئچرکلیشمه‌سی، دونیا ساواشی‌نین سئیرینی اؤنملی اؤلچوده دئییشدیردی، بو وضعیته حاضرلیقسیز یاخالانان موتحید و موْتفیک دؤولت‌لری‌نین ساواشین گئدیشتینا دایر یئنی سیاست‌لرین تعیین ائتمه‌سینی ضروری حالا گتیردی و اؤزل‌لیکله موتحید دؤولت‌لری اوچون اوستونلوق تأمین ائنده‌جک اؤنملی دئییشیکلیک‌لری ده اورتایا چیخارتدی. بولشویکلر، تزار سونراسی ایش‌باشیندا

آتش‌کس موقاويله‌سی طلب ائتدیلر. بو ایستک نتیجه‌سینده ۱۵ دسامبر ۱۹۱۷ تاریخینده آتش‌کس ایضالانندی و بوتون روس جبهه‌لرینده کی چاتیشمالار دایاندى. ۲۲ دسامبر ۱۹۱۸ تاریخینده برست-لیتووسک شهرینده آلمان، اوتریش-ماجاریستان، عثمانلی دؤولتی، بولغارستان و بولشویکلر آراسیندا باریش گؤروشمه‌لری باشلادی و ۳ مارس ۱۹۱۸‌ده تاریخینده گؤروشمه‌لرین آپاریلدیغی شهرین آدی ایله باغلی موقاويله ایضالاندى. برست-لیتووسک موقاويله‌سینده ایرانین طرفسیزلیک سیاستینه رعایت ائدیلمه‌سی و تورپاق بوتونلوگونون قورونماسی (بونون اوچون اینگیلیس ایله روسیه آراسیندا ۱۹۰۷ ایلینده ایرانی اوچ بؤلگه‌یه پارچالایان موقاويله‌نین لغوی) مسله‌سی ده موذاکیره اولوندو و گونئی آذربایجانداکی روس و تورک عسگرلری‌نین گئری چکیلمه‌سی مسله‌سی قبول ائدیلدی. سؤزگئندن دئییشیکلیک بؤلگه‌ده روسیه ایله هله‌ده موناقیشه حالیندا اولان عثمانلی دؤولتی و آلمان اوچون اوستون بیر وضعیت اورتایا چیخارتدی، عثمانلی دؤولتی‌نین حودودلاری‌نین تهلوکه‌سیزلیگی باخیمیدان بؤیوک بیر تهلوکه اورتادان قالخدیغی کیمی اؤته‌دن بری روس و

آسوری لاری اورمیه گۆلو چئوره سینده بیرلشه رک یئرلی موسلمان اهالی یه و عثمانلی قووه لرینه قارشى ساواش حاضیرلیق لاری گۆردولر. بو وضعیت اوزرینه عثمانلی قووه لر ده هم وان بۆلگه سیندن اورمیه یه دوغرو هم ده اربیل و رواندوز بۆلگه سیندن گونئی آذربایجان و قافقازا دوغرو حرکت گنچدیلر.

عثمانلی ظابیطلری طرفیندن بۆلگه ده روسلارین تخلیه سی زامانی باش وئرن لرله باغلی موشاهیده لر موتامدی اولاراق مووافق یوخاری کوماندانلیق لارا چاتدیریلیدی. ۱۹۱۷-جی ایلین دسامبر آی نین اۆلیندن ۱۹۱۸-جی ایلین ژانویه آی نین اورتالارینا قدر سنه (سننج) و همداندا اولان کشفیاتچی صادق افندی طرفیندن موشاهیده و ائشیتدیکلری اساسیندا حاضیرلادیغی و ۱۱ ژانویه ۱۹۱۸-جی ایلده بیرینجی شۇعبه مودیرلیگینه گۆندربلن راپورتا گۆره موصل واسیطه سیله؛ " روسلار (بۆلگه دن) ۱۲ دسامبر ۱۹۱۷-جی ایلده گئری چکیلمگه باشلادیلار و ۲۶ دسامبر ۱۹۱۷-جی ایلده قدر هنج بیر عسگر قالمادی."

۱. روسلارین چکیلمه سیندن سونرا بۆلگه ده اثرمنی

و آسوری فعالیت لری

عثمانلی دؤولتی اورمیه بۆلگه سینده توپلاشان اثرمنی و آسوری لارین فعالیتینی یاخیندان ایزله ییر و اونلارا قارشى هر هانسی جهد داها چوخ ۶. اوردو کوماندانى خلیل پاشا اؤز اوزرینه گۆتوردو. خلیل پاشا، موصلدان ۲۲ ژانویه ۱۹۱۸ تاریخینده رواندوز قروبو کوماندانلیغینا گۆندردیگی تلقرافدا ؛ چئشیدلی ایستخبارات قایناق لاریندان ساققیز و ساووج بولاغین تخلیه ائدیلدیگی نین آنلاشیلدیغی و اورمیه نین ده تخلیه

اینگیلیس تحکومو آلتینداکی ایسلام جوغرافیالاریندا یورودولن ایتحادی ایسلام سیاستینه باغلی اولاراق ایران اوزرینده کی نوفوذونون آرتماسینی تأمین ائتدی. برست- لیتوووسک موقاویمه سینده ایرانین تخلیه سینده دایر آیینان قراردان ممنون اولان شاه، "عثمانلی دؤولتی نین ایظهار ائیلهدیگی حیستیاتی دوستانه دن دویدوغو ممنونیتی" بیذات عثمانلی خاریجه ایشلرینه گۆندردیگی تلقرافلا بیلدیردی.

روسلارین ایراندان چکیلمگه باشلامالاری اکتوبر ۱۹۱۷ بولشویک اینقیلابی و اۆلکه ده قاریشیق لارین باشلادیغی دؤنمه راست لانیر. بو ائنادا گونئی آذربایجاندا و روس عسگرلری نین اولودوغو ایران تورپاق لارینداکی شهرلرده، قصبه لرده، کندلرده اوتوریته بوشلوغونون اورتایا چیخماسی و آسایشین پوزولماسی، ایران حؤکومتی نین اوتوریته قوراجاق ژاندارما و پولیس گوجوندن محروم اولماسی سببی ایله بیر قاریشیق لار اورتامی یاراندى. بو وضعیتده اینتیظام و بیرلیگی پوزولان حتى معاشی بئله تأمین ائده بیلمه یین روس عسگرلری باغماغا باشلادیلار. گونئی ایراندا اینگیلیس طرفیندن قورولان گونئی ایران پولیس قووه لر کی کوماندانى اولان سیر پرسى مولزورث سایکس ، روس تالانچی لاری ایله باغلی آلدیغی حیسلرینی او سیرادا تبریزده اولان بیر دوستوندان آلدیغی مکتوبا دایاناراق بئله ایفاده ائدییر؛ "...بورادا مینلرله روس عسگرلری وار. بو عسگرلر، توفنگ لری، سورات لری، اشیا لارینی و آت لارینی و پولا چئویره جک بوتون تجهیزات لارینی ساتیرلار. آت لار بیرنچه شیلینگه گئدییر. آنجاق یئمین قیمتی قدر باهالاشیب کی آت لار تکجه هدیه وئرمگه دیر..". اصلینده، غرب و شمال ایران، حؤکومتی نین ضعیفلیگی اوزوندن روسلارین بو وضعیتیندن چوخ ضرر چکدیلر.

روسلارین چکیلدیگی و ایران تورپاق لاریندا تورک قووه لر کی اوچون داها اویغون بیر اورتامین یارانماغا باشلادیغی بیر دؤنمه ۱۹۱۸ فوریه و مارس آی لاریندا ایراندا یاشایان اثرمنی لر و آسوری لار ساووج بولاق (گونوموزه مهباد) اطرافیندا روسلارین سیلاح لارینی اله گئچیریب اورمیه و دیلمان اطرافیندا توپلانماغا باشلادیلار. وان بۆلگه سیندن، عثمانلی قووه لر کی نین اؤنوندن چکیلن اثرمنی و آسوری لار ایله سؤزو گئدن ایران اثرمنی و

قارشى ساواشىن باشيندان برى آياقلاندىرماغا چاليشان عثمانلى و آلمان دۆولتلىرى اوچون هم بو اماج لارينى فعلياتا گنجيره بيله جك، هم ده قافقازا اوزاناراق باكى پترول لارينى الده انده جك و روسيه موسلمان لارينا چاتا بيله جك موساعيد بير زمين اورتايا چيخديغى نين فرقىنده دير. مودافيعه ناظيرى چيرچيل بولشويك اينقىلابى سونراسى شرقده اورتايا چيخان وضعيتى "...باشليجا تهلوكة شرقده دير. ايراندا و هيند اوقيانوسوندا اينگيليس ين منفعت ليرينى قوروماق لازيمدير" شكلىنده كى سؤزلى ايله دگرلنديرميشدى. بو گليشمه لر اوزرينه اينگيليس، روسلاردان بوشالان بؤلگه يه عسگر گؤندرمگه قرار وئرميشدير. اينگيليس لر ين گونئى ايرانداكى محدود سايداكى عسگرلى خاريجينده، قوزئيه گؤندريله جك يئترلى قووه سي اولمادىغيندان و ان ياخين اينگيليس بيرليك لرى نين اولدوغو بغداد ين گونئى آذربايجانا اوزاق اولماسى سببى ايله ايلك مرحله ده موحتمل بير تورك تعروضونو اؤنله مك ويا توركلرى دوردورماق اماجى ايله او منطقه ده كى ايش بيرليگى ايچينده اولدوغو ائرمينى لرى، آسورى لارى و موزدور عسگر اولاراق روس اوردوسوندان قاچان ظابط و عسگرلىرى تشكىلاتلانديرماق، تعليم و تربيه ائتمك اوچون بير عسگرى هئيتين گؤندريله سينه قرار وئريلميشدى و بو هئيتين باشيندا ژنرال دانسترويل گتيريلميشدى. اورميه اطرافينداكى ائرمينى و آسورى لارى تشكىلاتلانديرما مؤوضوسوندا آمريكا و اينگيليس كونسول لوق لارى فعاليت ليرينى سوردوروركن ايكي يوكسك روتبەلى كوماندان و ۱۲ ظابطدن عيبارت و هدفى خزر دنيزينده بير ليما شهرى اولان انزلى يه چاتماق اولان بير باشقا قروب دا بغداددان ايرانا گئتمك اوزره اوتوموبيل ايله يولا چيخميشدير. ايرانيين عثمانلى سفيري اولان احتشام السلطنه نين ايفاده سينه گؤره اينگيليس لر، ايراندا اولان روس عسگرلىرى كوماندانى ژنرال باراتفودان روس عسگرلىرى نين داها اؤنجه ايشغال ائنديگى اراضى نين اينگيليس لر طرفيندن ايشغال ائدليبنجه يه قدر روس عسگرلىرى ايراندان چكىلمه لرى اوچون يارديم ائتمه سيني ايسته ميشديلر. بو مؤضويا دابر ايقدام قزئته سينده يايينلانان بير خبره گؤره باراتفوف، روس اينقىلابيندن سونرا اورميه ده قالميش، ظابطلرى نين و

ائديلميش اولان بيله جگينى ايفاده ائتميش و بو خبرلرين بؤلگه يه گؤندريله جك ايستىخباراتچى لار طرفيندن تاييد ائديلمه سيني و "ائرمينى، آسورى لارين قووه و وضعيتى حاقيندا معلومات ايستحصالينا اهميت وئريله سيني" ريجا ائتميشدير. ۲۲. ژانويه. ۱۹۱۸ تاريخينده ايكنجى اوردو كوماندانليغينا گؤندردىگى، ساققىز و ساووج بولاغين بوشالديغينا دابر گليشمه لر حاقيندا بيلگى وئردىگى شيفره تلقرافدا ، بؤلگه ده كى ائرمينى و آسورى لارين فعاليتينه دابر بو بيلگى لرى ايفاده ائدير؛ (۱۵ دسامبر ۱۹۱۷ تاريخينده موئحيد دۆولتلىرى ايله روسيه آراسيندا ايمضالانان) " مو تاريكه نامه نين ماده يى مخصوصه سينه توفيقاً ارزاق تداريك ائتمك اوزره، شمدينان جيواريندا حدى فاصيل گنچن كؤيلوليرميز روسلار طرفيندن حوسنى موعاميله گؤرموش ايسه لر ده موسلحا دولشان ائرمينى و آسورى لار طرفيندن قتل ائديلميشلردير. اؤزلىرى قورتارا بيلن لرين ايفاده لرينه گؤره اورميه جنوبى اطرافيندا ايكي مين قدر ائرمينى و آسورى واردير. بيرينجى قافقاز روس قازاق اوردوسو كوماندانى نيزينده بو موعاميله پروتستو ائديلميشدير. هنوز جواب آلينمادى." خليل پاشا، باش كوماندانلىق وكالتينه گؤندردىگى ۵. فورويه. ۱۹۱۸ تاريخلى شيفره تلقرافدا اورميه نين روسلار طرفيندن تخليه ائديليگينه دابر گلن خبرلره باخما ياراق اورميه ياخينلارينداكى ائرمينى و آسورى لارين قووه لر ينى آرتيرماغا چاليشديغيني، شهرين اله گنجيريلمه سي اوچون گؤروله جك بير حركنده هرهانسى بير پيس وضعيته مئيدان وئرمه مك و اورميه يه داها گوجلو بير دسته ايله گيرمك اوچون ايشغالين بير مودت ائتره لنمه سيني ريجا ائتميش وياخود وان بؤلگه سينده كى ۳. اوردو طرفيندن حركته باشلانماسى گركدىگيني بيلديرميشدى. آيريجا اورميه ايستيقامتينه داها قووتلى اولماق اوچون قوزئيينده كى عشايردن ايستيفاده ائتمگى دوشوندوگونو، فصلين عشايرين حركتينه و معيشتينه موساعيد اولمادىغيني، داها چوخ قووه آيريلماسى مؤوضوسونو سينجار (سنجار) عملياتى نين نتيجه لنمه سينه باغلى اولدوغونو علاوه ائتميشدى. اينگيليس، روسلارين ايراندان چكىلمه سي ايله، ايران، افغانستان و هينديستانداكى موسلمان لارى اؤزلىرى

منطقه‌سینده کی احوال و ارزاق تداروکو ایمکانی حاقیندا دوغرو معلومات آلماق اوچون رواندوز قوروبو پاوه، اوشنو، مرگور، ایستیقامت‌لرینه قووتلی ظابیط کشفیات قوللاری سوره جکدیر. " امرینی وئرمیشدیر. بو کشفیات سفیرلری سیراسیندا روسلارلا قارشى لاشیلماسی دوروموندا کشفیات قول کوماندان‌لاری‌نین یانلاریندا داشییاچاقلاری آغ بایراغی گؤسترهرک، عومومی وضعیتی گؤزله‌مک آماجی ایله مأمور ائدیلدیکلرینی سؤیلمه‌لرینی، گئری دؤنوشده ائرنی‌نی دسته‌لری‌نین بوسقو قورما احتیمالی‌نین گؤز آردی ائدیلمه‌مه‌سینی میان‌دوآب، اورمیه خطینه قدر آیریجا جاسوس‌لار گؤندریله رک ائرنی‌نی تشکیلاتی، اوردو قطعاتی حاقیندا بیلگی الهه ائدیلمه‌سینی ایسته‌میشدیر. خلیل پاشا، موصولدان، ۶. فیرقه کوماندانلیغینا ۱۲،۳،۱۹۱۸ تاریخینده گؤندردیگی تلقرافدا دا؛ اورمیه بؤلگه‌سینده کی ائرنی‌لرین فعالیت‌لری حاقیندا " ائرنی‌لرین تحتی ایشغالی اولماق اوزره اورمیه جنوبونا تجاووژ ائتمه‌لرینه اهمیت ائتمه‌م. یالنیز اهالی‌نی تهدید و یاغما اوچون موئتفریق دسته‌لرین چیخینتی‌لار احتیمال داخیلینده دیر. " شکلینده کی بیر دیرلندیرمه یاپاراق، آلیناجاق تدبیرله ایلگیلی اولاراق دا "بونا ایسه بیزیم اوشنونو ایشغال ائده‌رک اهالینی حیمایه و آتلی‌لاردان ایستیفاده ائده‌رک بیر وضعیت آماقلا مانع اولایلیریز. " دئمیشدیر. اوشنو بؤلگه‌سینده ائرنی و آسوریلار، موسلمان اهالی‌نین ائولرینی یاندیرمیش و موسلمان اهالینی ده قتل ائتمیشدیلر حتّی قاراپاپاق‌لار کیمی بؤلگه‌ده مسکون بعضی موسلمان تورکلری ده اؤزلری ایله بیرلیکده حرکت‌ه‌مجبور ائتمیشدیلر. خلیل پاشادان ۳. اوردو کوماندانلیغینا ۲۶،۳،۱۹۱۸ تاریخینده گؤندریلن و ۳. اوردو کوماندانلیغیندان یازیلان بیر تلقرافا جواب اولماسی موحتمل اولدوغو بیلدیریلن باش کوماندانلیق وکالتی جلیله‌سیندن گلن ۲۴،۰۳،۱۹۱۸ تاریخ و ۴۲۴۲ نؤمره‌لی امری احتیوا ائدن تلقرافدا؛ عثمانلی دؤولتی، اؤزل‌لیکله اورمیه گؤل و چئوره‌سینده کی ائرنی‌لرین فعالیت‌لرینی انگل‌له‌مک اوچون آذربایجان‌دا یئرلی موسلمان اهالیدن تشکیل تاپاجاق قووه‌لرله ۶. و ۳. اوردولارین موشرکاً یوروده‌جگی قارص-ایروان ایستیقامتینده بیر حرکت باشلاتماغی قرارلاشدیرمیشدی. ۶. اوردو کوماندانلیغی خلیل پاشا، ۳. اوردو

عسگرلری‌نین معاشینی تأمین ائتمکدن عاجیز و بولشویک‌لردن قورخدوغو اوچون معیتی ایله بیرلیکده اینگیلیس بیرلیک‌لرینه قاتیلیمیشدی. باراتوفون معیتینده کی ظابیطلر، ائرنی و آسوریلارین تعلیم و تربیه‌سی ایله مشغول اولوردولار. روسیه‌نین ایرانی تخیله ائتمه‌سی اوزون موئتدیر هم عثمانلی تورپاق‌لاریندا هم ده ایران ایچینده موئتقیق اولان و موستقیل دؤولت اولما امل‌لری داشییان ائرنی‌لر و آسوریلار اوچون خیال قیریقلیغینا سبب اولموشدو. آنجاق قیسا موئت ایچینده روسیه‌نین یئرینی اینگیلیس دولدورموشدو. ۶. اوردو کوماندانلیغی خلیل پاشا، ۶. فیرقه کوماندانلیغینا ۱۳،۰۴،۱۹۱۸ تاریخینده گؤندردیگی تلقرافدا؛ عثمانلی اوردوسو طرفیندن ایندی‌یه قدر ائرنی‌لره قارشى ائدیلمن حرکتان الهه ائدیلمن تجروبه‌یه گؤره ائرنی‌لرین روسلارین چکیمه‌سی سونراسیندا بیلدیره‌جگی مونا‌سیبته دایر گؤروش‌لرینی و سونراسی اوچون تعقیب ائدیلمه‌سی گرکن سیاستی ده آچیقلامیشدی. بونا گؤره ائرنی‌لرین روسلاردان گؤزله‌دیکلری یاردیمین و دستگین انگل‌لنمه‌سی ایله روحیه‌لری بوتونلوکله سیناجاقدی ائرنی‌لرین ایندی گؤردوگو ایش داغیدجی‌لیق و موقاویمتدن عیب‌ارتدیر و آز بیر قووه ایله اونلارا قارشى غالیب گل‌مک مومکوندور. سؤزو گئندن تلقرافدا ایفاده ائدیلمه‌گینه گؤره؛ ائرنی‌لر ایراندکی اینگیلیس، فرانسه و آمریکالی‌لار طرفیندن حیمایه اولاجاقلارینی اومید ائدیردیلر و اونلارا قوشولماق فورصتینی گؤزله‌ییردیلر.

۲. تورک قووه‌لری‌نین اورمیه و اطرافینا دایر

عسگری حرکتی

روسلارین تخیله‌سی سونراسیندا ائرنی و آسوریلارین دسته‌لری‌نین فعالیت‌لری‌نین یوغونلاشدیغی بؤلگه‌ده چوخ اورمیه و چئوره‌سی اولموشدور. ۶. اوردو کوماندانلیغی خلیل پاشا ۱۳،۲،۱۹۱۸ تاریخینده رواندوز قوروبو کوماندانلیغینا گؤندردیگی آلتی ماده‌لیک تلقرافدا، روسلارین اوشنو، پاوه، ساووج‌بلاق منطقه‌سینی تخیله ائتمه‌لری اوزرینه اورمیه اطرافیندا ائرنی‌لرین تشکیلات قوردوقلارینا دایر خبر آلیندیغینی بیلدیره‌رک؛ "گرک روسلارین ایرانی تخیله‌سینی نیظامی اولاراق آنلاماق و گرکسه ایران داخیلینده یارانان ائرنی‌نی تشکیلاتی و اینگیلیس تشبوتاتی، ایرانین حودودوموزا موجاویر

اوشنوده توپلانديقدان سونرا اورميه نين ايشغالى اوچون ايرهل له يه جكدير. خليل پاشا، ۱۳. قول اوردو كومانانليغي و ۶. فيرقه كومانانليغي گوندرديكي تلقرافدا وانين اله گنچيريلمه سيندن دويدوغو ممنونيتي ايغاده اندهرك وان بؤلگه سيندن چكيلن ائرمي لرين اورميه جيوارينداكي ائرمي لرله بيرلشمه سي وضعيته اونلاري تعقيده اولان ۴. قول اوردونون موهيمات باخيميندان سيخيتي يا دوشه بيله جكي و بو سبيله ۶. فيرقه نين عاجيلاً اورميه ني ايشغال ائتمه سيني ايسته ميشدى. بونون اوزرينه ۶. فيرقه كومانانليغي خئيري، خليل پاشادان اورميه ده كي ائرمي لرين شهري مودافيعه ائتمك اوچون توپلاشلارلاي حاقيندا خبرلر آلدغي ني بو باخيمدان ساووج بولاغا بير بؤلوك گوندريلمه سيني طلب ائتميشدى. خليل پاشادان اورميه يه دايير ۳. اوردو و بو اوردويا باغلي ۴. قول اوردو كومانانليق لارينا اورميه بؤلگه سينده كي ائرمي لرين وضعيتي حاقيندا ۱۳،۰۴،۱۹۱۸ تاريخينده گوندرديكي تلقرافدا ۲۸، اورميه ده اينگيليس و فرانسه ظابطلري كومانانسيندا ۳، ۴ مين ائرمي ايله ۲ سئري آتيشلي، ايكي سي عادي اولماق اوزره ۴ توپ، بير نچه موسلسل توفنگ اولدوغونو، ائرمي لرين قاباقجيل دسته لرينين اورميه نين ۲۰-۳۰ كم گونئيينده كي رشا خان، هازملار، ماشان، سلواتيده اولدوغونو ايغاده ائتميشدى. ائرمي لر، اينگيليس اوردوسونا قوشولماسي اوچون ايران حؤكومتيندن ايجازه ايسته ميش آنجاق ايران حؤكومتى سيلاح لاري ترك اتتيكدن سونرا بونا ايجازه وئريله جكي جوابي وئريلميشدى. بو دؤنمه اورميه بؤلگه سينده كي ائرمي لرين گونئيده موصول بؤلگه سينده اينگيليس قووه لري ايله توققوشان عثمانلي قووه لرينه سالديراجاغى يۇنونده ايستيخبارات لار گلمگه باشلاميش و بونون اوزرينه اورميه-ديلمان بؤلگه سيني اله گنچيرمه وظيفه سي ۴. قول اوردويا وئريلميشدى. قول اوردو ۱۰ مئى ۱۹۱۸ ده اوشنودن اورميه يه دوغرو حرکت ائتميشدى. انور پاشا، ۶. اوردو كومانانليغي ۱۱،۰۵،۱۹۱۸ تاريخينده گوندرديكي بير تلقرافدا؛ ائرمي لرين موصول بؤلگه سينه سالديراجاقلاري يۇنونده كي ايستيخباراتدان دانيشاراق ۴. قول اوردونون اورميه اوزرينه حرکتيني امر ائنديگيني وعئيني زاماندا بيردسته نين ده ايروان-جولفا اوزرينه يورومه سيني و قافقاز حؤكومتيندن ايجازه گؤزله مده ن

كومانانليغي نانديله جك موشرتكر حرکت اؤنجه سينده ائرمي لرين ايران داخيلينده كي وضعيت لرينه دايير وئرديكي بيلگيدن اؤيره نيلديگينه گؤره؛ ايران وليعهدى كومانانليغي ندا تبريزدن حرکت ائدن بير بؤلوك ايران قووه سي ايله ائرمي لر آراسيندا خوي دا توققوشما اولموش و ائرمي لر مغلوب اولاراق قاچمالاري اوزرينه بؤلگه ده كي ائرمي كندلري وليعهد طرفيندن ايشغال ائديلميشدى. اورميه نين احوالينا دايير ۶. فيرقه كومانانليغي خئيري دن ۶. اوردو كومانانليغي ن گلن ۲۷،۰۳،۱۹۱۸ تاريخلي و ايكي آي اؤنجه رواندوزدن اورميه يه گوندريلن و يئني دؤنن ايكي جاسوسون ايغاده لريني احتيوا ائدن تلقرافا گؤره؛ "اورميه ده اهالي نين اينده كي سيلاح لار ائرمي لر طرفيندن توپلانميش و بعضى اهالي سيلاح لاريني يئره قويلاميشدى. اورميه ده بير آمريكا كونسولو و بير ده فرانسه كونسول وكيلى مۇوجود اولوب، فرانسه كونسولونون ائرمي لرين ايشينه موداخيله ائتمه ديكي و آمريكا كونسولونون اؤتدن برى اورميه ده ايقامت ائدن زنگين بير دوكتور اولوب فقير اهالي يه يارديم ائتميشدى. اورميه نين قوزئيينده خريطه ده اوسسى پئيان شرفخانه اولاراق گنچن مۇوقعه ده روسلار طرفيندن بوراخيلميش كولى سيلاح و تجهيزات اولدوغو و اورميه دن مارشيمون كومانانليغي آلتيندا ۱،۰۰۰ ائرمي بؤلگه يه حرکت ائتمه ده ايران واليسى نين ۱۵۰۰ سوواريدن عيبارت قوشون لاري قارشيسيندا مغلوب اولموش و ديلمان ايستيقامتينه چكيلمكده ايكن ايكي عشيرتين سالديري سينا اوغراياراق ۵۰۰ اؤلو و چوخلو ميقداردا دا اسير وئرميشدى. ايندى اورميه ده و ديلماندا ۲،۰۰۰ قدر ائرمي مۇوجوددور و بونلارين فرانسه و روس توفنگي ايله ايكي توپ و ايكي موسلسل توفنگ لري واردير." باش كومانانليق وكالتى جليله سي نين امرى ايله ۳. اوردو طرفيندن وان ايستيقامتينه گوندريلن ۳. اوردويا باغلي و باشيندا على احسان (ساييس) ين اولدوغو ۴. قول اوردو وانى اله گنچيرميش و ساراي و باش قالا ايستيقامتينه ائرمي لري تعقيب ائتمكده دير. ۶. اوردودان اورميه ايستيقامتينه حرکت ائتمك اوزره تخيص ائديلن موفرزه نين بير تابورو دا ۵،۴،۱۹۱۸ ده اياتدان حودودو گنچميش اولوب اوشنو ايستيقامتينه، ديگر اوچ تابورو دا اربيل ايله رواندوز آراسيندا يورويوشده دير. موفرزه

تبریز خطی نین ایشغال اندیلیمه سینی اؤزل لیکله ریجا ائتمیشدیر. ۶. اوردو طرفیندن رایات و اوشنو ایستیقامتینده اورمییه دوغرو عسگری حرکتیه حاضیرلانیرکن آسوری پاتریکی مارشیمون، ۶. لشگر کوماندانلیغینا بیر مکتوب گؤندره رک عثمانلی دؤولتینه باغلی لیکدان بحث ائدیپ و روسلار طرفیندن قاندریلدیقلارینی و کوردلره قارشى اؤزلرینی مودافیعه ائتمک مجبوریتیده قالدیقارینی سؤیله برک آمان ایسته میس آنجاق قیسا مودتدن سونرا عثمانلی قووه لرینه یئنیند سالدیرمیشدی. ۴. قول اوردو ۱۸ ژوئن ده دیلمانی اله گئچیرمیشدی. دیلمانین و سلماس دوزنون عثمانلی قووه لرینی نین الینه گئچمه سی اوزرینه قافقاز جبهه سیندن گلن آندرانیک، ایداره سینده کی ائرمینی قووه لرلی جولفادان آراز چاپینی گئچه رک خوی اوزریندن گونئییه دوغرو ایره لی له مگه باشلامیشدی. ائرمینی لرین آماجی تبریز بؤلگه سینه قدر ایره لی له اینگیلیس قووه لرلی ایله بیرلشهرک عثمانلی قووه لرینی مغلوب ائتمک و قافقاز جبهه سینه گئری دؤنمکدیر. فقط عثمانلی قووه لرلی ائرمینی لرین اینگیلیس لرله بیرلشمه سینه ایذین وئرمه دن مغلوب انده رک آراز چاپی نین قوزئییه دوغرو چکیمک مجبوریتیده بوراخمیشدیر ۲۲ آقوست ۱۹۱۸ تاریخینده سنه (سنندج) شه بندرلیگیندن باش کوماندانلیق وکالتینه گلن بیر تلقرافدا؛ اینگیلیس لرین کیرمانشاهداکی قووه لرینی سنه یه گئیردیگی و اینگیلیس لرین ساووج بولاق و داها قوزئییه دوغرو حرکتیه گئچمک اوزره اولدوقلاری ایستخباراتی وئریلمیشدی. بیر مودت سونرا اینگیلیس لر رشت-اورمییه خطینه قدر چاتمیشدیلا و تبریزه ۱۰ کم مسافه ده باسیمیچ کندینه قدر یاخینلاشمیشدیلا.

اینگیلیس لر، روسلارین ایراندان چکیمه لرلی سونراسی بیر طرفدن اورمییه بؤلگه سینده کی ائرمینی و آسورلی لارا بیرلشهرک عثمانلی دؤولتی نین اؤنونو کسمگی هدفله برکن دیگر طرفدن تهران-قزوین یولویلا رشت ویلایتینی اورادان دا خزر دنیزی ساحیلینده یئرلشن لیمان شهرلی انزلینی اله گئچیره رک دنیز یولویلا باکی یا چاتماغی و او دؤنمه شهرلی اللرینده ساخلایان ائرمینی لرله بیرلشهرک شهرلی ایشغال ائتمگی پلانلامیشدیلا. آنجاق رشتین گورکملی شخصیت لریندن میرزا کوچوک خان ایله گیلانلی آقا احمد خانین رهبرلیک ائتدیگی، سؤز صاحب لرلی آراسیندا آقا سید عبدالوهاب، آقا سید محمود، آقا حاجی شیخ محمدحسن، آقا شیخ علی، آقا شیخ محمدحسینین اولدوغو و گیلاندا اورتایا چیخان ایچلرینده بعضی تورک ظابط لرلی نین ده اولدوغو بیلینن جنگلده یاشامالاری سببی ایله بو آد ایله آیلان جنگلی لر حرکتی بؤلگه ده کی ائرمینی لره و اینگیلیس لره قارشى اؤنملی مباریزه لر آپارمیشدی. جنگلی لرین ایران داخیلینده داغیتدیقلاری بیان نامه لرده اؤز آماج لاری حاقیندا وئردیکلری بیلگی یه گؤره هدف؛ وطن لرلی نین حوریت و ایستیقلاینی گئری آلماق و ایرانلی لارین چئوره موسلمان قونشولاری ایله یاخشی گئچینمه سینه انگل اولان اینگیلیس لره قارشى موقاویمت و موحاریبه ائتمکدن عیبارتدیر. عثمانلی دؤولتی، ایراندان کی مشروطیت حرکت لری زامانیندا اؤن پلانا چیخماغا باشلایان میرزا کوچوک خانلی روس فعالیت لرینه قارشى هنوز ساواشین باشیندان اعتیاراً دستکله میس، روسلارین چکیمه سی سونراسیندا دا اؤزل لیکله ۶. اوردو کوماندانلیغی واسیطه سی ایله سیلاح و دگرلی هدیه لر گؤندرمیشدی. قووه لرلی حاقیندا کسین بیلگی اله اولمایان میرزا کوچوک خان رهبرلیگه کی جنگلی لر، اینگیلیس لرین رشتدن قافقازا

تبریز خطی نین ایشغال اندیلیمه سینی اؤزل لیکله ریجا ائتمیشدیر. ۶. اوردو طرفیندن رایات و اوشنو ایستیقامتینده اورمییه دوغرو عسگری حرکتیه حاضیرلانیرکن آسوری پاتریکی مارشیمون، ۶. لشگر کوماندانلیغینا بیر مکتوب گؤندره رک عثمانلی دؤولتینه باغلی لیکدان بحث ائدیپ و روسلار طرفیندن قاندریلدیقلارینی و کوردلره قارشى اؤزلرینی مودافیعه ائتمک مجبوریتیده قالدیقارینی سؤیله برک آمان ایسته میس آنجاق قیسا مودتدن سونرا عثمانلی قووه لرینه یئنیند سالدیرمیشدی. ۴. قول اوردو ۱۸ ژوئن ده دیلمانی اله گئچیرمیشدی. دیلمانین و سلماس دوزنون عثمانلی قووه لرینی نین الینه گئچمه سی اوزرینه قافقاز جبهه سیندن گلن آندرانیک، ایداره سینده کی ائرمینی قووه لرلی جولفادان آراز چاپینی گئچه رک خوی اوزریندن گونئییه دوغرو ایره لی له مگه باشلامیشدی. ائرمینی لرین آماجی تبریز بؤلگه سینه قدر ایره لی له اینگیلیس قووه لرلی ایله بیرلشهرک عثمانلی قووه لرینی مغلوب ائتمک و قافقاز جبهه سینه گئری دؤنمکدیر. فقط عثمانلی قووه لرلی ائرمینی لرین اینگیلیس لرله بیرلشمه سینه ایذین وئرمه دن مغلوب انده رک آراز چاپی نین قوزئییه دوغرو چکیمک مجبوریتیده بوراخمیشدیر ۲۲ آقوست ۱۹۱۸ تاریخینده سنه (سنندج) شه بندرلیگیندن باش کوماندانلیق وکالتینه گلن بیر تلقرافدا؛ اینگیلیس لرین کیرمانشاهداکی قووه لرینی سنه یه گئیردیگی و اینگیلیس لرین ساووج بولاق و داها قوزئییه دوغرو حرکتیه گئچمک اوزره اولدوقلاری ایستخباراتی وئریلمیشدی. بیر مودت سونرا اینگیلیس لر رشت-اورمییه خطینه قدر چاتمیشدیلا و تبریزه ۱۰ کم مسافه ده باسیمیچ کندینه قدر یاخینلاشمیشدیلا.

باش کوماندان وکیلی انور پاشا، ۱۹۱۸، ۰۵، ۰۶ تاریخینده قافقاز جبهه سینده اولان اوچونجو اوردو کوماندانلیغینا گؤندردیگی تلقرافدا گونئی آذربایجان و تبریزه کی ائرمینی و اینگیلیس لرین او اطرافدا یاراتدیقلاری داشقینلیق لارا دیقته چکمیش و مومکون اولدوغو قدر سورعتله تبریزه قووتلی بیر قیته گؤندریلمه سینی و بونون اوچون قافقازدان تبریزه قدر گلن ترن یولونون اله گئچیریلیمه سینی ایسته میس. پاوه ده اولان ۴۶. ایستخبارات ظابط لیگیندن ۱۹۱۸، ۰۶، ۰۳ تاریخینده ۶. اوردو کوماندانلیغینا گلن تلقرافا گؤره؛ عثمانلی دؤولتی

اینگیلیس قووه‌لری نین باکی یا دنیزدن چاتا بیلیمک اوچون خزر دنیزی نین ساحیلینده یئرلشن لیمان شهری انزلی یه ائتدیکلری تعرض گیلان بؤلگه‌سینده اولان و جنگلی لر اولاراق بیلینن، رهبرلیگینی میرزا کوچوک خانین ائتدیگی سیلاحلی بیرلیکلر طرفیندن اوزون مودت باشاری ایله انگل لنینمیشدی. ۳۰ اکتوبر ۱۹۱۸-جی ایله موندروس باریشیق موقاویله‌سی نین ایضالانماسی و ساواشین باشا چاتماسی ایله آتش کسین ایلیگی ماده‌سینه اوغون اولاراق، عثمانلی قووه‌لری ۱۹۱۴-جو ایل سرحدیندن کناردا قالان بیرجه بؤلگه اولان قوزئی ایرانی بوشالتمالی اولدولار.

قایناق لار

- Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE), Klasör. 484, Dosya.1896, Fihrist. 001-11
- Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi Irak-İran Cephesi 1914-1918, Genel Kurmay Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, C.3, 2.Kısım, Ankara 2002.
- BLAGA Rafael; İran Halkları El Kitabı, Yayın evi ve yeri yok, 1997.
- QASIMOV Musa, Birinci Dünya Muharibesi İllerinde Büyük Devletlerin Azerbaycan Siyaseti 19914-1918. Yıllar, Adiloğlu Neşriyat, Bakü 2001
- SARISAMAN Sadık, "İranlı Bir Türk Lider Mirza Küçük Han" Türk Dünyası Tarih Dergisi Mayıs 1998.
- SYKES Percy, İran Tarihçesi Harb-i Umumide İran, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye İstihbarat Dairesi Neşriyatı, İstanbul 1341.
- YÜCEER Nâsir, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusunun Azerbaycan ve Dağıstan Harekâtı, Azerbaycan ve Dağıstan'ın Bağımsızlığını Kazanması 1918, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basım Evi, Ankara 2002.

آچار سؤزلر

آذربایجان, عثمانلی, تورک, تاریخ, اثرمنی, آسوری, اورمیة, سلماس, جیلولوق, سوی قیریم,

گنچمه‌سی اوچون اؤنملی اولان منجیل کؤپروسونون مودافیعه‌سینده باشاریلی اولموش و رشتده کی اینگیلیس بانکینا ال قویاراق رشت کونسولو مک لورن و یوزباشی نؤویلی توتوقلامیشدی.

سونوج

بولشویک اینقیلابی سونراسیندا ایراندان روسلارین چکیمه‌سی اؤزل لیکله روس ایشغالی آلتیندا اولان و عثمانلی دؤولتی ایله روسلارین هر تورلو موناقیشه‌سینه صحنه اولان ایران اوچون روس، اینگیلیس، اثرمنی و آسوری تهلوکه سینی داها دا آرتیرمیشدی. تزار ایمپیراتورلوغونون بیخیلماسی ایله بیرلیگی پوزولان روس عسگرلری ایرانی تخلیه‌لری سیراسیندا گنچدیکلری بؤلگه‌لری یاغمالامیش و ائولری یاندریمیشدی. ساواشین باشیندان اعتیاراً روس اوردوسو ایچینده یئر آلان ویا روس اوردوسونون آنادولو ایچلریندن دؤنوشلری سیراسیندا اولارلا برابر گئری چکیلیب اورمیة بؤلگه‌سینه گلن و بؤلگه‌ده کی سویداشلاری ایله بیرلشن اثرمنی و آسوریلار، روس اوردوسونداکی سیلاحلاری اله گنچیره‌رک گونئی آذربایجانداکی تورکلره سالدریمیشدی. ایسه و بیر چوخ قتل‌عام‌لار تورتیمیشدی. اینگیلیس ایسه اؤزو اوچون چوخ اؤنملی بیر سؤمورگه اولان هیندیستانین تهلوکه‌سیرلیگینی هم ده باکی پترول‌لاری نین موتحید گوجلری نین ایینه گنچمه‌سینی اؤنله‌مک آماجی ایله روسلارین چکیلدیگی بؤلگه‌یه عسگر گؤندرمگه باشلامیشدی. اینگیلیس، تورکلرین روسلارین بوشالتدیگی بؤلگه‌نی اؤزلریندن اؤنجه اله گنچیرمه‌سینی انگل‌له‌مک اوچون -آمریکا، فرانسه کونسولوقلاری نین یاردیمی ایله- اثرمنی و آسوریلاری دستکله‌میشدی. حتی اثرمنی و آسوری دستلرینی تربیه ائتمک اوچون باراتوف کیمی روس اوردوسونون قالان حیصه‌لری کوماندان‌لارینی پول قارشلی لیغیندا ایستیخدا م ائتمیشدی.

اثرمنی و آسوریلارین اؤزل لیکله اورمیة بؤلگه‌سینده کی تورک اهالی نی قتل‌عام ائتمه‌لری اوزرینه ۶. اوردویا و ۳. اوردویا باغلی بیرلیکلر اورمیة یه دوغرو قوزئیدن و گونئیدن حرکت گنچیره‌رک بو بؤلگه‌ده کی اثرمنی و آسوریلار مغلوب ائتمیش و خوی ایستیقامتینده ایره‌لی‌لرک تبریزی اله گنچیرلمیشدی.

آذربایجان دیلی نین دنیا دیللی ایچریسینده یئری، اینکیشاف امکانشا و قلوبالاشما پروسئسی نین طلبرینه رئاکسییالاری.

Azərbaycan dilinin dünya dilləri içərisində yeri ; inkişaf imkanları və
qloballaşma prosesinin tələblərinə reaksiyası.

«بیئرارخییا» نین ۳- قروپونا، یاخود سوییه سینه آید اولان
دیللی آشاغی-یوخاری عئینی طالع گۆزله دیگینی نظره
آلساق، اونلارین گله جگی نین پروقنوزلاشدیریلماسیندا
تخمین عینی تصور و یا قناعتلردن چیخیش ائتمک
لازیم گلیر.

پروفسور فخرالدین وئیسلی اینگیلیس دیلی نین دنیاداکی
هنگئمونلوغونو بو جور قییمتلندیریر: «... قلوبالاشما
شرایطینده اینگیلیس دیلی نین حؤکمرانلیغی بو دیلین
آناسی ساییلان آمریکانین و بؤیوک بریتانیانین اقتصادی،
سیاسی و حربی واسیطه لردن استفاده ائتمکله همین
دیلین قبول ائتدیریلمه سینه گتیریب چیخاردیر کی،
بونونلا دا باشقا خالقلارین دیلرینه و مدنیتلرینه
اؤلدوروجو ضربه دیمیش اولور» (۱۰- ص. ۱۴). گۆرکملی
دیلچی «دنیا داهیلری نین بیر نئچه سی نین یازیب
پاراتدیغی دیلرین»، او جمله دن آذربایجان دیلی نین گله
جک طالعی باره ده بدبین فیکیرده دیر (۱۰- ص. ۱۵). او
قئید ائدیر کی، «ایندی گنجلر قرامماتیکایا و تلفوظ
قایدالارینا فیکیر وئرمیرلر. دانیشاندا ائله بیل ساققیز چئینه
بیرلر. اونلارین دیلینده س م س، س، تاپ، هوت، سوپتر،
هندی، موبیل، چات، دونلود، پورتال، کیمی یوزلرله سۆز
ایشلنیر کی، هئچ اونلارین فرقینه وارمیرلار. بو سۆزلر
قلوبال دیلین هجومودور، اونلاری گۆتورن دیلرین ایسه
فریادییر» (۱۰- ص. ۱۵).

پروفسور فخرالدین وئیسلی نین هیجانلارینی باشا
دوشمک او قدر ده چتین دئییل... قلوبالاشان دنیانین
عموم انسیت واسیطه سینه چئوریلن اینگیلیس دیلی،
دوغرودان دا، عرب، آلمان و یا فرانسیز دیلی قدر دیل-
تفککور داهیلری یئتمیمیشدیر. لاکین نظره آلماق
لازیمدیر کی، اینگیلیس دیلی نین اولدوقجا چئویک،
ایشگودار، معاصر دنیانین نبضینی توتان «پولیفونیا» سی،
«دیپلوماتیا» سی اونونلا کونکورئسییایا گیره بیله جک
هئچ بیر بین الخالق دیله یوخدور.

آیسل قریلی

Aysel Qəribli

برگردان : تانای شرقی دره جک

آذربایجان دیلی دولت دیللی،
یاخود ملی دیل قروپونا آید
اولوب همین دیلر اوچون
سعجیوی اولان علامتله مالکدیر. بو دیله (و اونون
دیالکتلرینده) الی میلیونلار آرتیق انسان دانیشیر.
کیفایت قدر قدیم (و زنگین) هم شفاهی، هم ده یازیلی
مدنیتی اولان آذربایجان دیلی، یاخود آذربایجان تورکجه
سی ۲۰- عصرین اوللریندن (۱۹۱۸- جی ایلدن) دولت
دیلی اولسا دا، اونون ملی دیل و یا مستقل بیر ملتین دیلی
کیمی فورمالاشما تاریخی اورتا عصرلرین سونو یئنی
دؤرون اوللریندن باشلاییر. ائله همین دؤوردن اعتبارن
بیر سیرا قونشو خالقلار اثرمنیلر، گورجولر، داغیستان
خالقلاری و س. رنگیونون بین الخالق انسیت واسیطه سی
اولراق آذربایجان تورکجه سیندن استفاده ائتمیشلر.
لاکین اؤلکه نین مختلیف خانلیقلار پارچالانماسی، ۱۹-
عصرین اوللرینده شیمالی نین روسییا، جنوبون ایسه
ایرانین ترکیبینه داخل ائدیلمه سی نتیجه سینده
شیمالدا روس، جنوبدا ایسه فارس دیلی یاییلماغا، ملتین
دیلی سیخیشدیریلماغا معروض قالمیشدیر، بیر نئچه دفعه
الیفباسی دییشدیریلیمیشدیر. بونونلا بئله آذربایجان دیلی
دولت دیلی اولراق فورمالاشمیش، دنیا آذربایجانلیلاری
نین عموم انسیت واسیطه سی کیمی انکشاف ائتمیشدیر.
(بو باره ده اطرافلی معلومات اوچون باخ: ۴)

قلوبالاشان معاصر دنیا آذربایجان دیلی نین طالعی،
تامامله طبیعیدیر کی، هر بیر آذربایجانلینی ملی
تعصبکشلیک باخیمیندان دریندن دوشوندورن مسله دیر.
عمومیتله ایسه، یوخاریدا تقدیم ائتدیگیمیز تصنیفات-

باشا دوشولن دئیل. «بوناقوا، نیگهتبار، سوپتر-مارکت، مئدیكال كلوب، تالكسهوو؟ ژوب جئنتر؟ سئرویجی پوینت» کیمی بیلدیریش خاراكتئرلی سؤزلره نه احتیاج وار، گۆره سن؟» (۱۰- ص. ۱۵-۱۶) سوال اعتراضی دا مارق دوغورمایا بیلمز. لاکین نظره آلساق کی، بوتون بونلار، نه قدر پارادوکسال اولسا دا، قلوباللاشمائین طلبیندن (و طبیعی اولراق!) ایره لی گلیر، اونا پروفیسورون بو هیجان اعتراضی دا، چتین کی، اؤزونو دوغورلتسون و یا آغریلی قبول ائدلسین.

آنجا فاکت فاکتلیغیندا قالیر.

آذربایجان رئسپوبلیکاسی نین مرکزدن (باکیدان، ناخچیواندان، گنجه دن و س.) اوزاق بیر کندینده معاصر تیپلی بؤیوک بیر ماغازا آچیلیب اوزرینه «سوپترمارکت» یازیلیرسا، بونا تامامیله طبیعی باخماق لازیم گله جکدیر. حتّی همین کندین خصوصیه یاشلی اهالیسی اونو بیر مدت کۆهنه عادت ایله «دوکان» آدلاندیرسا بئل... چونکی قلوباللاشما ملی دیلله و عمومین مدنیتلره، بیرینجی نۆوبه ده، پارادوکسالرا داخل اولور، ضیدیتلر، گۆرون و یا گۆرونمه یین قارشیدورمالار یارادیر. ماهیت ایسه بوندان عیبارتدیر کی، قلوبال (بوتون دنیا اوچون عمومی، اونیوترسال) اولان حادثه ملی (رئگیونال) اولان قدر انسان اوچون ماراقلی و یا جلب ائدیجیدیر. هله اورتا عصرلرده (ائلجه ده قدیم دؤورلرده) اؤز میفولوگییالاری، دینی ایناملاری اولان مختلف خالقلار، ائتنوسلار (مثلا، تورکلر، ایرانلیلار، قافقالیلار) ایسلام دینینی، یا خود دنیاگۆروشونو، یا خود دا مدنیتنی ممنوعیتله قبول ائدیپ عمومی بیر سوپترملی و یا سوپترائتیک دنیا یاراتمادیلارمی؟ بونولا بئله تورک تورکلوپونده، ایرانلی ایرانلیلیغیندا، قافقالی قافقالیلیلیندا قالمادیمی؟.. اودور کی، درحال اعلان ائتمک کی، «بئله لیکله، پلانئتمیزده مونومدنیت فورمالاشیر کی، بو دا بوتون دنیانی محو دوغرو آپاریر» (۱۰- ص. ۱۷)، هله چوخ تزدیر، باشقا سؤزله، لازیمی قدر اساسلاندریلمامیش ملاحظه دیر.

بیزیم فیکریمیزجه، طبیعی تاریخی بیر پروسس اولان قلوباللاشمادان چکینمک، یا خود اونو درحال لعنتله مک چیخیش یولو دئیل.

بو باخیمدان «قلوباللاشان آذربایجان» سیویل انکشاف مرکزی نین موقعی بیزه داها ماراقلی (و دوغرو) گۆرونور.

واختیله فئردیناند دئه سؤسسور دیلی دب- مودا ایله موقاییسه ائدیردی. و دوغرودان دا، دیل انسیت واسطه سی کیمی مختلف ادالاردان (حتی ادابازلیقلاردان!)، معاصرگۆرونمک «استیلیزاسیالار» یندان محروم دئیل. اونا گۆره ده نه قدر «داغیدیجی» اولورسا اولسون دنیائین ایکینجی، اوچونجو و س. درجه سوییه لی دیلرینه معین «نومالییالار» یین آز و یا چوخ داخل اولماسینا هر حالدا طبیعی باخماق لازیمدیر. بیر ده اونا گۆره کی، همین «نومالییا» نئولوگیزملر ائله اینگیلیس دیلی نین اؤزو اوچون ده تاریخی حادثه دئیل، تامامیله یئنیدیر... و باشقا دیلله «داغیدیجی» تاثیر ائدن نطق خصوصیتلری نین یالنیز اینگیلیس دیلی نین طبیعتیندن اوره لی گلدیگینی گومان ائتمک ده دوزگون اولمازدی، چونکی بین الخالق انسیت واسطه سینه چئوریلن هر هانسی دیل تدریجن، منسوب اولدوغو خالقین و یا ملتین مئنثال صلاحیتلری نین جغرافیاسیندان کنارا چیخماقلا ترانسملی علامتله قازانیر.

پروفیسور فخرالدین وئیسلی تامامیله دوزگون مشاهده ائتمیشدیر کی، معاصر آذربایجان دیلینده سون ایللر ساده، حتّی مختصر جمله لرین ایشله دیلمه سینه مئیل آرتمیشدیر (۱۰- ص. ۱۵)، لاکن بیز او فیکرده دئییلیک کی، «هر یئرده قیسا جمله ایشلمک ساوادیلیغین و دیل سرشته سیزلیگی نین علامتیدیر». بوگونکو دنیادان م.فضولی نین اوزون جمله لرینی نینکی دانیشیق دیلیندن هئچ یازی دیلیندن ده طلب ائتمک اولماز؛ هر شئیدن اول اونا گۆره کی، ایستر اورتا عصرلرین، ایسترسه ده سونراکی دؤورلرین جمله پردازلیغی حادثه لرین سرعتله جریان ائدیگی، شعورون درحال رئاکسییا وئرمه لی اولدوغو و تفککورون تمپی نین گۆرونمه میس بیر شکیلده یوکسلیگی بوگونکو دنیا اوچون تامامیله غیری طبیعی دیر. بو اونا اوخشاردی کی، جراح عملیات پروسسینده اؤز آسسیستنتلرینه، مثلا، «سکالپل!»، «قایچی!»، «بیت!» عوضینه «زحمت اولماسا، منه سکالپل وئرن!»، یا خود «ایندی ایسه، لوطفا، قایچینی گتیرین!» دئییه مراجعت ائدیدی.

پروفیسور فخرالدین وئیسلی نین «بو گون اؤزوموزده استحصال اولونان محصوللارا و یا اؤز دوشونجه میزه اویغون شئیلره خارجیجی آدلارین وئریلمه سی هئچ جور

آرتیریلما-سینی، آذربایجان دیلی نین قلوبالاشما شرایطینده زامانین طلبلرینه اویغون استفاده سینی، اؤلکهده دیلچیلیک آراشدیرمالاری نین اساسلی صورتده یاخشیلاشدیریلماسینی، دیلچیلیگین آپاریچی ایستیقاملترینده فوندامنتال و تطبیقی تدقیقاتلارین انکشافینا یؤنلدیلیمیش یارادیجیلیق سعیرلی نین بیرلشدیریلمه سینی و دیلچیلیگین معاصر جمعیتین آکتوال پروبلملری ایله علاقه لندیریلمه سینی تامین ائتمکدیر» (۱).

دولت پروقرامیندا «قلوبالاشما» آنالییشینین، تامامیله دوغرو اولاراق، گئنیش ایضاحی، بو باردکی بیردیگرینه چوخ زامان ضد اولان ملاحظه لرین اجمالی وئریمه میشدیر، لاکین بو مهم دولت (و ملت!) اهمیتی سندین میدانا چیخماسینین تاریخی سببی نین محض قلوبالاشما (اونون قاجیلمازلیغی) اولماسی پروقرامین، دئمک اولار کی، هر بیر مدعاسیندا اؤز عکسینی تاپمیش، نتیجه اعتباریله، عمومدنیا میقیاسلی بوتون بشریتی دوشوندورن پروسس حادیثه یه کیفایت قدر دریندن (آنالیتیک) مناسبت بیلدیرمیشدیر:

«بوگون آذربایجان دیلی نین ملی دولتچیلییین باشلیجا رمز لریندن اولاراق استفاده سی و اساسلی تدقیقی، اؤلکه ده دیلچیلیک علمی ساحه سینده وضعیتی یاخشیلاشدیریلماسی اوچون الوئریشلی زمین یارادیلیمیشدیر. عینی زاماندا علم و تخنیکانین سرعتله انکشاف ائدیگی حاضیرکی قلوبالاشما دؤورو آذربایجان دیلی نین زنگینلشمه سی و تطبیقی امکانلاری نین گئنیشلندیریلمه سی ایستیقاملینده آپاریلان ایشلرین یئنی سوییه یه یوکسلدیلمه سینی طلب ائدیر» (۱).

بورادا بیردیگر ایله ان مختلیف باخیملاردان هم سیخ باغلی اولان، بیردیگر نین آردینجا گلن، هم ده قارشى- قارشیا دایانان ایکی مسله دیقتی چکیر:

(۱) دولت مستقللیگی الهه ائدیکن سونرا (و همین مستقللیگی آردیجیل بیر شکیده محکمندیره رک) آذربایجان رئسپوبلیکاسی دولت دیلینین هم اؤلکه ده، هم ده اؤلکه دن کناردا استفادسی میقیاسی نین گئنیشلندیریلمه سی و دیلچیلیک علمینین انکشاف ائندیریلمه سی اوچون هر جور سیاسی- ایدئولوژی شرایط امکانلار یاراتمیشدیر؛

مرکزین نشر ائدیگی «قلوبالاشمایا دوغرو» کیتابیندا گؤستریلیر کی، «قلوبالاشمانین دانیلماز فایدالاری بو پروسسندن قورخمایان و بونو ان یاخشی شکلده ایداره ائتمگی باجاران اؤلکه لر اوچون مقبولدور. آذربایجانین قلوبالاشمانین خاریجینده قالماسی و بو پروسسده ضرری نین مینیموم، فایداسی نین ایسه ماکسیموم اولماسینا دیقت یئتیرمه سی واجیبدیر» (۵- ص. ۲۷). کیتابدا اؤز عکسینی تاپمیش بئله بیر ملاحظه ده دیقتی چکیر: «قلوبالاشمانین ایراده میز خاریجینده انکشاف ائدن و نظارت ائده بیلیمه جگیمیز بیر پروسس اولدوغونو درک ائده رک بونا جیدی حاضیرلاشمایز طلب اولونور. بیزجه، اؤلکه میز قلوبالاشما پروسسینه حاضیرلیغا محض تحصیلدن باشلامالیدیر» (۵- ص. ۲۵).

آذربایجان، تورکیه، فرانسا، آلمانیا، اینگیلتره، آمریکا و کانادادا تحصیل آلمیش ۵۰- دن چوخ متخصصین چالیشدیغی «قلوبالاشان آذربایجان» سیویل انکشاف مرکزی نین عمومی موقعی بئلدیر کی، «قلوبالاشما، پوزیتو و نئفاتو دیر وئرلمدن، آنالیتیک اولاراق دوشونولمه سی و حل ائدیلمسی و جدیه آلینماسی لازیم گلن بیر فنئومئندیر» (۵- ص. ۲۲).

بیز هر هانسی ملی موقعدن، او جمله دن ده ملی دیل موقعیندن قلوبالاشمانی تقدیر ائتمسک، حتّی اونا محاریبه اعلان ائلمه یه قالدخساق بئله، بو طبیعی-تاریخی پروسس-حرکات قارشیسینا چیخان بوتون مانعه لری ووروب داغیداجاق و بشریتین چوخدان آرزوسوندا اولدوغو و آرتیق کیفایت قدر پوپولیاریفاده ایله دئسک، «سرحدسیز دنیا»نی رئاللاشدیراجقدیر. کاپیتالیزم ده بونا جان آتیردی، کومونیزمده ... مودرنیزمده، نجه دئیرلر، پوستمودرنیزمین ده ایدئالی بوندان عیبارتدیر...

اودور کی، «آذربایجان دیلی نین قلوبالاشما شرایطینده زامانین طلبلرینه اویغون استفاده سینه و اؤلکه ده دیلچیلییین انکشافینا دایر دولت پروقرامی» نین حاضیرلانیب آذربایجان پرتزیدنتی نین ۲۰۱۳- جو ایل ۹ آپریل تاریخی سرانجامی ایله تصدیق ائدیلمه سی چوخ مهم تاریخی حادیثه دیر. معاصر دؤورو طلبلرینی، کونکرئت اولاراق، قلوبالاشما پروسسینی نین فلسفه سینی نظره آلان دولت پروقرامی نین مقصدی «آذربایجان دیلی نین استفاده سی و تدقیقینه دولت قایغیسی نین

دیلینه بو قدر مارق تصورہ بئله گلمزدی کی، ایندی واردیر... بیز دئمیریک کی، هامی «هر یئرده» آذربایجان دیلینی آذربایجانا (و آذربایجان خالقینا) محبتیندن اؤیرنمک ایسته ییر، طبیعی کی، بورادا کونیوکتور مارقلا دا آز دئییل و هئچ واخت آز اولمایاجاقدیر؛ آنجاق اؤیرنیرلر و گنت- گنده داها چوخ اؤیرنه جکلر... واختیله بوتون هیندیستان (قدیم دنیا مدنییتی نین بئشیکلریندن اولان نهنک بیر اؤلکه) بؤیوک بریتانیانین موستملکه سی اولدوغوندان اینگیلیس دیلینی اؤیرندی. و حاقیقت نامینه اعتبار ائتمک لازیمدیر کی، بو، اؤلکه نین یوکسه لیشینه اهمیتلی تاثیر گؤستردی. بوگون ده گؤسترمکده دیر... لاکین مشهور ظارافاتدا دئییلدیگی کیمی، بیر اینگیلیس بیر هیندلییه لاغ ائنده کی، سیز بیزیم موستملکه میز اولموسوز، هیندلی غورورلا جاواب وئیریر: بیز ده سیزین دیلینیزی اؤز موستملکه میزه چئویردیک، اونولا نئجه ایستدیکسه او جور ده داواراندیق.

بوگون فرانسادا رستوراندا اینگیلیسجه یاخشی بیلن ایدیعالی بیر فرانسیز قارسونونا اینگیلیس دیلینده یتمک سیفاریش وئرنده بیر نئچه دفعه اؤزونو ائشیتمه مزلییه وورورسا، بونا دا طبیعی باخماق لازیمدیر.

و دوشونمک اولماز کی، بو جور ایدیعا (قورور!) آذربایجانلیلار اوچون سنجیبوی دئییل. هله مین ایل بوندان اول بؤیوک تورک فیلولوق متفکری عربلره (و عرب دیلینی بیلن بوتون خالقلارا) تورک دیلینی اؤیرتمک اوچون مشهور «دیوانی الغت التورک» ونو یاراتمیشدی. «دیوان»ین گیریشینده ایسه گؤسترمیشدی کی، تورکلرین اوریننه یاخین اولماقدان اؤترو اولارین دیلینی اؤیره نین... اودور کی، پروفوسور ف.وئیسلی نین هئچ آذربایجانلیلار اؤزلری ده آذربایجان دیلینی اؤیرنمه یه سعی گؤسترمیرلر قناعتی دوغرو سایلا بیلمز. اگر آذربایجان گنجلری بوگون دنیانین مختلیف انکشاف ائتمیش دیلرینه، خصوصیه اینگیلیس دیلینه گئیش مارق گؤستریب، حیاتدا اؤز یئرلرینی توتماق، یوکسک موقعلر قازانماق اوچون همین دیلیری اؤیره نیرلرسه، بونو آذربایجان دیلیندن امتناع کیمی اینتئرپرتاسییا ائتمک اولماز.

آذربایجان دیلی نین خصوصیه بین الخالق نفوذونون گوجلنمه سینده «نفت عاملی» نین رولو دیقی جلب

۲) معاصر دؤور، یعنی قلوباللاشما پروسئسی طلب ائدیر کی، همین شرایط امکانلاردان فایدالانماقلا آذربایجان دیلیندن هم اؤلکه ده، هم ده اؤلکه دن کناردا داها گئیش استفاده، اونون اجتماعی، سیاسی و مدنی اینتئلکتوال نفوذونون تامین ائدیلمه سی استقامتینده تدبیرلر گؤرولسون.

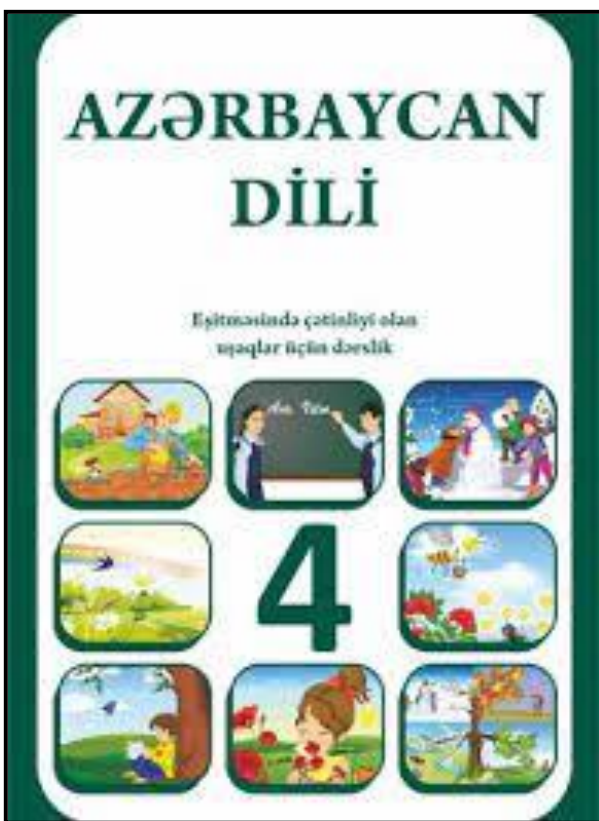
بو ایسه او دئمکدیر کی، آذربایجان دیلی آذربایجان رئیسوبلیکاسی نین (دولتین!) و دنیا آذربایجانلیلاری نین (میللتین!) تاریخی ثروت دیری اولاراق معاصر دنیاا گئدن قلوبال پروسئسلر، کونکرتت اولاراق، قلوباللاشما قارشیسیندا دایانمیشدیر. و او، کیفایت قدر گوجلو مودافعه امکانلارینا مالک اولماسی ایله یاناشی زامانین طلبلرینه، چاغیریشلارینا دا جاواب وئرمه لیدیر.

پروفوسور ف.وئیسلی یازیر: «آذربایجان دیلینین صاباحی قلوباللاشمانین وسعتیندن آسلیدیر. بیز نه قدر چالیشماق دا، دنیاا گئدن اقتصادی، مدنی، گئوسسیاسی تمرکزلشمه نین دیله تاثیر نین قارشیسینی آلماقدا عاجیزیک. بو گون دنیاا غیری آذربایجانلیلار دیلیمیزی اؤیرنمه یه، اوندان هر یئرده استفاده ائتمه یه او قدر ده مارق گؤسترمیرلر. هئچ آذربایجانلیلارین اؤزلری بونا او قدر سعی گؤسترمیرلر» (۱۰- ص. ۱۸).

عمومی دیلچیلیک و یا دیل نظریه سی اوزره گؤرکملی متخصصین موقعیینی، البته، درحال شوبهه آلتینا سالماق فیکریندن اوزاغیق، بونولا بئله بیر سیرا مسله لره آیدینلیق گتیرمک ایستردیک... هر شئیدن اول، «قلوباللاشمانین وسعتی» یالنیز «آذربایجان دیلی نین صاباحی» نا یوخ معاصر دنیانین آذربایجان دیلیندن داها گئیش یاییلمیش، داها نفوذلو، مثلا، آلمان، فرانسیز، روس، عرب و س. دیلیری نین، حتّی انگیلیس دیلی نین صاباحینا دا اهمییتلی تاثیر ائده جکدیر. اونا گوره ده آذربایجان دیلینین طالعی باره ده «واختیندان اول» ناراحت اولماغا، بدبینلییه قاپیلماغا ائله بیر جیدی اساس یوخدور. «غیری آذربایجانلیلار»ین «دیلیمیزی اؤیرنمه، اوندان هر یئرده استفاده ائتمه یه او قدر ده مارق گؤسترمه لری» مسله سینه گلدیکده ایسه، بورادا، فیکریمیزجه، بیر قدر رئالیست اولماق، یاخود موجود رئالیقدان چیخیش ائتمک لازیمدیر. بئله کی، هر حالدی اییرمی- اییرمی بئش ایل بوندان اول دنیاا آذربایجان

قاباقلامیش، اتنوقرافیک اهمیتلی آدلاردان باشقا، دئمک اولار کی، بوتون آنالییشلاری (ادلاری) ایفاده ائتمک ایدیعاسیندادیر.

بو ایسه قلوبالاشما اوزره متخصصلرده بئله بیر سوال دوغورور: «هومو پوستیندوستریئس هانسی دیلده دانیشاجاق؟ دوغروانمی یالنیز اینگیلیس دیلینده؟» (۵- ص. ۱۲۳). و همین سوالا بئله بیر «غیری- عادی» جاواب وئرلییر: «اصلینده، بو سوالا تاخیلیب قالماق او قدر ده اؤملی دئییل. اساس اودور کی، هومو پوستیندوستریئس قلوبالاشمانین یئنی مارکاسینا چئوریلمکده دیر. بو

چئوریلمه دنیاینین بیر چوخ قلوبال پروبلملرینه ده باخیشلاری دیییشه بیلر. گۆرسن، بیر- بیرینه اوخشیایان، عینی جور دوشونن، عئینی هدفله یول آلان یئنی چاغین انسانلاری آراسیندا یئنه اراضی موناقیشه لری، دینی محاربه لر سیویلیزاسیيالارین توقوشماسی باش وئره جکمی؟ اگر بوتون بونلار باش وئره جکسه، کیمین هانسی دیلده دانیشماسینین نه معناسی وار؟ و یا دوغرودان دا، اگر باش وئرمیه جکسه، هومو پوستیندوستریئسین ده هانسی دیلده دانیشماسی نین دا هئج بیر اهمیتی اولمایاجاق!» (۵ ص. ۱۲۳-۱۲۴).

اندیر. لاکین بو رول ف.وئیسلی نین حددیندن آرتیق ملی وطنپورولیک موقعیندن گومان ائتدیگی قدر ده بیرباشا دئییل. اونا گۆره ده عالیمین «هئج نفت صنایعی نین اؤزونده بئله بیزیم دیلیمیزده یارانان و سونرا باشقالاری نین ایشلتدیگی سؤزه و یا جمله تیپینه راست گلمک اولمور. بیز بو گون /پپیئلینی/ سؤزونو اینگیلیسجه دن گۆتوروب دیلیمیزه (بورو کمری/ کیمی ایفاده ایله ترجمه ائدیریک. حالبوکی /اکمر/ و /بورو/ سؤزلری دیلیمیزده ایشلنن سینونیملردیر» (۱۰- ص. ۱۸) و س. ملاحظه لری مباحثه دوغورور؛ بئله کی، نفت صنایعی نین (و اونون تئرمینولوگیاسینین) یارانیب فورمالاشماسی دنیاا گئنیشمیقاسلی بیر حادثه اولوب یالنیز آذربایجانین بو ساحه ده کی اوغورلاری ایله محدودلاشمیر. بین الخالق دیلده اینگیلیس دیلینده ایشلنن و طبیعی کی، کیفیات قدر پوپولیاری اولان پیپئلینی تئرمینی آذربایجان دیلینه «بورو کمری» شکلینده چئوریلیمیشدیر کی، بو عئینی اوغورلا «بورو خطی» ده اولای بیلردی. لاکین «بورو» سؤزو ایله «کمر» سؤزونون آذربایجان دیلینده سینونیملیگیندن بحث ائتمک دوغرو دئییل... «گر بیز عصرین مقابله سینا ایضالایاندا بو سؤزلردن بیرینی مقابله نین متیننه سالسایدیق و بوتون دنیا اونو بو شکیلده ایشلتسیدی، اوندا بیز دئییه بیلردیک کی، دیلیمیز ده قلوبالاشمادا ایشتیراک اندیر» (۱۰- ص. ۱۸) شکلینده کی تعصوبکشلیک ده بین الخالق مقابله لرین حاضیرلانماسی تئخنولوگیاسی باخیمیندان او قدر ده منطیقلی سسلنمیر. و بورادان او نتیجه نی چیخارماق دا دوزگون دئییل کی، «دئمه لی، بین الخالق عالمده آذربایجان دیلی نین تاثیر دایره سیندن دانیشماق معناسیزدیر» (۱۰- ص. ۱۹). آنجاق پروفیسورون آشاغیداکی فیکیرلری تامامیه دوغرو دور کی، آذربایجان دیلی «بو گون ده بؤیوک آذربایجان خالقی نین سایه سینده یاشاییر. بونون ان قیسا یولو اقتصادیاتیمیزین قودرتلی اولماسیندان کئچیر. اؤزوموز استحصال ائدیپ آد وئره بیلسک، همین آد بیزیم محصولوموزلا بیرگه دنیاا یایلا بیلر» (۱۰- ص. ۱۹).

اقتصادیاتین، خصوصیه معاصر تئخنولوگیالارین مختلف ساحه لرینه آدلاندیرما باخیمیندان آرتیق چوخدان نفوذ ائتمیش اینگیلیس دیلی بوتون دیللری نینکی

خیففت چکیر...

...قذافینی

بو دیلده سؤیور لیبا.

جلاد «یاسین»ی

بو دیلده اوخویور...

...یالینجاق قاراباغ جاماعاتی

اینگیلیس دیلینده اوشویور،

ATT اینگیلیسجه

ناغیل دؤشه بیر!

(واقیف بهمنلی).

بو، آذربایجانلی شاعیرین، سادجه، ایمپروویزاسیایلاری
دئیل، بین الخالق دبلین (و سیاسی-اجتماعی نفوذون)
تضقیقه قارشی ملی دیره نیش و یا رئاکسییادیر. عینی
زاماندا قلوباللاشان دنیانین یاراتدیغی اوبیکتیو سوسیال-
معنوی منظره یه قارشی رئیونال ائتئوقرافیک
(سوبئیکتیو) اعتیراضدیر کی، ملی موقعدن اولدوقجا
معنالی، بین الخالق موقعدن ایسه اولدوقجا سادلؤو
(کوستار) گؤرونه بیلر.

شاعیرین پوئتیک اوغورو ایسه بین الخالق تشکیلاتلا-رین
فالییتینده کی «آنلاشیلمازلیقلار»ین، عموم قلوبال
ماراقلارین «انگیلیسجه اولدوغونو»، یعنی ساده
آذربایجانلی اوچون آنلاشیلماز اولدوغونو دئمکدن عبارتدیر.
یئنی دیل کیمی موناسیبت ده آنلاشیلماز دیر...

بونولا بئله شعرین فلسفه سی آذربایجانلیلارین اساس
بین الخالق دیله موناسیبتینی عوضوی وحدت ده، یاخود
بیر کل حالیندا ایفاده ائتمیر، یالیز اؤلکه نین آغریلی بیر
پروبلئمینه بین الخالق تشکیلاتلارین (و اوبرازلی شکیلده،
بین الخالق دبلین) کونیوکتور موقعینی عکس ائتدیریر.

عمومیتله ایسه، آذربایجاندا اینگیلیس دیلینه پراکتیک
ماراغین نه قدر پئرسپئکتیولی اولدوغونا اینانماق اوچون
یالیز بیر فاکتی خاطرلاماق کیفایتدیر کی، اینگیلیس
دیلی خارجی (و بین الخالق) بیر دیل اولاراق اوندان اول
اؤلکه ده دولت دیلینی آرخا پلانا کئچیرده جک قدر
گنیش نفودا مالک روس دیلینی تامامله
سیخیشدیرماقدا، یئنی دیل-انسیت موناسیبتلری و یا
منظره سی یاراتماقدادیر.

مؤلیفین دیل مسله سینه اراضی، یاخود دین مسله سیندن
کناردا باخماسی دوغرو دور، چونکی انسیت واسیطه سی
اولان دیلین، یاخود دیلرین گله جک طالعی همین
تاسیساتلاردان بیرباشا آسیلی اول بیلمز. کئچن عصرین
۵۰- جی ایلرینده دیلین «بازیس»، یاخود «اوستقوروم»
اولوب- اولماماسی ایله باغلی سووئت مذاکره لری ده
گؤستردی کی، دیل خصوصی حادیه دیر؛ اونو نه
«بازیس»، یعنی اقتصادی مادی خاراکتئرلی، نه ده
«اوستقوروم»، یعنی معنوی ائتئوقرافیک خاراکتئرلی
تاسیساتلارا آید ائتمک اولماز. لاکین بوتون دنیا اوچون
عمومی اونیوئرسال اولان سحو تصورلر دیلی همیشه
معنوی-ائتئوقرافیک (مدنی!) حادیه لر سیراسینا داخل
ائتمکله اؤزونو چیخمازا سالمیشدیر. قلوباللاشما ایسه،
اونون طرفدارلاری نین، یاخود علیه دارلاری نین نه
دوشونوب-دوشونممه لرینه باخمایاراق، موجود آنلایش
تصورلره آنلیتیک ایضاح طلب ائدیر؛ ائله بیر ایضاح کی،
اورادا یالیز بیر مئتودولوژی ایستیناد منبعی وار، او دا
انسانین طالعییدیر. ملتیندن، دینیندن و جوغرافیاسیندان
آسیلی اولمایاراق، انسانین (جمعیتین!) طالعی نئجه
اولاجاقسا، دیلین ده طالعی ائله اولاجاقدیر. بو ایسه
قورخو یارادیر... «دنیا دا قلوبال دیل مسله سی یکی مهم
اعتیراضلا مشایعت اولونور. بیر طرفدن بو، دیل
ایمپئریالیزمی قورخوسونو یارادیر... ایکینجی اعتیراض
ایسه ملی آزیقلارین قلوبال دیل سیاستینه قارشی
چیخمالاری ایله باغلیدیر» (۱۰- ص. ۲۳).

بو ایسه او دئمکدیر کی، هم «دیلی بین الخالق دیله
چئوریلیمیش اینگیلتره نین اؤزو بئله لینقویستیک
ایمپئریالیزمین گنیش وسعت آلماسیندان ناراحتدیر»،
هم ده اینگیلیس دیلی نین «تهلوک»سینی حس ائدن
دیلر... مثلا، سونونجولارین نماینده سی اولان
آذربایجان دیللی شاعیر یازیر:

سلام علیکوم!

دیلرین اجلی چاتدی!

علیک السلام!..

...بو هله هاراسیدی:

لئیلی اینگیلیس دیلینده اؤلور،

مجنون اینگیلیس دیلینده

" شاعیری بیر نفر دوپورسا، دئمک، محبت ساریدان او، کاسیب دئییل "

نریمان حسن زاده نین آفوریزملری

Nəriman HƏSƏNZADƏNİN aforizmləri

برگردان : علی محمدنیا

دئییرلر کی، مودریکلر هر بیر خالقین ان دیرلی ثروتیدیرلر. مودریک اولماق درین عاغیلا، دراکه یه صاحب اولماق، اینسانین حیاتیندا موختلیف شرایطلرده باش وئرن موختلیف حادیته لر زامانی دوزگون موحاکیمه ائتمک و دوغرو قرارلار قبول ائتمک باجاریغی، اینسان موناسیبتلرینده اینجه لیکلری دویماق، قاوراماق، یانلیش آددیملار آتاماق، اخلاقیمعنوی دیرلره سؤیکنمک، باشقالاری نین گۆره بیلمه دیگینی گۆرمک، اوزاقگۆرن اولماقدیر. شوبهه سیز، مودریکلییه، کامیلییه یتیشمک اوچون ساغلام معنویاتا مالیک اولماق ضروریدیر. روحی یوکسه لیشین یولو اینسانین عقلی، علمی و معنوی کامیلیگیندن کئچیر. کامیلیک حاقا سؤیکنن، حاقدان گلن سؤزلرده دیر.

" سؤز جانلی بیر وارلیقدیر. سؤز تاریخن یارانیر، تاریخه چئوریلیر.

عصرلرین، قرینه لرین یول یولداشی اولور. کیمینسه دیلینده دئییلمله شرفله نیر، ... اؤز گۆزللیگینی، تکرارسیزلیغینی، معنا و حکمت منبگی اولماسینی نومایش ائتدیریر. تاریخین یادداشینا گۆمولنده بیر حکمت خزینه سی نین آچارینا چئوریلیب اؤزونون مونیسینی گۆزله ییر. گۆزله ییر کی، کیمسه اونو تاپاجاق، کیمسه اونو کشف ائدئجک " ، حکمت چلنگینه دوزه جک. " دونیا سؤزدو شرف، گۆر کی، ندیر قییمتی، دانیشماقلا، یازماقلا ایتمز قدیرقییمتی " دئین داهی نیظامی اینسانین گۆزل سؤزصؤحبتینی، دانیشیق قابیلیتینی، سؤزو یئرینده ایشلتمک باجاریغینی اینسانین معنوی گۆزللیگی نین اساس علامتتریندن بیر حساب اندیردی. اونون تعبیرینجه، اورکدن گلن سؤزلر اوره یه نوفوز ائدیر، سؤز اینسانین سیرداشیدیر: " دوشونجه نین مونیس، گۆزل سیرداشی سؤزدور، اونوتما کی، اینسانین ازل سیرداشی سؤزدور ... " . اینسانین عالیگی، مودریکلیگی، معنویاتی سؤزده گۆرونور. " سؤزون آتاسی عاغیل، آناسی دیلدیر " (قاراقالپاق آتالار سؤزو).^۱

من گاه اود آختاردیم، گاه کۆزه دؤندوم،
جان ایدیم، اور ایدیم، من سؤزه دؤندوم،
بیر اوزده گۆرونوم، مین حوسنه دؤندوم،
بو سئودا منیمدی، بو عاشیق منم،
چیر آقلا گزدیگین او ایشیق منم.

ن. حسن زاده

ائله مطلبلر وار دئمه لیم من،

دئمه سه م نچیم، کیمم، نیم من؟
بیر آز وخت آیریب قولاق آسسائیز،
کلامیم شیریندی، داریخماز سینیز ...

ن. حسن زاده

مودریک اولماغین دا اؤز آغریسی وار،
هر شئی گۆره نین گۆز آغریسی وار.
هر باشا دوشئنین باش آغریسی وار،
بیر ده بو دونیادا یاش آغریسی وار.

ن. حسن زاده

" آچیلاندا وارلیغین سیرلی پرده سی ازل،
سؤز اولدو بو جاهاندا جیلونن ایلک گۆزل ... "
(ن. گنجوی)

" دنیا ایشیق، یول قارنلیق، سؤز بلدچیدی "

نریمان حسن زاده نین اۆزو چوخ صمیمی، معنن زنگین و صاف اینسان اولدوغو کیمی، اونون اینسانی دویغولاری وصف ائدن شعرلری ده روحی صافلیغا مالیکدیر. اینسانی گۆیلره اوجالان و بعضن ده گۆیلردن یئره ائندیرن محبت حیسینی " تانری سسی " ، " کۆنول ثروتی " آدلاندیران، سئوگی موضوعوسونا هر زامان بؤیوک حساسلیقلا یاناشان محبت شاعیری نریمان حسن زاده نین آیریجا بؤلومده وئرلمیش عشق، حسرت، نیسگیل دولو میصراعلاری دئدیکلریمیزه ثوبتدور:

عشق ده ثروتدی کۆنول ثروتی، سئومک معناسیدی بوتون حیاتین.

ایلاهی، بو وارلیغین یوخ اۆزوندن خبری. مندن شعر ایسته بیر طبیعتین اثری.

اول آرزولارلا قیزینان قلبی سونرا خاطیره لر اوشودور، هئیها.

آریستوتلین فیکرینجه، " سۆزون ان گۆزه لی سؤیله یه نین دوغرو اولاراق سؤیله دیگی، دینله یه نین ایسه یارارلانیدیگی سۆزدور " .

کیتابدا توپلانمیش آفوریزملر و موختلیف موضوعولارا آید مودریک دئیملر ده، چوخ زامان عادی دئتالارلا درین مفهوملو پوئتیك لؤوحه نین، معنالی و منطیقلی ائیهامین، صمیمی، آیدین، آنلاشیقلی و اوربژینال ایفاده طرزى نین، بدیعی جهتدن زنگین و کامیل اولان یارادیجی تفککورون محصولو، حیات حقیقتلری نین ترننومودور:

بعضن تونج هئیکه لی زامان اوچورور، سۆزدن تۆکولورسه او هئیکل، دورور.

اینسان داھی اولار اینسان یانیندا، داھی عادیلشر نادان یانیندا.

زنگین معنویاتی، یوکسک مدنیتی، نادیر اینسانی کئیفییتلری، تواضع کارلیغی، نجیبلیگی، ایلاهی نورون شؤله سیندن بهره لنن ایستعدادی اونون مودریکلیگی ایله بیرلشه رک، محض نریمان حسنزاده تفککورونه، محض نریمان حسن زاده اولسولوبونا، محض نریمان حسن زاده قلمینه مخصوص اولان بو بنزرسیز، اوربژینال، موکمل ایفاده لرین، نومونه لرین یارانماسینا سبب اولموشدور.

خالق شاعیری، کولتورولوقعالیم، پروفئسسور نریمان حسن زاده نین درین فلسفی دوشونجه سی نین، اوربژینال ائستتیک تفککورونون، زنگین حیات تجروبه سی نین محصولو اولان اثرلرینده سۆزه محض بو جور یاناشیلیر. اونون کلاملاری حاقا سؤیکنن، حاقدان گلن سۆزلر اولدوغو اوچون قییمتلیدیر، منطیقلیدیر، نصیحت وئرن، یول گۆسترندیر:

آغ ساچین هر باشدا یوخدو قییمتی، ساچا دا قییمتی باش قازاندیریر.

عاغیل دانیشاندا تلمسه بیر آز، اورک دانیشاندا اونا قولاق آس.

نریمان موعلیمین قلبن مرحمتلی، مولاییم بیر اینسان اولاراق هر کسه، خصوصیله قادینلارا قارشى موناسیبتده اۆزومخصوص یاناشماسی نین اولدوغو اونون یارادیجیلیغینا بلد اولان و اونو یاخیندان تانیان هر کسه یاخشی معلومدور. و کیتابین شاعیرین محض قادینلار حاقینداکی شعر میصراعلاری و دوشونجه لرله باشلانماسی دا حساب ائدیریک کی، تصادوفی دئییل، عکسینه ترتیب چی نین اونون یارادیجیلیغینا یاخیندان بلد اولماسیندان ایره لی گلیر. شاعیرین قادینلار حاقینداکی دوشونجه لرینه گۆره، " قادین ایلاهی وارلیق دی، حیاتین گۆزلیلیگیدی، او نینکی آنادی، نینکی سئوگیلیدی، نینکی دوستدو، یولداشدی، قادین ایلهامدی.

قادین ایستی یووادیر ... " . بلی، بودور نریمان حسن زاده مودریکلیگی، بؤیوکلوگو، معنویتی! بودور نریمان حسن زاده هومانیسیتلیگی، اینسانپورلیگی، محبتی! گۆرونور، شاعیر طرفیندن قادینا وئرلن بئله یوکسک دیری لازیمینجا درک ائتمک اوچون محض بو کئیفیترلره صاحب اولماق لازیمدیر. قادینی " دونیانین ان شاه اثری " آدلاندیران شاعیر عئینی زاماندا اونو حاقلی اولاراق، " هر ائوین ایستی نفسی " حساب ائدیر: قادیندیر هر ائوین ایستی نفسی، قادین آنادیرسا، یوخدور عوضی.

ان بؤیوک سیرداس دی قادین ار اوچون، ان بؤیوک آرخا دا بلکه قادین دی.

قادینسیز ائو سویوق اولار، دنار او ائوده جان، قیزماز.

قادین و محبت حاقیندا دئییلنلردن، آفوریزملر و مودریک دئییلملردن باشقا بو قییمتلی کیتابدا نریمان حسن زاده نین موختلیف ایللرده قلمه آلدیغی پوبلیسیستیک مقاله لریندن سئچیلیمیش درین مضمونلو ادبی دوشونجه لری، اونون پونتییک تفککور نومونه لری، بعضی گۆرکملی صنعتکارلار و شخصلر حاقیندا سؤیله دیگی فیکیرلری، او جومله دن موختلیف واختلاردا وئردیگی موصاحیبه لریندن پارچالار توپلانمیشدیر:

... اینسان هارداسا، آرخایا دا دؤنوب باخیر بو، بلکه ده اونون اؤزونودرکی، خاطیره لره و حیاتیین اؤزونه باغلیلیغیدی؛ دونیادان دویماماق حیسیدی. یاشاماق عشقی!

... شاعیر دوغولدوغو تورپاغین سسیدی.

... شؤهرتی یالنیز یارادیجیلیقلا قازانماق اولار. "دوینا ایشیق، یول قارانلیق، سؤز بلدچیدی" دئییر نریمان حسن زاده. بو مودریک دئییلر ده، اونون ضیاسی نین نورو اولاراق، گونش شفقلری نین ذره جیکلری کیمی، اونلاری اوخویان هر کسین عقلینه و معنویروحو دونیاسینا ایشیق ساجاجاق، اؤز موثبت تاثیرینی گؤستره جک، داخیلین و ظاهرین داها دا صافلاشدیراجاق، گؤزللشدیره جک، اولوبلشدیره جک، کامیللشدیره جک، یعنی روحی زنگینلییه روحی مدنیتته یئتیشمکده ان گؤزل بلدچی اولاجاقدیر. بونون اؤزو اصل مدنیت دئییلمی، کولتورولوژی آنلامدا اینسانلارا، خالقا مدنی خیدمت دئییلمی؟ چونکی اینسان دیری نین اصل معیاری محض شخصیتین روحی مدنیتی، یعنی اونون بیلکلیری، باجاریقلاری، خئییرخواهلیغی، مسؤلیتی، مؤحکم ایراده سی، یارادیجی فعالیتی و اینسانلارا خیدمتی ایله اؤچولور. منیم درین اینامیما گۆره، اینسان اوچون اونون یوکسک مدنیتلی اینسان کیمی قبول ائدیلمه سیندن یوخاری قییمتلندیرمه یوخدور و اول دا بیلمز. مدنیتین باشلیجا حرکتوئریجی قوووه سی، مدنیت داشیییجیلاری ایسه محض ضیالیلاردیر. وطنپرورلیک، وطنه و خالقینا محبت ضیالینین اؤز وطنداشلارینا یوکسک روحی مدنیت آشیلاماسیندا، اونلارین تحصیلینه و تربییه سینه یاردیم ائتمه سینده، اینسانلیق و وطنداشلیق لیاقتینی، امه یه

بؤیوک حیکمترلری چوخ ساده، قیسا، لاکین درین فلسفیمنطیقی ایفادلرله، زنگین بدیعی تصویر واسیطه لری ایله، هم ده اؤزومخصوص طرزده، فردی شکیده چاتدیرماق اصل صنعتکارلیق، اصل ایستعداد دئییلمی؟ نریمان حسن زاده نین موعلیمی، گۆرکملی پئداقوق، عالیم و یازیچی میر جلال پاشایئو اونون بو خصوصیتلرینی بئله قئید ائتمیشدیر: " ... نریمان حسن زاده قیسا یازان، توتارلی یازان، خالق دیلی نین الوان، منالی، کولوریتلی جهتلرینی اؤن پلانا چکن شاعیرلردندیر. ... نریمانین شعرلری دانیشیق دیلینه یاخین، ساده، سلیس اوسلوبو ایله سئچیلیر. آداما ائله گلیر کی، بونلار یازیلیر سؤیله نیر! "

بو دونیا سیرینی اؤیرن، گۆر ندیر! نییه هر آددیمدا بیر ایمتاحان وار؟ نییه نوروزگولو قار آلتدا بیتیر؟ نییه قیزیل گولون اوستده تیکان وار؟

بؤیوک بؤیوکلوک آختاریر هر واخت، کیچیکلر خیردالیق گۆرورلر آنجاق. ***

... بو دونیا فلسفه دی، منطیقی درک ائدیلمز، سیرینی کیمسه بیلمز.

یوکسک دؤوقلو، گؤزلیک مفتونو، گؤزلیگی خصوصی ظریفلیکله، بؤیوک حساسلیقلا قاورایان، دریندن دوپان، درک ائدن، اونا سجده ائدن نریمان حسن زاده بیر شاعیرانستت کیمی حیات تظاهورلرینی اؤزومخصوص فلسفیانستتیک نؤقطه بینظردن قییمتلندیریر. بو یئرده یئنه ده شاعیرین اوستادینا میر جلال موعلیمه موراجیعت ائتمک یئرینه دوشردی: " نریمان اولدوقجا حساس بیر شاعیردیر. او، بیر قارتالین اوچوشوندا، بیر لاله نین دوروشوندا، بیر کۆرپه نین باخیشیندا بوتون کایناتی، اجتماعی عالمی و معنا دولو حیاتییمیزی گۆرمک ایسته ییر. ... او قارشیسیندا دایندیغی هر شئی دیله گتیریب دانیشدیریر حسبیحالا جلب ائده بیلیر، ... اورگینه یاخین هر شئیدن درین معنا، شعر اولویتی چکمک ایسته ییر! " نییه گوللر ایچینده قیزیلگول شاه گول اولوب؟ اوخویان لار ایچینده تک بیری بولبول اولوب؟!

باهار گه لر، چیچکلرله یازار سنی.

پاییز گه لر، کولکلرله پوزار سنی.

طرفلردن گۆرمك، پوزيتيو نتيجه لره و اينسان موناسيبتلىرى نين هارمونىياسينا نايىل اولماغا ياردىم ائدن عاغىللى قرارلار قبول ائتمك قابىلييتيدير. نريمان حسن زاده حياتين يالنيز ياخشىلىقلاردان دئييل، هم ده مورككب پروبلنلردن و چتينيلىكلردن عيبارت اولدوغونو گۆستره رك، اونلارى مردليكه قبول ائتمك و لياقتله موباريزه آپارماق لازىم اولدوغونو بوتون ياراديجيلىغى بويو اوخوجوسونون دىقتينه چاتديريپ:

**قم ده لياقتدى، قورو سن اونو، سؤنيچ
گۆزلىكسه، قم اولويتدى.**

**تعريف ائشيتديگين اينساندان بعضن حاضير اول،
يوز تحقير ائشيتمه يه ده.**

**قووسالار تلمسه، يويورسن ايلن، اؤزونه سؤيكه نيب
قالخماغى اؤيرن.**

بوتون دؤورلرده جمعيتده حؤكم سورن نوقسانلار دوشونن باشلار طرفيندن تنقيد ائديلميش و بوگون ده تنقيد ائديلمكده دير. بير شاعير، بير ضيالى، بير وطنداش اولراق، نريمان حسن زاده ده جمعيتده مؤوجود اولان چاتيشمازلىقلارا قاباغا چكىلن ايستعدادسىز لارا، ريكار اخلاقا، كؤله ليك خيصلتينه، يالتاقلوغا، اؤزباشينالىقلارا، عدالتسىزلييه، حاقسىزليغا هئچ زامان بيگانه قالماميشدير. جمعيتتين عئيبجرليكلىرينه قارشى چيخان، بو نوقسانلارى ساتيرا هدفينه چئويرن شاعيرين عيبرت آميز ميصراعلارى هر كسى دوشونمه يه مجبور ائدير:

ايريه ال چاليب، دوزه گولن وار، بير چؤمچه توتانا يوز
بوكونل وار.

**مداحلار يئتيشير، تميزله ين يوخ، تميز آداملار وار،
تميز دئين يوخ.**

داهيلر تعقيب اولدو، عاديلر تلطيف اولدو.

كئشمكئشلى حيات يوللاريندا قارشيسينا چيخان خئيرخواه اينسانلارى نريمان حسن زاده بوتون عؤمرو بويو درين ميننتدارلىق حيسى ايله خاطرلايير:

محبتينى اينكىشاف ائتدريمه سينده ايفاده اولونمايدير. وطنه بو يوللا خيدمت ائتمك نريمان حسنزاده نين تيمثاليندا يوكسك معنوياتلى اينسانلارين شرفلى ميسسيياسيدير. ايسلامدا دا كامىليگين بير قانادى نين معنويات، ديگر قانادى نين ايسه علم، بيليک اولماسى بيلديريلىر. بونلار يالنيز وحدت حاليندا اولدوقلارى زامان كاميل اينسان يئتيشه بيلر. اگر بو قانادلاردان بيرى اولمازسا، اينسان كامىليک زيروه سينه يوكسله بيلمز، اينساندا دوزگون دوشونجه طرزى و بونون دا نتيجه سى اولراق، دوزگون خاراكتئر فورمالاشماز.

نريمان حسن زاده اؤز تکرارسيز ياراديجيلىغى واسيطه سيله بوتون اينسانلارا مئهرىبانلىق، دوستلوق، قارداشلىق، محبت، صميميت حيسلرى، دوز گونلوك، مردليك، موباريزليك روحو اشيايير، آذربايجانين بوتؤولوگو اوغروندا موباريزه يه چاغيرير، بير ضيالى و اجتماعى خاديم اولراق، و عئيني زاماندا ايستعدادينا گوونه رك، اؤز شرفلى ميسسيياسى نين عؤهدهسيندن بؤيوك مهارتله و اوستاليقلا گلير:

داغداغا سؤيكنسه، سئل يويا بيلمز، ايريلسا، ائلاللى قورويا
بيلمز.

مغورر ميلت دؤيوشر، مظلوم ميلت ازيلر.

بير هونرى گؤرورسنسه، باجار كشف ائله، قيفيل اگر
آچيلميرسا، آچار كشف ائله.

نريمان حسن زاده نين ياخين دوستو، خالق شاعيرى خليل رضا اولوتورك واختيله اونون حاقيندا دئميشدير: " حياتدا سون درجه ظريف، اينجه، حساس و بعضن حدديندن آرتيق حليم، يومشاق تانيدىغيميز نريمان حسن زاده بديعى ياراديجيلىق عالمينده كومپروميس تانيمير، او سون درجه مرد و پرينسيپالدير ... "

بلى، بو سون درجه حساس، حليم، عئيني زاماندا مرد و پرينسيپال اينسانين بوتون حياتى و ياراديجيلىغى گنجلر اوچون اصل اؤرنكدير، اصل اينسانلىق، وطنپرورليك، مودريكلير مکتبدير. مودريكلير، يوخاريدا دئديكلريميزه علاوه اولراق، حيات قانونلاريني دوزگون آنلاماق، سهلردن عيبرت آلماق، بو و يا ديگر حيات تظاهورلرى نين ماهيتيني و خصوصيتلريني موختلير

عذابىنى بوتون وارلىغى ايله چكەچكە ياشايان صادىق حيات يولداشى، حيات ايمتاحتانلار يندان چىخان، حياتىن اوزوندىن درس آلاراق ان اوجا زيروه يه روحى كامىلىك زيروه سىنه قووشان مودرىك بىر اينسان اوبرازى رثال شكىلده گۇرونور، دويولور و سئويلير: ۲ (ممد قوجايىتو. " نىظامى نىن

اينسان فلسفه سى " باكى، " مورتجم " ۲۰۱۲، ص. ۳۲.)

۲. آذ. ويكىپىدىيا. عادىل اسدوو. عادىل اسدوو. گۇزلىگىن فلسفه سى. باكى، نورلان، ۲۰۰۵، ۵۰۰ ص.

قادىنسيز چتىندىر حياتى سئومك، سئوگىسىز حيات دا بىر حيات دئىل.

سنسيز عادىلشدىم، ناغىللاشما دىم، سنسيز حيات ندىر، هئچ باش آچما دىم.

حياتدا يئنىدىن ياشاماق اولار، ايتن سعادتى تاپماق اولارمى؟

خصوصى اولاراق قئىد ائتمك اىستردىم كى، كىتابدا توپلانتان نومونه لر ترتيبچى طرفىندىن نریمان حسن زاده شخصىتىنه و اونون يارادىجىلىغىنا اولان درين احتيرام و محبت حىسى ايله، بۇيوك دىققت، مسئوليت، سربشته لىلىك و ذۇوقله سئچىلمىشىدىر. چمىلىكده ايشگوزار آريلارين بۇيوك شۇوق و هيچانلا چىچكدىن چىچه يه اوچاراق اولنارين كاساجىغىنداكى نئكتارى طبعى شيره نى قطره قطره چكدىكلرى كىمى، ترتيبچى ده شاعىرىن ۱۹۵۶ - ۲۰۱۳ جو ايللر آراسىندا نشر اولونان ۴۰ آياخىن كىتابىنى آراشدىرمىش، اونون سئىرلىرى، پونمالارى، پىئىسلىرىدىن قادىنلار حاقىندا، محبت حاقىندا مىصراعلارنى، آفوريزملرىنى، مودرىك دئىملىرىنى، پوبلىسىستىك مقاله لرى و موختلىف مواحىبلرىدىن اولان نومونه لرى يوكسك حساصلىقلا مىصراع مىصراع، بندىند، جومله جومله سئچىمىش، توپلامىش، ان قىيمتلى اينچىلر كىمى ايه ساپا دوزموشدور.

عئىنى زاماندا ترتيبچى طرفىندىن متن باغلانتىلارنى وئرلىمىش سرلۇوحه لر نریمان موعلىمىن اوز اثرلرىدىن، پوبلىسىستىكاسىندا، مواحىبه لرىدىن سئچىلمىشىدىر. آردىجىللىقلا سىرالاساق، (" اينسان يئر اوزونده بىر موعجزه يمىش، بىر دئىن اولمادى موعجزه نىمىش؟! " يا هئچ محبتىن يوخدور اىضاحى، يا بو اىضاحسىزىن

مىر جلال موعلىم حقيقتن پئىغمبر طبعىلى اينسان ايدى. خئىرخواهلىق اونون جانىندايدى، قانىنقايدى.

حيدر علىبو بۇيوك ايدئالارلا ياشايان، خالقى نىن صاباحىنى دوشونن و اونونلا فخر ائدىن شخصىت ايدى.

تائىنمىش آذربايجان فيلوسوفو، فلسفه علملىرى دوكتورو عادىل اسدوو، اوزونون فلسفى پئىتالوگىيا سىستىمى نىن بۇلمه لرىنده " گۇزلىگىن فلسفه سى " آدلى اوچونجو حىصه ده ائستىتىكا مىسسسىياسى ايله گۇزلىك فلسفه سى مىسسسىياسى آراسىنداكى فرقى اىضاح ائده رك گۇستىر كى، " ائستىتىكانىن مىسسسىياسىندا فرق لى اولاراق، گۇزلىك فلسفه سى نىن مىسسسىياسى اينساندا لياقت حىسى نىن ياشادىلماسىدىر. لياقت حىسى اينسانىن اوز قلبى نىن درىنلىكلرىنده گزىدىر دىگى ايدئالى ايدىن بىر شكىلده گۇرمه سى و اونا بوتون روحو ايله باغلى اولماسىدىر. اگر اينسان، ايدئالى نىن رثاللىقدان داها اؤنملى اولدوغونو، رثاللىغىن ايدئالا اويغونلاشدىرىلمالى اولدوغونو دويورسا، بو، حقيقت حىسىدىر. حقيقت حىسىنى اوزونده ياشادان كس ايسه ايدئال و رثاللىق آراسىنداكى ضىدىتى حل ائده بىلن ايدئانىن اولجه آختارىجىسىنا، تدرىجن يارادىجىسىنا، سون نتيجه ده ايسه بئله بىر ايدئانىن داشىيىجىسىنا چئوريلير. اينسان رثاللىغى ايدئالا يوكسلىتمه ايمكانىنى دويورسا، بو، اوزوندوقودرت ياشانتىسىدىر " ؟

خالق شاعىرى نریمان حسن زاده ايدئاللا رثاللىق آراسىنداكى ضىدىتى گۇرن و اونون حلى يوللارنى گۇسترن محض بئله بىر ايدئانىن يارادىجىسى و داشىيىجىسى اولان قودرتلى صنعتكارلاريمىزداندىر!

" شاعىرلىك ايلاهى وئرگىدىر. شاعىر روحى عالمه رثال دونيا آراسىندا واسيطه چىدىر. شعر اينسامن روحو تاپىنمىسى، روحى عالمه قووشماسىدىر شعر واسيطه سىله اينسان آلاها ياخىنلاشير. ... نىظامى شاعىرلىرى پئىغمبرلردن سونرا آلاها ان ياخىن اولان بنده لر حساب ائدىر " ، بو معنادا شاعىرلىگى ايلاهى وئرگى اولان نریمان حسن زاده نىن شعرلرىدىن، پونمالارنىدىن، پىئىسلىرىدىن، مواحىبه لرىدىن سئچىلمىش نومونه لرده روحمىعوى آغرىلار سئوگى اىضطىرابلارنى معروض قالاراق عشقىن كامىلىك زيروه سىنى فتح ائدىن عاشىق، تنهالىغىن

 قیزیلگولودو، لاله دی، بنؤوشه دی قیسمتین. قادین
 مؤئوزه سیدی، سیرریدی طبیعتین.

 بختینی گؤزوبله گؤرمک ایسته ین باخسین قادینینا
 بخت یانیندادی!

 اسیر ائلسه ده گؤزل قادینلار، سئونده، اؤزلری اسیر
 اولورلار.

 عادی سیغال ایسته بیر بعضن قادین اورگی.
 دیقتدی، مرحمتدی، اونون دوزوچؤرگی.

 باشیندا توفان اولسا کیشی نین، قادین دویور.

 سن دئمه کیشی نین عشقی، حیاتی عادی بیر قادی
 نین الینده ایمیش.

 آروادین اوشاغا، قیزا، گلینه، کیشی نین آروادا
 احتیاجی وار.

 قادینسیز آتا دا کیمسه سیز قالیر ...

 قیزلار آتاسی نین آناسی اولور، قادینسیز قالاندا آتا
 دونیادا.

 اوغول قیز یانیندا من تکم ائوده، باشقادیر حیاتدا
 حیات یولداسی.

 او اوزوک، من ائوده اوزوک قاشیپام، اوزوکسوز
 قاشین دا قییمتی اولماز ...

 قالخانسیز عسگردی قادینسیز کیشی، آساندی
 دؤیوشده مغلوب ائلمک.

بودور ایضاحی ... " و س.) بو سرلووحه لرین هر بیرى بیر
 حکیمت خزینه سینه برابر دیر.
 اینانیریق کی، کیتابدا اوخوجولارین ایختیارینا وئرلن،
 اونون تفککوروندن سوزولوب گلن نومونه لر نریمان
 موعلیمین آجیلیشیرینلی، چتین، لاکین عئینی زاماندا
 شرفلی و معنالی عؤمور یولونون، آرخادا قالان، اوزون
 گؤرونن اصلینده ایسه هئچ ده اوزون اولمایان ایلرین،
 پیله لری " قالخاندا مئهریبان، ائنده یامان اولان
 نردیوان دونیانین " ، یاشایارق درک ائتدیگی حیات
 حقیقتلری نین سوزگچیندن کئچه رک یارانان بو
 حکیمتلی کلاملار حیاتدا چتینه دوشن، چیخیش یولو
 آختاران، دوغرودوزگون مصلحته احتیاجی اولان،
 مودریکلییه جان آتان هر کس اوچون ایندییه ده ک
 قارائلیق قالان بیر چوخ مطلبله آیدینلیق گتیره جک،
 ظلومتدن ایشیغا، یالاندان گئرحه یه، اومیدسیزلیکدن
 اومیده دوغرو آپاران بیر ایز، بیر چیغیر اولاجاق، حیاتی،
 اؤلومو، گؤزللیگی، محبتی، وطن سئوگیسینی داها بشری
 میقیاسدا درک ائتمکده بیر مایاک رولونو اوینایاجاقدیر.
 عئینی زاماندا شایرین پوبلیسیستیک دوشونجه لری و
 موختلیف موصاحیبه لریندن سئچیلیمیش ماراقلی و
 منطیقلی جاوابلاری نریمان حسن زاده مودریکلیگی نین
 دییی فتح اولونمایان درینلیکلرینه و انگینلیکلره ده ک
 یوکسلن الچاتماز زیروه سینه قیسمن ده اولسا یئتیشمک،
 نریمان حسن زاده گئرحکلیگینه قیسمن ده اولسا وارماق،
 اونون ضیاسی نین نوروندان قیسمن ده اولسا بهره لنمک
 یوللاریندا ابدی بیر مشعل اولاجاقدیر! یاشیندان آسیلی
 اولمایارق هر کس اوچون ... چونکی نریمان حسن زاده
 خالقیمیزین هم دوشونن، هم دوشوندورن
 صنعتکارلارینداندیر.
 " شاعیری دویماق مدنیئتیر " دئین حؤرمتلی خالق
 شاعیریمیزه اونون ایلهام پریسی نین هر زامان باشی
 اوزرینده اوچماسی، هئچ واخت اونو ترک ائتمه مه سی
 آرزوسو ایله سیزلری دنیاگؤرموش بو مودریک اینسانین
 مودریک کلاملاری ایله باشباشا قویوروق ...
 پروف. فواد ممدوو
 گل سوسا سوسا دانیشاق ...
 قادیندی هر ائوین ایستی نفه سی، قادین آنادیرسا یوخدو
 عوضی ...

 قادينلا قوربتده ياشاماق اولار، قادينسىز وطن ده
 جانسيخيچيدى.

 ... آنا اوولادينا ياد اولاي بيلمز.

 قادين اووزو ار ائوينده بير چيراقدى، اورگى نين
 ايستيسيدى اوتاق اونون.

 قادينسىز ار ائوده يئتيم بير اوشاقدى، اووزو گولور،
 كؤنلو گولمز هئچ واخت اونون.

 ارسيز قادين كيمي دونيادا هله، نه يئتيم
 گؤرموشم، نه ده كيمسه سيز.

 اوغول گوردوم، آناسينا بيگانه دير، آنا گوردوم
 اوغول اوچون ديوانه دير.

 ... قاديندى دونيانين ان شاه اثرى.

 كؤينه يه عاديجه اوتو چكirse، قادين اللرى نين
 عوضى بوخودو.

 قادين نفه سيله قيزينان ائوى، اود سالسان، ائو
 يانار، ائو قيزا بيلمز.

 دونيادا آنانين سودوندىن عزيز، ان حالال ثروتى
 وارمى اوولادين؟!

 منى آنام قدر باشا سالان كس، منى آنام قدر دويان
 اولماييب.

 آنادير بلكه ده ايلك شاعيريميز، لايلائين بيرينجى
 مؤليفيدير.

 قادين آتا ائوينده يئتيمدى ارسيز اولسا.

قادين محبتى يوخسا، كيشى نين، حياتدا بير
 يوكدو ياشاماسى دا.

 دونيادا ان بويوك ايتكى قاديندى ..

 قاديندير كيشى نين ار لياقتى.

 كيشينين ان بويوك مدنيتى، بلكه ده قادين
 موناسيبتدير.

 قادينسىز چتيدير حياتى سئومك، سئوگيسيز
 حيات دا بير حيات دئييل.

 قاديندا گوردويون اركياناليغا قباح سؤيله مه، دوي
 بيلمه سه ن.

 سئومگى كيشيدن اويرنمك گرک، اصل صداقتى
 آنجاق قاديندان.

 قادين اووز ائويندىن ابدى كؤچمور، اونون نفه سى وار،
 روحو وار ائوده.

 نه قدر آغيردى قادين يارانماق، قايعينى گيزله ييب،
 آغرينى دانماق.

 وطنسىز ياشا، قارداش، قادينسىز، يوخ، ياشاما.

 يئتيم بير اوشاقدى كيشى قادينسىز ...

 ... دونيادا تك قاليب ياشاماق اولمور.

 آناسى يانيندا اولان كورپه نين آناسى هئچ زامان
 ديكسينه بيلمز.

 عشق اوسته حاللاير وفا، اعتبار، كؤنلسوز ايچيلن
 شربت آجيدى.

آلدادیب آتمایین، گوناهدی قیزلار، صاباحکی ان
عزیز آنادی قیزلار.

قیزلارین قیز باختی گۆزل اولسا دا، گلینلیک
باختلاری موغین اولمور.

اؤز آتا ائوینه قیزلار یادلاشیر، یاد اوغلان ائوینه
مئیل ائله دیکجه.

اؤزگه اوجاغینی قالاپار قیزلار، آتا اوجاغینا
قیزینمیر اونلار.

اؤزگه آناسینا قیز آنا دئییر، اؤزگه آناسینا قیز اولان
قیزلار.

قیزلار آلداناندی، سیز آلداتمایین، آلدانیب یانانین
قانی بوز قالار.

... گوناه کیشیده دی، قادیندا دئییل.

... اوغول آنا قارشیسیندا گوناهاکردی.

ان بویوک سیرداش دی قادین ار اوچون، ان بویوک
آرخا دا بلکه قادیندی.

قادین ایتیرنده کیشی یاس توتار، شرطدی درد
گلنده لاییق اولماق دا.

آتا شرفینی قوروپور، اوغلوم، آنا طرفینده اولان
اوغوللار.

قادینسیز بیر ائوده کیشی حاییفدی..

قادینی نظرده توتوموشام آنجاق سعادت دئینده،
حیاتیم بویو.

تک قالیر ارسیز قادین یوز قوهومو اولسا دا.

قادینا دوغمدی ار، قارداش یاددی بیر قدر.

لکه گۆتورمز هئچ واخت، ارلی قادین دونیادا، سو
کیمی پاکدیر او دا.

بلکه ده قادینا بورجلودور وطن، اونون بویوتدیو
اوغوللار اوچون.

اؤولادا توشلانان ضربه، هر ندیر، آنا اورگینه دئییر
او، موطلق.

" جان " دئدیگجه، جاندان کسیب، جان پایلادین،
جانیم آنام، خانیم ایکن، بیر خانیملیق گورمه دین
سن، خانیم آنام.

گونش، ائله بیل کی، قادین الیدیر، دونیانی بزه ییب
گۆستریر بیزه ...

ان گوجلو قوووه سن بو یئر اوزونده، بلکه هئچ
بیلیمرسن بونو اوزون ده.

قادین ضعیفلیکدن حیله گر اولور، یئگانه گوجو وار،
گۆز یاشیندادی، یئنه توفانلاری اؤز یاشیندادی.

ان درین قویو دو قادین قوجاغی، دوشدونمو،
گورونمز اوجوبوجاغی.

بیر قادین قلبینده اولوب یاشاماق، قالب
یاشاماقدان اوستوندور البت.

بعضن من گورموشم: کیشیدن دئییل، قادیندان
کیشیلیک گۆزله بیر زمان.

آغیردی قادینی ایتتیهام ائتمک، یا دایم گوناھی
قادیندا گۆرمک.

قادین اولان یئرده محبت اولور، محبت اولاندا
خوشدور عذابی.

قادین عذابکئشدی، ایضطیراب کئشدی. او قمین
یانیندا بیزیمکی هئچدی.

قادینین بیرینجی ظریفلیگی ارا! ظریفلیک ایتیریر
ار ایتیرنلر.

قادینین بیرینجی طالعیی دی ار بختینی ایتیریر ار
ایتیرنلر.

قادینین قادینلیق لیاقتی ارا! قادینلیق ایتیریر ار
ایتیرنلر.

دول قالمق یئتملیک نیشانه سییمیش ار قادین
عۆمرونون کاشانه سییمیش.

قیزین اورگینده اوغول غئیرتی، بیر ائلین لیاقت
آییده سیدی.

بیر قادین قلبینده اولان محبت، یوز قلبه
ساجارمیش اؤز شؤله سینی.

قادین قارشیسیندا سجده ائلمک قادین نظرینده
قالخماقدی فقط.

قیلیق دا گرکدی کیشیه، آنجاق، بیرینجی نؤوبه ده
دار گونده دایاق.

... آنام آغلاياندا، دونيام آغلايیر.

... آنا هۆنکورور، تورپاق هۆنکورور.

گلینلیک آغاپاق بادام بوداغي، بیر عۆمرون
ظریفلیک مرحله سییمیش.

قادین اوز دؤندرسه، سؤنر محبت.

قادین خوشبخت ائدر، ایستسه، البت، دونیادا ان
بدبخت کیشینی بئله.

قادینسیز ائو سویوق اولار، دونار اوائوده جان،
قیزماز.

قالخسام، عایيله ده آتا غوروروم، بیخیلسام،
دیزیمین طاقتی سنسن.

دونیادان قوپاندا کیشی نین الی، قادین عصا اولور،
اونال توتور.

قادینسیز قالاندا وطن نئيله سین، وطنسیز قالاندا،
وطندی قادین.

قادینسیز بیر ائوده، من سونرا گۆردوم، " قادین "
دئیه دئییه یاشاماق اولمور.

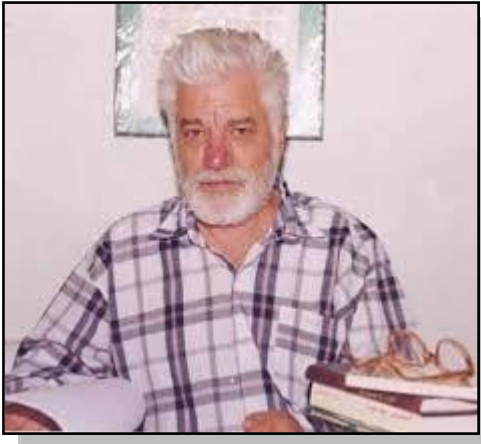
آروادی ایتیرن کیشینی دویماز، آروادی یانیندا
اولان کیشیلر.

قادینلار مودریک دی، سؤزه اینانمیر، کیشیلر نه
قدر عاغیل وئرسه ده.

آی، " یئددی گۆزل " ه بیلط آلان کس، ائوده
قدرینی بیل سن بیر گۆزه لین.

قادین مؤعجیزه دیر طبیعت کیمی، سیرری
آچیلدیقجا، او، سیرلی قالیر.

دکتر ح. م. صدیق مولانا جلال الدین رومی

مولانا جلال الدین رومی نین، علاء الدین محمد و سلطان ولد لقبی ایله معروف اولان بهاء الدین احمد (٦٢٣ - ٧١٢ هـ.) آدلی ایکی اوغلو وار ایدی. و ایکینجی خانیمیندان: مظفرالدین امیر عالم آدلی اوغلو و ملک خاتون آدلی قیزی اولموشدور. بیرینجی خانیمی گوهر خاتون خوارزم تورکلریندن و ایکینجی خانیمی گرای خاتین، آنادولو تورک عائد سیندن ایدی و مولوی گوهر خاتون اؤلدوکن سونرا اونونلا ازدواج ائتمیشدی.

سلطان ولد، قونیه ایله یوز کیلومتر آراالی اولان لارنده شهرینده دنیايا گلیمیشدی. لارنده شهری بوگون قارامان ایالتی نین مرکزیدیر: ٨- نجی عصرده ده یعنی یوز ایل مولوی نین اؤلوموندن سونرا، تورک دیلینی رسمی و دولت دیلی ائدن قارامانلیلارین پایتختی اولموشدور. قارامانلیلار اصلا ایرانین افشار تورکلریندن ایدیلر و مغوللارین ایرانا حمله لریندن سونرا، آنا دولویا کؤچدولر و ٢٥٠ ایله یاخین لارنده ولایتینده حکومت ائتدیلر و عثمانلیلار ایله دفعه لر ساواشدیلار.

سلطان ولد دنیايا گلندن بیر نئچه ایل سونرا، مولوی عائله سی قونیه شهرینه کؤچدولر. قونیه شهری او زمان امن امانلیقدا و مختلف ملتیرین گلیب گئتدیکلری تجارت مرکزی ایدی.

ساده آنالردان داهی اوغوللار!

اینسان آناسیپلا، سئودیگی قیزلا، قیشقیراقیشقیرا
دانیشماز، اصلا.

" اؤلوم! " دئییه چاغیرسایدین، آنا، سن منی، من
اؤلمزدیم، یاشاداردین تزه دن منی.

" آنا " چاغیردیغیم دیلر اولایدی.. ..

عکیز باجیدیلر قادینلا تورپاق ...

قادین اولان یئرده مؤعجیزه ندیر!

قادینسیز بیر حیات حیاتین دئییل.

حیرانام، ایلاهی، من بو خیلقته، هم عشقه چاغیریر،
هم خیانته!

... باش قادین باشیدی، کیشی عاغلی وار.

... قادین هیککه سی وار، کیشی زهمی وار.

قیزلار، قادینلار دا ایستسه اگر، کیشیده بیر گوجو
ایکی گوج ائیلر.

قادین فلاکتی قابقا دوبور، آنا یازیلانی قادین
اوخویور.

چتیندی قادی نین کیشی یئریشی ..

... اوزوزه گلنده باشقادیر تامام، کیشی ال گؤزله
بیر، قادین احتیرام.

ادبی قاینقلاردا یازیلدیغینا گۆره، مولوی ارشد اوغلو **سلطان ولد**ی داها چوخ سئورمیش و اوشاقلیقدان اونون تربیه سینه دقت ائتمیشدی. **مناقب العارفین** کتابیندا یازیلیب کی بیر گون مولوی اوغلو **سلطان ولده** دئدی:

«منیم بو دنیا یا گلمه گیم، سنین ظهورونو بشارت اوچوندور.»

و بو سؤزدن سونرا دئمیش کی: «سن منیم فعلیم و عملیم سن.»

سلطان ولد فارسجا مثنویسینده دئییر:

ولد را نیست علم و نی ولایت،

جر آن علم و ولایت کش پدر داد.

و تورکجه دیوانیندا دفعه لر همین مضمونو شعره چکمیشدیر. بیر مثنویسی ده بئله باشلاییر:

مولانادیر اولیا قطبی، بیلین،

نه کیم اول بویوردوسا اونو قیلین،

تائری دان رحمتدیر اونون سؤزلری،

کورلار اوخورسا، آچیلار گؤزلری.

مولوی نین وفات ائتدیگی گونلرده، یازیرلار کی **سلطان ولد** اوچ گنجه - گوندوز اویاق قالمیشدی و اوچونجو گنجه بیر داها اونون باشی اوسته گئدنده، مولوی بو غزل قوشور کی چوخ معروفدور:

رو، سر بنه به بالین، تنها مرا رها کن،

تنها من خراب شب گرد مبتلا کن.

مولوی نین مزاریندا اول صندوقه نین عربجه کتیبه سینی ده **سلطان ولد** اؤز خطی ایله یازمیشدیر.

آتاسی وفات ائتدیکن سونرا، **صلاح الدین زرکوب** اونون جانشینی اولدو. صلاح الدین همده سلطان ولدین قایناتاسی ایدی. مولوی اوغلونون توپوندا ایکی غزل یازمیشدی:

بادا مبارک در جهان، سورو عروسی های ما،

سور و عروسی را خدا ببرد بر بالای ما.

و:

مبارکی که بود در همه عروسی ها،

در این عروسی ما باد ای خدا! تنها.

مولوی نین ده اوغلو **سلطان ولده** علاقه و محبتی داها چوخ ایدی. حتی اونو مستقیم اولاراق مدح ائله ییب. مثال اوچون دئییر:

والد گفت این به ولد: - رو بطلب وصل احد،

سلطان ولد قارداشی **علاء الدین ایله** بیرلیکده **حلب** شهرینده مکتبه گتتمیشلر.

سلطان ولد، مولوی نین ارشد اوغلو ایدی. اونون اؤزونون سونرالار **عارف چلبی، عابد چلبی، زاهد چلبی** و **اجد چلبی** آدلی دؤرد اوغلو و **عابده ایله عارفه** آدلی ایکی قیزی اولدو. ایندی تورکیه ده یاشایان چلبیلر، اؤزلرینی اونون سویوندان بیلیرلر.

سلطان ولد، مولوی نین ارشد اوغلو ایدی، اؤز آناسینا داها یاخین ایدی و اونولا برابر سماع مجلسلرینده حاضر اولوردور.

۶۴۳ - نجو ایله **شمس تبریزی** نی شاماتدان قونیه یه قایتارماق اوچون مولوی اونو دالیسیجا یوللادی. روایتلره گۆره شاماتدان قونیه یه قده ر **سلطان ولد شمس تبریزی** نین رکابیندا و پیاده یول گئدیرمیش.

سلطان ولد بو واقعه نی بئله تعریفله ییر:

شد ولد در رکاب او پویان

نز ضرورت ولی ز صدق و ز جان.

شاه گفتش که: شو تو نیز سوار،

بر فلان اسب خنگ خوش رفتار.

ولدش گفت: - ای شه شاهان!

با تو کردن برابری نتوان.

چون بود شه سوار و بنده سوار؟

نبود این روا، بگو زنهار؟

او، **شمس تبریزی** نی ده چوخ سئویردی. لاکن مولوی نین کیچیک اوغلو **علاء الدین**، دئییلنرده گۆره **شمس تبریزی** نی چوخ اینجیدیرمیش و حتی اونو اولدورمه شایعه سی ده وار ایمیش.

۳. **نقشبندیه** طریقتی، الهی دین عالیملر اوچون ایدی.

۴. لاکن **مولویه** طریقتی عموم خلق اوچون ایدی. **مولویه** طریقتی سلطان ولد طرفیندن گئیش یا بیلدی و نظم و نظاما سالیندی. او، ایراندا و عرب اؤلکه لرینده ده بو طریقته خانقاهلار تاسیس ائتدی. نئجه کی بیر آتا اؤز اوغولونو تربیت ائدر، نئجه کی بیر معلم اؤز طلبه لرینه تعلیم وئر و نئجه کی بیر طبیب اؤز میرضلرینی درمان ائدر، بو خانقاهلاردا مرشدلر، مریدلرین روحی-روانی تربیه لری ایله مشغول اولوردولار. مولویه طریقتینی تاسیس ائتمه، **سلطان ولد** دین آتاسینا ان بؤیوک خدمتی ایدی. یعنی آتاسی نین قوردوغو مکتبی ابدی ائتدی. مثنوی و شمس دیوانینی استنساخ ائتدیردی، چوخلو نسخه لر نهیه ائدیپ خانقاهلارا گؤندردی. نئجه نفری آتاسی حاققیندا کتاب یازماغا مأمور ائتدی.

بیر سؤزله اگر **سلطان ولد** اولماسایدی، هم مریدلر داغیلمیشدیلا، همده مولوی نین شعشعه سی بو گونه کیمی گلیب چاتمزدی. سلطان ولد اؤزوندن قاباکی خلیفه لری سئچمکده ده مهم رول اوینایردی. میثال اوچون **صلاح الدین زرکوب** دان سونرا سئچدیگی اورمیه لی **حسام الدین چلبی** یه آتاسی کیمی ضیاء الحق، فخر المشایخ، شیخ اجل اکمل و بایزید زمان لقبلی وئردی.

دیل

تورکجه سلطان ولد اوچون آنا دیلی حساب اولوردو فارسجانی دا عربجه کیمی مکتب و مدرسه دیلی اولاراق اؤیرنمیشدی. لاکن مولویه طریقتی نین رسمی ادبی دیلی فارسجا ایدی. او دورکی سلطان ولد بیر یئرده کنایه ایله

دئییر:

تورک دیلینی بیلورمی/ایدین سن،

همچو پدر عاشق شو، ای پسر بافر من.

من پدرم تو پسری، من شجرم تو ثمری،

گرچه منم بحر عجب، دان که تویی گوهر من.

سلطان ولد ۶۹۰ - نجی ایله ده مولوی نین جانشینی اولموشدور و ۳۰ ایله یاخین خلیفه لیک ائتمیشدیر. اوندان قاباق صلاح الدین زرکوب و **حسام الدین چلبی** و **کریم الدین بک تمیر** هره سی نئجه ایل خلیفه لیک ائتمیشلردیر. **سلطان ولد** بو خلیفه لرین هر اوچونو تأیید و توصیف ائدیبدیر. مثلا **کریم الدین بک تمیر** حاققیندا دئییر:

پسر بک تمیر، کریم الدین،

هست اندر زمان ولی گزین.

اندر این دور اوست صاحبدل،

نفس را کرده بهر حق بسمل

روز و شب در رضای او کوشید،

می جانی ز جام او نوشید.

سلطان ولد اؤز خلیفه لیک زمانیندا مولویه طریقتینی توسعه وئردی و سهامانا سالدی.

مولوی اؤزو بیر طریقت ایجاد ائتمه دی، لاکن بیر رسملر قویدو. مثال اوچون توپلاندىقلاری یئرلرده قرآن قرائتی، سماع حرکتلری و نی سسی ایله مثنوی اوخوما رسمی ایجاد ائتدی. سلطان ولد ایسه، خلافته و جانشینلیگه یئتیشدیکدن سونرا، بیر تکیه ایجاد ائتدی. بورادا هر هفته مریدلر ایله توپلانیپ قرآن اوخویور و سونرا مثنوی شرح ائردی و سونرا سماع رقصی باشلاردی و سونوندا **ولیمه** مراسمی اولاردی.

او زمان آنادولودا دؤرد اساس **طریقت** فعال ایدی:

۱. **بکتاشی** طریقتی، کند اهالیسی و یئنی چریلر

اوچون ایدی.

۲. **خلوتیه** طریقتی، سلطانلار و امیرلر اوچون

ایدی.

ایراند شاه زمانیندا ذبیح الله صفا و جلال همایی، انقلابدان سونرادا محمد علی موحد، سلطان ولده دیشلری نین دیبیدنن چیخان هر سؤزو دیله گتیرمیشلر.

ذبیح الله صفا دئییر:

«سراسر دیوان سلطان ولد اشعار متوسط و گاه سست و معمولاً خالی از گرمی و شوق وحدت احساسات و وسعت مشرب و لطافت ذوق است.»

و بیز بیلیریک که اؤزو ایکی فراماسونری لژ عضوی اولموشدور و اؤز صفتلرینی سلطان ولده منسوب ائدیر.

محمد علی موحد ده، اؤزو تحقیق ائتمه دن، جلال

همایی نین سؤزلرینی تکرار ائدیر و دئییر:

«بدیهی است که سراج الدین مثنوی خوان هر چه زور بزند، متاع کم مایه ی سلطان ولد در برابر گنجینه ی شاهوار مولانا توفیق نمی یابد. ... تقلای سلطان ولد برای رقابت با پدر، حقیقتاً رقت انگیز است.»

بو تحقیر ایشینده او قدر حیاسیزلیق وار کی بیری دئییر: «اگر سلطان ولد برای ترکیه اهمیت دارد، برای ما که عطار و سنایی و مولوی را داریم، پسر آن بزرگوار چندان جلوه ای پیدا نمی کند!»

کی البته بیلیریک کی بیز ایرانلیلارا سلطان ولد هامیدان داها عزیزدیر. چون کی او هئچده رقابت فکرینده دگیل، اؤزو بویورورکی:

«سبب انشای مثنوی ولدی در بیان اسرار احدی آن بود که حضرت والد و استاد و شیخ سلطان العلماء و العارفین مولانا جلال الحق و الدین محمد بن الحسین البلخی - قَدَسْنَا اللهُ بِسْرَهُ الْعَزِيزِ - در مثنوی خود قصه های اولیاء گذشته را ذکر کرده است و کرامات و مقامات ایشان را بیان فرموده، غرضش از قصه های ایشان اظهار کرامات و مقامات خود بود و از آن اولیایی که همدل و همدم و همنشین او بودند مثل سلطان الواصلین سید برهان الدین محقق ترمذی و سلطان المحبوبین و المعشوقین شمس الدین محمد تبریزی و قطب الاقطاب صلاح الدین زرکوب قونوی و زبده الاولیاء و السالکین چلبی حسام الدین ولد اخی ترک قونوی - عَظَمْنَا اللهُ بِذِكْرِهِمْ - احوال خود را و احوال ایشان را به واسطه ی قصه های پیشینیان در آنجا درج کرده، چنان که فرموده است:

خوش تر آن باشد که سر دلبران،

سؤز ایله بللو گوستره یدوم من.

بیلدیره یدیم خلایقه سؤز ایله،

گوژه لردی یاراتغانی گوژ ایله.

تاتجا (= یعنی فارسجا) آیدام نه کیم دیلر سیزسزیز

بولاسیز کیمسه نی کی بولدوق بیز.

سلطان ولدین فارسی شعرلری ده، آتاسی نین غزللری و مثنوی سی کیم تورک دیلی تأثیری آلتیندا ایدی. بونا بیز چوخ فارس آراشدیرماچیلار تأکید ائدیرلر. میثال اوچون:

خמוש کی هلدیم تشنگی این یاران،

مگر که از بریاران به یار غار روم.

بورادا «به یار غار روم»، «یار غارا گندم» جمله سی نین ترجمه سیدیر. فارسلاز «به بر یار غار»، «به نزد یار غار» دئییرلر.

و یا:

نمی خورم به حلال و حرام من سوگند،

به جان عشق که بالاست از حلال و حرام.

«بالا از حلال و حرام» جمله سی «حلال و حرامدان یوخاری» جمله سی نین ترجمه سی دیر. فارسلاز بو مقامدا «بالتر» دئییرلر.

باشقا طرفدن قید ائتمه لیم نئجه کی مولوی و اوغلو سلطان ولدین تورکجه سی خوراسان تورکجه سی ایدی، فارسجالاری دا افغانی - تاجیکی ایدی. اونون بو شعرلرینی فارسجالاشدیرانلار، اونا جفا ائتمیشلر.

سلطان ولدین تورکجه تمیز و گوژل بیر دیوانی واردیر. فارسجا دیوانیندادا بیر چوخ تورکی جمله لر آرتیریب. بودا گوستریر کی او زمان تاتلار یعنی فارسلازدا تورکجه بیلیرمیشلر. مثال:

شوم بنده ورا، کیم سنی گوژدو

باشین چین سن بنا بی رحمت ائتگیل

سنونچون ون دلی دستم بگیری

*

زهی سوچی که بیر جرعه سی آنون

بای ائیلر یوخسولو، مینوش می را

*

خמוש از این گفت ولد: ائتمه دلی، ائتمه دلی، کوتاه کن، کوتاه کن، دئمه اوزون، دئمه اوزون.

*

سلطان ولدی تحقیر ائتمه

این جاست که می‌گویم تأکید بر افغانی بودن، ایرانی بودن و ترکیه ای بودن مولانا بحث لغوی است که من خود نمی‌خواهم گرفتار آن بشوم. نمی‌توان **مولوی** و هر شخصیت هم‌قد و قواره‌ی او را متعلق به یک قوم و کشور دانست. مانند شه‌ریار تبریزی که روز وفات او یعنی ۲۷ شه‌ریور را برخی‌ها «روز شعر و ادب فارسی» قلمداد می‌کنند و تأکید عجیب و ظالمانه‌ای هم بر این عمل لغوی خود دارند. در حالی که طرح اولیه‌ی این اقدام که از سوی مرحوم **اصغر فردی** تهیه شد و به وسیله‌ی **علی اصغر شه‌ردوست** که آن زمان نماینده‌ی مجلس بود به رئیس‌جمهور وقت ارائه‌گردید «روز شعر و ادب» نام داشت.

بزرگترین هنر شه‌ریار این بود که شعر معاصر فارسی را از بی‌اخلاقی و بی‌بند و باری رها کنید در روزگار او اغلب شاعران به اصطلاح روشنفکر تحت تأثیر القائنات نیچه، فروید و حتی **مارکس** به سرودن اشعار و خلق آثار ادبی می‌پرداختند. **نیچه** گفته بود: «دست از ارزش‌های اخلاقی که به زندگی «نه» می‌گوید برداریم و ما به زندگی «آری» بگوییم!»

شاعران نوپرداز فارسی در دوران پهلوی اول و دوم کم و بیش تحت تأثیر چنین حرف‌هایی بودند. آنان از کلاسیک‌ها روی برگرداندند زیرا کلاسیک‌ها اخلاق را اصل می‌دانستند. به نظر من کسی که «مخزن الاسرار» را نخوانده باشد و در محتوای عمیق آن و دریایی را که فرا راه خواننده می‌گشاید، غور نکند، نمی‌تواند ادعای شاعری در فارسی کند.

مرحوم صابر گفته است بهترین شعر آن است که مردم بیسندند و حفظ کنند. در روزگار ما و در آن زمان هم بیش از نود درصد از ایرانیان شعر «علی‌ای همای رحمت» و غزل «آمدی جانم به قربانت» از شه‌ریار را از حفظ بودند و هستند. کدام شاعر فارسی سرا را این سعادت نصیب شد. فارسی‌زبانان حق دارند که روز شه‌ریار را روز زبان فارسی بدانند.

اما در بیرون از ایران کسی شه‌ریار را بلحاظ اشعار فارسی او نمی‌ستاید. در سطح جهان و تقریباً در همه‌ی کشورهای آسیایی و اروپایی صدها نظیره بر منظومه‌ی «حیدرآبا» از او سروده شده است. شه‌ریار را حیدرآبا جهانی کرد. این است که روز شه‌ریار روز شعر و ادب

گفته‌آید در حدیث دیگران.

لیکن چون بعضی را آن فطانت و زیرکی نبود که مصدوقه‌ی حال را فهم کنند و غرض او را بدانند این مثنوی مقامات و کرامات حضرتش را و از آن مصاحبانش که همدم او بودند که:

بیت

مقصود ز عالم، آدم آمد،

مقصود ز آدم، آن دم آمد!

درس گفتارهای دکتر ح. م. صدیق

اشعار ترکی مولانا - جلسه‌ی دوم

گفتم که مولانا سال‌های کودکی و نوجوانی خود را در ترکستان بلخ و بدخشان یا همان گونه که ما می‌گوییم در خراسان بزرگ سپری کرده بود زبان محاوره اش ترکی شرقی بود و وقتی به **قونیه** آمد، با ترکی غربی مواجه شد بسیاری از مردم شیوه‌ی محاوره‌ی او را بر نمی‌تافتند. خود **مولوی** بارها به این مسأله اشاره دارد. از جمله در رباعی معروفی گوید:

بیگانه مگوئید مرا زین کوئیم،

در کوی شما خانه‌ی خود می‌جویم،

دشمن نی‌ام هر چند که دشمن رویم،

اصلم ترک است، گرچه دری می‌گویم یا (اگرچه هندی گویم)

همان گونه که **فارابی**، **ابن سینا** و **ابوریحان بیرونی** آثار خود را به عربی می‌نوشتند و **خاقانی** و **نظامی گنجوی** به فارسی شعر می‌سرودند، **مولوی** نیز به لفظ قلم آن روز که در مکاتب و مدارس تدریس می‌شد و با سواد به کسی گفته می‌شد که با فارسی و عربی آشنا باشد، طبیعی است که باید به فارسی شعر بسراید.

گرچه بحث پیرامون ترک یا فارس بودن اشخاصی چون **مولوی** نادر خور شأن آنان است، اما تعیین منسوبیت قومی و ملی هر شخصیت تاریخی و ادبی از الزامات تاریخ ادبیات پژوهی بشمار می‌رود.

خود **مولوی** در یک رباعی گوید:

من بنده‌ی قرآنم اگر جان دارم،

من خاک ره محمد مختارم.

گر نقل کند جز این کس از گفتارم،

ببیزارم از او و ز آن سخن ببیزارم.

۲. گونه ی **ملمع بییتی** یعنی این که یک بیت را به ترکی و بیت بعدی را به فارسی و یا بالعکس سروده است.
۳. گونه ی **ملمع آمیخته** یعنی این که پاره ای از یک مصرع را به فارسی و پاره ی دیگر را به ترکی و یا بالعکس آورده است.
۴. گونه ی **ساختاری رها**، یعنی این که تمامی شعر خود را در قالب رباعی، یا قطعه یا غزل به ترکی سروده است.
۵. **گونه ی تکوازی** یعنی این که در درون یک مصرع یا بیت فارسی یک یا دو لفظ ترکی وارد کرده است.
- من، همه ی این ها را در کتابی که انتشار داده ام آورده ام. فراموش نکنیم که **مولوی** در تربیت نخستین شاعران عارف ترکی سرا در آناتولی نقش داشته است. مرحوم **فؤاد کوپرولو** در جایی می گوید:
- Melunanı iyice bilmeden Anadoludaki ilk Türk eserlerini anlamak mümkün olmayacağı ilmi bir hakikattir.
- یعنی: این یک حقیقت علمی است که بدون آشنایی با آثار مولوی فهم و درک نخستین نمونه های شعر ترکی ناممکن است.
- مثلاً **یونس امره** را در نظر آوریم، او که اصلاً از شهر **خوی** در آذربایجان غربی بود و امی دانسته شده است و بنیانگذار شعر ترکی در آناتولو به شمار می رود و بسیاری از پیروان طرائق و مسالک باطنی شمال غرب ایران و بکتاشی ها و اهل حق و غیره او را از سخن سرایان آئینی خود می شناسند، در جایی گوید:
- مولانا خداوندگار بیزه نظر قیلالی،
آنین کورکلو نظری کونلوموز آیناسیدیر.
- دیوان یونس امره از سوی چند تن از پژوهشگران ترکیه با دیوان شمس مولانا به صورت تطبیقی و مقایسه ای بررسی شده و مقالات ارزنده ای نگاشته شده و در آن ها تأثیر ساختاری و محتوایی دیوان شمس بر دیوان یونس باز نموده شده است.

بیت ۳:

سنی اونودور دوستلارین، اوغلون، قیزین، عورتلرین،
اول مالینی اوله شلر، حساب ائدوپ قیلدان قیلا.

ترکی هم است. از این رو اول این روز را روز شعر و ادب ایران نامیدند نه فارسی.

اینان چون خورشید عالمتاب هستند که بر همه جا و همه کس نورافشانی می کنند. اما همان گونه که می گوئیم خورشید از فلک شمس برمی خیزد و، مولانا را هم می گوئیم که از میان ترکان برخاسته و به زبان فارسی طلوع کرده است. به قول معروف اگر علم وطن ندارد، هر عالم صاحب قومیت، ملیت و وطن است.

چند وقت پیش با یکی از اهالی قلم ترکیه صحبت می کردم، گفت روزی **سید حسن نصر** در سمپوزیوم مولوی پژوهی در **استانبول** شرکت داشت و به زبان انگلیسی صحبت کرد و گفت «خداوند بر مولوی منت نهاده، او را فارس آفریده و مسلمان کرده و برای دفن به **قونیه** فرستاده است.» (نقل قریب به مضمون) بعد می گفت که من در آنتراکت به او نزدیک شدم و پرسیدم شما آمریکایی هستید، گفت نه، ایرانی ام. گفتم آخه همه آثار قلمی شما به انگلیسی است؟ باز گفت ایرانی ام. گفتم پس شخص می تواند زبانی غیر از زبان بومی فروش، به عنوان زبان قلم انتخاب کند.

مثلاً مرحوم **غلامحسین ساعدی** را در نظر بگیرم. او اهل تبریز بود، او تا آخر عمر وقتی فارسی حرف می زد لهجه ی غلیظ و ستبر ترکی خود را نشان می داد. درحالی که یک صفحه هم به ترکی از او بر جای نمانده است و همه چیز را به لفظ قلم حاکم نگاشته است. یادم است در دهه ۶۰ امام راحل در یکی از صحبت های خود خطاب به هنرمندان کشور، گفتند: فیلم هم می سازید مثل فیلم گاو بسازید (نقل به مضمون) و از این فیلم تمجید کردند. می دانیم که این فیلم براساس یکی از داستان های بلند مرحوم ساعدی ساخته شده است. امام با ملیت و منسوبیت ساعدی مشکل نداشت، مشکل ایشان فیلم های غیراخلاقی گسترده شده و جامعه بود، هنر مبتذل بود. هنر نیچه ای بود، هنر ایده لوژیک بود.

اشعار ترکی بازمانده از مولانا بلحاظ ساختار زبانی گونه های چندی دارد:

۱. گونه ای **ملمع** مصراع‌ی یعنی این که یک مصراع را به ترکی و مصراع دوم را به فارسی و یا بالعکس سروده است.

اوله شلر: از مصدر اژلشمک در معنای چیزی را بین همدیگر تقسیم کردن هم معنی و مترادف با **بویوشمک** که اکنون در ترکی ایران رایج است.

حساب ائدوپ: صیغه سوم شخص مفرد، وجه وصفی از مصدر حساب ائتمک در معنای اندیشیدن و طرح ریختن و با احتساب سود و زیان چیزی، استنتاج کردن.

قیلدان قیلا: مو به مو. قیل در ترکی معانی: (۱) موی بز، (۲) هر موی بلند بر تن آدمی یا جانور بروید، (۳) صفت برای بافتنی هایی که در بافت آنها از موی بز استفاده شود است. مثل: قیل کیلیم.

برگردان فارسی: تو را یارانت، فرزندان و اهل عیالت فراموش کنند. مرده ریگ بازمانده از تو را مو به مو شمار کنند و میان خود بخش کنند.

بیت ۳:

*سنی اونودور دوستلارین اوغلون قیزین عورتلرین،
اول مالینی اوله شلر حساب ائدوپ قیلدان قیلا.*

در لحظه ی جان دادن و پس از مرگ رابطه ی انسان با اطرافیان قطع می شود. نه مرده می تواند و نه اطرافیان او قادرند مشهودات خویش را بر او بیان سازند. در این بیت باز هم مخاطب مولانا شخص غافل است که به او می گوید:

مولانا می فرماید ای غافل مالی را که می پرستیدی و روی هم جمع می کردی، اینان میان خود تقسیم می کنند و دیناری هم به تو نمی رسد، مو به حساب می کنند. مالی که بر جمع آن حریص و به انفاق آن بخیل بوده است.

در معارف شیعه آمده است که غفلت و اعمال شرّ و پس از مرگ به صورتی زشت و کربه المنظر ظاهر می شوند و باعث عذاب و وحشت صاحبش می شوند.

بیت ۴:

قیلما یالار سنه وفا، بونلار بای اولار، سن گدا،
سنین ایچون وئرمیه لر، بیر پاره ائتمک یوقسولا.
قیلما یالار: صیغه سوم شخص جمع مضارع روایتی منفی از مصدر قیلماق در معنای: انجام ندهند. این مصدر در ترکی دو معنی عمده دارد: (۱) گزاردن نماز. مثال: جمعه نامازین مسجده قیلیر. (۲) فعل معین در معنای کردن و انجام دادن است. در بیت حاضر، معنی اخیر مراد است. وفا قیلماق یعنی: وفا کردن، ثابت قدم و پای بند بودن.

سنی: تو را. حالت مفعولی ضمیر منفصل دوم شخص مفرد. در ترکی ضمیر نیز مانند اسم و فعل صرف می شود. جدول صرف حالات هفتگانه ی ضمیر در ترکی چنین است.

ح. مفعول الیه	اضافه	مفعول	مفعول
عنه	مفعول فیه	مفعول	مفعول
آزاد			
من	منه	منیم	منی
مندن	منده	منله	
سن	سنه	سنین	سنی
سندن	سنده	سنله	
او	اونا	اونون	اونو
اوندا	اونونلا		اوندان
بیز	بیزه	بیزیم	بیزی
بیزدن	بیزده	بیزیمله	
سیز	سیزه	سیزین	سیزی
سیزدن	سیزده	سیزینله	
اونلار	اونلار	اونلارین	اونلاری
اونلاردا	اونلارلا		اونلاردان

اونودور: صیغه ی سوم شخص مفرد از مصدر اونودماق در معنای: (۱) فراموش کردن، به یاد نیاوردن. مثال: بوچیچگین آدینی اونوددوم. (۲) جا گذاشتن. (۳) قادر به انجام امری نبودن. (۴) بخشیدن و گذشت کردن. مثال: اونون گناهینی چوخدان اونودموشام. (۵) اهمیت ندادن. (۶) از ذهن و دل بیرون کردن. در این بیت معنای اخیر مراد است.

دوستلارین: حالت اضافی جمع کلمه ی دوست (Dost). به نظر می رسد این واژه ترکی الاصل باشد که به فارسی نیز وارد شده است و با صائت کشیده تلفظ می شود. دوس (DOS) و توس (TOS) در ترکی کهن در معنای پیشانی، به پیشانی و رو در رو ایستادن آمده است. از این بن هم مصدرهای توسلاماق (=شاخ به شاخ شدن) و توسلاشماق (=به همدیگر شاخ زدن) را داریم.

قیزین: دخترت. کلمه قیز در معناهای: (۱) فرزند مؤنث و (۲) دختر باکره آمده است.

عورتلرین: زنان.

اول: رک. بیت اول.

بیر: (۱) یک (نخستین عدد). (۲) رقم نشانگر نخستین عدد. (۳) صفت عددی برای نخستین عدد.

پارا: کلمه ی ترکی الاصل است، در فارسی دری نیز به صورت «پاره» به کار می رود. اصل آن «پالا» بوده است. اکنون در معنای قطعه یی از هر چیز به کار می رود. از آن، مصدرهای پارالاماق (= پاره کردن)، پارالانماق (=قطعه قطعه شدن)، پارالاندیرماق (= وادار به قطعه قطعه شدن)، پارالاتماق (= وادار به انجام عمل پاره کردن) را داریم.

بیر پارا ائتمک: یعنی یک قطعه (= قرص) نان.

ائتمک: اسم ترکی کهن در معنای نان. اکنون در آسیای صغیر به صورت ائتمک به کار می رود. ترکیب های ائتمک چیخارماق (= پول نان در آوردن) و ائتمک ائیله مک (= نان پختن) نیز در متون دوره ی اسلامی به کار رفته است.

یوقسولا: حالت مفعول به یی کلمه . یوقسول در معنای کسی است که به سختی امرار معاش کند. فقیر، بی چیز در معنای مجازی مفهوم ناکامی و ناشایسته را دارد. در ترکی معاصر ایرانی به صورت یوقسول به کار می رود.

برگردان فارسی: وفا بر تو نکنند، اینان بی نیازی کنند و تو بی همه چیز کنی، از برای تو قرص نانی نیز به چیزان ندهند.

بیت ۴:

قیلمایالار سنه وفا، بونلار بای اولا، سن گدا،

سنین اوچون وئرمیه لر، بیر پارا ائتمک یوخسولا.

خداوند در قرآن خود را با وفاترین می شمارد: **وَ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِّنَ اللَّهِ** (توبه / ۱۱۱) (چه کسی به عهد خود چون خدا با وفاتر است؟)

و بندگان خود را نیز به وفا فرا می خواند:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ

مولانا می گوید اهل عیال تو به تو وفادار نمی شوند، زیرا تو در غفلت بودی و حرص و بخل تو را دربر گرفته بود. و اینان ثروتمند می شوند در حالی که همه چیز را تو از دست می دهی.

بیت ۵:

بیردملیغا آغلاشالار، آندان باروپ باغلاشالار،

سنی چوقورا گوْموشوب، تئز دؤنه لر گوله گوله.

سنه: به تو، بر تو. حالت مفعول به یی ضمیر منفصل دوم شخص مفرد.

بای: دارا، ثروتمند، نیرومند و مقتدر. این کلمه در فارسی نیز وارد شده است و به صورت «بیگ» رایج است.

اولار: صیغه سوم شخص مفرد مضارع التزامی از مصدر اولماق در معنای شدن و وقوع یافتن و تحقق پذیرفتن. بای اولماق یعنی: دارا شدن.

گدا: سائل و فقیر و بی چیز. بسیاری را ظن بر این است که این واژه فارسی الاصل و پس مانده ی گویش های گبران دوره ی جاهلیه ی پیش از اسلام ایران است. اما چنین نیست. این واژه، صفت فاعلی از مصدر گئتمک در معنای رفتن و به سوئی روان شدن است. بدین گونه گوئیم معنای لغوی واژه ی گدا چنین است: زونده و عازم و کسی که به در خانه ها به قصد اخذ چیزی برود. اصطلاح بای و گدا بعدها در فارسی به «شاه و گدا» تبدیل شده است.

سنین: حالت اضافی ضمیر منفصل دوم شخص مفرد.

ایچون: ادات سببیت در ترکی کهن که در ترکی ایران نیز در عصر ما به همین صورت به کار می رود. از ریشه ی «اوج» سبب و خاطر است. چنانکه امروزه تعبیرهایی نظیر: آنون اوچوندان (=به سبب آن)، سنین اوچوندان (= به خاطر تو) موجود است. این ادات معانی گوناگونی دارند، از آن میان می توان معانی زیر را یاد کرد: (۱) به قصد و به خاطر. مانند: سوْیلِمک ایچون. (۲) به واسطه. (۳) درباره ی. (۴) برای. (۵) در مقابل. (۶) در مقام سوگند نیز آید. مانند: باشین ایچون.

در شعر عروضی گاه به اقتضای وزن شعر، صائت آغازین آن- به ویژه همراه ضمیر های شخصی- اسقاط می شده است.

مثال:

دوستوم! عالم سنین چین گر اولا دشمن منا،

جان عالم سن، یئترسن دوست، آنجاق سن منا.

وئرمیه لر: صیغه ی سوم شخص جمع مضارع التزامی منفی از مصدر وئرمک در معنای: (۱) دادن چیزی به کسی، (۲) عطا کردن و بخشیدن، (۳) پیچیدن و دور زدن، (۴) مهمانی بر پا داشتن، (۵) دختر به شوهر دادن و جز آن. «ائتمک وئرمک» در معنای سیر کردن شکم نیازمندان است.

رفتگی خاک در زمین، ۲) فرو رفتگی چانه ی انسان و ۳) مزار و گور است. در بیت فوق معنای اخیر مراد است. امروزه اصطلاح چوخورونو قازماق در معنای «زمینه سازی مرگ کسی» به کار می رود. نام اصلی شهر ایروان پایتخت فعلی کشور ارمنستان قبلاً «چوخور سعد» بود و از شهرهای مسلمان نشین به شمار می رفت.

گوُموشوب: وجه وصفی از مصدر گوُموشمک که آن هم از مصدر بسیط گوُممک ساخته شده است. در معنای: ۱) نهادن در زیر خاک و با خاک پوشاندن چیزی یا کسی، ۲) دفن کردن و در گور گذاشتن جنازه، ۳) در مراسم دفن کسی شرکت کردن آمده است. گوُموشوب دؤنمک کنایه از به فراموشی سپردن و نفی کسی است.

تئز: زود، سریع و تند:

آخیتدیم گوُزومدن قان ایله یاشی
بیر دوست تاپانمادیم، تئز آخشام اولدو

-پیر سلطان ابدال

این کلمه ی ترکی الاصل به فارسی دری نیز داخل شده و به صورت «تیز» در فارسی امروزی رایج است.

دؤنه لر: صیغه سوم شخص جمع مضارع دؤنمک در معنای: ۱) حرکت عکس، عقب گرد. ۲) به عقب رفتن، عقب افتادن. ۳) انحراف حاصل کردن، از راه به در شدن. ۴) تشابه و ماندگی. مثال: ائوی جنته دؤندو. ۵) دگرگونی و تغییر و حال به حال شدن. ۶) از سوئی رفتن. ۷) بر سر موضوعی باز گشتن. ۸) روی برگرداندن.

در این بیت، مجازاً معنای اخیر مراد است.

گوله - گوله: قید حالت از مصدر گولمک در معنای شکفتن و باز شدن و خندیدن که با پی افزوده ی دو شکلی «آ/ا» ساخته شده است. بن این مصدر گول است که هم در مقام فعل امر دوم شخص مفرد به کار رود و هم نام شکوفه ی باز شده و خندان باشد. این واژه ی ترکی الاصل در همین معنا به فارسی دری نیز وارد شده است. در گویش های گبران دوره ی جاهلیه ی پیش از اسلام ایران و در متون بازمانده به الفبای دین دبیره و پهلوی مانند اوستا و خرده اوستا به گل، «ورد» گفته می شود. چنان که در کلمه ی «سهرورد» نیز هنوز بر جا است. اما فارسی زبانان مسلمان واژه ی زیبای ترکی «گل» را به جای «ورد» گبران به کار گیرند. **برگردان فارسی:**

اندک زمانی بر تو گریند، سپس اتفاق کنند و تو را در گور نهند و تند و تیز از تو روی برگردانند.

بیردمیلا: لحظه ی اندکی. مرکب از: بیر (صفت عددی) + دم (اسم در معنای لحظه، نفس، اندک زمان) + لیلیق (پی افزوده) + ا (پی افزوده).

دم: لغت ترکی الاصل است در معنای: لحظه نفس، اندک زمان، رنگ و بو و جز آن که در فارسی نیز داخل شده و به همین معنی ها به کار می رود.

پی افزوده ی چهار شکلی لیلیق /لیک /لوق /لوک که پس از افزوده شدن صائت آ (a) بر آن به صورت لیلیغ در آمده، به فرجام اسم و ضمیر و صفت و قید می آید و اسم می سازد.

آغلاشالار: بگریند. صیغه ی سوم شخص جمع مضارع روایتی از مصدر آغلاشماق، وجه اشتراکی از مصدر بسیط آغلاماق در معنای گریستن به اتفاق هم.

آندان: سپس، پس از آن.

باروپ: وجه وصفی از مصدر بارماق در معنای رفتن. از قرن نهم به این سو، این فعل در متون نظم و نثر ترکی به صورت وارماق آمده است. معانی رایج این مصدر چنین است: ۱) گام به مقصد گذاشتن. ۲) به وضع و حالتی معین در آمدن. مانند: یاشی قیرخا واردی. ۳) واصل شدن، رسیدن. مانند: ائوه آخشام واردیم. ۴) احساس مزه. ۵) از حالتی دیگر در آمدن. مانند: سجده یه وارماق. ۶) گذشتن، اتصال به ماضی. ۷) راه رفتن. ۸) فانی شدن. ۹) هجوم کردن.

از همین مصدر ترکیب وارا - وارا در معنای روان - روان به کار رفته است.

حق نفسی دریا ایمیش،

هاوار - وارا سوئیلرم.

ایره بیلمم پانینا

چندین هزارا سوئیلرم. (قوشجو اوغلو)

باغلاشالار: صیغه ی سوم شخص جمع مضارع روایتی از مصدر باغلاشماق در معنای اتفاق کردن و در انجام امری با کسی به توافق رسیدن. ترکیب مصدر چنین است: باغ (ریشه ی واژه در معنای ریسمان و طناب) + لاش (افزوده ی فعل ساز که از اسم فعل اشتراکی می سازد) + ماق (نشانه ی مصدری بر واژه های ستبر صائب).

سنی: حالت مفعولی ضمیر منفصل دوم شخص مفرد.

چوقورا: حالت مفعول به یی اسم چوقور که در ترکی امروزی ایرانی الاصل چوخور تلفظ می شود و به معنای: ۱) فرو

تاختلار دوزموشدولر، نیفتالی کیشی او باش-بو باشا راحتجا هرله نیردی. آیاغی نین آلتینا خئیلی چای داشی، میشار داشلاری ییغمیشدیلا، کونجلیری و اوجلوقلاری میشار داشلاریندان توتور، قالان یئرلری چای داشلاری ایله هؤروردو. ایری گۆی داشی زورلا قوخاغینا گۆتوروب چیرپی نین برابرینده تارازلادی، یئرینده سیلکله ییب اوتورتدو، بونا امین اولاندان سونرا کۆینگى نین قولو ایله اولجه بورنونون سویونو، سونرا آلنی نین ترینی سیلیدی، مالا ایله کۆهنه آیری-اویرو وئدره نین دیبینی ائشله دی، بیر چیمدیک پالچیق گۆتوروب داغین اوستونه آتدی. نیفتالی کیشی ساری برژئنت پارچادان اؤنلوك گئینیمیشدی، اوچ-دؤرد دفعه اؤنلوكون توزونو چیرپیدی.

– بو کیشی نین بیر قاریش بویو واردی، گۆر آیقالتی نین اوستونده نجه اوزون گۆرونور.

دوغرودان، نیفتالی کیشی نین آلقاق بویلولوغو یوخاریدا هیسس اولونموردو. او هوندورلوکدن کۆلگه سی اوزانیب ماشین یولونو دا او بیرى طرفه آدامیشدی.

وئدره نین او بیرینی ده یئره توللادی، آمیرانه سسله آز قالا قیشقیردی:

– پالچیق! تالاشا!

بايقدان آغیرلیغینی الینده کی چۆمچه بئلین تاختاسینا سالان صادیق موعلیم دیکسیندی، یانینداکی وئدره دن پالچیقین اوستونه سو چيله دی، بئله قاریشدیریب یومشالندی، وئدره لرین ایکیسینی ده یان-یانا قويدو. پالچیق وئدره سینی دولدوروب وئرمک او قدر ده چتین دئییلدی، آنجاق او بیرى وئدره نی تالاشا ایله دولدورماق صادیق موعلیم اوچون عذابلی ایش ایدی. خیردا داشلاری اوردان-بوردان آختاریب زولوم ایدی و پالچیقلا تالاشانی عئینی واختدا وئرمه لی ایدی. چۆمچه بئل ایکى-اوچ دفعه دولوب-بوشالاندا وئدره دولوردو و صادیق موعلیم اونو نیفتالی کیشی نین دوردوغو یئرده بویو برابرى قالدیریب آیاق آلتی نین اوستونه قویوردو، آنجاق تالاشا ییغماق اوچون وئدره نی گۆتوروب یول بویو آشاغی-یوخاری خئیلی گزیر، راستینا چیخان خیردا داشلاری گۆتورور، دولانا کیمی نچه دفعه آیللیب-قالخیردی.

ترس کیمی مال و قویون سیراسی دالبالد دوشموشدو، سککیزینجیده اوخویان اوغلو تاپدیق بو گون قویون نوباتینا گئتمیشدی، یوخسا بو ایشلری او گۆرردی. فهله توتماغا

حکایه – پووست

Öykü - povest

حاصارا هؤرولن آداملار

(پووست)

موزاحیم اسماعیلزاده

برگردان: دکتر حسین شرقی دره جک

صادیق موعلیم حاصارین آغزیندا قاریشدیردیغی پالچیقین یانیندا چۆمچه بئله سؤیکه نیب، آیاغینی او بیرى آیاغی نین اوستونه آشیریب نیفتالی کیشی نین هؤرگوسونه باخیر، باشینا کاغیددان دوزلتدیگی پاپاغی گۆزونون اوستونه چکیردی. حاصار، دوغرودان، اورگینجه ایدی، ائوینه و محلله سینه خصوصی گۆزللیک وئیردی، هم ده اورگینده فکیرلشیردی کی، داها قونشولارین تویوق-جوجه لری کوللارین آراسیندان سیویشیب محلله لرینه گیرمیه جک، اوستلرینه داش توللاییب قیشقیرمایاجقدیلار. اوستایا عملی-باشلی آیقالتی دوزلتمیشدیلا: میشار داشلارینی اوچ یئردن چینله میس، اوستونه اوزون

بیلیمردی. اوچ-دورد داشی قامارالییب آستاجا وئدره یه قویدو کی، تاققیلتیسی ائشیدیلیمه سین. اطرافدا کیمسه نین اولمادیغینی گومان ائدیپ وئدره نی دولدوردو. ساحه دن قاییدان آرزومان سینه دهفترین گلدیگینی هیسس ائتمه دی.

– سالام، آی موعلیم، ایشین آواند اولسون!

دیکسیندی، سونرا اوتاندی، دیلوجو ساغول دئدی.

– بورادا ناغایریرسان؟

– هئچ نه!

– آی ساغ اولموش، ایندی هاسی زامانادی، گرک کوبیک آلایدین، اوندا هم سئمننتین، قومون آز ایشلنه جکدی، هم ده تالاشا ییغما یا جاقدین. – دولو وئدره نی گوتوروب نیفتالی کیشی نین یانینا کیمی گتیردی، اوستایلا سالاملاشیب اونا سوز آتدی.

– نیفتالی ه می، سن بو داشلاری ائله قوی کی، تالاشایا آز احتیاج اولسون. مللیمی یوللارا سالمیسان.

– آیه، من ناغایریم، داشی آزدی، هم ده فرسیزدی، المدارین دا زایی چیخیب، او دا کئچیب خالتورایا.

– هایف دؤیمو قاراداغین گول کیمی کوبیک داشی، هم هوزگوسو هاسانت، هم ده صرفی. – آرزومانین گئدیسی ایله اوستادان آیری بیر سیفاریش ائشیتدی.

– بوش دورما، داش آزالیب، او ایریلریندن بری آت!

سانکی صادق موعلیمین قوللاری بو سوزه بند ایدی، او ساعات سیزیلدا ماغا باشلادی. سوسامیشدی، دوداقلاری قوپقورو اولموشدو. گولسوم بیر چای گتیرسیدی، هم ایستیراحت ائدر، هم ده سوسوزلوغونو یاتیراردی.

– سن نییه پاپیروس چکمیرسن، آی اوستا! اوستالارین هامیسی کی، چکیر!

– من او زهرمارین بیرجه دنه سینى ده الیمه آلمامیشام. هئچ آلماق دا ایستیمیرم.

گولسوم ائودن چیخیب حاصارا باخا-باخا اونلارا طرف یاخینلاشدی.

– آی نیفتالی عمی، هئچ ائله بیل سحرده ایشله ممیسینیز؟

اوستا بارماقلارینی اؤنلوگونه چیریپ توزونو تمیزله دی، ائله بیل گولسومون سوزلرینی ائشیتیمردی.

– های؟

– دئیرم حصار هئچ آرتماییب.

ایسه آروادی گولسوم موعلیمه آجیقلا ایجازه وئرمه میشدی. نئچه گون ایدی کی، کوسولو ایدیلر و اوستا نیفتالی ایله صؤحبتده آجیقجا دئمیشدی کی، فهله-زاد لازیم دئیل، اودئی فهله، – الی ایله صادیغی گؤستمیشدی.

– آی موعلیمه، بیر یاندان دئیرسن کی، ایشی تئز قورتاراق، بیر یاندان دا بئله.

اوستانین دئمگیندن بئله چیخمیشدی کی، صادق موعلیمدن فهله اولماز، قوی ایسندییاری گتیریم.

– به بو ناغایریرسن؟ اوخ کیمی باشینیزین اوستونده دوروب قاروول ها چکمیجک.

– اؤزونوز بیلن مصلحتدی. – اوستا هئچ نه دئمه دی، ناراضیلیغینی ایچینده ساخلادی. گولسوم اوستانی امین ائتمک اوچون بیر آز دانیشماغا مجبور اولدو.

– فهله نین آغی، بوزو ها اولمور، نیفتالی ه می. هامی اؤز ایشی نین فهله سیدی. او آدم فهله توتار، الی بئلینده هرلنر کی، پول قازانسین، دای بعضیلری کیمی گوزو ماعاشی گوزله مکدن بوزارماسین.

– آی معلیمه، مندن اؤترو نه تفاووتو وار، من اوستایام، پالچیغیمی، قومومو واختیندا وئرسینلر. وسسالام.

صادیق موعلیم یول بویو تالاشا آختارا-آختارا خئیلی اوزاغا گئتمه یه مجبور اولدو، جانینداکی آغری گئتدیکجه آرتیر، بئلی نین آغریلاری گلیب-گئدیردی.

توپوقلارینداکی گیزیلتی چکیمک بیلیمردی. آغریلارا اهمیت وئرمه دی، چونکی ایندی نیفتالی کیشی تالاشا گوزله بیردی، گولسوم چؤله چیخیب اوستانی گوزله یین

گورسه، گول آغزینی آچاجقدی. آلاها یالواریر، گوزلری دورد یانا بویلانیردی کی، راستینا کند آداملاریندان کیمسه چیخماسین. ان چوخ دا درس دئدیگی اوشاقلارا!

اؤزگه واختی یول-ایز داش-کسکله دولو اولاردی، ائله صادق موعلیمین آیاققابیسی نئچه دفعه داشا توخونوب رنگینی ایتیرمیشدی. ایندی...

– سنی آغلارا قال! – ایچیندن بیر اعتیراض کئچدی، قولیو تئز-تئز یئریندن چیخان سینیق-سالخاق وئدره نی

کنارا آتیب عیبداالله کیشی نین داش چپرینه باخدی. بوردان وئدره نی دولدورماق اولاردی، آنجاق، آلاها ائلمه

میش، گورسیدی، پیشیگینی آغاچا چیخاراردی، چونکی آغیزدان یلوا اولان کیشی سوزونون یئرینی، دال-قاباغینی

اوغلانلاری روستتین پولونون آغزینی کنده آچیب. اودئی، کوبرا خالا، قرنفیل آرواد، صبیله خالا... بیر آیاقلاری رایونداکی بانکدادی، پولو قویماغا یئر تاپمیرلار. سن؟ دانیشاندا آلاسه اوچونه دانیش.

– ایشلری ساھماندا دؤی. دوزلن کیمی او دا گؤندره جک.

– نییه ساھماندا دؤی؟ الی ده توتور، آیاغی دا. قازاندیغی آراقدا، بیر ده ناتاشالاردادی. اونلار خرجله دیگینی گؤندرسین، درمانینی آلاق. بو یاد اوغلو اولماسا، ناغایرارسان؟ نه ایسته ییرسن آلیب-گتیریر.

آرواد دئدیگیندن دؤنمور، دوداق آلتیندان قیلمیلدانیردی.

– یاد اوغلودان آداما اوغول اولارمی؟

صادیق موعلیم اونیوئرسیتت تحصیللی ادبیات موعلیمی ایدی، چوخلو کیتابلار اوخوموشدو، اونلارین آراسیندا خاریجی اؤلکه یازچیلاری نین اثرلری ده واردی، دئدی- قودویا محل قویان آدام دئییلدی، بزن آروادینا دا ایراد توتوردو کی، چوخ شئییه بند اولما، قوجا آرواددی، اورگی نه ایسته ییر، ائله.

– سن نه دانیشیرسان، آی صادق، دئییر کی، بوتون گونو آج قالیرام، اؤزلری بیشریب اؤزلری ده یئیرلر.

– آاز، دئییر دئییر دانا، سن اؤز بیلدیگینده اول. هئچ نه یه ده فیکیر وئرمه!

صادیق موعلیم قاراجای کندینی آز واخت ایچریسینده قاریش-قاریش گزمیشدی، هر بولاغی، داغی-دره نی بئش بارماغی کیمی تانیییردی، ککلیک اوتونو، یارپیزی، ایتبورونو نه واخت ییغماق لازیم اولدوغونو گونونه کیمی بیلیردی. اوتلاردان نئجه ایستیفاده ائتمگی ازبردن بیلمه سه ده، کیتابی واردی، اونو آچیب باخیردی. حکیمدن چوخ اونا آغیز آچیب مصلحتلشیردی. او، گؤزالتی ائلمیشدی کی، کندین چایکند آدلانان یئری ایله باغ یئری نین آراسینداکی اوزون ساحه اونون گله جک یاشاییش یئری اولاجاق. چوخ منظره لی ایدی – بیر طرفدن یئکچای شیریلتی ایله آخیب کئچیردی، او بیر یاندان ایسه اون هئکتارلیق آلمان، آرمود ساحه سی دومدوز گؤز ایشله دیگجه اوزانیردی.

باکیدان گلنده پاسپورتونو قئیدباتدان چیخارتمیشدی. رایون مرکزینده گئندنه یولونو پاسپورت قئیدبات شؤعبه سینه سالیب اورادا ایشله یین بشیرله تانیش اولموش، اونو

– آرتاجاق. موسکوا بیردن-بیره موسکوا اولماییب ها!

– چای قویوموشام، بیر آزدان گتیرجم.

– سو وارسا، سو وئر.

داش وئدره سی گؤیه قالخدی، نیفتالی کیشی بالاجا، جوسسه سیز بویو ایله وئدره نی گؤیده آغزی اوسته چئویردی. خیردا داشلار بیر گؤز قیریمیندا خیریلداییب بوشلوغو دولدوردو، اوستا وئدره نی یئر تولاادی، صادق موعلیم اوزو یولا طرف دایانیب دوشوندو کی، بیر دقیقه دن سونرا او بیر وئدره ده بوشالیب یئر آتیلجاق و عصبلیرینی تاریما چکن ایکی سؤزو ائشیده جک.

– پالچیق!

– تالاشا!

حتی موعلیم اولماسینا باخمایاراق کنده صادق موعلیمه بیر آد قویوموشدولار: گلمه.

ائله کی، گولسومله ائولندی، چوبان مممه دین ائویندن چیخیب گولسومگیله گلدی، هئچ بیر گوزشت اولمادان «بیزیم گلین» سؤزو اونو قاراباقارا ایزله مه یه باشلادی. چکینیب ائلمه دن اوزونه دئینلر ده اولوردو. سسینی بیر آز قالدیریب سؤزون دوزونو دئینده، کیمینسه خوشونا گلمیردی و همین آدام قیقیرمیزی اوزونه قایدیردی.

– سن چوخ یوخاریدان گئتمه، سن بیزیم گلینسن.

ان چوخ جیرنایان گولسوم اولوردو، دئییشمه باشلاییردی. – گلین سنین... عزیزیندی. – صادق موعلیم ده، گولسوم ده آرادا صؤحبت دوشنده بیر فیکره گلیردی کی، اؤزلرینه آیری محله آلیب ائو تیکسینلر، هم جامعاتین سؤز-صؤحبتیندن، تنه سیندن اوزاق اولسونلار، هم ده گئج-گئج روسیانیین بیر شهریندن ووروب او بیر شهریندن چیخان مسیمین قایدیشیندان سونرا بورادا قالماقلاری هئچ جوره دوزگون اولمازدی. اونو گؤرنلرین دانیشیقلا ریندان، ائوله علاقه ساخلامامایندان بیلیردی کی، مسیم گئج-گئج ائو گئندیکی کوستیومدا جیلری بورام-بوش گونلرین بیر گونو قایداجاق.

– ائو مسیمیندی، – دئییردی آناسی، – اؤزونوزه گون آغلایین.

گولسوم ده بیر دینمیردی، بئش دینمیردی، آخیردا صبر کاساسی داشاندا آناسینا دئییردی کی، ائو هاردان مسیمیندی؟ نییه مسیمین اولمالیدی؟ عسگرلییه گئندنن نه ائو-ئوشیکدن خبری وار، نه ده سندن. خالخن

کونجلىرى دوز توتماق اوچون بير كاماز كوبيك، آلتى- يىددى كاماز گۆى داش آل، سونراسينا باخاريق.

آنجاق نه قدر تلسسه ده، صاديق موعليم قاينى مسيم روستندن قايدانا كيمي ائوى تيكديره بيلمه دى. هله اوسته ليك مسيمين گليشىندن بير آى اول قايناناسى نين ائوينى ترك ائندى. اولكى كيرايه ائوينه قايتدى. مسيم تورمه دن يازميشدى كى، من گلنده كيمسه نين توزونو ائوده گۆرمگيم. يوخارى بيغ ايدى، آشاغى ساققال، صاديق دا، گولسوم ده قالميشدىلار ايكي يول آييريچيندا، بير ياندا مسيمين هدسى، بير ياندا آناسى نين اونلار هر آدديمباشى تىكانلى سۆزلىرى، او بيرى طرفدن ده آروادين چارپايى خستسى اولماسى، اودور كى، قارنى بورنونا دين گولسوم گونده اوچ، بزن دۆرد دفعه چوبان ممددين ائويندن اينده يئمك، آيين-اويون آناسى نين يانينا باش چكيدى.

— آ گولسوم، باخ سنه سۆزدو دئيريم، آنان آغير آرواددى، اونو تك قالديريپ چۆله چيخاردا بيلمسن، يا قونشودان بير آدم چاغير، يا دا قوهوملارينيزدان بيرينى اؤزونله گۆتور، اوشاغا بير شئى اولسا، اؤزوندن كوس!

مسيمين گلمگى يول گليردى، هره بير سۆز دانيشيردى، كيمي دئيردى كى، تورمه دن هله چيخماييب، كيمي دئيردى كى، تورمه دن چيخيب، قوماردا اودوزوب، چوخلو بورجو وار، اونا گۆره بوراخميرلار، كيمي ده دئيردى كى، سندلرى قايداسيندا دئييل. اونا كيمي دورسون قارى عۆمرونو-گونونو باشا ووروب حاق دونياسينا قوووشدو، گولسوم تاپديغى دونيايا گئيردى، نه قدر شرايتسىزلىك اولسا بئله، صاديق موعليم چوبان مومه دين ائويندن چيخمايدى. هئچ گولسوم ده ارينى مجبور ائلمه دى. اوزونو تزه محلله سينه توتدو، آرانچى اوستالار تئميرين باشچيلىغى ايله هۇرگونو باشا چاتدريدلار، ائوين اوستونو گۆتورمه يه گوجو چاتماسا دا، تئمير صاديق موعليمه تكليف ائله دى كى، بير اوتاغى حاضيرلاييب كۆچه بيلرلر. ائله ده اولدو و صاديق موعليم بير اوتاقلى ائوده ييغيشاندا اؤزونو چوخ خوشبخت حيسس ائندى. داها اونا «بيزيم گلين» كلمه سيني دئين يوخ ايدى. مسيمين حده دولو ايسماريجلارى قورتارميشدى و گئجه نين بير عالمى يوخودان آييليب مسيمين نشعلى، سرخوش باخيقلاريني گۆرموردو.

بير نچه دفعه ناھارا دعوت ائتميشدى. آرالارى آچيلاندان سونرا تعيينات ورقى نين صورتيني، پاسپورتونو، معاريف شۆعبه سيندن ايشله ديگى حاقيندا آراييشى، بير دنه ده قيرمىزى اونلوغو پاسپورتونون آراسينا قويوب بشيره دئتميشدى كى، اونو قاراچاي كندينه قئيدياتا آلسين. آز واختين اچينده صاديق موعليم اولدو قاراچايلى. كنده آدامين آغزينا ديشيني سايرلار، خبر توتدولار كى، صاديق موعليم كنده قئيدياتا دوشوب. كند سووتتى نين سدرى توفيق آرزومانوو اونون آدينى كيتابا يازاندان سونرا جار چكدى كى، بس دئمزسنى، صاديق موعليم داها گلمه دئييل، كندين عمللى-باشلى ساكينيدير. كاغىذا باخان كيم ايدى، صاديق موعليم يئنه ده قاراچايلىلارين ديلينده گلمه و «بيزيم گلين» ايدى.

صاديق موعليم بشيرين اوتاغينا نۆوتى دفعه گلدى، اونو ناھارا «نازان» رستورانينا آپاردى، خصوصى نۆمره ده اوتوروب عمللى-باشلى سوفره آچدى، اورگيني اونا آچدى. — من رايون ايجراييه سووتتيدن تورپاق ساحه سى آلمالييام. اصلينده، منه گنج مومتخصيص كيمي دوشور. سندلريم وار، زورلا، شيكايته آرام يوخدو. اونولا دانيش، حاقي-حۆرمتى ندى وئريم، هلل ائلسين. سنين حۆرمتين ده اؤز يئرینده.

سن دئمه، بشير ايجراكومون قوهومودو، حيات يولداشى اونلارين نسليندن ايميش، ائله اونون سيستمه دوزلمه سينده كۆمگى اولوبموش. صاديق موعليمين ناغىلى بشيره عمللى-باشلى تاثير ائندى و سۆز وئردى كى، بو ايشين دوزلمه سينه جانلا-باشلا كۆمك ائده جك، قيميتمى ده موناسيب ائده جك، سندلرى و عريضة نى اونا چاتديراجاق. آراندا تاپديغى اوستالار گليب يئره باخيدلار، محلله نى او باش-بو باش آدديملاييب گۆزدن كئچيردیلر، ائوين يئرینی تاхта ميخلارلا مانشيرلادیلار، صاديق موعليمه دؤنه-دؤنه تاپشيردیلار كى، داشى، قومو تۆكدورنده اطرافا مانچيلىك تۆرتمه سين. صاديق موعليم گولسومين مصلحتلشيب سون قارا گلدیگی ايکيمرتبه لى ائوين فورماسيني اوستا تميره بيرتهر باشا سالاندان سونرا سوروشدو كى، نه قدر داش آلمالیدی.

— داشين نه ضياني وار. نه قدر چوخ آلسان، سانا خئبيردى. ائودن باشقا سنه حاصر هۆرمك لازيمدى، تۆوله تيكمك لازيمدى، ال دامى تيكمك لازيمدى.

پول گئدير. ايندى نئيله يېھك، تىكمه ليگيك، داشقا اولسا،
هم موعليمين، هم ده منيم ايشيم هاسانت اولار.
بو واخت قونشونون اوغلو ائودن چيخيب خيطة
گوروندو.

— آقادا آليم، بير برى دور.
اوشاق جلد آدديلارلا اونا ياخينلاشدى.
— يورولماياسينيز، — دئدى.
— داشقانيز هاردادى؟
— خيطة.
— بوشدومو؟
— يوخ، ايچى پئيىنده دولودو.
— گئت، اونو محله يه بوشالت، آپار ايچينى تالاشا ايله
دولدور، گتير.
— تالاشا ندى؟
— بيلميرسن؟ خير دانا، خيردا داش.
— باش اوسته!

صاديق موعليمين جانينا بير راحتليق چؤكدو، بدنى نين
ترى قوپقورو اولدو، جاني يولدان-ايزدن خيردا داش
بيغماقدان آز دا اولسا، آزاد اولاجاقدى، آنجاق گولسومون
رنگى ديشدى، بير آز آجيقلا اوستايا اعتيراض ائتدى.
— آى نيفتالى ه مى، ناهاق خالخين اوشاغينى بويوردون.
— نيهه؟
— بيردن نارازى اولار. واليدئينلىرى گوررلر.
— گورسونلر. سيز ايکينيز ده اونلارن ازييتينى نه قدر
چكميسينيز، هله ده چكه جكسينيز. سيز ايچينيزله
مشغول اولون!

...مسيمين گليشى كنده نشه گتيردى، كند ياريبوخولو،
ياربايىق وضعيته ايدى، سرخوشلوق بير آن دا آمان
وئرميردى. بو كندين آداملارينا دا سيراي ائتدى، ان چوخ
دا جاوانلار مسيمين هاواسينا ديشديلر، اوست-باشلارى
توتون قوخودو، گوزلى آلاجانلاندى.

كؤهنه لىب رنگى سوزالميش «آديداس» سومكاسى
چيىيننده مسيم آتا اوچاغينا گلدى، آچارى هم
قونشولارى، هم ده آتاسى نين عميسى اوغلو سايردن
آيب ائوين قاپسিনি آچدى، ايچرى گيريب «آديداسى»
بير كونجه آتدى و كندين مركزينه چيخدى، راستينا
چيخانلارلا گوروشدو، اوزو كيمي اوچ نفرله كمال كيشى
نين پيتيخاناسينا گئديب ايچديلر. سحريسى صاديق

— تالاشا!

— پالچيق!

اوستا نيفتالى وئدره لرى بو دفعه ده اولكى كيمي
يوخاريدان آشاغى بيريلداتدى، ساغ الى ايله بورنونون
سويونو سيليب هورگونون اوستونه آتدى، همين الينى
توزلو اؤلگونون اورتاسينا چكدى، بو صاديق موعليمى
ايرنديردى، ائودن اينده پادنوس گتيرن گولسومو گوروب
اوركلندى.

— آى اوستا، بير آشاغى دوش، هاوانى ديش، البته،
اوزونه سو وور، ترينى سيل. بير استكان دا چاي ايچك!
نيفتالى كيشى اونون سوزلرينى بو قولاغيندان آيب او
قولاغينا وئردى.

— نه يه دوشوم؟ بورايا گوجن چخيميشام. ائله بيليرسن
دوشوب قالخماق هاسانتدى؟ چاييمى، قنديمى بورا وئر،
بوردا ايچجم.

— اورا توز-تورپاقدى، جيبرلرين توتولاجاق.
— آى ساغ اولموش، توتولسايدى، اينديينجن
توتولموشدو.

گولسوم چايلارى ستولون اوستونه قويدو، سونرا قيزينى
سسله دى.

— آى شبنم، او چاينيكلىرى بورا گتير، آنجاق احتياطلى
اول، اوزونو يانديرارسان.

— داشقانيز يوخودو؟ — اوستا سوالى ان چوخ گولسومه
وئيردى.
— يوخودو.

— به نيهه يوخودو؟ سوزه چوخ لازيم اولاجاق. سحر مال-
قويون ساخلاياندا پئيىنى نين داشيياچاقسينيز؟

— ائه، آى نيفتالى ه مى، نيه قويوب نيه آختاريرسان.
— اوستا غريبه دئنن، بيرينى دوزلتسين. والللاه، دوز
سوزومدو. باخ، بو موعليم وئدرينن تالاشا داشيماقدان
يورولدو، آما، داشقا اولسايدى، بير دفعه دولدورماقتان نه
قدر ايش گورردى، ايشيميز ده تئز اولاردى. قونشونون
ياخشى بيرى وار، اونو بير گونلوک آل، اونسوز هله ايشيميز
چوخودو. تالاشا چوخ لازيم اولور، گوى داشلارين آراسينى
دولدورماق لازيمدى، يا يوخ؟ دئديم ده، كوبيك
آلسايدينيز بوندان صرفه لى اولاردى. سئمئته گور نه قدر

بئشجه قپیک گۆندرمه دین دوغما آنا. او ایسه هر شئیینی سنه وئرمیشدی.

– ما ناغیل اوخوما.

– نه ناغیل اوخویاجام؟ ائودن چیخدیق کیره یه، اوزوم ده ایکیجانلی، آنجاق اورگیم گۆتورمه دی، یئنه آنامی اوزگه اله وئرمه دیم. حالال-حالال خوشو اولسون! ایندی گلیب مندن یاس پولو ایسته بیرسن. یاس پولو هئچ باشدای نین پولو ائلمه دی. اوستونو بیز دوزلتدیک. جاهانگیر ده بیلیر، بوتون ائل-اوبا دا...

– ییغیلان پولو منه وئرمه لیسینیز.

صادیق موعلیم داها دۆزه بیلمه دی، آروادی نین حاق اوچونه دئدیگی سۆزلرین مسیمه تاثیر ائتمه دیگینی گۆروب اونلارا یاخینلاشدی، اوزونو گولسومه توتدو.

– بو سندن پول ایسته بیر؟

– گۆرمورسن؟

– ایسته بیر، یاخشی ائله بیر. آلا! – جیییندن اون دنه ماناتلیغین قالاغینی اونا اوزاتدی. صادیق بیلردی کی، مسیم روستندن بوش جیلله گلیب، قپییه گولله آتیر، آخشام مؤحکم ایچیپ، ایندی پاخمئلدی، حؤکمن ایچمه لیدی، ایچمه سه، باشی نین آغریسی اونو اؤلدورر. مسیم پولون قالاغینی گۆروب صادیغین الینی گۆیده قاپدی، آجگۆزلوکله سایدی، اونون اوستونه چمکیددی.

– بو نه پولدو؟

– پولو تانیمیرسان؟

– تانیبیرام. آزدی.

– آزدی؟ اوندا اونو منه قایتار.

مسیمین اللری اسمه یه باشلادی، اوتورماغا هئیی یوخ ایدی، آیاغا قالدی، ساغوللاشمادان یولا دوغرو آددیملادی، گئری بویلائیپ قیشقیردی.

– قالانیی دا آلاجام، حاضریراییین!

– گۆزده قولاقدا اول! – صادیق اونون جاوابینی وئریب آغلایان آروادینی ساکیتلشدیردی.

– اونا نییه پول وئردین؟

– بس نیلگیم؟ سندن پول ایسته بیردی. وئرمه سه ن، ال چکمیه جکدی.

– غلط ائله جکدی. قولاغی نین دیبینی گۆزر.

– گولسوم، اینجیمه، قارداشین قورتاریب. اوندان آدام اولماز. من اونا قان پولو وئردیم، خاتا-بالاسینی بیزدن

موعلیمین قاپیسیندا پئیدا اولدو، صادیق موعلیمله، گولسومله، اوشاقلارلا سویوق گۆروشدو.

– خوش گلمیسن! نئجه سن؟

– باجیسی نین سوالینا اؤتری جاواب وئردی.

– گۆردویون کیمی!

– اوتورون، ایندی چای سوزورم.

– من چای ایچمیرم.

– بیر یوللوقمو گلدین، مسیم؟

– دئیمرم.

– یامان گئج گلدین. آنامین گۆزو یولدا قالدی. ائله سنی آرزولاییردی. نیسگیلی گئتدی. بیر اوغونو ائولندیره بیلمه دی. باری ایننن بئله آتا یوردونو شنلندیر. آنامی زیارته گئتدینمی؟

– گئدیب دیریلتمه یچم ها!

– او نه سۆزدو؟

– ائشیتمه دین؟

– آیب اولسون سنه! هر شئی سنه قوربان ائله یین آنا حاقیندا ائله سۆز سنه یاراشارمی؟

– منه پول لازیمدی.

– پول هامییا لازیمدی. روستندن سن گلیرسن. سن منه پول وئرمکدن، پول ایسته بیرسن.

– پول روستنده کوچه لره تۆکولوب. گئدن مئشوکنان ییغیب گتیریر. اوستونده نه قدر ییغیلدی؟

– عاگیلی، فراستلی آداملار اوچون تۆکولوب.

– پولو سوروشورام! نه قدر ییغیلیمیشدی؟

– من نه بیلیم؟ آنامی خالامین اری جاهانگیر گۆتوردو، احساسلاری دا او وئردی. بیز هئچ نه یه قاریشمادیق.

– جاهانگیر نییه گۆتورمه لیدی کی؟ سن اؤلموشدون؟

– منی ائودن قوومادین؟ خبر خبر دالینجا گلیردی کی، چیخین ائودن، آنجاق دوشونموردون کی، آنان یاتاق

خستسیدی، اونا قوللوق لازیمدی. یئمک حاضریراییب وئرمه لیسن، درمان آلمالیسان، اوستونه حکیم گتیرمه

لیسن، آلتینی تمیزله مه لیسن... گلمه دین، ائلمه دین. یاد اوغلو ائله دی هامیسینی. رایوندان بورا حکیم گتیر،

آپار رایونا، درمانی رایوندان تاپمیرسان، باکیدان گتیردیرسن، سیستئم وورماغا قونشو کئندن آدام

گتیردیرسن. بونلارین هامیسی پولدو، عذاب-ادیتدی. هئچ کیم ائله مزدی، صادیق ائله دی. روستندن پامپئرس آماغا

كى، مسيم ندىن اۆلدۈرۈپ، يا دا اۈنۈن اۆلۈمۈندە كىم گۈناھكار اولدۇ، حتى رايونون حقوق-موھافىظە اورقانلارى باش آپمادىقلار يىندان اۈنۈن مئىيدىنى رايون مەركىزىنە آپارىپ موعايىنە ائتمە دىلر، دىاقنوز قويمادىلار. سرخوشلۇغونۇ، نشخورلۇغونۇ، قوماربازلۇغىنى، ان چوخ دا ائوسىز-ئاشىكسىزلىگىنى، سفىللىگىنى بەھانە ائىدىپ ايشە باش قوشمادىلار. اگر كندە بىرچە جوملە سۆز-سۆھبەت يايىلسايدى كى، اۈنۈن اۆلۈمۈندە كىمسە گۈناھكاردى، رايون مەلىسى آرى كىمى كندە آياق آچار، صادىق موعلىمىن دىرسىنە سامان تىردىلر.

صادىق موعلىم ھر ساعاتدان بىر حىطە چىخىپ آما آغاجى نىن كۆلگە سىندە پاپىروس توستولە دندە او گون گۆزلىرى اۆنۈندە جانلاندى.

– ھامىلە گولسوم.

– سرخوش قارداشى مسيم.

– پول اىستىمك موباحىسە سى.

– مسيمىن بىچاقلا اۈنۈن اوزرىنە ھوجومو.

– گولسومون قىشقىرتىسى.

– مسيمىن ھاقىقتن ھامىلە باجىسىنى وورماغا دوغرو آدىملاماسى.

– اۈنۈن قاچىشى و آرخادان مسيمى وار گوجو ايلە ايتلە مە سى.

– مسيمىن باشى نىن دمىر بورويا دىمە سى، آشاغى آيىلمە سى و ھالسىز اوتوروشو.

صادىق موعلىم بو صحنە لرى كىنو لىنتى كىمى گۆزلىرى اۆنۈندە جانلاندىراندان بدىنە اىستى تر گلير، تىترتمە توتور، نە سى دارالير، او آندا چالىشىردى كى، ھادىتە لرى يادداشىندان سىلىپ آتسىن، گویا بئلە بىر ھادىتە اولمايىپ، مسيمى او اۆلدۈرمە يىپ، مسيم بئىنە قان سىزمادان اۆلمە يىپ، ھارداسا نىلندىن سونرا يىخىلىپ، باشى داشا دىيىپ. شاھىدى دە وار، اودئى، گولسوم، ھىيات يولداشى، مسيمىن دوست دوغماجا باجىسى گولسوم! يالان دئمىە جك كى، ياد اوغلوئا؟ اگر مسيمى صادىق موعلىم اۆلدۈرسىدى، اوچ گون اولدىن، ائلە صادىق موعلىمگىلىن حىطىپندە اۆلدى. اۆلمە دى كى؟ يوخ، اوچ گون سونرا كئىچىنىپ. بو اوچ گوندە نە اولوبسا، اولوب.

جىنايەت و جزا! بو صادىق موعلىمىن اۈنۈنۈرسىتتە اوخودوغو مشهور ائىرلردن بىرى ايدى. روس ادبىياتىندان

اوزاق ائلسىن. يا كىمىسە ووروب اۆلدۈرۈپ جك، يا دا اۈنۈن او مئىلە...

– جاماھات بختورىن آجلارى گندىپ روستىن پولونو مئشوكنان بورا گۆندىر، عايىلە ساخلايىر، عىمارتلىر تىكدىرلىر، بو ھىچ آناسى نىن قبرى نىن اوستونە دە گئتمگى اۆزۈنە آر بىلىر.

– دارىخما، ائوى دە ساتاجاق!

بىر آى كئچمە مېش، دوغرودان دا، مسيم آتا اوچاغىنى ساتدىغا چىخاردى. كندىن مەركىزىندە باغلى-باغاتلى مولكون موشتىرلىرى او قدر ايدى كى!

– ساتما! آتا-بابا مولكونو ساتان خئىير تاپمازا!

– قوى تاپمايىم، ايشىندە اول!

– دوزلردە قالاچاقسان!

– سن قالماياچاقسان كى!

ساتدى، دوغرودان دا آرالاردا قالدى. بىر گون اوردا، بىر گون بوردا. قومار، اىچكى، نشە! سون دفعە يئنە اولارنىن قايسىنا گلدى. آياق اوستە دورا بىلمىردى.

– مە پولل وئرىن!

– نئىنرىسن پولو؟

– بىلپت آلىب روستتە قايدىرام.

– ردد اول، سنىن كىمى قارداشى گۆرمكدن گۆرمە مك ياخشىدى. پول-زاد دا يوخدو.

– پولو!..

مسيم جىبىندىن چىخارتدىغى بىچاقلا گولسومون اوستونە شىجرادى، صادىق اۆزۈنۈ چاتدىرىپ آرايا گىردى. مسيمىن سىنە سىندىن اىكى الله وار گوجو ايلە گئرى ايتلە دى. مسيمىن آياغى يئردن اوزولدو، آرخاداكى تىلفون دىرگىنە چىرىپىلدى، يئره يىخىلدى و يىخىلدىغى يئردن تىرنمە دى.

– سن باجى نىن اوستونە بىچاق چكىرسن؟ اجلاف!

– دور ردد اول بوردان! – گولسوم قارداشى نىن اوستونە قىشقىردى. مسيم بىر آزدان اۆزۈنە گلدى، قالخىپ اوست-باشىنى چىرىپدى و حىطى ترك ائتدى. اوچ گون اوندان سس-سوراق چىخمادى، خىر يايىلدى كى، مسيم كولخوزون فئرماسىندا اىركلرىن آخوروندا اولوب. جاماعات اۈنۈن عادتە يولا سالدى، آتچاق اۈنۈن اۆلۈمۈ كند ساكىنلىرى نىن سايسىز سواللارنى، اۆزۈ دە جاوابسىز سواللارنى سبب اولدو. كىمسە اصل ھاقىقتى بىلمە دى

رئاللىقىدا بىر بىرلىك يوخ ايدى، بى، خانى ايندى رايكوم كاتىبى، ايسپالكوم، صدر عوض ائله ييردى، نۇكرى ايسه فېله و كندلى.

«- آغلار قالسىن بىر بىرلىكى! هاردان اولدو؟ كولخوز سدرى ايله كولخوزچو هاردان برابر اولدو؟ يالاندى، يالاندى، يالان!»

- داشقانى، آ فادا آلیم، يئره بوشالتما! - نىفتالى اوستا ترلانا يول گۇستىردى. - هه، وئدرانى آلا، ائله بىر باشا اورا يىغ، منه وئرا!

ترلان دىلنمه دن جلد، هوسله ايشله ييردى. آنجاق سوچلو اداملار اوخشا ييردى. سحر دن چۆله چىخمايان شىبنم كۆلگه سى قاپى نىن آغزىندان حاصارا قدر اوزانيردى.

- آى آنا، چاي قاينادى. دىملىگىم؟
گولسوم قىزىنا گۇستىرىش وئىردى، چايى نىجه دىمله مك لازىمدى.

- سوزوم گتىرىم؟

- گتىر.

- نىجه سىتكان گتىرىم؟

- باخ گۆر نىجه نفر دىلر؟

اوج استكان پوررنگى چاي او ساعات پادنوسدا خىطده كى ستولون اوستونه قويدو. ايشله ين ايكى نفر ايدى. بس شىبنم اوچونجو استكانى كىمه سوزموشدو؟ آناسىنامى؟ قطعىين! هئچ واخت ائوين قادينى اوستا ايله اوتوروب چاي اىچمزدى. عاغىلا گله سى صۇحبت دئىلدى. اونا مثله ايدىن ايدى. اوچونجو سىتكان ترلان اوچون ايدى. آرتىق نىچى آرابا ايدى كى، تالاشا ايله دولدوروب گتىرىر، اوردان دا وئدره-وئدره اوستانين آياقالتىسىنا قالدىريردى. صادىق موعلىم بۇيوك بىر بلادان - كوچه دن خىردا داش يىغماقدان آزاد ايدى و بو آزادلىق - داها دوغروسو، راحتلىق جانىنا ياغ كىمى يايلىردى. آنجاق بو راحتلىق بوش-بوشونا اده اولونموردو، صادىق موعلىم ائوينى دۇرد طرفدن باغلايان حاصارلارن آراسىندا بىر سئوگى قىغىلجىملارى نىن پارلادىغىنى گۇروردو.

گولسومون قاپى نىن آغزىندان قىراغا آياق قويمابان قىزىنا تىپىنگى اورگىندن اولدو.

- تئز ائله، چاينىكلرى منه وئرا، اوزون ده كئچ اىچرى، يئمگى بىشىر. ايندىجه آخشام اولاجاق!

سئمىنارا حاضىرلاشندا صادىق موعلىم ايكى گئجه يوخوسوز قالىب رومانى دىقتله اوخوموشدو. آنجاق اونون تۇرتدىگى جىنايت جزاسىز قالمىشدى و جزا او زمان وئرىله جكدى كى، اوستوندىن نىچه ايللر اؤتندىن سونرا صادىق، يا دا آروادى گولسوم پوليس ايداره سىنه گلىب اعترىف ائده جكدىلر كى، بس رحمته گئتمىش مسىم اوجاقوئردىئوين اؤلومونده گوناھكار منم! هر شئى تزه دن باشلاياجاق، صادىق، يا گولسوم - هانسى گوناھى اعترىف ائدىردىسه - مئهم لر كورسوسونده ايلشه جك، جزاسىنى آلاجاقدى.

هله كى، اونلارن هئچ بىرى بو جسارتى اؤزلىرىنده حىسس ائتمىر، هئچ بو هاقدا دوشونموردولر ده! هر ايكىسى بونو اىچلىرىنده سىرر كىمى ساخلا ييردىلر. آرالارىنداكى سويوقلوقون، كوسونون سببى ايسه تامام باشقا مثله ايدى.

- تالاشا!

- پالچىق!

اوستا نىفتالى داها وئدره لرى بوشالدىب حىرسله يئره توللامىر، موعلىمىن اوستونه چمكىرمىردى. ترلان تاختا آرابانى اؤزوندىن بۇيوك اولسا دا، هوسله دىگىرله دىب تالاشالى يئرلردن دولدوروب گتىرىر، صادىق موعلىمسه پالچىغى بىر گۆز قىرىمىندا وئدره يه دولدوروب يوخارى قالدىرىر، اوستا پالچىق اىسته ينه كىمى بوش قالير، يا دا پالچىغا سو چيله يىب قوروماغا قويموردو.

- فېله لىك ده بىر صنعت دۇيموش، - صادىق موعلىم كندده فېله دئىيلنده يادا دوشن مئهدىنى خاطرلادى، چوخ آدمىن سۇزونو يئره سالان مئهدىيه برات قازاندىردى، سحر دن آخشاما كىمى اوستايا داش وئرن، پالچىق توتوب وئدره سىنى تئز-تئز دولدوران مئهدىيه يازىغى گلدى. درسده اوشاقلارا اوخوماغىن واجىبلىگىنى وورغولايان صادىق موعلىم مىثال دا چكىردى: باخ، اوخومايان مئهدى كىمى فېله اولاجاق. «نۇكر» دئمىردى، چونكى سووئت جمعيتىنده بى، خان، نۇكر يوخ ايدى و بو سۇزلىرى دىله گتىرمك ياساق اولونوردو. سووئت جمعيتىنده هامى بىر-بىرىله برابر ايدى. برابر چىلىك! صادىق موعلىم بو سۇزه شوبهه ايله ياناشىردى، چونكى

كى، چاپلارلى تزلە سىن. ترلانين، اوستا نىفتالى نين يانيندا اونو چاغيرماغى، سۆزونون يئرە دوشمە سىنى اىستەمە دى، اۆزۈ اىندە كى بوش ستكانا چاى سوزدو.

— اوستا، چايىنى تزلگىمى؟

— هله قورتارمامىشام، آقادا!

هله نوروز بايرامىندا، دئيه سن يئل چرشنه سىندە عاييله ستول باشىندا اوتوروب قازماقلى آشدان يئىندە صۇحبەت دوشدو كى، ياي مآذونىتىنە سوپودوجو آلسىنلار، چونكى اوشاقلار دئىيردىلر كى، كندەدە چوخ آدامىن ائويندە سوپودوجو وار — حتى چوبان سرحد دە ائوينە سوپودوجو آلب. صادىق موعلىم تكليف ائله دى كى، اونون ماعاشىنا سوپودوجو آلسىنلار، گولسومون ماعاشىنا ايسە حاصارى تىكدىرسىنلر. حاصار تىكىلسىدى، داها صادىق موعلىمىن ائوى نين خىط-باجاسى گۇرونمىه جكدى، مفتىلدىن، كول-كوسدان، تاختادان چكىلمىش حاصار ائوى يۇندمىسىز گۇستىر، هم دە يولدان اؤتوب-كئچنلر اونلارلى گۇتوردولر.

سن سايدىغىنى ساي...

صادىق موعلىمىن ائويندە اونون اوچون ان قىيمىتلى سايىلان آلبوم واردى، بو آلبومدا اونون موعلىملرى نين و طلبه يولداشلارلى نين شكىللىرى، اونوانلارلى واردى. سون صحىفه دە اونوئرسىتئىتىن بىناسى نين شكىلى وورولموش، اونون آلتىندان ايسە بو سۆزلر يازىلمىشىدى: هر ايل ايبول آيى نين ۱-دە «باكى سووتتى» مئتروسوندا گۇروشمە لى! بىر نئچە ايل دئىيلن اونواندا گۇروشولر، آنجاق بىرىنجى ايل يئتمىش بئە طلبه دن جمعى يگىرمى اوچو گلەمىشىدى. ايللر اؤتدوكجه بو ساي سىفيرا ائندى و گۇروش دئمك اولار كى، ياددان چىخدى. صادىق موعلىم اونلارلا مکتوب يازىر، كونوئرتله اونوانلارلا گۇندىرىدى. كندەدە پوچتالىون ايسلامى اونو قدر آختاران، هر گۇرندە «مکتوب وارمى؟» سوالى وئرن ايكىنجى آدام يوخ ايدى. هر دفعه يوخ جاوابى آلاندا نه وضعيته دوشوردو؟ دئمه لى، هر شئى اؤترى ايمىش! طلبه لىك ابللرى خوش، شىرىن خاطيره دن باشقا بىر شئى دئىيلمىش!

گولسوم اونون هيجانى نين بوش يئرە اولدوغونو بىلدىرىدى.

اۆزگه واخت اولسايدى، صادىق موعلىم بئله شئى باغىشلاماز، سرت سۆزلرله، حتى سۆيوشلرله ترلانا بىر-ايكىسىنى چكر، ايتى قووان كىمى قوواردى. او ياشدا اولاندا صادىق موعلىم دە سىنىف يولداشى سايالىنى سئومىشىدى، اۆزۈ دە نئجه! بوندان خبر توتان سايالانين آناسى اونو مکتىبن خىطىندە توتموشدو.

— آ يئتىم، يولونو دوز يئرى، گۇزونو منىم قىزىمىن اوزوندن چك! سنه باها باشا گه لر!

يئتىم سۆزو صادىق موعلىمىن اورىنىنى دۇرد يوخ، اون دۇرد يئرە پارچالامىش، ايلك محبتىنى چىلىك-چىلىك ائلمىشىدى.

ايندى هارالاردان تالاشا يىغىب آغىر آرابانى خىطه گتىرن، جانى دىلدىن ايشله ين و كلمه كسمه ين، موعلىملرى نين كۇمگىنه گلن اوشاغا آرتىق سۆز دئمك اورە يە اوخ سانجماق كىمى اولاردى. اودور كى، بۇيوك حۇرمەت و ساكىت سىسلە شاگىردىنى دە چاى سوفره سىنه دعوت ائتىدى.

— اوستا، آشاغى دوزمورسن؟

— يوخ، آقادا، منىمكىنى برى وئر. قندىم دە وار.

استكانى اوستايا اؤتوردو.

— گل چاى اىچك.

ترلان باشىنى آشاغى ساليب بىر سۆز دئمه دى، اصليندە شبنم سوزدوبو چايى اىچمگى عاغلىنا گتىرمىردى.

— ساغ اولون! من اىچمىرم.

— نىيه؟

ترلان داروازانين كۆلگه سىندە دايندى، چايى يارىباجان اىچن صادىق موعلىمه بىردن ائله گلدى كى، ترلان قاپى نين آغزىندادى، بو ساعات ايكىجه آددىما خىطدىن چىخاجاق و اوستا نىفتالى تالاشا دئىندە آرابانى تاققىلدادا-تاققىلدادا چاى كئارىنا كىمى گندە جكدى.

صادىق موعلىم بونو اىستىمىردى، هئچ اىستىمىردى.

چايى اىچىپ قورتاردى، آنجاق صادىق موعلىمىن دوداقلارلى سوسوزلوقدان قايساق باغلامىشىدى، تئز-تئز دىلى ايله دوداقلارلىنى ياشلايىردى. شبنم چاينىكلرى كۇهنه ستولون اوستونه قويوب گۇزدن اىتمىشىدى، اوستا نىفتالى هله استكانى يارىيا ائندىرمە مىشىدى، اوچونجو ستكانا ايسە ال ديمە مىشىدى، ياواش-ياواش سوپوبوردو. گولسوم خىط-باجادا هرله نىردى، گرک اونو چاغىرايدى

نه تئز اوتوب كئچيرميش. ايبيرمي ايل! ائله بيل دون ايدى. طلبه يولداشلارى بير يئره ييغيشاچاقديلار. گۆره سن، تدبيري كيم تشكيل انديردى؟ تشكيلات كوميته سى. نه فرقى وار؟ كيم ائله بير ائلسين، تكى گۆروش اولسون.

گولسوم اريني بئله احوال-روحيبه ده هئچ واخت گۆرمة ميشدى. تعجوبلندى ده!

– نه اولوب؟

– ساغليغين.

– گيزلتمه! تامام ديشميسن.

– بيليرسن، ايپولون ۱-ده گۆروشه جگيك. ايبيرمي ايلبلگيميزدى.

– هارادان بيلدين؟

– بودئى، مكتوب!

– من ده دئديم گۆره سن لوتورئيان «ولقا» اودوب، يوخسا ندير؟

– سن ائله شئيلرى بيلمسن، آى گولسوم. كيميچيلار رئاكسييادان، بير ده اوندان آينان پيس قوخولو مادده لردن باشقا نه بيليرلر كى؟ طلبه ليك ايللرى، گنجليك، گۆزليك، خاطيره لر... بونلار دونيادا قيمتى اولمايان نعمتلردير. دوز ايگيرمي ايلدير كى، بير-بيريميزى گۆرموروك.

– گۆروب نئينيه جكسينيز؟

– نئينيه جگيك؟ ايبيرمي ايل جاوانليغا قايداچاغيق، اؤتن گونلردن سؤز اچاچاغيق، موعليمليمىزى خاطرلارياچاغيق، درسلدن قاچماغمىزى... ايبيرمي ايلده هانسى ديشكنليك اولوب. كيم ايندى هارادادى، كيمين نئچه اوشاغى وار...

– صادق، او گۆروشو تشكيل ائندلر اوتوروبلار باكيذا، اللرى-اياقلىرى قورو، ائو تيكميرلر، مال-قارا ساخلاميرلار، تويوق-جوجه يه دن وئرميرلر. يقين كئفلرینه كيميسه گۆرمك، يا يئيب-يچمك دوشوب. اونلارين اؤز اطراف دايره لرى وار. سنى، بير كند موعليمىنى نئينيرلر؟ دئيرسن فيلان ناظرين قيزى، فيلان خالق شاعيرلرى نين اولغو، نه بيليم كيم، كيم طلبه يولداشلاريندى، وظيفه صاحبليريدى، اونلار سنه نه موناسيت بسليه جكلر؟ من بو كنده ان پيس وضعيته ياشايانلاردان بيرييم. عالى تحصيليم اولماغينا باخما، آدنى يازا بيلمه يهنلرين هر

– موعليم، هاوايى واختىنى او مكتوبلارلا كئچيرمه. بيزيم آلبومدا دا گۆروش واختى يازيليب، آنجاق بير نفر ده گلدير.

آنجاق صادق موعليم ائوده تاپديقلا شبنمه، درسده اوشاقلارا يئرى دوشدوكجه طلبه ليك ايللرى، تانينميش عاليم و شاعير موعليملىرى حاقيندا سؤز آچير، بونولا فخر دويوردو.

– او خالق شاعيرى نين قيزى منيمله بير قروپدا اوخويوب. آدى نجيبه دى.

– پروفسورون اولغو ايله بير سيرادا اوتورموشوق. ايندى فيلان وظيفه ده ايشله بير.

ماراقلى صؤحبت ايدى. صادق موعليم اوركله دانيشير، خاطيره لر اوشاقلارى خياللار عالمينه آپارير، اؤزونو ايسه خئيلي يونگوللشديريردى. و گونلرين بيرينده گۆزلمه ديگى حالدا پوچتاليون اسلام اونو سسله دى.

– آى ملليم، سنه مكتوب وار!

صاديق موعليمين عاغلينا دا گلزدى كى، كيمسه اونا مكتوب يازا. سويوققانليقلا پوچتاليونا ياخينلاشدى.

اسلام قولتوغوندا قزئتلر، اينى جيبينه آتيب بير قالاق مكتوب چيخارتدى، بير-بير گۆزدن كئچيريب اونون آدينا گلن مكتوبو تاپيب وئردى.

– گئتمه، قزئتلرينى ده گۆتورا!

او، «كومونيست»، «ازربايجان گنجلىرى»، «ازربايجان موعليمى»، «سوونت كندى» قزئتلرينى آييريپ دستله دى. قزئتلرى قاتلايب مكتوبون اوزونه باخدى: ۷۵۵۰-جى قروپ طلبه لر نيندن ايدى. اونون اوخودوغو قروپون طلبه لر نيندن. مكتوبو آچدى. ماكينادا بؤيوك حرفلرله يازيلميشدى:

عزيز دوست!

سيزى آذربايجان دؤولت اونيورسيتتى نين فيلولوگيا فاكولته سيني بيتيرمگينيزين ۲۰ ايلليك يوبيلئى ايله علاقه دار تدبيرده ايشتيراك اوچون گۆروشه دعوت ائديريك! ايشتيراكينيز حؤكمن واجيبدير. تدبير ايپول آيى نين ۱-ده باكى سووتئى مئتروسونون آرخاسيندان باشلاياچاق.

حؤرمتله: تشكيلات كوميته سى.

صاديق موعليمين اورگى آتاندى، مكتوبو دؤنه-دؤنه اوخودو، قاتلايب سول طرفدن دؤش جيبينه قويدو. واخت

پولوندا باشقا بیر خرچی چیخماز و قاییدانباش رایون مرکزینده کی اونیورماغا گئدیپ سویودوجونو آلا، بیر ماشین توتوب ائوه گتیرلر.

— آی گولسوم، من باکییا یئییب-ایچمه یه ها گئتمیرم. یولداشلاریملا گوروشمه یه گندیرم.

— دئدیم دانا! اوزون بیل، او یول، او دا سن! آنجاق من دئین اولماسا، آدیمی دیشیب فاتمانیسه قویاجام!

— پالچیق!

— تالاشا!

دالبال اوچ ستکان چایی آجگوزلوکله ایچن صادق موعلیم اوزونو آغیر حیسس ائله دی، اوچ-ستکان سو جانینا یایلمادی، بیر توربانین ایچینده مده سیندن آسیلدی، آجلیغینی اونوتدورسا دا، قارنی تئز-تئز قورولداماغا باشلادی و بو گورولتو داشقانی اوستونده اوتوران ترلانی اولجه حئیرتلندیردی، ینی موعلیمین ده قارنی قورولداپارمی، بونا امین اولاندان سونرا گولمگینی گیزلتمه یه چالیشدی، چونکی صادق موعلیمین قارنی نین قورولتوسو قورباغالارین گورولتوسو کیمی برکدن چیخیردی.

پالچیق توتمالی ایدی، آخیرینجی وئدره نی دولدوروب یوخاری قالدیردی.

— او ایری داشلاردان دا بری آت!

اوستا نیفتالی کونولسوز دیلنددی، چونکی بو سوزو دئمه یه احتیاج یوخ ایدی، فهله اولسایدی، باخیب گورردی کی، اوستانین الی نین آلتیندا داش آزالیب.

— پالچیق توتوم، یوخسا داش وئریم؟

— ایکیسینی ده ائله!

— ایکیسینی بیردن نتری ائلیگیم؟

— باخ ده! فهله کیمی.

ترلان موعلیمی نین کومگینه گلدی، چوخ دا ایری اولمایان، گوجو چاتان داشلاری آیاقالتی نین اوستونه توللاماغا باشلادی، صادق موعلیم ده داشلاردان تاختانین اوستونو دولدورماغا باشلادی.

— آی ساغ اول، آ ترلان!

شبنم قاپی نین آغزیندا ایدی، بیر گوزو حصار طرفده ایدی، ائله ترلانین دا باخیشلاری اونو باشدان-آیاغا سوزوردو، اوستا نیفتالی نین اونو آیاماسی ایله

دورد نفر ایدیلر) او ساعات راضیلاشدیلار و درسدن قاچیب کینویا گئتدیلر.

بو، بویوک اوکتیابر سوسیالیست اینقیلابی کیمی، کاپیتالیزمین سوسیالیزمه عوض اولونماسی کیمی بیر حادیشه اولدو و سونرالار قیزلار اوندان کینویا گئتمک ایسته دیکلرینی تئز-تئز خواهیش ائدیردیلر.

صادیق بیر دفعه ده اولسون ائشیتمه میش و گورمه میشدی کی، قروپلارینداکی اوغلانلاردان بیرى — چوخ ایمكانلی عابیلهلرین اوشاقلاری بئله بیر تشبوسله چیخیش ائتسینلر. یوخ، اولمامیشدی. او، اوشاقلارین اوز قروپلاشمالاری واردی، موختلیف فاکولته لردن ییغیشمیشدی. اونیورسیتتین حیطینده ماشینلارینی، گئیم-کئچیملرینی، بوغازلاری نین قیزیل بویونباغیلارینی، گزدیکلری قیزلاری نومایش ائتدیریدیلر... رائف، ائلخان، ناظر، میرزه، فرهاد.

— ساغ اول، صادق! قیزلارا عملی-باشلی مایا قویورسان! اوشاقلارین تنه سینه فیکیر وئرمه دی.

— گلسنه، صادیغی دا «ناخچیوان» قستینسینه (هتل) آپاراق. یاخشی اوغلاندی. بیر دیشینی دیشسین.

رائوف بونو صمیمی دئییردی، یا غئیری-صمیمی ایدی، سوز خوشونا کلمه دی.

— منه نه اولوب، اوزوم گندرم.

— ساغ اول، صادق! دئییه سن، قیللانمیسان، جیبین پوللا دولودو. بیز تکلیف ائدیریک، اوزون بیل. اوزون گندرسن، لار یاخشی.

رائوف رایکوم کاتیبی نین اوغلو ایدی، آتاسی، اونو سیستمه دوزلندی. داخیلی ایشلر ناظرلیگینده ایشله بیر. میرزه رایون کومسومول کومیتته سینده کاتیب اولدو، ایندی رایکومدا شوعبه مودیریدی. ناظر، ائلخان ناظرلیکده ایشله بیرلر. قیزلارین چوخو اورتا مکتبلرده، تخنیکومدا، اینستیتوتدا، آکادئمییادا چالیشیرلار. مودافیعه ائندلری ده وار.

صادیق آرادای نین سوزلرینی قریبلییه سالدی، هئچ عاغلینا دا گلمزدی کی، او بویدا وظیفه لرده ایشله ین، کیملرین اوولادلاری ایمكان وئرمزلر کی، اونلار دورا-دورا بیر کند موعلیمی، اوزو ده یئتیم اوغلان الینی جیبینه سالسین. هئچ چای پولو وئرمه یه ده راضی اولمازلار. اینشاللاه، گوروشر، صؤحتلشر، حال-احوال توتارلار، یول

ایره لیده ایدی، بورادا سرنیشینلر سیرا نۆوبه سی ایله مینیردیلر. صادیق موعلیم اوخودوغو ایللرده ده بئله ایدی. آنجاق بیر ساعاتا یاخین طلبه یولداشلاریندان کیمسه گلمه دی.

ایلك گۆردویو ایلهام اولدو. دیشمیش، بیر آز اته-قانا گلسه ده، باخیشلاریندان، حرکتلریندن او ساعات تانیدی. قوجاقلاشیب اؤپوشدولر. ساعات ۱۰-۱۱-آ کیمی آلتی نفر اولدولار. قارار آلدیلار کی، یاخینلیقداکی چایخانادا اوتوروب چای ایچسینلر، آرادا دایاناجاا گلیب باخلارلار. ائلخانلا میرزه ائلخانین آغ «ژیقولی» سینده گلدیلهر. گۆروشدولر.

– اوشاقلاریمیز ساعات ۱۲،۰۰-دا «میرواری» رستورانیندا اولاجاقلار. سیز ده اورایا گندرسینیز.
– رایوندان گلنلر واختیندان قابق گلیرلر، سیز بوردان- بورا گلیرسینیز. – ائلخان ایرادینی بیلدیردی.

– نه وار، ای، بوردا. ائله یاخشیسی «میرواری» دی. چوخ دا اوزاق دئییل. ائله بوردا چای ایچسینیز، هم واخت گندر، هم ده داریخمازسینیز. بیز ده ایندی گلیریک. ایشیمیز وار. سئوینج دانیشیردی – عایله سیندن، اوشاقلاریندان، مکتبدن، نجه درس دئمگیندن، تدبیرلر کئچیرمه سیندن. اولجه قایناتاسیگیلده یاشاییلار. اری آتس-ده ایشله ییر. بیر مودتدن سونرا قاینانا ایله یولا گئتمه ییب، تورپاق آلیب ائو تیکدیریلر. ایکیمرتبه لی ائولری وار. شرایتلری نورمالدی. مال-قارالاری، تویوق-جوجه لری وار. یاخشی پئندیر، شور، یاغ توتور. ائله گلیب خیطلریندن آپاریلار. یومورتا دا ساتیر. بؤیوک قیزی اونونجو سینیفده اوخویور. تیبب اینستیتوتونا حاضرلاشیر. چوخ ساوادلی، باجاریقیدی. بیر دنه ده اوغلو وار – اعتیبار. او، هله سککیزینجی سینفه کئچیب.

صادیق موعلیم ده اؤز هئکایه سینى دانیشدی، دانیشمادیقلارینی یولداشلاری نین سواللاری ایله جاوابلاندیردی.

– سئودا، سن گنجلیک ایللرینده گۆزل ماهنیلار اوخویوردون، غیری-عادی سسین واردی، حتی هیند ماهنیلاری نین ایفاچیسی کیمی مشهور ایدین. آذربایجان تئلوویزیاسیندا دا گۆستمیشدیلر. ایندی ده اوخویورسانمی؟

چاغیرماسینی قیز ائشیتدی و ترلان بونو هیسس ائدیپ اوستایا عصبیلشدی.

– منیم آدیمی دی!

اوستا نیفتالی نین فیکری حاصردا، داشلاردا ایدی، ایشین نه یئرده اولدوغونو آنلامادی.

– آدین ترلان دؤیمو؟

– یوخ!

– به ندی؟

صادیق موعلیم اونون کؤمگینه گلدی.

– ترلاندی، اوستا.

– هه؟ نولار، ترلاندی، ترلان اولسون!

یاخشی اوغلاندی. بیزه چوخ کؤمگی دیدی.

صادیق موعلیم چؤمچه بئلی گۆتوروب، قومدان اورتایا آتدی.

– اوستا، دئییرم، بلکه سئمئنتی دۆرددن بیره قاتیم؟

– یوخ، آ قادا آلیم، سن ائله اوچدن بیره قات، بیر بئلن کاسیف دوشمزسن.

– جلیل دئییر کی، اونون تۆوله سینى اؤرنده پالچیغی بئشدن بیره قاتیبلار.

– جلیل چوخ شئی دئییر. تۆوله آیری شئیدی، حاصار آیری. نه دئییرم اونو دا ائله. اوشدن بیر، اوشدن بیر. اؤزو ده بیر آز چوخ توت، ديقه ده بیر پالچیق قاتما.

بیر کیسه سئمئنتی قوما قاتدی، سونرا اورتاسینی آچیب سو تۆکدو. گۆلمچه عمله گلمیشدی و صادیق موعلیم گۆلمچه یه خئیلی باخدی، اؤز کۆلگه سی اورا دوشوردو، سونرا طلبه یولداشلاری نین شکلی دایروی دوزولدو، ائله بیل باکیدا «میرواری» رستورانیندا جرگه ایله دوزولوب خاطره شکلی چکدیریدیلر. دوغرودان! دوغرودان دا، چؤمچه بئلین ساپینا سؤیکنمیش صادیق موعلیم اوشاقلارین شکلینی بیر-بیر گۆردو. او قیراقدکی هسندی، اونون یانیندا آفاق اوسته دایانانلار الی، ایلهام، پونهان، جاوانشیر، اوتوران قیزلار سئودا، آفاق، سئوینج، آیتن، آیتاج، ایراده، بحرییه...

«باکی سووتی» مئترو ستانسییاسی نین آرخاسینا گۆروش واختیندان خئیلی تئز گلدی. ۳۹ و ۵۲ نۆمره لی مارشروت اوتوبوسلاری نین سون دایاناجاغیندا، کناردا دایاندی. ساری اوتوبوسلار آداملاری گتیریب بوشالدیر، دولدوروب آپاریدیلار. ۱۷۷ نۆمره لی میکرواوتوبوس بیر آز

قوهوم-اقرباسینی اوستومه سالدی، دئدیم کی، انششه یه مینمک بیر آییب، دوشمک ده ایکی. اولماز کی، اولماز. بیر قیزیم وار، بؤیویوب، ماشالله، دوققوزدا اوخویور. الله هامی نین بلاسینی خوشبخت ائلسین، ایچینده ده منیمکینی.

– آمین! آمین، آی ایلاه!

چای سویوموشدو، چایچی اوغلانی چاغیریب چایلاری نزله مگی تاپشیردی و صادق موعلیم «باکی سووتی» مئتروسونون آرخاسینداکی فیلامونیا باغی دئییلن یئرده – چایخانادا گولسومون سؤزلی نین حقیقیلیگینه یاواش-یاواش اینانماغا باشلادی. بو آرا دؤرد نفر اونلاردان آرجا آریلداکی ستولدا ایلشدی.

– آاز، تانیدین اونلاری؟

– کیمی دئییرسن، آی ایلاه؟

– او اوتورانلاری دئییرم دانا. گؤرمورسن؟

– آرتیستلردی، – سئوینجله دیللندی صادق.

– قوی باخیم؟ گون دوشور گؤزومه. گؤرممیرم.

– بیرری هابیل علیئوودی، بیرری ایسلام رضائیوودی، او یانداکی علی بابا ممدوودو.

– دوغرودان؟

– هه. اؤزلریدی.

– به او بیرری کیمدی؟ آرخاسی بیزه طرف اوتوران.

– او کامانچاچالاندی.ادی یادیمدان چیخیب.

– واسیف، بس سن نجه سن؟ سنین ایشلرین نتری گندیر؟

– شوکور آلاهیین گؤزونه. کندده موعلیم ایشله بیرم. داها دوغروسو، اوچ ایلدی دیرئکتورام. تزه موعلیملیه باشلایاندا درس دئدیگیم شاگیردیم واردی، اونونلا عایيله حیاتی قورموشام. چوخ خوشبختم. اوچ اؤولادیمیز وار. بؤیوک اوغلوام اونیوئرسیئتته گیریب، ریپازیاتچیدی. بیر اوغلوام، بیر قیزیم دا اورتا مکتبده اوخویورلار.

– قیزی نین آدی ندی، آی واسیف؟ – ایلاهه سوروشدو.

– نئینیرسن، آاز، آدینی؟ اوغلونا آلاجاقسان؟

– نییه ده آلمیرام. اوندان یاخشیسینی تاپاجام؟ آتاسینی، آناسینی تانیییرام، دای نه لازیمدی.

– آدی سربیه دی، آنامین آدینی قویموشام.

– الله خوشبخت ائلسین، آی واسیف! گوزو دولوسو گوره سن! الله بوتون بالالاری خوشبخت ائلسین. ایلاهی آمین! ایکی چاپنیک گلدی، واسیف استکانلارا چای سوزدو.

سنودا چایدان بیر قورتوم آلیب آرمودو استکانی یئرینه قویدو.

– ائه، آی صادق، اوخوماق دا، حیات دا طلبه لیک ایللی ایله گئتدی. نه قدر چالیشدیم، باکیدا قالا بیلمه دیم. ایش وار ایدی، آنجاق شهر قئیدیاتیم یوخ ایدی. بیر نفر تانیش واردی، سؤز وئردی کی، کؤمک ائلیه جک، آلینمادی. منیم ده سهویم اولدو. ایندیکی عاغلیم اولسایدی، حیاتیتم باشقا جور اولاردی. گئتدیم تعیناتلا رایونا مرکزده اولوروق. ایسته ینلر چوخ ایدی، هره سینه بیر میز قویدوم. یولداشیم رایون پولیس ایداره سینده ایشله بیر. بویونا-بوخونونا آلداندیم. چوخ قیسقانچ، کوبود آدامدی. گونوم قارادی. اوشاقلارین خترینه هر شئیه دؤزورم.

– نه قدر دؤزه جکسن؟ – سئوینجین سوالینا آفاق جاواب وئردی.

– اؤلنه کیمی.

– هه، – سنودا تصدیقله دی.

– او دا بیر حیات دؤی، آی سنودا، اؤزون بیلن مصلحتدی. فیکیرلشنده کی، عؤمور اینسانا بیر دفعه وئریلیر، عؤمور او قدر ده اوزون دئییل، حیات اعتیبارسیزیدیر، بیر ایتنن عؤمرونو چوروتمک آداما دان گلیر.

– رایون یئریدی، آفاق، کیشیلره باخما، بوشانمیش قادینا پیس باخیرلار، یوز جور سؤز دانیشیرلار، سن ده مکتبده موعلیم ایشله بیرسن. اوشاقلارین یانیندا نه حؤرمتمین اولار؟

– آاز، قوی گؤرک سن ده! – ایلاهه الینی یئلله دنده ستولا دیدی، چای داغیلدی. – رایون یئری اولمور، کند یئری اولسون، منیم گونوم خوش کئچمه یهندن سونرا، نئینیرم او کیشینی، او حیاتی؟ کولو قویوم کیشیلرین باشینا. گویا اردن باشقا کیشی یوخدو. دولودو. منه گون وئرمییدن سونرا نئینیرم اونو؟ منده هئیله اولدو. نییه گولدون؟ او گئدن سنه نییه باخیردی؟ اونو هاردان تانیییرسان؟ گیج-گیج سواللارنان بئینیمی خاراب ائله بیردی. آخیر گؤردوم کی، قوزبئلی قبیر دوزلدیر، بوندان آدام اولساسی دئییل، شله-شوله نی ییغیب گلدیم آتام ائوینه. درسیمی دئییرم، راحت، سربست یاشاییرام. ایت کیمی پئشمان اولوب. دیلینی بیر مئتره چیخارتدی،

رائوف اونلارا چاتماميش آرتيستلرى گۇروب
ايستيقامتيني ديشدى.

– عمى، سلام!

عمى على بابا ممدووا دئيردى. اونلارلا گۇروشودو،
حال-احوال توتدو.

– سن بوردا خير اولاي؟ – اسلام رضايئو سوروشدو.

– خيردى؟

– اوخوماغا باشلاميسان، يوخسا چالماغا؟

هابيل عليئووين سوالينا هاميسى گولدو.

– سن الله، ايشينده اول، بيزيم چۇرگيميزى اليميزدن
آلما! – كامانچا اوستادى ظارافاتيني جيديليككە سونا
ووردو.

– سلام، اوشاقلار! – يانلاريندا هئيكلكىمى دايداندى. –
نتريسينيز؟

صاديق دا، واسيف ده قالخيب اونولا قوجاقلاديدلار.
قيزلارلا ال توتوب گۇروشودو.

– يئتيم، نتريسن؟ هارالارداسان؟

صاديق يئرني-يوردونو سؤيله دى.

– بس سن هارالارداسان، يولداش مايور؟

– بوردا. – اليني داخيلي ايشلر ناظرليگى طرفه توتدو.
رايوندا بير پروبلئمىنيز وارسا، دئيين، اؤز اوشاقلاريميزدى.

– الله ايتين ده يۇنونو سيزلره سالماسين، آى رائوف،
يازىق دئيليككىمى؟

گولوشدولر.

– دئيرم دانا، بيردن اولمادى ائله، اولدو بئله. –
چايچيني سسله دى، اوغلان قاچاراق الينده ستكان-نلبه
كى گلدى.

– بو نه چايدى، ه؟ اوتانميرسان؟ گئت، عمللى-باشلى
چاي دمله، فرلى موربينن ده گتير.

– آغ گيلاس، يوخسا قارپيز، ريس؟

– ايكيسينن ده! – اوزونو قيزلارلا توتدو. – آى ماشاللاه،
كؤكلميسينيز، ياناقلارينيز قيقيرمىزى.

– هئچ سن ده پيس دئيلسن! نترى وار ائلجه ده
قالميسان. – ايلاهه سؤز آلتيندا قالمادى.

– آاز، هاردان ائى؟ ساچمىز-ساققاليمىز آغاريب. شنبه
بوخ، بازار بوخ، بوتون هفته ايشدگيك. سيز تمىز هاوا، سو،
تره تر مئر-مئيوه يئيبيرسينيز، ايچيرسينيز. امر ائله ين
بوخ، بير شئى بوخ.

– بو نه چايدى، ائله بيل ميليسيونتر (پليس) گۇروب.
– ياريني چاي قاشيغى چايي قايناميش سويا آتيرلار،
دملنمه ميش گتيريرلر.

– بو شهر اوشاقلارى هئچ دوزگون ائلميرلر. بوردان-بورا
گلمه يه جانلارى چيخير. نه وئجلرينه دى، بيزيم كيمي
مال-قارالارى بوخ، تويوق-جوجه لرى بوخ. او قدر ايشيم
وار كى. هاميسيني اوشاقلارين اوميدينه قويوب گلميشم.
– من ده داوا-دالاشنان گلميشم. تئز اولسايدى، آخشم
قاتارا بيلئت آليب قايداردديم.

سئودانين اعترافى قيزلارين اورگينجه اولدو.

– قوهومگيله قالمق دا بير ايش دئيل. ايندى
قيزلاريمىز مانىكوره-پنديكوره دى.

صاديق دئدى كى، بيز بورا بير-بيريمىزى گۇرمه يه،
خاطيره لريمىزى تزله مه يه گلميشيك، داها ساچمىزى،
الريمىزى كراسكالاديب (رنگله ديب) نوماييشه بوخ!

– آيتاج اره گئتديمي، آاز؟

آفاقين سوالينا جاواب وئرن اولمادى، اؤزو اؤز سواليني
جاوابلاندىردى. – من ائشيتميشديم كى، نشرياتدا ايشله
بير. اره-زادا گئديف-ائلمگيف.

– اؤلموش دونيا گۆزه لى ايدى، واله ي بينمه دى. او
شيكيله اوغلانى.

– او اؤزو-اؤزونو بدباخت ائله دى. يونگول حياتى داها
چوخ خوشلايىردى.
ايلاهه كؤكسونو اؤتوردو.

– جاوان اولاندا چوخ شئى فرقينه وارميرسان. ائله
بيليرسن كى، ائله بئله ده اولماليدي. بير آز كئچندن
سونرا، گۇرورسن كى، آداما قالان باش يولداشيدى.

قارا «قاز-۳۱» ميكرواوتوبوسلارين يانيندا دايداندا سس
چيخارتدى، ايچيندن پوليس فورماسيندا دوشن اوزونبوى
آدام قاييني باغلايىب اطرافا بويلاندى، سونرا چايخانايا
طرف آددىملادى، صادق اونو يئريشيدن تانيدى: رائوف
ايدى. هه، اؤزويدو، دوز يگيرمى ايل اول نئجه ايديسه،
ائلجه ده قالميشدى، تكجه آينينده كى موندير
ديشميشدى.

– رائوف گلير! – دئدى صادق.

– هانى؟ – هاميسى بيردن سوروشدو.

– اودئى، دايداناجقدان گلير. قارا «قاز-۳۱» اونوكودو.

ایلاھه سۆزوندن قالمادی.
 - دورون گئدک. پییادا گزک، گۆرک دنیزکناری بولوی
 دییشدیریلمی.
 چایچی اوغلان اۆزونو سادیغا یتتیدی.
 - بورجوموز نه قدردی؟
 - قیرخ مانات.
 - نه قدر؟
 - قیرخ مانات.
 - نییه بئله چوخ؟
 - باخ،عمی، ایکی موربیه، هره سی اون ماناتدان ائله بیر
 یگیرمی مانات، ینددی دنه ده چاپنیک، بیر اوج ماناتدان
 - ائله بیر ایگیرمی بیر مانات. بیر مانات رئیسه گۆره سیزه
 حۆرمت ائدیرم.
 صادیق دۆرد دنه قیرمیزی اونلوغو چیخاریب اونا اوزاتدی.
 آچیغی، چوخ کۆنولسوز...

- پالچیق! نوولدو، معلیم!
 اوستا نیفتالی بو دفعه تالاشا دئمه دی، ترلان داشقانی
 دولدورماغا گئتمیشدی، صادیق موعلیم چۆمچه بئلی ایشه
 سالیب قیراقداکى سئمننت قاتیلیمیش قومو اورتایا طلبه
 یولداشلاری ایله چکدیردیگی شکلین اوستونه آتدی.
 شکیل یاواش-یاواش یوخا چیخیردی. فوتوقراف اونلاری
 جرگه یه دوزوب «چه کی رم!» دئتمیشدی، «دایانین،
 دایانین بیر ده!» دئتمیش، آپاراتی چاققیلداتمیشدی.
 آنجاق او شکیللرین چیخیب-چیخماماغیندان صادیق
 موعلیمین خبری یوخ ایدی، چونکی شهرلی اوشاقلار او
 شکیللری فوتوقرافدان آلیب هره یه بیر دنه گۆندرمه لی
 ایدیلر. پوچتالیون ایسلام اونا مکتوب وئرمه میشدی.
 اون آلتی نفر ییغیلیمیشدیلا -وغلانلی-قیزلی. قروپ
 حالیندا هره یه بیر شکیل بیر ماناتدان حسابلاندى، قالان
 قیزلار ایکیبیر-اوپبیر خئیلی شکیللر چکدیردیلا.
 فوتوقرافلا هر کس آیریلدیقا حسابلاشدی.
 پالچیق قاتی ایدی، بولاغین آلتیندا دولوب-داشان وئدره
 نی گتیریپ یاریسینی اوستونه چیله دی. اوستا نیفتالی
 داشین اوستونده اوتوردو.
 - آ معلیم، سن نه فیکیرده سن، گولسوم موعلیمه بیزیم
 باشیمیزی چاینان آلداتدی. گونورتا یئمگیننن ایکی
 ساعات کئچیب. بیر باخ گۆر، بیزه یئمک وئره جک، یوخسا

- نه ایشله ییرسینیز، آی رائف؟ سن هئچ اۆزونو ایشه
 وئرن اوغلان دئیلسن. اۆزو ده شنبه، بازار گونلری. شنبه-
 بازار نه حادیشه اولور؟ هامی ایستیراحتده دی.
 - ائله حادیشه لرین چوخو شنبه-بازار، ایستیراحت
 واختلاری اولور دا. بیر ده جینایتکار آیا، گونه باخمیر ها!
 چایچی اوغلان خوصوصی قوللوقا کئچدی، استکانلاری
 تمیزله ییب، چای سوزدو، موربیه قابلارینی بیر-بیر
 قاباقلارینا دوزوب موربیه تۆکدو.
 - ریس، باشقا تاپشیریغینیز؟
 - بو قارپیز موربیه سینی امیگیلین ستولونا قوی، بیر
 چاپنیک ده چای!
 - باش اوسته!
 قیزلار رائفو سوالا توتدولار.
 - ائولنمیسینی، آی رائف؟
 - هلیتته.
 - رسمی ائولنگی دئییریک.
 - هه، زاقسلا (قانونی ائولنمک) ائولیم.
 - نئچه اوشاغین وار؟
 - اوج - ایکی قیز، بیر اوغلان.
 - اوخویورلارمی؟
 - اورتا مکتبده دیرلر.
 - یولداشین کیملردندی؟
 - شکیخانولاردندی.
 - ظارافاتی بوشلا، سنه قاینانا دئییلیم.
 - پروفیسور قیزیدی.
 - کیچیک تورپاقداندی؟
 - آدام هارالی اولار؟
 - آیدیندی هارالی اولار؟
 - آیدیندی.
 موربیه دن بیر قاشیق گۆتوروب چایدان ایکی قورتوم
 آلدی.
 - ائلخانگیل دئدی کی، بورداسینیز، ساعات ۱۲-ده
 «میرواری» ده اولاجاقسینیز. من ده ایشه گئدیردیم،
 دئدیم دؤنوم، سیزنن گۆروشوم. یاخشی، من گئتدیم، اوردا
 اولون، واخت تاپان کیمی گلجم.
 رائف آرتیستلرله ده ساغوللاشیب بیرباشا ماشینا طرف
 گئتدی، سانکی تله سیردی.
 - موربیه لرین پولونو دا وئرمه دی.

قالان دوققوز نفرین وکیللری معلومات و ایضاحات وئردیلر:
گویا واجیب ایشلری وارمیش.

– سایمامازلیقدی، گویا بیزیم واجیب ایشیمیز یوخدو!
دؤرد یوز، بئش یوز کیلومنتری گلمیشیک کی، هامیمیز
بیغیشاق، گؤروشک.

ایلاھه ده، آفاق دا گیلئیلرینی بیلیدریدیلر.

– کندچیگیک دئین بیزی سایمیرلار؟ من شخص
شهرده کی لره یازیق گؤزنن باخیرام. آلاھا شوکور، هر
شئیم تپتزه، ائویم-ئیشیگیم، عایله م، طبیعی یئمکلر...
هئچ یالوارسالار دا، شهره گلمرم. بو سیخلیقددا اورگیم
سیخیلیر...

واسیف ده دیل آچمیشدی، قیزلارا اوز توتوب دئییردی.
اصلینده اونوانی رائف، ائلخان، ناظر، میرزه ایدی. بو یاشدا
دا شیتلیکلریندن، آتماجالی سؤزلریندن ال چکمیردیلر.

گؤروشلر، قوجاقلاشیب اؤپوشمه لر، سوال-جاوابلار،
کۆهنه خاطره لر، عایله قایغیلاری حاقیندا صؤحبتلر
رئستوراندا پاراکنده لیگه سبب اولدو. قوللوقچو رهبرلیگین
شیکایتینی چاتدیرسا دا، خئیری اولمادی.

– با، یگیرمی ایلیک دوستلاریمیزی ایندی گؤرورک.
بورا اوشاق باغچاسی، یا مکتبیدی؟ رئستورانیدی، میننتلری
اولسون کی، گلیب موشریلری اولموشوق. باکیدا رئستوران
نه چوخدو. یئیه جگیک ده، گوله جگیک ده.

علمیرانین عصبیندن ایری دؤشلری اسیردی.

– رائف، دئنن ده! بئله شئی اولار؟ سن تاپمیشان
بورانی. سنین دوستلاریندی.

– فیکیر وئرمه، ایشینیزده اولون!

سن دئمه، تشکیلات کومیتته سی گولخانیم ایمیش،
مکتوبلاری اونوانا او گؤندریمیش. ائله گؤروشو ده او
آچدی.

– عزیز اوشاقلار! سیزه اوشاق دئمک اولار. چونکی بو
گون بیز یگیرمی ایل اوله قایتمیشیق، اون یئددی – اون
سکیز یاشلی جاوانلاریق. بلی، بو گون بیز یگیرمی ایل
بوندان اولکی گنجلیگیمیزه، قایغیسیز ایللریمیزه
قوووشموشوق. چوخوموز ظاهرین دیشیمیشیک، آنجاق
باخیشلاریمیز، سسیمیز اؤز یئرینده دی. هم ده حیياتدا
مؤوقتلریمیزی موعینلشدیرمیشیک. قروپوموزون عوضولری
رئسپوبلیکادا تانینان اینسانلاردی، الده ائتدیکلری اوغورلار
اؤلکه میزین هرطرفلی اینکیشافیندا اؤنملی یئر توتور.

یوخ. نه لازیمدی، بئش-آلتی قارتوون سویوتماسی، یا
قیزارتماسی، بیر آز دا پئندیردن، شوردان. آجیندان قارنیم
گیرداوی فیتی چالیر. گرک یئیه سن کی، داشی دا
قالدیریب دوز قویا بیله سن.

صادیق موعلیم گولسومه بیر سؤز دئییه سی دئییلدی،
اؤزو ده اوستادان بئتر آچمیشدی، مجبور اولوب شبنه می
سسله دی.

– بلی، آتا!

– آ قیزیم، اوستا آجیندان ایشله یه بیلمیر... نه
بیشیرمیسینیز؟

– بیشیرمیشیک، آتا! خؤرک حاضیردی.

– به اوندا سفره آچین دانا، گونورتا ناهاریندان ایکی
ساعات کئچیب. آخشام اولور.

– ایندی.

شبنم گؤرونمز اولدو، اوستا پیلکانلا آشاغی دوشوب
اوست-باشینی چیرپدی، یوخاریا – هؤرگوسونه باخیب
فرحلندی، دوغرودان دا، گؤی داشلار خیطه خصوصی
گؤزللیک وئیردی. بولاقدا الینی یودو، صادق موعلیم ده
اونونلا برابر خیطین اورتاسینداکی ستولا یاخینلاشدی.

– آخشاما قورتاراریق.

– آلهه قویسا دئنن.

صادیق موعلیم اونون دئیگینی تکرارلادی.

...فیلامونینین باغینداکی چایخانادان دوراندا
آرتیستلره شکیل چکدیرمک ایسته دیلر، آنجاق واسیف
ده، قیزلار دا اعتیراض ائتدیلر، چونکی شکیللر نئچه
گوندنسه سونرا حاضیر اولاجاقدی، اونو کیم آلیب هارایا
گؤندرله جکدی، معلوم دئییلدی و طلبه یولداشلاریندان
کیمینسه بونو ائده جگینه اینام یوخ ایدی. ساده
ساغوللاشیب آیریلدیلار. بو گؤروش احوال-روحیییه لرینی
خئیلی یوکسلتدی. دنیزکناری بولوارا دوشدولر، «زنئفت»
مئیدانیندان باشلایب اوزو «میراواری» رستورانینا دوغرو
آددیملادیلار. چوخ شئی دیشمه میشدی – قاغاییلار
ازلکی تک هاوایا قالخیب دالغالارین اوستونه شیغیییر،
دنیزدن اسن کولک اوزلره-گؤزلره سیغال چکیردی.
سکامیالار یئنی رنگ وورولموشدو. ائله «میراواری»
رئستورانی نین دا گؤرونوسو دیشمیش، داها باخیملی
حالا سالینمیشدی. گونورتا ناهارینا اون آلتی نفر ییغیلدی.

– نه بئش دقیقه! چوخدو. اوچ دقیقه!

ائلخان پاپروسونا قوللاب ووردو.

– ياخشى دا، ائلخان، نه اوچ دقیقه؟ اوچ دقیقه يه شنى اولار؟ – گولخانيم اعتراض ائتدى. قيزلار دا اونون طرفيني ساخلاديلار.

– آي بالام، نه دانيشاجاغيق؟ ائولنميشيك، يا ائولنمه ميشيك، نئچه اوشاغيميز وار، هاردا ايشله بيريك. قيسا و تميز. قيزلارا باليق سؤز وئرميشديك، وئرك قورتارسين گئتسين. ايشيميز-گوجوموز وار.

صاديق ايکينجى قدحن سونرا گولسومدن باشقا کيمسه نى گؤرمور، ائشيتميردى. دوز دئيرميش. مجلس اونون اورگيني سيخير، هاواسيني چاتيشماز ائديردى. اوغلانلارين، قيزلارين هيريلتيسى عصبلريني يئرندن اويناديردى. گلمه سه يدى، داها ياخشى اولار، طلبه يولداشلاريني خياليندا جانلانديرديغي کيمي ساخلایاردى. باهار آياق اوسته دانيشماقدان ايمتيناغ ائديب يئرندن سؤزه باشلادى.

– آکادئميانين ديلچيليك اينستيتوتوندا چاليشيرام. دوکتورانتم. «ديلميزده کي خاريجى سؤزلرين مورفولوژى تهليلي» مؤوضوسوندا ناميزدليك ديسستراتاسياسيني مودافيعه ائلميشم. ياخينلاردا دوکتورلوق مودافيعه م اولاجاق. عاييله لييم. حيات يولداشيم پليس ايشچيسيدير. بير قيزيم وار. اونيورسيتتده اوخويور. بو قدر.

گولخانيم باهارا اوغورلار آرزولاييب. سؤزو راتوفا وئردى.

– قوی ناظر دانیشسين.

– سیرا سنده دى. هامى نؤوبه ايله دانيشاجاق.

– سن بيزيم ده عوضيميزدن دانيش.

ياخشى سؤزلرين وار.

– سنه نه گليب. آيرى واختى ديلوتو يئميسن.

– بير قوناقلیق وئره جيک، سن بيزى عوض ائله!

– سن قوناقلیق وئرنسن؟ ياخشى، اوشاقلار، بيليرسينيز ده راتوف دين-ده مسئول وظيفه ده چاليشير. ناظر تيجارت ناظرليگي نين، ائلخان «آذرتيکينتى» ناظرليگي نين، ميرزه رايون پارتيا کوميته سى نين ايشچيلرى، بيزيم قروپون قايماقلاريدى. شبنم نشریات ايشچيسيدى، واجيب ايشى اولدوغونا گؤره بو گون ايشتيراک ائده بيلمه

– بو موعليمره گرک تربونا وئرمه يسن، وئردينمى، بير ساعات قيريق راديو کيمي اؤته جکلر.

راتوفون سؤزونه ائلخان قوووت وئردى.

– چنه دن چوخ مؤحکمدير!

ايمکان وئره جکسن، آي گولخانيم خانيم، اليميزده کي محصول زاي اولماسين!

گولخانيم تانينميش ژورناليست مددخان عسگرخانلى نين قيزى ايدى، باکيداکى مشهور ۱۹۰ نمرهلى مکتبى بيتيرميشدى، اونيورسيتتتى بيتيرن ايلي بو مکتبه تعيينات آلميشدى، ديرئکتور موعاوينى ايدى. دئيردیلر کي، او، مکتبين ديرئکتورو سونا خانيم تاغيئوانين بوتون ايشلريني گؤرور. سونا خانيم چوخ قوجالميشدى، مکتبه گوجلە گليب گئديردى، داها دوغروسو، نوه لرى ماشينلا گتيرير، قولوندا توتوب اوتاغينا قالديرير، قايداندا ايسه ماشيني اولان موعيلمرا آپايردیلار.

– آغزيمي هله تزه-تزه آچماغا باشلايرام. ائله تله سيرسينزسه من نؤفته قويدوم. ايبيرمى ايلدن سونراکي گؤروشوموزون شرفينه!

صاديق دونن گونورتا کوردميرده کي «قاراباغلار» رئستورانيندا يئديگي پيتى نين اوستونده ايدى، آخشم ايسه ياسامالدا اوچ بوکال پيوه نى نوخودلا ايچميش، ياتاقخانين هله ده کومئندانتي ايشله ين ظفرين وئردیگی اوتاقدا ياتيب سحر اوباشداننان قالخميش، يئمک يئمه ميش اؤزونو «باکى سووتتى» متروسونا چاتديرميشدى. گون عرضينده آنجاق چاي ايچميش، ايندى ده ستولا دوزولن پئندير-چؤرکدن «پايتاخت» سالاتيندان بير-ايکي تيکه آلميشدى. خاطريره لر، اوشاقلارلا گؤروشون هيچانى اونو هر شئيدن محروم ائتميشدى، سانكى يئمکدن دويموشدو. اوسته ليک، چنگل-بيچاقلا يئمک هوه سى – دئمه سينلر آجگؤز و کندچيدير – اوتانجاقليق اونو توتوموشدو. راتوفون و اوشاقلارين بئله ائركن ايچمه لرى اونو چاشدیردى، ستکانى باشينا چکيب سوناجان ايچدى. بو، اونا پيس تائير ائتدى.

گولخانيم ماسابيلگيني داوام ائتديردى.

– طبعى کي، بو گؤروشده هر کسين اورک سؤزو وار. هر کس نؤوبه ايله چيخيش ائده جک. بورادا رثقلامننه احتياج دويمورام. نه مصلحت گؤرورسونوز؟

– هره يه بئش دقیقه! – راتوف تکليفه جاواب وئردى.

بیر قارا قپیک، یا بیر کبیریت چۆبۆ گۆندرمه ییب. یاتاقخانا
اوشاغی اولموشام.

— ساغ اول، یئتیم!

— یئتیمین ساغلیغینا!

— سن قیزلارا کینو و ماروژنا (دوندورما)قوناقلیغی دا
وئرمیسن.

— سۆزوم اوندا دئییل، اونو دئمک ایسته بیرم کی، کیم
اولوروقسا اولاق، یئنه ده بئش ایل بیرگه اوخودوغوموز
طلبه لیگین دایره سیندن کنارا چیخمامیشیق. او بئش
ایل چوخ شیریندی. نییه؟ پولکونیک رائف او ایلرده
نئجه کی. ساعات اون ایکیه قیرخ بئش دقیقه ایشله ییب
دئییردی. ائلخان ایمتاحان واختی «الویداع، گولساری»
رومانینداکی گولسارینی آت یوخ، قیز بیلیردی. فیلولوگییا
ائلملری دوکتورو، دیلچی عالیم باهار خانیم قالین و اینجه
سایتلری، کار و جینگیلتیلی صامیتلری بیر-بیرینه
قاریشdırیردی.

— بو نه زوغالاییر؟ — سۆز باهارین خترینه دیمیشدی.

— قوی اورگینی بوشالتسین! — رائف الینی یئللتدی.

— اینجیمگین، عزیزلیم...

— دای میمون دئییب، سونرا اینجیمگین دئییرسن.

— سن منی باشا دوشمه دین، باهار.

— دای نیننی باشا دوشجم. — ایچالاتی یئریندن اویناییر،
بوغازینا قدر قالخیب، تزه دن یئرینه دوشوردو.

— سۆزومون جانی اودور کی، هارادا اولماغیمیزدان، کیم
اولماغیمیزدان آسیلی اولما یاراق...

— هه، سن الله قورتار! — ائلخان آياق اوسته قالمیشدی،
سانکی هاراسا تله سیردی.

— گلمه یئلر دوز ائله ییب گلمه ییبلر، بئله سوییه
سیزنن بیر استولدا اوتورماقدانسا، اوتورماماق یاخشیدی.
بوتون گوناھلار گولخانیمدادی کی...

— سۆزون دوزونو دئین سوییه سیز اولور؟ — صادیق
باھارین پورتوموش صیفتینه ائله بیل ترس شیلله چکدی.
— من ظارافاتلا دئییردیم. ائله اولماییب؟ اونو تکجه من
گۆرموشم؟ بو اوشاقلار کار یا کوردولار؟ ایندی لاپ دقیق
دئییرم: سن ساوادسیز بیر اینسانسان، دیلچیلیک علمینه
یاماقسان.

— بسدی! اولمادی، اوشاقلار. بیز بورایا داعوا اوچون
بیغیشمامیشیق.

دی. وسیله، سامیره، سایالی، ایراده سلیمووا دا ایشتیراک
ائتمه لییدیلر، آنجاق ایشتیراک ائتمیرلر.

واسیف، ایلهمه، آفاقدان سونرا سۆزو صادیغا وئردیلر.
مکتوب آاندان باکییا گلنه دهک صادیق نئجه دفعه
گۆروشده نئجه چیخیش ائده جگینی، هانسی سۆزلری
دئیه جگینی اؤزلوگوندن مشق ائتمیش، تکرار-تکرار
سۆزلرینه دوزه لیشر وئرمیشدی. ایندی مقام چاتاندا، آياغا
دوروب دانیشماغا باشلایاندا او سۆزلر بئینیندن سیلینیب
آتلمیشدی، سانکی گونلرله چیخیشا حاضیرلاشمیش،
ائله بیرباشا تریبونایا قالخمیشدی. ایندی او، سۆزلرینی
اونودان و صحنه یه چیخان آکتیورا بنزه ییردی. آياق
اوسته ده گوجلده دوروردو، باشی هرله نیر، اورگی
بولانیردی. آجقارینا ایچکی اونو توتوموشدو.

— سالام، عزیز و حؤرمتلی طلبه یولداشلاریم. ایبیرمی
ایللیک آیریلیقدان سونرا گۆروشوموزه — تاریخی
گۆروشوموزه چوخ شادام و بو گۆروشو تشکیل ائدنلر،
گۆروشده ایشتیراک ائدنلر و ائتمه یئلر درین
مینتندارلیغیمی بیلدیریرم. مندن اول گۆزل چیخیشلار
اولدو، من ده او چیخیشلارداکی آرزو و تکلیفلره
قوشولورام. ۹ نفریمیزین ایشتیراک ائتمه مه سی تأسوف
دوغورور. دئمه لی، اونلار اوچون بو گۆروش اهمیت
داشیمیر، آنجاق بیز بیر کوماندا اولاراق فورمالاشمیشدیق.
— اونلارین اوستوندن کئچ! — ائلخان قیزارمیش گۆزلری
نین دیبینی بارماقلادی.

— عوذورلودورلر!

— اولسون. من یگیرمی ایل یول کئچمیش قروپ
یولداشلاریمیزین بو گونکو مؤوقئیی ایله تانیش اولدوم،
خئیلی فرحلندیم. من سیزلرله فخر ائدیرم.

— ساغ اول، آ یئتیم! — رائفون آتماجاسی اونا دییب
عکس-صدا وئردی.

— الله ایمكان وئرسه، یگیرمی ایل ده بوندان سونراکی
گۆروشوموزه داها اوجا زیروه لردن سۆز آچیب، فخر ائده
جگیک. رائف گئنئرال اولاجاق، باهار خانیم آکادئمیک
اولاجاق، ناظر تیجارت ناظری اولاجاق، میرزه رایکوم
کاتیبی... اینشاللاه. من اوجقار بیر رایوندا کند موعلمی
ایشله ییرم. اؤزومو خوشبخت سانیرام. یئتیم اوغلان
اولموشام، اونوئرسیتتته اؤز گوجومله قبول اولوب اؤزوم
اوخوموشام. بئش ایل تقاودله اولانمیشام. کیمسه آرخامجا

- گۆر قاتىغىن وارمى؟ قاتىق! بورشو قاتىقسىز يىمكى گوناھدى.

قاشىقلا بوخارى چىخان بوشقاي قارىشىدىرىدى، چككىدىكى حاصارا باخدى.

- ياخشى آلىنىب، - دئدى.

- ھە، - صادىق موعلىم اونون سۆزلىرىنە تصدىقلەدى.

- چىن سددىنە اوخشايبىر؟

- اوندان دا قىشنگىدى. چاي داشلارى ھۆرگودە ياراشىقلى گۆرونور.

- ائلدى، بىر آز سئمئنت چوخ آپارىر. كوبيك دە پىس آلىنمازدى.

شېم قاتىق گتيردى، چاي قاغىشىنى ايجىنە قويدو، داروازانين آچىق قاپسىندان چۆلە بوياندى. كىمسە گۆزە دىمىردى. صادىق موعلىم چۆركدن بىر دىشدم آلىب بورشو قاشىقلادى.

- اوستا، نئچە گوندو بو كوچە دە، يولدا-بىزدە خىر قويمادىم، وئدرە-وئدرە داشىدىم، او اوشاق دا نئچە داشقا يىغىب گتيردى، گۆرورسنىمى، بىر دنە سى دە گۆزە دىمىر.

- آقاد، بە ائلە دى دانا، ابرى داشلارن آراسىنى دولدورور، ھۆرگونو بركىدىر. ھۆرويونكو خىردى، اونو دا گرک ياخشى-ياخشى پالچىقلاياسان.

بىردن صادىق موعلىمە ائلە گلدى كى، چىن سددى كىمى محللە سىنە ھر طرفدن ھوندور حاصار چكن بو آرىق، جلف اوستا نىفتالى الى نىن آلتىنداكى وئدرە لردن تالاشلارى و پالچىغى ھۆرويه بوشالدىب اونون اوستونە توللايبىر، اوجا، آمىرانه سىسلە قىشقىرىر:

- قالين سايت!

- اينجە سايت!

صادىق موعلىمسە بوش وئدرە لرى گۆتوروب يولو-بىزى، داغى-داشى آختاربر، راتوفو، ائلخانى، ناظرى، مىرزە نى، باھارى، شېنمى بىر-بىر گۆتوروب قىرىق وئدرە يە يىغىر و اوستا نىفتالى نىن الى نىن آلتىنا اوزادىر، اوستا نىفتالى ايسە بىر گۆز قىرىپىمىندا وئدرە نى قالدېرىب ابرى گۆى داشلارن آراسىنا تۆكور، وئدرە نى اونون يانىنا توللايبىر.

- پالچىق!

- تالاشا!

صادىق موعلىم حاصارا باخىردى. داشلار بىر-بىرى نىن اوستوندە نئجە مىروارى كىمى دوزولموشدو...

بىردن صادىق موعلىمە ائلە گلدى كى، راتوف، مىرزە، ائلخان، باھار... اوستا نىفتالى نىن قىرىق وئدرە دن قالدېرىب تۆكدوبو، اوستونو پالچىقلادىغى داشلارن آراسىندادىرلار.

و نئجە وار ايدىلرسە، ائلە دە قالاجاقلار!

سون

گولخانيمىن سۆزونە كىم ايدى قولاق آسان؟ صادىق اۆزوندە دئىيىلدى، ايجى يىنە دە قالخىب بوغازىنا چاتمىشىدى. ستولوندىن دوروب آياقپولونا طرف آددىملادى، ايتى حركتىندىن آيدىن اولدو كى، يىيىب-ايجىدىگىنى قوسمايلىدى. اۆزونو گوجلە كابىنە يە چاتدىردى.

ايجىنى تمىزلىگىنچە، خئىلى واخت چكدى. صادىق سويون ايجىنىدىدى، باشى دا مۇحكىم آغرىيىردى. قايىداندا اوغلانلارى، شھر قىزلارى نىن چوخونو يىرىندە گۆرمەدى. قوللوقچو اوغلان ستولون باشىندا دايانمىشىدى.

- سن نە دايانمىسان اوردا؟ گت، قاتىق گتير.

- نئچە دنە؟ بىزدە استكانلادى.

- ساي گۆر بوردا نئچە نفر وار، او قدر!

- باش اوستە!

- حاق-حساب مسلە سى نە يئردە دى؟

- ايندى دئىر حسابلايارلار؟

صادىغىن ماتى-موتو قورودو، بو بويدا مجلسىن حاق-حسابى اونون اوستوندە قالىردى. سويودوجونون بوز گۆزونون سويوغو اونون ترلە مىش و قوسونتو گلن بدىنىنى سويوتدو، تىترە دى، توكلىرى بىز-بىز اولدو.

- ھە، سحرذن قوللوق ائلە دىگىن رئىس، اونون يانىنداكىلار اللرىنى جىبلرىنە آتمادىلار؟

- يووخ.

- بس سن اونلار چىخاندا دئمە دىن كى، حسابى كىم اۆدىە جك؟

- سوروشدوم.

- نە دئدىلر؟

- دئدىلر كى، صادىق موعلىم اۆدىە جك. سىز صادىق موعلىمسىنيز؟

- بلى.

- تىجارت ناظرى نىن موعاوينى؟

- من موعلىمم، نە موعاوين؟

- بىلمىرم، حسابى اۆدگىن.

- مندە پول يوخذو.

- بىلمىرم، ھامى آرادان چىخىب، سىز قالمىسىنيز.

- حسابى دا گتير، بىر قاب قاتىق دا...

گولسومن شېمىن بورشونون يگى حىطە يايلىمىشىدى.

- جان درمانىدى. بورشو چوخ ايستە بىرم.

اوستا نىفتالى ستولا گۆز گزدىرى، سونرا اوجا سىسلە دىللىدى.

بیر یاندا ترلان لار، دومانلی داغلار،
بیر یاندا ککلیکلر، آینا بولاقلار،
بیر یاندا بولبوللر، چیچکلی باغلار،
من بو تاماشادان نئجه ال چکیم؟!

«حیات» دئدیکلری بو کئشمکئشندن،
قلبیمده، قانیمدا یانان آتشدن،
گئجه دن، گوندوزدن، آیدان، گونشدن،
بو انگین فسادان نئجه ال چکیم؟!

قارشیمدا داغالی درین بیر عومآن،
عومانی سارسیدیر بیر آجی توفان.
بیاض کؤپوک لری بیر چیچک یاپان،
شعیردن، خولیدان نئجه ال چکیم؟!

اولدوزلار فیکریمین چیراقبانی دیر،
بولود خیالیمین کاریوانی دیر،
سما کی، حیسیمین آشیانی دیر،
بؤیله بیر سمادان نئجه ال چکیم؟!

مئهریبان سئوگیلیم قارشیمدا دوردو،
یئنه شاعیر لیگیم باشیما ووردو.
مندن مجنون کؤنول ماراقلا سوردو:
- بو ساچی لئیلادان نئجه ال چکیم؟!

خزان آجیسینا ائدیپ تحمۆل،
گولون کۆلکه سینده اؤتنده بولبول
«حیات، حیات» دئییه چیرپینیر کؤنول.
کؤنولدن، سئودادان نئجه ال چکیم؟!

سن آلدین آشیننی یئنی حیسلردن،
ائی جاوان قلمیم، دوشمه بهردن!
آ دوستلار، سؤیله بین، من بو هونردن،
بو طبع والادان نئجه ال چکیم!...

شعیریمیز – شاعیریمیز ŞEİRİMİZ - ŞAİRİMİZ

میکائیل موشفیق
نئجه ال چکیم!؟

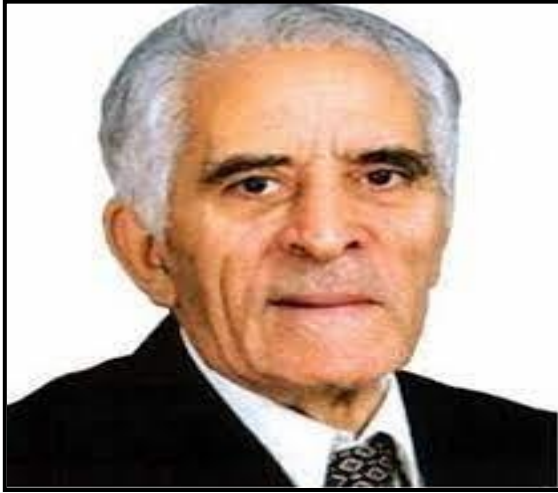

آه! من گوندن - گونه بو گؤزل لشن،
ایشیقلی دونیادان نئجه ال چکیم!
بو یئرله چارپیشان، گؤیله ال لشن،
دوستدان، آشینادان نئجه ال چکیم!؟

دؤنمه بیر شبنمه یاز سحرینده،
کؤنول، گونش کیمی پارلا یئرینده!
گؤیلرین لاجیورد اتکلرینده -
گئدن بو قووغادان نئجه ال چکیم!؟

باخینیز، دان یئری سؤکولموش کیمی،
دوستلار بو جبهه یه تۆکولموش کیمی.
اوزاقدان - اوزاغا خام گوموش کیمی،
آغاران صحرادان نئجه ال چکیم!؟

طبیعت وارلی دیر، طبیعت خسیس،
ایشله درکن اونو، سن ائی موهندیس!
من ده قارت داشلارا وئردیگیم بو حیس،
بو اینجه معنادان نئجه ال چکیم!؟

راميز روشن

کرتنگله

دېلین یوخ، درد آچیب سۆز سؤیله یه سن،
دېلین ده، سۆزون ده قانادیندایر.

بعضاً آئینده شیش، چیینینده یابا،
اوشاقلار یانیمای بیغیلدی، آی قوش!
اون گونه، بیر آیا تیکدیگین یووا،
بیرجه آن ایچینده داغیلدی، آی قوش!

یئل له می، سئل له می کئچدی اؤتن گون؟
او بلکه اؤتری شیمشک سسی یدی.
سنین اؤز یوواندان آیری دوشمه یین،
منیمچون بیر اوشاق آیلنجه سی یدی.

بلکه بو حالیندان اینجیدی داغ - داش،
بونو اوز واختبندا دویا بیله یدییم!
بیر گونلوک اوشاقلیق گوناھیمی کاش،
بوتون عؤمروم بویو یویا بیله یدییم.

بیلمه دیم او گونون آنی نشه سی،
منه درد اولاجاق عؤمروم اوزونو.
بلکه ائو قایغیسی، اؤولاد نفسی -
اولماسا، ایندی ده دویماز دیم بونو.

ئه... خیال نه لری گتیریر یاد!
یئنئ موژده ن اولامنه، قارانقوش!

قاجیر بو بوز کرتنگله،
نسه قورخو دویوب قاجیر.
قویروغو کئچمه میش اله،
قویروغونو قویوب قاجیر.
سالمیر اؤزونو جنجله،
قاجیر، جان وئرمیر اجله.
«قاجماق اؤزو ده بیر جوره -
ایگیدلیکدی.» دئییب قاجیر.
نه دن قورخوب قاجیر بئله،
دایانسایدی سوروشاردیق.
خبر توتساق، بلکه ائله -
بیز اوندان دا برک قاجاردیق.
آما حئییف، حئییف، قاجیر...

منمد آراز

قارانقوش

اسدی وعده یئلی یاز موژده سی یله،
قوندون ائیوانیما یئنه، قارانقوش!
من سنین عشقین له گلیرکن ديله،
اوپماغین درد اولدو منه، قارانقوش!

بیر زامان یووانی اوچور موشام من،
بلکه ده، بلکه ده او یادیندایر.

زليمخان عقوب

تبريز

بيلىدى كى مجنونون پروانهسى يم،
منى دولاندىردى باشينا تبريز.
اوغلونو اوجادا گورمك ايستهدى،
قالدىردى داغلارين قاشينا تبريز.

بىر عومور ياشادىم ياغ-بالدان شيرين،
بىر حقيقت گوردوم خيالدان شيرين.
دونىادا نه وارمىش ووصالدان شيرين؟!
قارىشىدى گوزومون ياشينا تبريز.

سئوينجى، مين دفعه غمىندن شيرين،
غمى صوحبتيندن، دمىندن شيرين.
نه وار بو شهرين طامىندان شيرين؟
دوست، قارداش، سئوگىلى، آشينا تبريز.

درد اوسته، ساز اوسته، بىر حياتى وار،
ديلىنى گوينه دن مين باياتى وار.
گوردوم شهريارين يئددى قاتى وار،
باخديم تاريخينه، ياشينا، تبريز!

گوروندو گوزومه بىر ملك كىمى،
گوردوم بوتؤوله شيب گله جك كىمى.
ياغديم ياغيش كىمى، گول-چيچك كىمى،
هوېدوم تور ياغينا، داشينا، تبريز!...

كۇرپه ليك گولوشوم قانادلاريندا،
بىرجه گون گئرى به دؤنه، قارانقوش!

واخت اولور جانسىزدان جان اومور اينسان،
عادى تسلى دىر بونلار دا آنجاق.
اوچان كۇرپه ليگيم، اوچولان يووان،
اونسوز دا گئرى به قايىتما ياجاق.

گل يئنه يووا قور دوغما يئرئنده!
كؤنلوم حسرتين له دىندى، قارانقوش!
تا اوچما، چكىنمه منى گورنده،
من اوشاق دئىيلم ايندى، قارانقوش!...

نظامى گنجوى

هر گئجه تدبير گورور كؤنلوم سنين هجرانينا،
صوبح تئزدن بند اولور عشقين شيرين سولطانينا.

كؤنلومو وئردىم سنه من، سانكى بىر جان اولموشوق،
باشقا بىر جان وارمى، يئتسىن باشقا بىر جانانينا؟!

گونلرى بايرام كىمى شيرين كئچر باخسان، گولوم!
صوبح تئزدن سن نظر سالسان اگر قوربانينا.

وارمى جورأت، قالدىرام شمشير سن تك آتلى يا،
باشيم اوسته توتوموشام، وور ضربه نى قالخانينا!

مجلسينده من كىمى مئهمان گرک دائيم سنين،
گووهري توكسون اوزه، قصد ائيله سين اوز جانينا.

سن جيگر ديدمكدن ال چك، ائى پرى، ائت امتناع!
يوخسا غرق ائيلر سنى بىر گون جيگر اوز قانينا.

گوزلرئىمدن سئل كىمى توكدوم جيگر سويون بو گون،
تا «نظامى» نين غوبارى قونماسين ائيوانينا...

يعقوب نيكزاد

اوره بيمى يئديم سئوگى تاپينجا،
ديلينده بير ايجيم سؤز وئرمه ميشدين.
قارا گورونوردو يوللار صاباحا،
ايشيق وئرميشدين سه، گؤز وئرمه ميشدين.

گوزومدن دوشدو آغ-قارا هر زاديم،
ديليم قيفيللاندی، چكىلدى آديم.
سنه، اوز باشيما ائلچى يوللاديم،
سويوق ايلقارى دا دوز وئرمه ميشدين.

گؤيلونه سو سپديم، يانيمدا قالا،
باشيني قاتميشدين بوش قالما-قالا.
گوزومو آلداديب هورموشدوم يولا،
بير قورو خبر ده تئر وئرمه ميشدين.

منده نه گوروبسن پورانلاماقدا؟
سنه گونميشم حاقدا، ناهاقدا.
من ده حاقلييام كى بير دوراجاقدا،
ياوان گولوشومه اوز وئرمه ميشدين.

سن اوز چيخاريني بيلمه دين البت،
كؤلگه ده گيزلندى سنده كى غيرت.
آخى، من نه بينه چكه يديم مينت؟
چورك وئرمه ميشدين، دوز وئرمه ميشدين...

دومان سفراوغلو

آلزایمر

هانسى گون سنه وورولدوم،
بيلميرم.
گوزلرينده دوغولدوغوم آن،
اوزومو سنه پاي وئرديم زامان.
سئودالار سوي قيريمينين ايل دؤنومودور،
بلكه سئوگى اينتجارى.
خاطيرلاميرام
سنه اولدويومو،
داملا-داملا گوزومدن قويدوغونو،
سنه كؤلگه كيمين سوروندويومو.
هئچ ياديمدا دئييل،
ايلك دفعه،
سسنين قولاغيم لا اؤپوشمه سي.
ايتيرميشم آدرسين،
سنه توخوندوغوم خياوانين.
هانسى گولون قوخوسونو سئويردين؟
هانسى ماسانى نيشانلاميشدين
سئوگيميزه؟
اوره بي دؤبونور پنجره ميزين،
قايدا جاقسان مي؟!
بيلسه يديم،
قيرمیزی خالچا سررديم،
كوچه ميزدن.
قارانليق ياخامدان آسيلي.
آه سئوگيليم!
آخير گولوشومدن

ويداع ائتدييم ده ياديمدا دئييل.

سن گئتدين سه،

آزايير سيلدى بئيني،

هئج نه ياديمدا دئييل.

دوزنجى...

سؤيله هارالى ايدين؟

آدىمي نه چاغيريردين؟

آدين نه ايدى سنين؟!...

مخالف اهلينه باش آيمه، سن ده «منصور» اول!

«انالحق» اوسته چكىلسن ده داره، يالوارما!

نه اولدو دولت چمشيد، ملك اسكندر؟

نه تاجداره، نه بير شهر ياره يالوارما!

اگر حياتيني «واحيدا»، خوش ائتمك ايسترسن،

نه گول جفاسيني چك، نه ده خاره يالوارما!..

على آقا واحيد

يالوارما!...

خاقانى شيروانى

دؤولت نه قودرتين، نه هونرين دير،

منصب ده، ثروت ده ناكس لرين دير.

فلكين ذاتيندا قالماميش نيشان

ايكيدليك، صداقت و آدامليقدان...

@SheirOcagi

اكبر رضايى (سسسيز)

وطن سؤزجوويو ان موقددس سؤزلردن بيرى دير. دئمه لى توپراغيني، ائلىنى، ديليني، تاريخيني و عموميتده مدنى وارليغيني سئون بير اينسان وطنينه و خالقينا مينتسييز اولاراق باغلى ياشاير و اؤزونون خصوصى حياتيندان زامانلار آييريپ خالقى نين مدنى وارليقلاريني داها آرتيق يوكسلتمه يه جان قويور.

بو اينسانلاردان بيرى اونودولماز شاعير "محمد بى ريا" اولموش. بى ريا حقيقتا رياسيز و اوره يى آيدين دومدورو اولان بير اينسانيميش. آذربايجان وارليغينا چوووخ اؤنم وئرميش و زامانيندا اوركلرى اوخشاينان و بئيينلرى آيدينلادان شعيرلريله وطن بورجونو يئرینه يئتيرميش.

بو آرادا پهلو لى آذربايجانا هجوم چكيب مينلر آذربايجانليني اؤلدورن زامان، چوخلارى قاچديلار آرازين اوتايينا و جانلاريني قورتارديلار. آما محمد بى ريا قاچمادى و دئدى : من نه ائيله ميشم كى؟ ... من يالنيز خالقما خيدمت ائله ميشم و منه هئج كيمسه نين سؤزو اولاييلمز... آنجاق بورادا قالدى و چوخلو اذيت لر چكدى و نهايتا نئجه ايل سونرا مجبور قاليب آرازين اوتايينا گئتدى.

كونول، وفاسيز اولان نازلى ياره يالوارما!

نه اعتبار اونا؟ بى اعتباره يالوارما!

داريخما! ياخشى-يامان روزگاريميز گئجه جك،

بو بئش گون عؤمره گوره روزگار يالوارما!

سنين ده بير گون اولار نوبهارين، ائى بولبول!

خزان جفاسينا صبر ائيله، خاره يالوارما!

فقيره، عاجيزه، مظلومه احترام ائيله،

عدويه، قان ايچنه، ظولمكاره يالوارما!

وطن يولوندا اولوم مرد اوچون سعادت دير،

حيات اوچون فلک كچمداره يالوارما!

بیز وطن نامین جانا جان بیلیمیشیک
 جان ائویم هم جان دییاریمدیر وطن
 هر زامان هر یئرده هر شئی دن شیرین
 دو یغولو خوش سؤزلو یاریمدیر وطن
 جان ائویندن سئیره چیخسامدا هر آن
 "سسسیز" م راحت مزاریمدیر وطن

اکبر رضایی (سسسیز) اؤیرتمن (معلم)

ایشیقلی سان نورلوسان حرارت لی دونیاسان
 وارلیق اوزره حیاتا، طراوت لی دونیاسان
 *
 سندن آلیر کاینات یاشایشین معناسین
 اولو آتا بابادان روایت لی دونیاسان
 *
 سنین دئدیکلرینله، اورک گؤزون آچیریق
 بیزه بیلگی وئرمه گه سخاوت لی دونیاسان
 *
 سن اولماسان بیلمه ریک بیر ندی یا یوز ندی
 محبتده سئوگیده، قیامت لی دونیاسان
 *
 سن ایله معنا تاپیر، فیکریمیزده کی سؤزلر
 هر سؤزومه فیکریمه امانت لی دونیاسان
 *
 گون به گون آرتیر سنین، عزتین عالمده بیل
 بوتون بو اینسانلارا، کرامت لی دونیاسان
 *
 غمین دردین اولسادا، آرزولارین سولماسین
 بیزیم بو قلبیمیزده ولایت لی دونیاسان
 *
 آجیغلی اولساندا سن، هاممینی چوخ سئویرسن
 بیر فیکرلی آنا تک لطافت لی دونیاسان

باخت یار اولمادی و اورادادا شوروی حکومتی نین
 مامورلاری اونو توتوقلایب و سیبری بؤلگه سینه
 یوللادیلار. یازیق "محمد بی ریا" نه بوردان یاری دی نه
 ده کی اوردان. آنجاق اوزون ایللر سونرا سیبری دن
 قایدیب و باکی شهرینده بیر مسجد ده میلتن دینی
 سورغو سوال لارینا جاواب وئرمک له باشینی دولاندرماغا
 باشلادی.

"محمد بی ریا" چوووخ مسلمان ، اوروج ناماز اهلی ،
 چوووخ وطن سئون ، چوووخ وطنینه جان باغلایان ،
 چوووخ عؤمرونو روحونو وطنینه وئرمیش اینسانلاردان
 بیر اولموشدور. پهلوی لر قاچاندان سونرا گلدی و
 تبریزده حیاتی نی بیتیریدی. ۶۰ نجی ایللرده بو فانی
 دونیا یا گؤز یوماراق وادی رحمت ده ابدی مزاریندا
 دینجلمه یه باشلادی. عشق اولسون.

یثری وار جانینی ، وارلیغینی ، توپراغیمیز ایچین و
 وطنیمیز ایچین الدن وئرن بوتون اونودولماز عالی
 اینسانلاری یاد ائدک. هامیسینا باش آییرم و بوتون وطن
 بورجونو جانلا اؤده ین شهیدلریمیزی یاد ائدیرم و بو
 شعریمی هامیسن سونورام. وطن یولوندا جان وئرن لر هر
 زامانا دیری دیلر.

اکبر رضایی (سسسیز) وطن

گولشنیم باغیم باهاریمدیر وطن
 گول چیچیکلی سئیرگاهیمدیر وطن

بولبولم باغ و چمنده من خوشام
 نازلی یاریم خوش نیگاریمدیر وطن

اکبر رضایی (سسسيز)

عشق

عشق اولماسا گر، کل جاهان بير داشا ديمز
سئوداسيز اگر اولسا کونول، بير قاشا ديمز

دونيانى بوتون جاه و جلاليله، مالى له
خوش سؤز دئمه سن، ييغ منه وئر بير باشا، ديمز

تائريم بيزى تک سئوگى ايچين، خلق ائله ييبدير
مين ييل ياشاماق، عشقيلى تک بير ياشا ديمز

گؤزلردن آخارسا هامى نين گؤز ياشى سئل سئل
بير سئوگى داليندان آخيلان، تک ياشا ديمز

سئودا و محبتدى بيز اينسانلارى ساخلار
عشق اولماسا گر ميليونوموز بير داشا ديمز

سئودا دئديگين، «سسسيز» اولار قلبده گيزلى
عشق اولسا، بو دونيا وارى بير يولداشا ديمز

جمشيد مسيب زاده

سن الله

دیمه کی یادیمنان چیخارداجيام
بو فکرلن گيئدسن گئدمه سن الله
گل هيچران اودونا سالما سن منى
منه بو ظولومى ائتمه سن الله

پاييزدادا قيشدادا، سؤزون گول تک آچيلير
کؤنلوموزون يازينا، دلالت لى دونياسان

محبتين لذتين، سنله دوشوندوک اينان
مينلرجه اؤيرنجيه، شرافت لى دونياسان

آنام آتامسان منيم، سن اؤزومدن اؤزومسن
اويغوما هم دويغوما، صداقت لى دونياسان

دونيانين ايستکلرين ديلکلرين بيليرسن
اينجه ايپک قلبلى، نجات لى دونياسان

سن عالمين دردينه، علاج ائديرسن هر آن
کافره هم مؤمنه، شفاعت لى دونياسان

کرامت آرتير داشير، سنين باخيشلاريندان
دونيانين احوالينا، قناعت لى دونياسان

سن ايشيغسان، ايشيغلارين دونياسى
قارانلىق توتان يولا، بصارت لى دونياسان

مين جوره اينسان گه لير، سنين کيلاس لارينا
هر بيرينه مين جوره، حکايت لى دونياسان

تکجه اليف بئى دئييل، بير يا ايکى، اوچ دئييل
اؤيرنجيلر کؤنلونه، شجاعت لى دونياسان

قيشدا يازدا پاييزدا، صاف عشقين وار اورکده
قوروتولماز بو ديلکده، شرافت لى دونياسان

هامييا سس وئيرسن، قورخولارى قووورسان
بوتون کور ديلک لره ضيافت لى دونياسان

"سسسيز" آچيبسان عشقين، دونياسينين قاپيسين
دؤزوملو بير حياتا رضابت لى دونياسان.

بیر نفر اولسا شفیع دن مدعا
 ائیله سه اوننان مقابل ادعا

(۶)

حد دینی اول بیلمه ییب یئرسیز گئدیب
 پیشگاهین ده او کس جرأت ائدیب

(۷)

هر شفاعت فرمانی اوندان گلر
 دردمندین درمانی اوندان گلر

(۸)

کئچمیشین هم گلمیشین آگاهی دی
 یئر اوزون ده خیلقتین آللهی دی

(۹)

دورونه بیر کس ائدنمز ال تاپا
 علمی نه بیر مرتبه گئت گل تاپا

(۱۰)

تابیاقا الا بما شای گلیب
 آیت الکرسی کیمین آیه گلیب

(۱۱)

علمی نین اندازه سی گوویدن داشیر
 دانشی نین وسعتی یئردن آشیر

(۱۲)

یئر گوویی آلله دی راحت ساخلیان
 حفظ ائدن ارض و سمائی یوخلیان

(۱۳)

هم بیوک هم ده توانادور اوزو
 هم عظیم و هم ده دانادور اوزو

(۱۴)

معنا وار لا اکراه فی الدینی ده
 زور و جبر و اجباری یوخدور دینی ده

(۱۵)

سئچمگه هر بیر یولو نورلار ساچیب
 گئتمگه هر مسلکین راهین آچیب

(۱۶)

کفر دن هر بیر نفر گئتسه گئری
 خالق سبحانی نه اولسا بری

وئرما اورگیمه گل هیجران داشین
 آخیتما اؤزومه کوزومون یاشین
 اغیارین سوزیلن باغیرمین باشین
 سالیب انتظارا دیدمه سن الله

اوزاخ دولانگیلان یاماندان شردن
 قوروگولان اؤزو هر درد سردن
 اماندی گوزومه گؤرون سن هر دن
 بیر یوللوق گؤزومدن ایتمه سن الله

دنیا بیر یانادی سنده بیر یانا
 جانم قربان سنین کیمین حانانا
 گل کونلومون باغین سالما خزانانا
 هر باغدا باغچادا بیتمه سن الله

منیم اؤرگیمی قاش قاش قاشداما
 چالماغا آیریلیق سازین باشداما
 الیمی الینده ساخلا بوش داما
 آغلاردان غیریسین گودمه سن الله
 @gojaaghlar

مهدی کاوسی

معنی و تفسیر آیه مبارکه آیه الکرسی به زبان شعر

آلله بیر دیر اودور تای سیز الهی (۱)
 بنده لره لوظفو ، لایتناهی

(۲)

هر زامان لار حی و حاضر زنده دی
 یارانمیشا ضامن و پاینده دی

(۳)

هر آنی ده بیداری دی، هئچ یاتماز او
 هم یوخو هم ده کسالت دوتماز او

(۴)

اولین هم آخرین بی مرزی دی
 صاحب گوویلر و ما فی الارضی دی

(۵)

دولاشدی چیخجاق چوبانین بوینونا
سالدی قضانین اونو ترس اوینونا

ایسته دی چالسین دیله گلدی آچان
سوردو یامانلیق سنه قیلدیم هاچان

ایلان دئدی یاخشیلیغا یامانلیق
کیمسه دئسه یوخ تاپاسان آمانلیق

آزجا گئدیب بیر آغاچا چاتدیلار
قایدا قاراری اونا آنلاتدیلار

آغاج دئدی میوه لیریم وار داوا
یارانمیشا یاپراغیم اولموش هاوا

یاخشی نه بوندان منی سیندیرار لار
کؤکن ائدیب اوجاقدان یاندیرار لار

ایلان دئین حاقلاری عاغلیم یورور
یامان گلیب گؤز قاباغیمدا دورور

ایلان دئدی حاققیمی قانددین چالیم
چوبان دئدی اوج قاضی بورسون فالیم

(۱۷)

بیر قیربلماز رشته یه مئیلین سالیب
عروه الوثقی یه او چنگین چالیب

(۱۸)

هم علیم و اهل ایمان یاری دیر
هم سمیع و اهل قرآن یاری دیر

(۱۹)

اهل ایمان عالمینه، نور سالار
ظلمت و تاریکی نی اون دان آلار

(۲۰)

راه کفرین اختیارین ائیلین
کیفرین عزم دیارین ائیلین

(۲۱)

هم ره دیو و ره شیطان اولار
دوزخ ین قعرین ده او غلطان اولار

(۲۲)

عالم انواری دن تئز طرد اولار
ظلمت و تاریکی ده مفرد اولار

(۲۳)

اهل دوزخ اوردا اولارلار ماندگار
دوز دئیب قرآنی ده پروردگار

امام وئردی سامانی (ایمان)

یاخشیلیغا یامانلیق

چوبان اؤروشده اوتارار کن داوار
گؤردو اوجالمیش گؤیه یئردن هاوار

سس اوجالیر بیر اوره یی داغلیدان
توربا ایچینده سارینان باغلیدان

دئیرر آچین باغلیلاریم پاتلادیم
یاریلدی باغیریم آی آمان چاتلادیم

چکدی چوبان توربادان آچدی ایپی
چیخدی ایلان ازدهادان چاش تیپی

داش یامادیقجا دئدی لر آل پایین
 قووزادیلار عرشه ایلانین هایین

سیزیلدا ییردی یامانا یاخشی اول
 گور نه حالا سالدی منی ترس اوصول

**امام وئردی سامانی (ایمان)
 بمناسبت روز جهانی کارگر
 "آغلابیر"**

ایشچی گوردوم ایش ساری مئیداندا وئیلان آغلابیر
 سانکی وئرمیش سس سسه ایشسیزله مئیدان آغلابیر

دینله دیم دیلله ن بیلیم بو ذیللته عیلت ندر
 اینله دی اینصافسیزین وجهینده ویجدان آغلابیر

بیلمه ییر ویجدان ندر ایمکانسیزا ایمکان ندر
 آیری سئچگی دردینه یوخ چاره ایمکان آغلابیر

قالدیریر ایش بیلمه زی پارت ایله ایشلر صدرینه
 مات اولوبدور فلسفه منطق ده حئیران آغلابیر

قصب ائدیب ایش بیلمه ین دردا، بیلنلر مسندن
 اولچو میزاندان چیخیب نظمینده میزان آغلابیر

بیر اینه یه قارشلی گلیب دور دولار
 اوندان او آزقین سوآلی سوردولار

اینک دئدی اولسا سودوم پنیر یاغ
 ساغان دئیر اینک وئرن اوزون آغ

سودوم آزالجاق باشیمی کسرلر
 باش کسنی گورنلریم اسرلر

یامانلیق البت دیلیمه دوز گلیر
 بیر کره ده یوخ دیله مین یوز گلیر

اوجونجو قاضیلری اولدو آدام
 آتماجا سؤزلرله دئدی من یادام

گؤسترین او توربایا من بیر باخیم
 اولسا اویاری قارار یزدا آخیم

تاپدیلار آنجاق دولانیب توربانی
 باخدی دئدی توتماز او سن زوربانی

خیرداجا توربا نئجه توتسون سنی
 معلوم اولان سیز ساریییبسیز منی

ایلان دئدی گیریب سؤزوم جانلارام
 توتسامنی هر ایکیزی قانلارام

ایمتاحانی سؤیله دی مجانی دیر
 قاچان بو سؤزدن یالانین کانی دیر

قورشادیلار گیردی ایلان توربایا
 قضا گؤز آیدی نه یامان زوربایا

توربایا گیرجک چیخارین تپدیلر
 داغدا نه داش وارسا اونا سپدیلر

اولارسان آدلی بیر دکتتر تاپارسان پارت ایله بیر ایش
گره کمزمی ایش اوستونده باشین دا چیخسین آماردان

نه دیر بورجون ایش آخیردا خئییر یوخسا ضرر وئرسین
ایتیب سرمایه لر باتسین سیلینسین یا کی آثاردان

نه ده وارکیمسه ده جرأت سؤز آچسین جعلی مدرکدن
آچارسا جعلی لر شاید اونو آسیدردیلار داردان

چکیل «ایمان» بو سؤزلردن سنه بورجو نه دیر دخلی
آلتی جعلی مدرکلر سالیب دوز مدرکی پاردان

یازیرسان شعر یاز داشدان نه گؤزلردن سوزن یاشدان
سؤز آچما اگریدن چاشدان آلك آیریلماز آلباردان

امام وئردی سامانی (ایمان)

هارا کاشانه سی دیر

بو گؤزل دیلبرین آلاسه هارا کاشانه سی دیر
گؤره سن کیمدی کیمین سئوگیلی جانانه سی دیر

اوزو آی گؤزلری اولدوز گونه بنزر بو نیگار
دنیزین گوهری یا اشرفی دوردانه سی دیر

بولبول اگلنجه قرآن محفیلینین درنه یینه
هانسی باختی اوجالان چاغریلی پروانه سی دیر
هوشو باشدان قوپاریب روحو بدنن چیخاران
کیمسه قوینوندا یاتان یا کیمین همخانه سی دیر

طالغیمدن لبی نین لعلی اوزاق اولمایا کاش
باده چین خسته روحون جامیله پئیمانیه سی دیر

دئسه م افسونگر اونا واردی یئری بللی دئییل
اوره بی کیمله یاخین کیمسه لر افسانه سی دیر

یوخسا دوز سؤز دور اگریول وار اوره کدن اوره یه
نیسه بس بیلمه ییر «ایمان» دلی دیوانه سی دیر

آختاریب ایش تاپماغا آرتین پولون پارتین گره ک
ایش گزلهر حالینا هر یئرده اینسان آغلا ییر

یوخ لیسانسا ایش اما اولموش ساوادسیز ایش باشی
دلله یه دوکتور دئییر رأسینده لوقمان آغلا ییر

پورفوسور البته وار تک توک ساوادسیزدان یالین
درده دیمه ز فیلسوفون دردینده درمان آغلا ییر

دین ایله اینصاف یاری تکلیف اولونموش مؤمونه
مؤمونون ترس اوینونا، دین ایله «ایمان» آغلا ییر

امام وئردی سامانی (ایمان)

جعلی مدرکلر

جار اولموش جعلی مدرکلر سالیب دوز مدرکی پاردان
نه جور سیغسین ایناملاردا ساوادسیز قینقیدیب هاردان

سوراندا اورتا مکتبسیز هایاندان دکترا آلدین
دئییر چوخ دا درین گئتمه اله سالدیم می بولغاردان

ساتین آلماق اولار مومکون دئییر وارسا پولون بعلی
چتین یوخ واردی دللالی آلامی فووری بازاردان

Khudafarin

Türkcə - Farsca

Hziran 2022 - İL 20 - SAY 206 (ELMİ-ƏDƏBİ-KÜLTÜRƏL DƏRGİ)

[http://www. Khudafarin.ir](http://www.Khudafarin.ir)

آنا یوردوم آذربایجان ANA YURDUM AZƏRBAYCAN

